BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III.
RACCOLTA
VILLAROSA
B
833
NAPOLI

Ex Bibl. de Rosa

605643 Racc. Vill. B. 833

INSTITUTIONUM
CANONICARUM
LIBRI TRES
AD USUM
STUDIOSÆ JUVENTUTIS.

NEAPOLI)(An. MDCCLXVI.
Excudebat JOSEPHUS DE DOMINICIS

PUBLICA AUCTORITATE, AC PRIVILEGIO.

NAPOLI

Nulli Sacerdotum liceat Canones ignorare . Cæleſtinus P. Epiſt. III. cap. I.

Ignorantia mater cunctorum vitiorum maxime in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, quorum labia cuſtodire debent ſcientiam. Sacras igitur Scripturas legant, & Eccleſiaſticos Canones ſciant, præſertim in iis, quæ ad munera ſua recte præſtanda neceſſaria ſunt, ut ædificent cunctos, tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina. II. Syn. Provinc. Neap. ex Conc. Toletano III. Can. XXIII.

PRÆFATIO.

Mirari vel in ipſo veſtibulo ſubit, qua de cauſſa veteribus, recentioribuſque Canonici Juris Inſtitutionibus ſane multis, ac politioribus quidem, novam hanc noſtrarum acceſſionem non ſine adoleſcentium ſtudioſorum incommodo, atque etiam faſtidio meditemur.

Verum alia nobis mens, conſilium aliud: non enim quidquid in rem Canonicam undecunque derivari poteſt (quod quidem doctiſſimi quique non ſine ſumma laude præſtitere) huc congerere cogitavimus; ſed eccleſiaſticis tantum adoleſcentibus id Canonici Juris ſolum proponere, quo & eorum mens ſacratioribus principiis informaretur, & animus ſanioribus regulis, quantum ad eorum munia ſatis eſt, imbueretur. Quod quidem aliter effici non poſſe credidimus, niſi Canonum & Hiſtoriam, & Σύνταξιν *nexum*, & Σκοπὸν *finem* brevi quidem, at perſpicua methodo perſequeremur. Id vero non opportunum modo, ac proficuum, ſed propemodum neceſſarium duximus.

Et quidem quantum ad Canonum Hiſtoriam, quem latet, aut etiam latuit, quam

multa ex Hiſtoriæ Canonicæ ignoratione σφάλματα, atque errata defluxerint, offuſa ſpiſſa ſuper Canones ipſos, eorumque ſenſum, mentemque caligine? quam multa etiam genuinis fallacia, integris interpolata, authenticis adulterata, vel imperitia, vel audacia, vel dolus, fraudeſque admiſcuerint? Quot Canones antiquis Conciliis, quot Placita veteribus R. Pontificibus, quot Sententiæ vetuſtis Eccleſiæ Patribus partim falſæ, partim dubiæ fidei, quamplures vero interpolatæ, & corruptæ adſictæ fuerint? Quidquod Synodi ex integro ſimulatæ, atque in medio allatæ ſunt, quæ fucum facerent Hiſtoriæ imperitis?

Quæ quum ita ſint, quiſnam ſinceras morum regulas ab ψευδεπιγράφοις, quis diſciplinæ eccleſiaſticæ capita in Epiſcoporum cœtibus ſancita ab inductis abuſionibus diſcernet, niſi Hiſtoriæ præſidio munitus? Si Canonum hiſtoriam ante oculos habuiſſent VIII. ac VIIII. Seculi nonnulli auctores, dubio procul putidæ quædam merces, vel nunquam in Eccleſiam fuiſſent invectæ, vel ubi primum adparuiſſent, projectæ, atque exſibilatæ impoſuiſſent, arbitror, nemini: nec iſtarum mala fraude tot perverſi mores invaluiſſent, nec tantas eccleſiaſtica diſciplina viciſſitudines paſſa eſſet.

Profecto, ubi ſtudium hiſtoriæ, antiquitatumque chriſtianarum reſumtum eſt, veteresque Canones longa oblivione ſepulti no-

nocturna diurnaque manu verſari, en ſtatim & corruptis moribus obviam itum eſt, & diſciplina eccleſiaſtica primigeniæ puritati maxima ex parte reſtituta. Adeo verum eſt hinc maxime comprobari, quod ſcribit Tullius Lib. II. de Orat. cap. 66. *Hiſtoria teſtis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magiſtra vitæ, nuntia vetuſtatis.*

Quod ad Canonum *Σύνταξιν nexum*, primo in Canonibus Chriſtianæ fidei ſummam, moreſque ſpectantibus nihil offendas abſonum, nihil inconſtans: omnes vero quotquot ab Apoſtolis ad hanc uſque diem conditi ſunt, ad unum mira conſenſione conſpirant, arctiſſimo inter ſe vinculo continentur omnes. *Regula fidei una omnino eſt, ſola immoblis, & irreformabilis*. Tertull. *de velandis virginibus*. Quod enim Auguſtinus inquit; nimirum Concilia priora poſterioribus emendari, *Lib. II. de Baptiſmo cap.* 3. tantum de diſciplina, quæ pro temporum, locorumque *περιςάσεσι circumſtantiis* mutationi eſt obnoxia, intelligendum eſt. Atqui etiam inter Canones diſciplinam unice moderantes nexus quidam, re per gradus locorum, temporum, & *περιςάσεων circumſtantiarum* progrediente, eſt agnoſcendus. Nanque, uti recte obſervat Antonius Auguſtinus, Card. de Aguirre, & ipſe Eſpenius *in Proleg. Juris Eccleſ. Paragr. II.* licet Eccleſia aliquando a veteri diſciplina in Conciliis ſtatuta, ac diu religioſiſſime ſervata recedere co-

cogatur, ipſamque diſciplinæ relaxationem tolerare, ac veluti diſſimulare: id tamen non ita intelligendum, quaſi non opter, quoad ejus fieri poteſt, ubi nondum eſt collapſa, ſolicite ſervari, collabentem ſuſtineri, & collapſam reſtaurari. Immo ad hanc deſidentis diſciplinæ reſtitutionem totum eccleſiaſticæ reformationis opus tendere debere, & Epiſcoporum, Paſtorumque curam, & laborem præcipue collimare ex Synodi Tridentinæ Decretis perquam manifeſtum eſt.

Id potiſſimum præ oculis habuit S. Carolus Borromæus (clarum nomen in Eccleſia Dei) in Diœceſeωs, Provinciæque Mediolanenſis adminiſtratione, & redintegratione. Qua in re quis unquam pium hocce SS. Præſulis ſtudium, egregiumque propoſitum merita defraudavit laude? Quis non potius admiratus eſt ingentes labores, quos libentiſſime ſubiit, ut perficeret tantum opus? Nec profecto alia via, quam veteris diſciplinæ emulatione, ejuſque revocandæ, quoad fieri poterat, ſtudio in abſolutiſſimam ſuæ Dioceſeωs inſtaurationem evaſit Vir SS. Eccleſiamque Mediolanenſem, quam corruptiſſimam acceperat, ſqualore, ac ſitu hac ratione deterſo, integerrimam, nitidiſſimamque moriens dereliquit.

Adhæc veriſſimum eſt recentiorem Eccleſiæ diſciplinam a veteri, tanquam rivulum a fonte dimanare: immo plura noviſſimæ diſciplinæ capita non ſunt, niſi veteris

ris veſtigia, ac veluti reliquiæ, uti obſervant modo indicati Auctores. Quare ſine veteris diſciplinæ notitia plerique Eccleſiæ ritus, qui ab antiquis originem ducunt, obſcuri prorſus, & inanes adparebunt.

Denique ex ipſa priſtinæ rei Canonicæ cognitione verus Eccleſiæ ſpiritus percipietur in iis, quæ præfert recentior diſciplina. Exterior enim diſciplinæ facies mutari nonnunquam videtur, atque adeo relaxari; ſpiritus tamen idem ſemper eſt, & immutabilis perſeverat.

Exemplo eſſe poſſunt veteres Canones de promovendis ad ordines ſancientes, ut nonniſi vitæ integri, criminiſque puri, quique ſtolam in baptiſmo acceptam nullo gravi fœdaverint ſcelere, flagitiove, ſacris initiarentur. Profecto ſecutis temporibus Eccleſia ab veteris hac in re diſciplinæ ſeveritate receſſit, quum & occultos peccatores exceperit, nec omne publicorum criminum genus ab ordinatione arceat; adhuc tamen eodem veluti ſpiritu acta expetit, ſummopereque exoptat, ut quantum temporum viciſſitudines patiuntur, antiqua illa diſciplina ſervetur, & animæ innocentiæ præcipue olim requiſitæ inveterata pœnitentia locum ſubeat: uti ex Syn. Trid. aliiſque deinceps celebratis Conciliis manifeſtum eſt.

Canonum Σκοπός *finis*. Quum enim in id ſemper Eccleſia incubuerit, ut invaleſcentibus morum corruptelis congruas oppone-

neret medicinas; adhæc aliquando prudenti quadam uſa *οἰκονομίᾳ œconomia* mala quædam diſſimularet, vel leviora duntaxat ſomenta adhiberet, ut commodiori tempore facilius, feliciuſque illis mederi poſſet: hinc profecto nemo non videt conferre quam quod maxime in occaſionem conditi Canonis inquirere, temporumque rimari *περιςάσεις circumſtantias*, ut inde vel *γνήσια genuina* Canonum ſententia eruatur, vel Eccleſiæ in iis condendis ſpiritus agnoſcatur. Verba quidem Canonis corticem repræſentant, ratio vero conditi Canonis, Præſulumque in eo ſanciendo *σκοπὸς finis* diſciplinæ ſpiritum aperiunt. Exemplo ſit Canon Nicænus VIII. quo Catharis, ſive Novatianis ex ſchiſmate in Eccleſiæ ſinum redeuntibus poſt acceptam tantummodo manuum impoſitionem in clero permanere datum eſt: quæ conditio Donatiſtis quoque, ubi vellent in Eccleſiæ unitatem denuo coire, propoſita eſt. Profecto qui horum Canonum corticem inſpexerit, violatam conclamabit antiquiſſimam Eccleſiæ regulam, qua non hæretici modo, & ſchiſmatici, verum & quicunque aliqua nominis macula laborantes *ἀλλότριοι τȣ̃ κάνονος alieni a canone*, ſive Irregulares habebantur. Verum ubi in Canonum *σκοπὸν finem* animum intenderit, profecto perſpiciet Eccleſiam prudenti quadam *οἰκονομίᾳ œconomia* in gratiam multitudinis in ſinum Eccleſiæ redeuntis, atque

àtque adeo , ut iis , qui in ſchiſmate ſuperarant , ad ampleƈtendam Eccleſiæ unitatem calcaria adjicerentur , veteris diſciplinæ rigorem tantiſper remiſiſſe.

Præterea ex reƈte perſpeƈto Canonum σκοπῷ *ſine* facile patefient veterum colleƈtorum , ipſiuſque Gratiani σφάλματα *errores*, qui haud raro Canones iis ſpeciebus adplicarunt , a quibus erant alieni . Res clarior eſt , quam quæ demonſtratione indigeat.

Poſtremo eadem methodo pronum eſt veteres canones ad novos emergentes caſus adplicare : id quod quamutillimum eſt , ne in novis emergentibus quæſtionibus a veritate aberremus. Enimvero ſecutis temporibus , quum veteres Eccleſiæ canones negleƈti ſint, & ſophiſtica ratiocinandi methodus , contentioſaque in utramque partem ediſſerendi ratio ex Theologia in rem Canonicam induƈta fuerit , tot , tamque perniciosæ in re Morali opiniones emerſerunt : ſcilicet recentiores quidam caſuum arbitri id negotii ſibi ſumſerunt , ut morum regulas non ex Canonum præſcripto, ſed ex portentoſis quibuſdam humanæ rationis principiis definirent. Ex quo faƈtum eſt , ut diſciplina morum adeo inſtaurata non ſit , ut potius primo deſederit , deinde magis magiſque delapſa , tum præceps nonnullis in locis ire cœperit , donec ad ea tempora perventum eſt , quibus vitiorum remedia vix pati poſſent hujus furfuris homines. Profeƈto , ubi

an-

antiquis vacaſſent Canonibus, ac in eorundem σκοπὸν animum intendiſſent, congruas ſane quibuſcunque, vel de novo exſiſtentibus ſpeciebus ſententias inveniſſent.

Quæ cum ita ſint in his noſtris Canonicis adornandis Inſtitutionibus, Canonum Hiſtoriam, Σύνταξιν *nexum*, Σκοπὸν *finem* pro virili ante oculos habere ſategimus. Ac primo Juris Canonici Communis-Neapolitani hiſtoriam, qua majori potuimus, adcuratione perſcripſimus. Tum in Operis progreſſu haud raro Hiſtorici partes egimus, Canones eodem de capite diverſis temporibus perlatos fideliter exhibentes, ut inde unicuique Canonum nexus in conſpectu eſſet: ac demum in Canonum σκοπὸν *finem* inquirentes, eorundem rationes, occaſioneſque, cur conderentur, expoſuimus, ut inde, & eccleſiaſticæ diſciplinæ ſpiritus patefieret, & ſingulis Canonibus propria ſpecies aptaretur, & ſimul ad novos emergentes caſus legitime adplicari poſſent.

Verum hiſce bene, vel male præſtitis iterum moneo, cave putes, eam nobis fuiſſe mentem, ut novas Rei Canonicæ Inſtitutiones evulgaremus. Eo enim tempore ſcribimus, quo tum alibi, tum vel maxime Neapoli Viri ſapientia, doctrina, ac eruditione clariſſimi, & egregia Juris Eccleſiaſtici Elementa, & doctas de peculiaribus quibuſdam Canonicis Capitibus Diatribas edidere; unde & publi-

blicæ Rei litterariæ plauſum ſibi conciliarunt, cum quibus ego, qui nec uſu ſatis, & ingenio parum poſſum, minime ſum comparandus.

Verum in id duntaxat intendimus animum, ut adoleſcentes noſtros onere, ac labore excipiendi, exſcribendique dictata præſertim poſtmeridianis horis liberaremus: & commodæ ſtudioſis inſtitutiones traderentur, quæ nec ita breves eſſent, ac jejunæ, ut ſufficientem Canonum ſaporem indere non poſſent, nec nimis amplæ, quæ ab rei Canonicæ ſtudio abſterrerent. Haud tamen diffitemur ab recens editis Virorum Cl. doctis, & laborioſis in re Canonica Commentariis haud pauca, quæ ad rem noſtram faciebant, hauſiſſe. Quamobrem ne ingrati animi nomine accuſemur, maximas his gratias me agere profiteor, majores etiam habiturus.

Illud denique benevolos Lectores etiam, atque etiam rogo, ut dum iſta qualiacunque verſant, ſi aliquando in errata offendant, vel in capita non eo ordine, & adcuratione, qua par erat, diſcuſſa, ne fiant Ariſtarchi, nec naſute diſtringant omnia; ſed potius, quod chriſtiani philoſophi, civiſque honeſti proprium eſt, errantem admoneant, præſertim quum monitionem non modo æqui boni facere ſim paratus, verum etiam monitoris in me meritum omnibus officiis, & grati animi ſignificationibus proteſtari.

M O N I T U M.

Licet in perpurgandis typographicis σφάλμασι perquam ſollerti cura uſus fuerim, atque amicorum etiam opem adhibuerim, omnino tamen fieri non potuit, ut hujus primi Libri ἔκδοσις ab omni parte perfecta emitteretur. Quaſdam enim mendas ſive feſtinatione, ſive oſcitantia irrepſiſſe deprehendi; quæ tamen & ſat paucæ ſunt, & legentes non offendunt. Itaque ſi quando reperire ſit *ceperunt*, oratos lectores volo, ut id incuriæ non adſignent, præſertim quum ſæpe inciſum ſit *cœperunt*. Pag. autem 55. lin. 36. citatur Prag. 4. *de Ordine Judiciorum*, uti quidem præ ſe ferebat Pragmaticarum Editio, quæ ad manus erat; corrigatur, quæſo, *de Perſequendis malefactoribus*. Pag. 336. lin. 3. occurrit *Irregulairitas*, ubi vel tiro deprehendit alterum ἰπαρέλκειν. Demum ead. pag. lin. 35. excidit *contraxit*, & lin. ſeq. *vetatur*, quum ſcribendum fuiſſet *contraxerunt*, & *vetantur*. Alios, ſi qui forte occurrent errores, humanis lectoribus corrigendos relinquo.

Adm. Rev. P. Albertus Capobianco Ord. Præd. S. Theol. Magiſter, Curiæ Archiep. Exam. Synod. Eminentiſs., & Reverendiſs. Domini Card. Archiep. Theol. revideat, & in ſcriptis referat. Datum die 1. Junii 1766.

PH. EPISC. ALLIFAN. VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

EMINENTISSIME PRINCEPS.

TE jubente librum, cujus titulus, *Inſtitutionum Juris Canonici Libri tres*, legi, in quo Clariſſimus Auctor nedum Eccleſiaſtica jura eruditiſſime exhibet, verum ea omnia cum vetera, tum recentia monumenta, quibus piiſſimi Reges noſtri Diſciplinam Eccleſiaſticam, ut venerationem mereretur, juſſis ſuis munierunt, etiam nitore maximo exponit. Cumque nihil in eo, quod Chriſtianæ fidei, aut Eccleſiæ moribus adverſetur, occurrat, publice edendum cenſeo.

Eminentiæ Tuæ

Datum in Conventu S. Dominici Majoris Kalendis Septembris 1766.

Humiliſs. Devotiſs. atque Addictiſs.
Fr. Albertus Capobianco Ord. Prædicatorum.

Attenta relatione Domini Reviſoris imprimatur. Datum die 29. Septembris 1766.

PH. EPISC. ALLIFAN. VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

b *Adm.*

Adm. Rev. U.J. Doctor D. Carolus Gagliardi Prof. in Regia Studiorum Univerſitate revideat, & in ſcriptis referat. Datum Neapoli die 4. Menſis Julii 1766.

NIC. DE ROSA EP. PUTEOL. C. M.

S. R. M.

DOMINE

INſtitutiones Juris Canonici in tres Libros tributas, quas juſſu M. V. jam legi libentiſſime, ubertas rerum cum breviloquentia cultiore, congrua diſpoſitio, nexus juris communis cum patrio, hauſta e fontibus ſcientia, exquiſitæ veterum, & recentiorum ſententiæ, acuta dicta, morata, & nunquam tumida oratio maximopere commendant, magnamque ipſis conciliant æſtimationem. Nil omnino in eis eſt, quod jus Regis, vel patrios mores, vel honeſtatem lædat, vel fidem noſtram. Prælorum propterea lucem mea qualicunque ſententia præ cæteris promerentur. Neapoli die 16. Auguſti 1766.

M. V.

Umiliſſimus Subditus
Carolus Gagliardus.

Die 16. menſis Septembris 1766. Neapoli.

Viſo reſcripto Suæ Regalis Majeſtatis ſub die 6. currentis menſis, & anni, ac relatione U. J. Doctoris D. Caroli Gagliardo, de Commiſſione Rev. Regii Capellani Majoris, rdine præfatæ Regalis Majeſtatis, Regalis Camera S. Claræ providet, decernit, atque mandat, quod imprimatur cum inſerta forma præſentis ſupplicis libelli, ac approbationis dicti Rev. Reviſoris; verum in publicatione ſervetur Regia Pragmatica, Hoc ſuum.

GAETA PERRELLI.
VARGAS MACCIUCCA.

Illuſtriſs. Marchio Citus Præſes S. R. C. & Illuſtriſs. Caput Aulæ Fiori tempore ſubſcriptionis impediti.

Reg. fol. 125.

CARULLI. *Athanaſius.*

IN-

INDEX
TITULORUM LIBRI I.

Diatriba Iſagogica.

Pars I. DE *juris canonici ſtatu primigenio, ſive arcano*. pag. 3
Pars II. *De juris canonici ſtatu adulto, ſive publico*. 14
Pars III. *De juris canonici ſtatu ſeneſcente, ſive arido*. 24
Pars IIII. *De juris canonici ſtatu reſtaurato, & refloreſcente*. 32
Pars V. *De juris canonici ſtatu expolito, & ad primævum candorem, qua fieri potuit, reſtituto*.

L I B E R I.

Titulus I. *De jure divino naturali, & poſitivo*. 61
Titulus II. *De jure canonico, ejuſque definitione*. 76
Titulus III. *De juris canonici partitionibus generatim, ac in ſpecie de jure canonico ſcripto, & non ſcripto*. 80
Titulus IIII. *De altera juris canonici partitione, nimirum in generale, & particulare*. 89
Titulus V. *De conciliis*. 93
Titulus VI. *De promulgatione legum eccleſiaſticarum*. 114
Titulus VII. *De interpretatione, derogatione, & abrogatione canonum*. 120
Titulus VIII. *De jure perſonarum*. 127
Titulus VIIII. *De prærogativis, & privilegiis clericorum*. 139
Titulus X. *De ſummo Pontifice*. 155

Ti-

Titulus XI. *De S. R. E. Cardinalibus.* 161
Titulus XII. *De legatis eccleſiaſticis.* 165
Titulus XIII. *De patriarchis, exarchis, & primatibus.* 169
Titulus XIIII. *De metropolitis.* 183
Titulus XV. *De pallio metropolitico.* 187
Titulus XVI. *De epiſcopis.* 190
Titulus XVII. *De chorepiſcopis.* 202
Titulus XVIII. *De coadjutoribus.* 204
Titulus XVIIII. *De ſacra epiſcopali viſitatione.* 207
Titulus XX. *De electione, confirmatione, & conſecratione epiſcoporum.* 213
Titulus XXI. *De translatione, renuntiatione, & depoſitione.* 238
Titulus XXII. *De presbyteris, & parochis.* 244
Titulus XXIII. *De diaconis, & diaconiſſis.* 251
Titulus XXIIII. *De ſubdiaconis, aliiſque inferioribus ordinibus.* 255
Titulus XXV. *De jure promovendi ad ordines.* 265
Titulus XXVI. *De canonicis, & vicario capitulari.* 282
Titulus XXVII. *De dignitatibus, perſonatibus, & officiis.* 291
Titulus XXVIII. *De vicario generali epiſcopi.* 304
Titulus XXVIIII. *De vita, & honeſtate clericorum.* 309
Titulus XXX. *De cœlibatu clericorum.* 323
Titulus XXXI. *De irregularitatibus.* 332
Titulus XXXII. *De aſcetis, monachis, & regularibus.* 341

D E

JURIS CANONICI

ORTU, ET INCREMENTO.

DIATRIBA ISAGOGICA.

I. QUEMADMODUM fluminis cujuſcunque inundantes aquas longo in curſu dirigere, & ad libellam componere iis tantummodo datum eſt, qui fontes, occultaſque ſcatebras, unde in flumen rivulus excreſcit, liquido pernoſcunt; ita prorſus rectam Juris Canonici intelligentiam habere, ejuſque callere auctoritatem is tantum poterit, qui partes omnes, quibus idem jus conſtat, & tempora, quibus eædem partes vel in unum coaluerunt, vel nova in dies ſumſerunt incrementa, vel quandam quaſi rubiginem contraxerunt, vel denique ad priſtinum pervenere nitorem, oculis veluti in tabula explicata ſubjiciet. Iccirco mihi juris ejuſdem elementa tradituro illud præcipuum videtur, ipſo in limine ſubſiſtere aliquantulum, & Canonici Juris univerſi fontes omnes, ac receſſus intento veluti digito præmon-

ſtrare, ut ſcaturientes ab initio, ac ſubinde decurrentes aquas Canonicæ diſciplinæ diligenter haurire, & puras a lutulentis, fluvios a torrentibus diſcernere facillime quiſque poſſit.

II. Ut autem inſtitutum hoc noſtrum ordine exigatur, & in brevitate claritas fulgeat, integram Juris Canonici hiſtoriam per octodecim ferme ſecula digeſtam ad quinque *chronologicas periodos*, ſive ſtatus redigemus: adeout Juris Canonici ſtatum veluti per ætates diſtinguamus, 1. alium *Primigenium*, ſive *Arcanum*, dum Eccleſia perſecutionibus undique quateretur, viguitque per tria poſt Chriſtum ſecula ad annum uſque CCC. Alium 2. *Adultum*, ſive *Publicum*, dum Eccleſia pace per Chriſtianos Principes frueretur, & per quatuor ſequentia ſecula adolevit, ſcilicet ad annum uſque DCC. Alium 3. *Seneſcentem*, & *Aridum*, quum ſcientiarum, optimarumque artium fontes barbaries denſa caligine obduxerat, viguitque per quatuor, quæ pone ſecuta ſunt ſecula, ſcilicet ad annum uſque MC. Alium 4. *Reſtauratum*, & *Refloreſcentem*, quum nempe barbariei pulſa caligine novus litterarum dies eluxit, excrevitque quatuor aliis, quæ deinceps effluxere ſecula, ſcilicet ad annum uſque MD. Ultimum denique 5. *Expolitum Ornatumque*, & *ad primævum, qua fieri potuit, candorem reſtitutum*, dum litterarum felicitas longe lateque per Europam penitioris ſapientiæ ſtudio propagato occupavit, perque tria ſequentia ſecula floruit ad currentem ſcilicet uſque annum MDCCLXVI.

III. Hac igitur poſita temporum viciſſitudine pronum eſt intelligere illam Canonum intemeratam puritatem, illam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ in nonnullis varietatem, illam Canonicarum Collectionum non ſemper æquam diligentiam, illam denique in Eccleſiaſticis viris ſtudii Canonici neceſſitatem. *Nulli Sacerdotum*, ad Epiſcopos per Apuliam, & Calabriam conſtitutos ſcribit Cæleſtinus Papa, *liceat ſacros Canones ignorare*. Et Syn.

Syn. Tolet.III.can.xxiii. edicit: *Sciant Sacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones, ut omne opus eorum in doctrina, & prædicatione conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.*

PARS I.

De Juris Canonici Statu Primicenio, sive Arcano.

I. SI licet profanis ſacra quandoque componere, ut inde lux aliqua rebus ipſis Eccleſiaſticis adfulgeat, dicendum profecto eſt, ſimili quadam ratione, diverſa longe licet origine, & Jus Civile, & Jus Canonicum ortum habuiſſe ſuum. Conſtat enim, Romanum populum conditæ urbis initio *ſine lege certa, ſine jure certo egiſſe:* Pomponius *Leg.* 2. §. 1. *D. de Orig. Juriſ.* id quod non eo ſenſu intelligendum, quaſi nulla actionum norma tunc temporis uſi ſint Romani. Quomodo enim illa latronum, & a patriis penatibus extorrium colluvies poterat ulla ſine lege in ſocietatem coaleſcere? Sed quod nondum apud Romanos *in ſcripturam relata erant jura*, ut appoſite ait Dionyſius Halicarn. *Antiqu. lib. X.* Pomponio enim Jus certum eſt *Jus ſcriptum, lex ſuffragiis lata*. Unde idem eſt dicere *ſine lege certa, ſine certo jure* egiſſe primum Romanos, ac *ſine lata lege, ſine jure ſcripto* vixiſſe. Hæc Rom. Populus initia cum gentibus pleriſque communia habuit, uti Tacitus *Annal. Lib. III. cap.* 26. Trogus Pompejus *in Juſtini Breviar. Lib. I. cap.* 1. & *Lib. IX. cap.* 7. Porphirius περὶ

ἀποχῆς Lib. III. luculentiſſime docent.

II. Verum quum in nova potiſſimum civitate permulta inciderent, quæ regulis indigebant, ut apte componerentur, qui fieri potuit, ut recens condita Urbs ſine legibus pacem coleret, ſocioſque haberet concordes? Pomponius, qui nodum protulit, ipſe ſolvit: ibidem enim ſubdit *apud Romanos omnia initio manu a Regibus gubernata eſſe;* ſeu ut Dionyſius Halicarn. ib. clarius rem aperit *Jus a Regibus conſtitutum pro lege erat;* nam quoties nova, ac inopinata inciderent, toties Reges ipſi erant *νόμος ἔμψυχος viva, ac ſpirans lex*, uti loquitur Philo *de Vita Moſ. Lib. II.*

III. Quæ quum ita ſint, profecto facile cuique erit videre ſimilia prope fuiſſe Canonici Juris initia. Et ſane Chriſtus Dominus, uti ſuo loco obſervabimus, neque leges ſcripſit ullas, neque præcepta, quæ ſuæ tradidit Eccleſiæ, ut in ſcripturam redigerentur, unquam præcepit. Tum Apoſtoli nonniſi pluribus ab Chriſti *ἀναβάσει adſcenſione* annis, atque adeo peculiaribus quibuſdam datis occaſionibus, quas Euſebius *Lib. II, cap.* 3. recenſet, ſacros novi fœderis libros conſcripſerunt. Igitur principio fideles veluti manu ab Apoſtolis, apoſtoliciſque viris regebantur. Atqui 1. iſtuc patiebatur primævus Doctrinæ Evangelicæ candor, ac fervens chriſtianorum caritas; 2. iſtuc ferebat primæva Chriſtianæ Eccleſiæ conditio: graves enim, quibus exagitabatur, tyrannorum perſecutiones in cauſſa erant, cur Epiſcoporum cœtus Σύνοδοι græce, latine *Concilia* dicti ad canones condendos rarius cogerentur; 3. iſtuc poſtulabat ipſa cogendorum conventuum ratio: qui enim, ſive ad diſciplinam excolendam, ſive ad ipſam ſacram Synaxim celebrandam agebantur, ipſos nonniſi noctu clam ſecreto, ac plerumque ſub cryptis, ſub antris, ſub locis ſubterraneis ſubductos oculis hominum ſubtractos lumini ſolis chriſtianos habere oportebat; & quidem ad intentatam ſibi capitalem pœnam devitandam. Quamobrem non abs re Juris Canonici

nici ſtatum, qui per tria priora ſecula manſit, *Primigenium*, ſive *Arcanum* nominare lubet.

De Synodis Apoſtolicis.

IIII. Jam vero iſtuc haud ita intelligas velim, ac ſi nunquam per illud temporis, vel controverſiæ in Eccleſia excitatæ fuerint, vel Epiſcopi ad illas ſedandas, ubi opportuna ſeſe offerret occaſio, in unum convenerint. Apoſtolos enim ipſos ad res Eccleſiæ pertractandas ter Hieroſolymis conventus egiſſe in Actis Apoſtolorum legimus. 1. quidem, ſtatim ut Chriſtus in cælum adſcendit, quo duobus communi ſuffragio delectis, conſtitutiſque diſcipulis alter præ altero in locum Judæ proditoris divino indicio electus eſt. *Act. I.* 2. quo ſeptem Diaconi ab Apoſtolis electi ſunt. *Act. VI.* 3. denique, quo gentilibus indultum eſt, ut ab circumciſione, moſaiciſque cæremoniis neutiquam obſtringerentur.

V. Franciſcus Turrianus Jeſuita Synodum quandam nobis exhibet Antiochiæ ab Apoſtolis habitam, in qua novem canones perlati ſint. Atqui Synodus iſthæc, quippe quæ veteribus omnibus ignota, adhæc plurima complectatur ab apoſtolica ætate, atque adeo ab prioribus Eccleſiæ ſeculis prorſus aliena, tanquam ψευδεπίγραφος omnino rejicienda.

VI. Qui Apoſtolis ſucceſſere Epiſcopi Chriſtianam plebem ſuæ curæ commiſſam nonniſi ſacrarum litterarum auctoritate, apoſtoliciſque inſtitutis moderabantur. Apoſtoli enim Epiſcopis, ac Presbyteris a ſe ordinatis non modo haud pauca fidei dogmata tradiderunt, quæ ſcriptis non conſignaverant, verum & nonnullas præceptiones curam animarum, eccleſiæque politiam ſpectantes docuerunt, quæ longo tempore hominum memoria conſervatæ ſunt. Unde in controverſia de Paſchate utraque pars traditionibus apoſtolicis altera Petri, & Paulli, altera Joannis, & Philippi ad ſententiam adſtruendam ſuam utebantur.

De Canonibus ſic dictis Apoſtolicis.

VII. Canones vulgo dicti Apoſtolici diu quidem a pleriſque tributi Apoſtolis, hodie vero ex communi pene eruditorum ſententia Apoſtolis abjudicati ſunt. Id quod cum pleraque, tum iſthæc maxime produnt Argumenta.

1. Si Apoſtolorum eſſent genuini in Sacrorum Librorum Canonem relati fuiſſent; id quod neutiquam factum invenitur.

2. De iis Euſebius, Hieronymus, & quotquot veterum Scriptorum, maxime qui Apoſtolorum opera diligenter percenſent, nunquam meminerunt.

3. Multa illis continentur adeo perſpicue, dilucideque explicata, vt ambigi de eorum ſententia nequeat; quæ tamen tertio, quartoque ſeculo magna animorum contentione diſceptata ſunt. Speciminis loco hic proferri poſſunt Canones XXXXV. & XXXXVI. quibus baptiſma ab hæreticis collatum irritum decernitur; Canon VII. quo pœnæ iis edicuntur, qui Paſcha cum Judæis celebrant; Canones demum XXI. XXII. XXIII. quibus in eos, qui ſeipſos evirant, ſevere animadvertendum præcipitur. Porro prioribus Eccleſiæ ſeculis his de capitibus quantæ, quamque graves in Eccleſia exarſerint controverſiæ neminem latere arbitror.

4. Demum veteribus qua græcis, qua latinis ſubleſtæ fidei fuere. De ipſis Photius in Præfat. Nomocanonis hæc habet: *Etiamſi nonnulli quibuſdam cauſſis moti eos pro dubiis habuerunt*. Tum ipſe Photius: *Canones, qui dicuntur Apoſtolorum.* Tum Dionyſius Exiguus *Præf. Collect.* Hincmarus Remenſis *in opuſc.LV. Cap. cap.*24. Leo IIII. *Epiſt. ad Epiſcopos Brittan.* ac demum Iſidorus ipſe Mercator *Præf. ſuæ Collect.* eoſdem a nonnullis tanquam ψευδεπιγράφους rejectos aperte indicant. Diſerte vero Ratherius Veronenſis *ad Hubert. Parm. Spicil. Dacher. tom. II. p.* 171. *In Canonibus Apoſtolorum*, inquit, *ſi tamen eos, ut apocryphos non reſpuis.*

VIII.

VIII. Jam vero ambigendum non eſt ejuſmodi canones licet Apoſtolis falſo tributos, ab apoſtolicis tamen catholiciſque Epiſcopis in Synodis per tria priora ſecula habitis fuiſſe conditos : & ſane diſciplinam tunc temporis in Eccleſiis præſertim Orientalibus obtinentem exhibent; id quod ex toto Canonum corpore manifeſto evincitur.

Et ſane I. Can. VIII. ſancitur, ne quis ſanctum Paſchæ diem ante vernale æquinoctium cum Judæis celebret. atqui iſtuc, ut mox obſervabimus, altero Eccleſiæ ſeculo pluribus in Synodis ſtatutum eſt; uti in Cæſareenſi, Oſdroena, Corinthiaca, aliiſque.

2. Canonibus XXI. XXII. XXIII. XXIIII. vetantur æque clerici, ac laici ſibi virilia amputare: profecto occaſione Origenis iſthac de re in Epiſcoporum cœtibus actum fuiſſe ſat probabile eſt.

3. Canonibus XXXXV. & XXXXVI. reprobatur ut invalidus baptiſmus ab hæreticis collatus: at iſtuc in Synodis Aſianis ſub Firmiliano ſtatutum nullus ignorat.

4. Canones LI. & LIII. præcipiunt, ne quis carne, vel vino propter abominationem abſtineat: Hi dubio procul adverſus Manichæos conditi ſunt, aliosque hæreticos, qui vino, & carne abſtinendum docebant, quippe quæ a Principio malo creata eſſent. Plura adferri poſſent; at iſthæc ſpeciminis loco ſatis ſunto.

VIIII. Quorſum igitur Apoſtolis tributi? quæret fortaſſe quiſpiam. Fortaſſe primum *Apoſtolici Canones* dicti ſunt, vel ab antiquitate, vel potius, quod ab Apoſtolorum ſucceſſoribus ſtatuti, qui teſte Tertull. de præſcriptionibus cap. 32. *Apoſtolici viri* nominabantur. Deinde nonnullorum latinorum oſcitantia aliquot litterarum detractione *Apoſtolorum* dicti. Adhæc neutiquam ambigendum eoſdem auctos poſtea fuiſſe, atque antiquis recentiores adjunctos, eodemque volumine comprehenſos, quod quidem confirmari tribus maxime rationibus poteſt.

 1. Quod.

1. Quod iis, qui eorum meminerunt, auctoribus non unus aliquis conſtans canonum numerus ſit, ſed quinquaginta nonnunquam, plures alias, aut pauciores cenſeantur.

2. Ex ipſa Canonum ſerie manifeſto adparet alios aliis ſeculis factos eſſe, quod, uti modo vidimus, controverſias dirimant eas, quæ variis ſeculis contigere. Adhæc Canon de admittendis ad pœnitentiam lapſis ante Cyprianum ſancitus eſſe non potuit, quum alius eſſet Eccleſiæ uſus, & illa demum tempeſtate admittendos eſſe lapſos indultum ſit. Demum aliquot ex conſequentibus e Gangrenſi, aliiſque IIII. ſeculo habitis Synodis deſumtos eſſe ex ipſa lectione liquet.

3. Denique ratio ex eo deſumitur, quod Græcis mos fuerit uno eodemque quaſi titulo, & volumine tum antiquos Canones complecti, tum recentes, nulla Concilii, temporis, auctorumque mentione facta; quique præcedentibus addebantur, tacito ordine numeroque, quem in Conciliis, unde decerpebantur, habebant, ab iis ordinem numerumque accipiebant, quibus in illa collectione adjiciebantur. Ita Vir Cl. Gabriel Albaſp. *Lib. I. Obſerv.* 13.

X. Eoſdem Canones reſpexiſſe videntur Concilia Nicænum, Cpolitanum, Epheſinum, Antiochenum, Alexander Epiſc. Alex. Athanaſius, aliique veteres, ubi antiquos Canones *τὺς παλαιὺς κανόνας*, *ἀρχαίυς κανόνας*, & antiquas leges *τὺς παλαιὺς θεσμὺς* memorant.

Et ſane 1. Canon V. Nicænus, quo ſtatuitur, ne quis ſive clericus, ſive laicus ab uno quodam Epiſcopo excommunicatus, recipiatur ab alio, & quidem *κατὰ τὸν κανόνα*, profecto concors eſt Canoni apoſtolico XIII.

2. Canones Nicæni VIIII. & X. quibus lapſis ad clerum aditus præcluditur, *quod iſtuc κανὼν Εκκλησιαστικὸς canon eccleſiaſticus præſcribat*, prorſus conſonant cum apoſtolicis XVIII. XXV. & LXI.

3. Canonibus XV. Nicæno, & XXI. Antiocheno

no reprobatur conſuetudo *παρὰ τὸν κανόνα præter canonem* aliquibus in locis admiſſa ; nimirum ut Epiſcopi, Presbyteri, vel Diaconi de una in aliam migrent Parœciam. Atqui idem exhibent Canones apoſtolici XIIII. & XV. Eoſdem etiam ſpectare videtur Κανὼν ἀποστολικὸς, *Canon Apoſtolicus* Alexandro Epiſc. Alex. *Epiſt. ad Alexandrum Cpolit.* & Conſtantino M. *Ep. ad Euſebium Cæſareenſem* memoratus.

4. Denique Canon VIIII. Antioch. quo ſtatuitur convenire, ut Epiſcopi *per ſingulas regiones noſcant Epiſcopum Metropolitanum ſolicitudinem gerere totius Provinciæ, & quidem ſecundum antiquam a Patribus conſtitutam Regulam* Κανόνα, profecto adeo convenit cum Apoſtolico XXXV. ut eundem tranſcripſiſſe videatur.

XI. Porro non deſunt ex eruditis, qui cenſeant dictos Patres non Canones ſic dictos *apoſtolicos*, ſed antiquos duntaxat Eccleſiarum mores ſpectaſſe. Id quod non levibus adſtruunt conjecturis. Præcipuæ ſunt.

1. Veteribus mos fuit non minus regulas ſcriptas, quam Eccleſiaſtica tantummodo conſuetudine obtinentes canonis nomine adpellare.

2. Non ſemper ac in monumentis IIII. ſeculi confirmantur, & laudantur antiquæ regulæ ex adverſo Apoſtolici canones reſpondent eandem doctrinam continentes. Id conſtat ex Canonibus Nicæno XIII. & Ancyrano XXI.

3. Demum nonnulli ex Canonibus ſic dictis *apoſtolicis* puram putam IIII. ſeculi doctrinam produnt. Uti e. g. Canon XXXXVIIII. quo trinæ immerſionis ritus in Baptiſmate præcipitur. Non enim alii in Eccleſiaſtica hiſtoria occurrunt hæretici, qui non trina, ſed unica immerſione baptizarent in Chriſti mortem, quam Eunomiani. Socrates *Lib. I. cap.* 14. Theodor. *Lib. IV. hæretic. fabular. cap.* 3. Synodus Cpolit. I. can. VII. At Eunomiani nonniſi poſt annum 337. exorti ſunt. Verum ejuſmodi conjecturas tanti non eſſe, ut a noſtra

A 5 ſen-

ſententia recedamus, facile demonſtrant, quæ n. viiii. cum Albaſp. obſervavimus: nam conſuetudines ipſas Canonum nomine decoratas adfirmari poteſt, probari non poteſt: tum quos præ oculis Patres in Synodis habuere, non omnes præ manibus nos hodie habemus, ut ſingulos ſingulis reſpondere facile videamus: denique trinæ immerſionis canon Canonibus Apoſtolicis ſerius quidem quarto ſeculo inſertum ſe prodit, at conſuetudinem eo nomine vocitatam non docet.

XII. In definiendo quo primum tempore, atque auctore apoſtolici Canones in unum collecti fuerint, mirum quantum inter ſe diſcrepant eruditi. In iſthoc capite excutiendo non vacat immorari: dumtaxat veri quod ſimilius eſt juvat efferre. Profecto iiii. exeunte ſeculo illa Συλλογὴ adornata videtur, & Canones in ea comprehenſi tunc primum ut Apoſtolici laudati. Ea namque ætate Nectarius Patriarcha Cpolit. in Synodo Cpolitana an. 394. ad Canonem apoſtolicum lxxiiii. reſpiciens ait: *Sicut etiam Canones Apoſtolici definiere.*

De Conſtitutionibus ſic dictis Apoſtolicis.

XIII. Ad conſtitutiones ſic dictas *apoſtolicas* quod attinet, brevius me expediam. Has enim falſo Apoſtolis tributas eadem pene demonſtrant argumenta, quæ Canones ſic dictos apoſtolicos ψευδεπιγράφους probant. Quibus addeſis.

1. Sabbati ſolemnem celebrationem conſtituunt æque ac diei dominicæ viii. 33. quum contra Juſtinus M. diſerte teſtetur Apolog. ii. Sabbati religionem paſſione dominica fuiſſe abolitam, nec chriſtianorum conventus alio die fieri, quam die ſolis ſive dominica.

2. Jacobum Zebedæi filium Concilii Hieroſolymitani hiſtoriam narrantem inducunt, Conſtitutioneſque ipſas cum apoſtolis condentem vi. 14. & 27. At Jacobus ante Concilii Hieroſolym. tempora ab Herode gladio interfectus eſt. Actor. xii.

3. Inter libros in Eccleſia legendos S. Joannis

nis Evangelium recenſent. At quando Evangelium a Joanne ſcriptum eſt Apoſtoli jam mortem obierant.

4. Demum plura in Conſtitutionibus ſtatuta leguntur, quæ nonniſi ſola traditione primis ſeculis fuiſſe in Eccleſia ſervata aperte teſtantur Tertull. *Lib. de præſcription.* & Baſilius *Lib. de Sp. S. cap.* 27.

XIIII. Auctorem, quod ſpectat, ac tempus, quo primum prodierint, non una eſt eruditorum ſententia. Jam vero facile illis adſentior, qui cenſent Conſtitutionum Συλλογὴν ex legibus, moribus, ritibus, ac liturgiis, quibus prioribus ſeculis ſub Ethnicis Imperatoribus diverſæ Orientis Eccleſiæ regebantur, fuiſſe compactam, quibus deinceps haud pauca quarto ſeculo acceſſerint.

Et ſane 1. Lib. I. cap. 14. & 15. plura legere licet adverſus eos, qui pœnitentibus veniam denegandam blaſphemant. Iſthæc profecto adverſus Novatianos, aut Montaniſtas fuiſſe ſancita vero ſimile eſt.

2. Quæ Lib. V. cap. *6.* de Carminibus Sybillinis, & Ave Phenice referuntur, ad certiorem, & auguſtiorem reſurrectionis propter Ethnicos demonſtrationem producta non abs re dici poſſunt.

3. Ejuſdem Lib. cap. *16.* Chriſtiani non amplius cum Judæis Paſchatis feſtum agitare jubentur: at iſtuc nonniſi exeunte ſeculo II. procul dubio conſtitui cœptum eſt.

4. Ibidem etiam ſcribitur Judæos in Paſchatis celebratione uti *calculo, quem putant ſe recte ponere.* Id quod nonniſi poſt Judæos tota Judæa expulſos contingere potuit: quandiu enim ipſis licuit in Judæa habitare non ex cyclorum calculo, ſed juxta vulgatiſſimum apud ipſos axioma Paſcha ex viſione lunæ celebrandum erat.

5. Lib. II. cap. 57. habetur deſcriptio Eccleſiæ cum Paſtophoriis ex utraque parte, navis inſtar cum Epiſcopi ſolio, presbyterio &c. At conſtat nonniſi quarto ſeculo, vel medio tertio ad

ſummum, quando Eccleſia ſub Gordiano, & Philippo pace fruebatur, ejuſmodi ædificia conſtrui cœpiſſe.

6. Demum duplex in Conſtitutionibus exſtat Liturgia: una brevior *Lib. II.* prolixior altera *Lib. VIII.* At una ab altera plurimum differt: tum utriuſque partes conveniunt cum fragmentis liturgiarum, quæ ſuperſunt apud Patres III. & IIII. ſeculi, præſertim Juſtinum, Cyprianum, Baſilium, Chryſoſtomum, Cyrillum Hieroſ. &c. uti pluribus demonſtrat Petrus le Brun *Tom. II. Diſſ. I.*

XV. Poſtremo illud hic omnino animadvertendum, Apoſtolicas Conſtitutiones, ubi primum adparuere, nihil adverſus fidem habuiſſe: id ex Epiphanii loco *hæreſ. LXX. n.* 10. perſpicuum eſt. Verum deinceps pluribus mendis fœdatæ ſunt; id quod tum ex veteribus Auctor Synopſis Athanaſianæ, Patres Trullani, & Zonaras, tum ex recentioribus Lupus, Nat. Alexander, Perronius, aliique notarunt.

Diverſa Synodorum genera.

XVI. Antequam de Synodis prioribus Eccleſiæ ſeculis celebratis ſermo inſtituatur, juvat hic paucis in anteceſſum diverſa Synodorum genera explicare de iiſdem ſuo loco fuſius acturos.

XVII. Synodi igitur vel ſunt Œcumenicæ, ſive generales, vel Nationales, vel Provinciales, vel Diœceſanæ.

Generales ſunt, in quas totius Catholici orbis Epiſcopi Rom. Pontificis auctoritate conveniunt.

Nationales, quæ a Patriarcha, vel Primate accitis Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſuæ ditioni ſubjectis celebrantur. Hæ aliquando *Univerſales*, & *Plenariæ* dictæ ſunt.

Provinciales, quæ a Metropolitis convocatis ſuæ provinciæ Epiſcopis, & Abbatibus fiunt.

Diœceſanæ demum, in quibus Epiſcopus cum presbyteris, aliiſque ſuæ Diœceſeως clericis, quæ ad chriſtianæ plebis regimen pertinent, collatis conſiliis decernunt.

De

De Synodis II. ac III. Eccleſiæ ſeculo celebratis.

XVIII. Altero exeunte Eccleſiæ ſeculo nonnulla unius duntaxat Provinciæ, vel Nationis Concilia habita ſunt: uti Romanum ſub Victore, Gallicum ſive Lugdunenſe ſub Irenæo, Ponticum, Oſroenum, & Achaicum. In his teſte Euſebio *Lib. V. cap.* 22. Romana conſuetudo celebrandi Paſchatis Dominica ad Martii plenilunium ſequente comprobata eſt. At contra Aſiana Synodus ſub Polycrate Paſcha more hebraico celebrandum decrevit. Euſeb. *ib. cap.* 23. Ad idem fere tempus celebrata quoque ſunt Concilia Hieropolitanum adverſus Montanum, & ex Baluzii ſententia Pergamenſe adverſus hæreſim Colorbaſii.

XVIIII. Tum tertio ſeculo plura habita ſunt Concilia. Præter nonnulla adverſus hæreſes præſertim Berylli, Privati, & Paulli Samoſatenſis præcipua ſunt.

1. In quæſtione *de Baptiſmo hæreticorum* Africanum ſub Agrippino, Iconienſe in Phrigia, Synadenſe in Aſia, & tria Carthaginienſia ſub Cypriano. In his Rebaptizantium error probatus. At contra in Romano ſub Stephano apoſtolica traditio confirmata eſt.

2. In quæſtione *de Lapſis* quatuor Romæ habita ſunt ſub Aniceto, bina Carthagine, & unum totius Africæ plenarium: in his æque adverſus Libellaticos, ac Novatianos ſtatutum eſt lapſos tempore perſecutionis nonniſi poſt peractam pœnitentiam recipiendos.

3. Demum *de inſtituenda, reparandaque Eccleſiæ diſciplina* actum eſt in Synodis Romana ſub Cornelio, Carthaginienſibus ſub Cypriano, Cæſareenſi, aliiſque. Verum Synodorum hactenus recenſitarum non ſuperſunt nobis, niſi fragmenta: quod & aliis pluribus venerandæ antiquitatis monumentis fere accidit.

XX. Prima Synodus, cujus Canones ad nos per-

pervenere, eſt Eliberitana Regni Granatenſis quarto ineunte ſeculo habita, præſidentibus Epiſcopis Oſio Cordubenſi, & Valerio Cæſarauguſtano. Verum non deſunt, qui ſuſpicantur dictos Canones Συλλογὴν potius eſſe Canonum, qui in Conciliis hiſpanicis per ea tempora habitis conditi fuerint. Videſis Carolum Berardi *Part. I. cap.* 2.

PARS II.

De Juris Canonici statu Adulto, sive Publico.

I. Reddita a Conſtantino M. Eccleſiæ pace, tum Chriſtiana Religio veluti adolevit, uberioreſque expandit palmites, tum Eccleſiæ politia ampliorem veluti ordinem accepit, ac ſplendorem, tum denique vel maxime licuit Epiſcopis quam ſæpiſſime, ac pro lubito in unum convenire. Quamobrem plura deinceps habita ſunt Concilia, præſertim in Oriente, ubi frequentiora, & ordinatiora fuerunt; quorum acta pene integra nobis ſuperſunt. Ut igitur via, & ordine noſtra procedat Diatriba, de Eccleſia Orientali primum ſermonem inſtituemus, mox de Eccleſiis Occidentalibus acturi.

De Juris Canonici ſtatu Adulto, ſive Publico Eccleſiæ Orientalis.

II. Igitur Conſtantino imperante celebrata ſunt an. 314. Concilia Ancyranum in Galatia, & Neocæſareenſe in Ponto. Ejuſdem auſpiciis coactum fuit an. 325. Nicææ in Bithinia Concilium Œcu-

Œcumenicum I. ab totius Orbis Chriſtiani Epiſcopis frequentatum. Secuta ſunt tria particularia, videlicet an. 341. Antiochenum, an. 370. Laodicenum in Phrygia, an. 375. Gangrenſe in Paphlagonia. Deinde an. 381. celebratum fuit Conſtantinopoli Œcumenicum Concilium II. Atque hinc prior Canonum collectio omnium fortaſſe vetuſtiſſima in Oriente confecta eſt, dicta *Codex Canonum Eccleſiæ univerſalis*, cujus auctor eruditis adhuc ignotus. Iſthæc Collectio primum Canones complexa eſt Nicænos 20. Neocæſareenſes 14. Gangrenſes 20. Antiochenos 25. Laodicenos 59. & Cpolitanos 3. quibus poſtea an privata an publica auctoritate acceſſere 3. priores Canones Cpolitani, Canones Conciliorum generalium Epheſini an. 431. & Chalcedonenſis an. 451. tum & Canones apoſtolici 85. ac demum Canones Synodi Sardicenſis, quam an. 347. celebratam plures Eccleſiæ pro continuatione Synodi Nicænæ habuerunt.

III. Hujuſce Codicis prima occurrit mentio in Concilio Chalcedonenſi, ubi Act. IIII. quum quæſtio incidiſſet de Monachis, qui Dioſcoro adhærebant, decretumque eſſet, ut ſacri Canones legerentur, ſumto libro Aetius legit: *Canon octogeſimus tertius: Si quis Epiſcopus* &c. *deinde legit: Alius Canon octogeſimus quartus: de his, qui ſeipſos* &c. at hi Canones ſunt IIII. & V. Antiocheni.

IIII. Tum Actione XI. exorta quæſtione inter Baſſianum, & Stephanum de Epiſcopatu Epheſiorum *Leontius relegit regulam nonageſimam quintam: Si quis Epiſcopus vacans* &c. *ex eodem Codice legit regulam nonageſimam ſextam: Si quis Epiſcopus ordinationem &c.* hi Canones ſunt XVI. & XVII. Antiocheni.

V. Præterea in eadem Synodo Actione IIII. & XVI. ex eodem Codice lecti ſunt bini Canones ſub num.4. & 6. qui ſunt IIII. & VI. Nicæni.

VI. Conſtat igitur græcam Eccleſiam medio ſe-

ſeculo v. Codicem habuiſſe Canones Synodorum Orientalium complectentem perpetua ſerie digeſtos, tanquam ſi unius eſſent Concilii.

VII. Codex iſte quo tempore, & quo auctore primum prodierit incertum. At illud dubio caret ſeculo v. ineunte non adhuc apud græcos generatim fuiſſe receptum: id quod probat rejectus a Chryſoſtomo, & ab iis, qui cum eo faciebant, canon xii. Antiochenus, tanquam conditus ab hæreticis.

VIII. Quid vero quod hujuſmodi Codex idem ipſe eſt, ac ille, quem Dionyſius Exiguus latinitate donatum ſuæ Collectioni inſeruit. In utroque enim 1. Orientalium Synodorum Canones eadem numerorum conſequentia conjunguntur, nec unius Synodi Canones ab alterius Synodi Canonibus novis numeris disjunguntur. 2. Canones Nicæni primum habent locum. 3. Canones Antioch. iiii. v. xvi. xvii. reſpondent numeris 83. 84. 95. 96. 4. tandem Dionyſius ipſe in Præf. expreſſe fatetur ſe Orientalium Canonum Codicem *ſub ordine numerorum, ideſt a 1. cap. uſque ad 165. ſicut habetur in græca auctoritate digeſſiſſe*. Profecto Græcam hanc auctoritatem nonniſi Codicem illum eſſe, ex quo Canones in Synodo Chalcedonenſi lecti ſunt, nemo non videt.

VIIII. Quanta maxima hujuſce Codicis fuerit auctoritas patet 1. ex eo, quod Canonibus eo contentis jam pridem in controverſiis diſciplinæ uſa fuerit dicta Synodus Œcumenica; atque adeo 2. una cum Evangeliorum Codice in medio collocaverit. Adhæc 3. Canones in eundem relati vel in Conciliis generalibus conditi ſint, vel in Synodis, quo *plures Epiſcopi fide præditi*, ut verbis utar S. Agobardi, *ſapientia illuſtres, vita clari, ſanctitate reverendi, ſignis, & prodigiis formidandi in nomine Chriſti pro formidanda Eccleſiæ diſciplina convenerunt*.

X. Poſtremo eundem Codicem ex antiquiſſimo Ms. Eccleſiæ Hilarianæ Pictavienſis primus edi-

edidit Joannes Tilius, deinde additis pereruditis notis Chriſtophorus Juſtellus evulgavit præfixo titulo *Codicis Canonum Eccleſiæ univerſæ*: quem poſtea recudendum curarunt Henricus Juſtellus, & Gulielmus Voellus.

XI. Jam vero ex antiquiſſimo iſthoc Codice additis nonnullis S. Baſilii Canonibus ſuam adornavit Collectionem Joannes cognomento Scholaſticus primum Antiochiæ Presbyter, dein ſub Juſtiniano Cpolitanus Patriarcha, quam non per numerorum conſequentiam, ſed per materias digeſtam, & in quinquaginta titulos tributam Συναγωγὴν κανόνων *Collectionem Canonum* adpellavit.

XII. Idem poſtea Joannes Scholaſticus primus omnium Nomo-canonem compoſuit quinquaginta pariter titulis digeſtum, ac methodo priori Collectioni reſpondente, leges præſertim ex Juſtiniani Codice depromtas cum Canonibus conferendo.

XIII. Tandem in Trullana Synodo confirmati ſunt omnes Canones a Scholaſtico congeſti; item nonnulli adjecti: nimirum I. Canones in eadem Synodo conditi, ut vicem ſuſtinerent Canonum Conciliorum Oecumenicorum V. & VI. quibus nulli Canones fuerant proditi: unde *Synodus Quini-ſexta* dici conſuevit. 2. Canones Africani græce redditi. 3. Canones Concilii Cpolitani ſub Nectario Patriarcha, & Theophilo Alex. 4. Demum permulta Patrum græcorum opuſcula, quæ omnia Can. II. recenſentur.

De Juris Canonici Statu Adulto, ſive Publico Eccleſiæ Romanæ.

XIIII. Eccleſia Romana ad Nicænum uſque Concilium moribus potius, & conſuetudine, quam conſtitutis canonibus uſa eſt. Veteres namque Romani Pontifices avita inſtituta quamdiligentiſſime cuſtodienda curarunt. Verum IIII. exeunte ſeculo Canones Nicænos latinitate donatos, & cum Sardicenſibus perpetua ſerie ſub ſolo Nicæni Concilii nomine digeſtos Romanum Codicem com-

compoſuiſſe tum plura demonſtrant, tum vel maxime Innocentii I. auctoritas, qui dum teſtatur alios Canones, quam Nicænos, Romanam Eccleſiam non admittere, pluries Sardicenſibus utitur.

XV. Huic Codici temporis ſucceſſu plures factæ ſunt acceſſiones; id quod ex eo potiſſimum licet evincere, quod Dionyſius Exiguus ad novam Canonum Verſionem adornandam ſe adactum ſcribat *quorundam hortatione, qui priſtini Romani Codicis confuſione offenduntur*.

XVI. Atque hic Henricus Juſtellus Codicem quendam nobis exhibet tanquam priſtinam Ante-dionyſianam Romanæ Eccleſiæ Collectionem. Atqui hac in re eruditus alioquin Auctor fallitur. Et ſane 1. ſtupenda Collectionis barbaries in illam ætatem haud quadrat. 2. plura in ea occurrunt toti antiquitati ignota. 3. Can. xxviii. Chalcedonenſis, & Canones Cpolitani illi Collectioni inſerti ſunt, quos Eccleſia Romana non recepit. Profecto Codicem Juſtellianum græculi alicujus opus eſſe non abs re ſuſpicatur Paſchaſius Queſnellus.

XVII. Tum ipſe Queſnellus alium Codicem ex tribus Mſſ. Atrebatenſi, Oxonienſi, & Thuaneo erutum profert, quo Romanam Eccleſiam ante Dionyſii Exigui ætatem uſam fuiſſe contendit. Atqui iſthac in re præ Juſtello felicior videtur fuiſſe Queſnellus. Et ſane Queſnelliani Codicis veritatem demonſtrant 1. Trium antiquiſſimorum Mſſcriptorum concordia. 2. Canon vi. Nicænus, qui iſthoc in Codice legitur, prout a Legatis Sedis Apoſtolicæ in Synodo Chalcedonenſi prolatus eſt: nimirum cum additamento: *Eccleſia Romana habeat*, aut *habuit primatum*. 3. Canones Sardicenſes Nicænis ſub uno titulo, ac numerorum ſerie adnexi. 4. Confuſio, qua Romanum Codicem laboraſſe ſcribit Exiguus, nec huic Codici deeſt. 5. Dubio procul Romana Collectio Dionyſii ætate præter Nicænos, & Sardicenſes, alios

alios quoque Canones complectebatur. Iſtuc ſane indicat Exiguus, ubi fatetur ſe novam, adcuratioremque adgredi græcorum canonum Collectionem, quod vetus obſcuritate, & confuſione laboraret. Jam vero Dionyſianam Collectionem cum Codice Queſnelliano conferenti, manifeſto patebit eoſdem pene Canones utrobique exhiberi, eodemque fere ordine: niſi quod Dionyſiana Canonum græcorum verſio ſit fidelior, & accuratior, atque adeo tota Collectio elegantior, & ordinatior. Plura quidem in Codice Queſnelliano reperiuntur, quæ in ætatem ante-Dionyſianam non quadrant: verum ejuſmodi additamenta poſt Gregorii M. tempora ſuum Codicem auxiſſe pluribus demonſtrat Queſnellus.

XVIII. Ergo Dionyſius Exiguus natione Scytha, domicilio moribuſque Romanus auctor novi Cycli Paſchalis, quem an. 525. edidit, hortatu potiſſimum Stephani Epiſcopi Salonitani novam fideliorem, & ordinatiorem inſtituit canonum græcorum Collectionem. In ea græcos canones a ſe latine redditos eo digeſſit ordine, ut 1. locaverit quinquaginta priores ex ſic dictis Apoſtolicis, tum Nicænos cum reliquis, qui in priori græca collectione erant; his ſubdidit canones Chalcedonenſes 27. Africanos 33. tanquam Concilii Carthaginienſis VI. cui interfuere Legati Sedis Apoſtolicæ, & M. Auguſtinus; ac demum alios 100. canones veterum Africæ Conciliorum in eadem Carthaginienſi Synodo probatos.

XVIIII. Idem Dionyſius litteras quoque Romanorum Pontificum, quas reperire potuit, in unum volumen collegit a Siricio ſcilicet, qui an. circiter 383. vixit ad Anaſtaſium uſque, qui ſua ætate Romanam ſedem tenebat. De hujuſmodi Romanorum Pontificum Epiſtolis ſic dictis Decretalibus alibi opportunior redibit ſermo.

XX. Dionyſianam collectionem licet ſtudio privato confectam Romanam Eccleſiam recepiſſe teſtis eſt Dionyſii æqualis Caſſiodorus: quod ta-

tamen ita intelligendum, Romanam ſcilicet Eccleſiam primum canones, quibus antea utebatur, agnoviſſe: tum paullatim adſueviſſe aliis, at non omnibus; quoſdam enim vel nunquam, vel nonniſi multa poſt ſecula recepit.

De Juris Canonici Statu Adulto ſive Publico Eccleſiæ Gallicanæ.

XXI. Gallicanam Eccleſiam Dionyſii Collectionem amplexatam fuiſſe contendunt Petrus de Marca *Lib. III. Conc. cap.* 3. & Natalis Alex. *Diſſ. XXI. in Hiſt. Eccleſiaſt. Sec. I.* Quod tum ex eo evincunt, quod ſtatim apud Sedem Apoſtolicam viguerit, ſuoque nitore præ ſqualore veteris commendaretur, tum vel maxime ex eo, quod Epiſcopi Gallicani in Judiciis Eccleſiaſticis auctoritatem æque Sedis apoſtolicæ, ac Orientalium canonum urgere conſueverint. Syn. Arelat. III.can.III. Cæſarius Arelat. in cauſſa Contumelioſi. Verum iſthæc tanti non ſunt, ut nos in ſuam ſententiam trahant. Illud enim tantummodo demonſtrant, Sedis apoſtolicæ Decreta in Galliis obtinuiſſe. Atqui jam inde ab Synodi Agathenſis I. tempore, quum non adhuc Dionyſiana Collectio prodiiſſet, R. Pontificum Decreta in Galliis vigebant; uti conſtat ex ejuſdem Synodi Can. VIII. quo adverſus Presbyteros, & Diaconos conjugatos urgentur Innocentii I. & Siricii Decreta.

XXII. Igitur pronior ſum in Juſtelli, Queſnelli, aliorumque ſententiam, qui contendunt rem ad VIII. uſque ſeculum pertrahendam. Et ſane I. veri ſimile haud eſt, Gallicanos Antiſtites tam cito in Judiciis Eccleſiaſticis veteri rejecto Codice Dionyſianum adhibuiſſe: Cæſarius enim Arelatenſis floruit circiter an. 530. quo tempore Dionyſiana Collectio vix prodierat.

2. Quando cauſſa Prætextati in Synodo Pariſienſi acta eſt, nimirum an. 577. Codex Dionyſianus Eccleſiæ Gallicanæ adhuc erat incognitus. Tunc enim primum Canones Apoſtolici Gallicanis

nis Epiſcopis innotuere, quos novo quaternione concluſos, ac veteri Gallicano Codici adjectos primus eadem in Synodo ad opprimendum Prætextatum exhibuit Rex Chilpericus. Atqui Canones Apoſtolici in Dionyſii Collectione primum locum habebant. Greg. Turon. *Lib. V. Hiſt. Reg. Franc. cap.* 19.

3. Exeunte ſeculo viii. Carolus M. ab Hadriano Papa dono accepit Dionyſii Collectionem, ut eam in Gallias inferret; id quod ex voto accidiſſe ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius. Senſim enim Eccleſia Gallicana, non prorſus ſpreto veteri Codice Epiſcopis familiari, Dionyſianum recepit.

XXIII. Porro ex dictis tria colligimus 1. Gallicanam Eccleſiam vi. ſeculo proprium Codicem habuiſſe, & quidem a Dionyſiano diverſum. 2. Dionyſianam Collectionem nonniſi viii. exeunte ſeculo Gallias pervaſiſſe. 3. Veterem Gallicanum Codicem complexum fuiſſe cum Canonibus græcis etiam R. Pontificum Decretales; adhæc & Canones Gallicanos: id quod patet tum ex Agobardo Lugduneſi Epiſcopo Ep. ad Ludovicum, ubi expreſſe ſtatuit *Gallicanis Canonibus pro cauſſis neceſſariis, quarum definitiones ex Conciliis generalibus non inveniuntur, fidem congrua devotione, ac religione debita adhibendam;* tum quoque ex eodem Cæſario Arelat. qui pariter in Contumelioſi Regenſis Epiſc. cauſſa Canonibus Gallicanis ſeorſim prolatis, eiſdemque recenſitis depoſitionis pœnam Contumelioſo infligit.

De Juris Canonici ſtatu Adulto, ſive Publico Eccleſiæ Hiſpanienſis.

XXIIII. Jam vero Hiſpanienſis Eccleſia ipſo vi. ſeculo Dionyſianam Collectionem agnovit. Iſidorus enim Hiſpalenſis in ſua Collectione adornanda Dionyſium omnino imitatus multa ex illo mutuatus eſt.

XXV. Verum Martinus e Pannonia oriundus primum Dumienſis Cœnobii in Gallæcia Abbas, dein

dein Archiep. Bracarenſis circiter an. 570. ſuam interim edidit Canonum Collectionem per materias digeſtam, & in capita 84. tributam; quorum priora 19. Epiſcopos, quæ ſequuntur 49. Clericos, reliqua 16. populum ſpectant. In hanc Collectionem Martinus conjecit tum græcos Canones a ſe latine redditos, tum etiam regulas ex Conciliis Hiſpanienſibus petitas, necnon & ex Gallicanis uſu in Hiſpania receptis.

XXVI. Quid quod Martinus græcos canones non ſemper fideliter vertit; quin ſubinde ex pluribus unum capitulum confecit inſertis etiam nonnullis ex Synodis nationalibus; uti patet ex capitulo 32. quod ex can. III. Concilii Nicæni, can. XV. Concilii Bracarenſis, & ex can. VI. Concilii Toletani I. conflatum eſt: interdum etiam quædam addidit, detraxit, immutavitque; ac nonnunquam etiam canones in contrariam ſententiam torſit, uti ex cap. 30. liquet.

XXVII. Igitur Iſidorus Hiſpalenſis, ſive alius Hiſpanus auctor ſeculo VII. ineunte eam concinnaſſe creditur Eccleſiaſticarum Regularum Collectionem, quam Card. de Aguirre *tom. I. Conc. Hiſpaniæ*, aliique viri eruditi manu exaratam in variis Hiſpaniæ Bibliothecis exſtare teſtantur. In ea primo loco digeſti ſunt Canones Nicæni, ceterique primæ græcæ collectionis ex antiqua verſione, interjectis Sardicenſibus, adjectis etiam Canonibus Conciliorum generalium Cpolitani I. & Epheſini. Hos ſequuntur Regulæ Conciliorum ſeptemdecim habitorum in Galliis, & quindecim in Hiſpaniis, inter quæ Capitula Martini Bracarenſis. Tandem exſcribuntur Decretales R. Pontificum Epiſtolæ; & quidem eædem, ac illæ, quas Dionyſius collegerat, adjectis in principio binis Damaſi, in fine quibuſdam Gregorii M. & Vigilii, unaque Felicis inſerta.

XXVIII. Jam vero huic collectioni aliena manu plura acceſſere: ac præſertim canones Conciliorum Toletanorum ab I. uſque ad XIII. an. 655.

655. tum & aliorum uſque ad xvii. anno 683. uti eruditorum teſtimonio in aliis Mſſcriptis Codicibus videre licet.

De Juris Canonici Statu Adulto, ſive Publico Eccleſiæ Africanæ.

XXVIIII. Africanam Eccleſiam quod ſpectat, ipſa quidem nullam habuit Canonum Collectionem ante Concilii Carthag. VI. tempora. At in iſthac Synodo occaſione cujuſdam Presbyteri nomine Apiarii, qui a ſuo Epiſcopo depoſitus ad Romanam Sedem adpellaverat, adſidentibus Sedis Apoſtolicæ legatis, Epiſcopi Africani 217. convenientes poſt recitatum Symbolum Nicænum, ejuſdemque Synodi canones 20. Africanos canones variis temporibus diverſiſque in Synodis conditos relegunt; tum non ſine additamentis, & detractionibus probant, alioſque de novo condunt, & omnia in Acta redigunt. Ex his ſane Actis videtur confectus *Codex Canonum Eccleſiæ Africanæ*, quem ſuo Codici inſeruit Dionyſius Exiguus, uti ſupra innuimus.

XXX. Porro Africanam Eccleſiam Dionyſii quoque collectionem agnoviſſe inde patet, quod ſeculo vii. exeunte Creſconius Africanus Epiſcopus *Canonum Breviarium*, ſive *Summulam Monumentorum* edidit, in qua canonum ſeriem, prout exſtant apud Dionyſium, ſecutus eſt, ſervato tamen ordine non temporis, ſed materiarum.

XXXI. Verum huic Breviario præceſſiſſe Ferrandi Diaconi Chartag. *Breviationem* exploratum eſt. Is floruit in Africa per idem pene tempus, quo Dionyſius Romæ; & ex canonibus græcæ collectionis latine redditis, Conciliorumque Africanorum, necnon & ex Epiſtola Siricii Papæ ad Afros brevem *Summulam* expreſſit, rem omnem per varios titulos diſponens: unde Creſconius Ferrandi ſtudium ſe imitatum profitetur.

XXXII. Poſtremo ad eandem Juris Canonici Epocham referendæ plurimæ Imperatoriæ leges in utroque Codice Theodoſiano, & Juſtinianæo

næo adhuc exſtantes, quibus piiſſimi Principes, vel Eccleſiam privilegiis exornarunt, vel quæ jam canonibus ſancita fuerant, adjectis temporalibus pœnis tanquam Fidei vindices, Religioniſque cuſtodes exequi curarunt....

PARS III.

De Juris Canonici statu Senescente, sive Arido.

I. Jam inde ab ſeculo VIII. barbararum gentium irruptio, diſciplinæ remiſſio, morum corruptio, Clericorum ambitio, litterarum ſqualor, ſchiſma græcorum, atque adeo putidæ Iſidori merces paſſim receptæ lugubrem reddidere Chriſtianæ Eccleſiæ faciem. Merito igitur ab ſeculo VIII. ad uſque XI. Juris Canonici ſtatum *Seneſcentem* fuiſſe, ſive *Aridum* ſtatuimus.

II. Tertiam iſthanc Juris Canonici epocham auſpicatur in Oriente Photius græci Schiſmatis auctor, qui nono medio ſeculo vixit. Is poſtquam in Patriarchatum Cpolitanum expulſo Ignatio irruerat, illic in Templo SS. Apoſtolorum habita Synodo canones edidit 17. Porro adverſus ejuſmodi conciliabulum legitima Synodus generalis VIII. in templo S. Sophiæ auctoritate Hadriani II. celebrata expulſo Photio, ac reſtituto Ignatio canones condidit 27. At eodem anno mortuo Ignatio Photius Eccleſiam Cpolitanam denuo invadens alterum Conciliab. habuit eodem in Templo S. Sophiæ, in quo legitimæ Synodi Acta reſcidit.

III.

III. Hinc factum eſt, ut græcorum Codici a Photio ſuarum Synodorum canones adjecti fuerint; a Catholicis vero legitimæ Synodi VIII. generalis. Priorem Collectionem cum commentariis Balſamonis, Zonaræ, & Ariſtini græce, atque latine ſuis additis obſervationibus in lucem produxit Gulielmus Beveregius: alteram a Catholicis auctam in Mſſ. Codicibus inveniri auctor eſt Jo. Dovjatius Prænotionum Canonicarum *Lib. VIII. cap.* 5.

IIII. Poſtremo Photius ipſe exemplum Joannis Scholaſtici ſecutus Nomo-canonem concinnavit, quem & Balſamon commentatus eſt.

V. Verum in Oriente per amplius duo ſecula a Συλλογαῖς adornandis adquietum eſt. Namque nonniſi xi. exeunte ſeculo Michael Pſellus vir egregie cultus ſuam *κανόνων Σύνοψιν* verſibus politicis conſcripſit, quam duas in partes diviſit. In priori chriſtianam theologiam ſummatim explicat, ac brevem Orientalium generalium Conciliorum hiſtoriam exponit: in poſteriori vero Canones jam recepta veteri collectione comprehenſos exhibet. Hanc Σύνοψιν e Mſſ. Bibliothecæ Caroli de Montchal Archiep. Tolet. cum erudita præfatione edidit Franciſcus Boſquetus.

VI Jam vero ad Occidentalem Eccleſiam quod ſpectat primus in ſcenam prodeat Iſidorus *Mercator*, ſive *Peccator* dictus, qui alterius Hiſpalenſis Iſidori auctam collectionem multis variiſque ſuppoſititiis monumentis fœdavit, partim a ſe primum procuſis, partim ab aliis antea confictis. Prioris generis ſunt Epiſtolæ Decretales xcix. nimirum xxxiii. R. Pontificibus ante Siricium falſo tributæ, reliquæ poſterioribus inter eorum genuinas adſcriptæ uſque ad Gregorium M. Item Acta Concilii Romani ſub Julio I. & Concilii V. & VI. ſub Symmacho. Poſterioris generis ſunt Epiſtolæ Clementis I. ad Jacobum, & excerpta Romanæ Synodi ſub Sylveſtro P. Seriem rerum genuinarum, & confictarum, quas Iſidori

compleƈitur collectio recenſet vir cl. Carolus Blaſcus *de Collectione canonum Iſidori Mercatoris cap.* 2.

VII. Iſidorum, quem ejuſmodi conſarcinatio auctorem præſefert, haud quidem *Mercatorem*, ſed *Peccatorem* inſcribendum probant pene omnes antiqui melioris notæ Codices. Profecto per illud temporis communis vigebat mos, ut Epiſcopi paſſim & Monachi ad humilitatem ſe *Peccatores* adpellarent. Fortaſſe Codicis conſarcinator *Peccatorem* ſe dicere voluit, ut facilius ſub Hiſpalenſi latitaret, quem pœnitentem ſummis gemitibus peccata ſua deploraſſe compererat.

VIII. Jam vero 1. Iſidoriana collectio nonniſi in Germania primum adparuit, & quidem exeunte ſeculo VIII. Eam enim, tanquam ex Hiſpania illuc invectam ſub Iſidori Hiſpalenſis nomine, teſte Hincmaro Remenſi *opuſc. adverſus Hincmarum Laudun.* primus evulgavit Rodulphus Epiſcopus Moguntinus, qui (ſi fides habenda quibuſdam incerti Auctoris annalibus a Petro Pithœo editis) Lullo Ep. Moguntino an. 786. ſucceſſit.

2. E Germania in Gallias illata, tanquam genuinum Iſidori Hiſpalenſis opus admiſſa eſt, ac recepta; & quidem ab ipſo Hincmaro Remenſi *Epiſt. VII. cap.* 12. Verum quum poſtea hic idem Hincmarus in cauſſa, quam cum Hincmaro Laudunenſi habebat, Iſidorianas Decretales ſibi noxias cerneret, eas reſpuit quidem, at non alio nomine, quam quod, quum in antiquis collectionibus non reperirentur, eſſent obſoletæ. Eadem de cauſſa rejectæ quoque ſunt ab Epiſcopis Gallicanis in cauſſa Rothadi Epiſcopi Sveſſionenſis, qui in Synodo Provinciali depoſitus ad Sedem Apoſtolicam adpellaverat.

3. Nonniſi ſerius Romam pervaſit. Etenim Leo IIII. qui Pontificatum obtinuit ab an. 847. ad an. 855. ubi ad Epiſcoporum Britanniæ conſulta reſpondet in Epiſt. quæ exſtat apud Sirmondum

Tom.

Tom. III. Conc. Gall. recenſens Deceſſorum ſuorum Epiſtolas Decretales, quibus Romana tunc temporis in judiciis Eccleſiaſticis utebatur Eccleſia, ab Siricio exorditur nulla Epiſtolarum Clementis I. aliorumque ante Siricium R. Pontificum facta mentione.

4. Denique ad Orientem uſque non perrexit: neque enim, opinor, fraus fugiſſet Photium acerrimi judicii virum.

VIIII. Porro ex dictis tria colligimus 1. Iſidorianas Decretales, licet tanquam apocryphas nunquam rejectas, attamen non ſtatim obtinuiſſe. Iſtuc de Eccleſia Gallicana, ubi primum ejuſmodi merx pervagari cœpit, modo obſervavimus. Adhæc quum Nicolaus I. in cauſſa Rothadi eaſdem, tanquam tegmina totius Eccleſiæ Catholicæ Gallis objeciſſet, Gallicani Antiſtites adhuc tegmina illa, licet nondum agnita falſaria manu, reſpuere non dubitarunt.

2. Hincmari Remenſis, aliorumque Galliæ Epiſcoporum exceptiones tanti non fuiſſe, quin ſenſim per totum Occidentem jus evaderent. Et ſane ipſi Gallicani Antiſtites in Concilio Remenſi an. 901. ubi cauſſa Arnulphi Archiepiſcopi tractata eſt, ipſarum auctoritatem agnovere. Præterea tum in Conciliis per ea tempora etiam in Galliis habitis, tum in Capitularibus Regum Francorum haud pauca ex earundem auctoritate Decreta fixa ſunt.

3. Nullam vel minimam R. Pontificibus notam inurendam, vel quod dolo malo hujuſmodi falſa documenta produxerint, vel quod ex eis falſas doctrinas hauſerint. Nam quod ad primum, exeunte ſeculo VIII. per Riculphum evulgatæ jam fuerant: medio tamen ſeculo VIIII. Romanæ Sedi adhuc erant ignotæ. Tum ad alterum quod attinet, dubio procul in illis quamplurima ſunt ab antiquitate abhorrentia, nihil tamen continent, quod fidem, aut mores vel minimum labefactare poſſit. Et ſane, ut ipſemet teſtatur

Blondellus ipſis alioquin infenſiſſimus, ex genuinis poſteriorum Patrum, aliorumque Scriptorum, & ex uſu ſui temporis eas fere omnes Impoſtor finxit.

X. De Collectionis Auctore non ſatis liquet.

1. Iſidoro Hiſpalenſi omnino tribuenda non eſt: id enim vetant 1. ejus Sanctimonia, & antiquitatum Eccleſiaſticarum peritia. 2. Antiquiſſimi Codices Mſſ. qui Iſidorum Mercatorem, vel Peccatorem Collectioni præfixum habent, nullus Hiſpalenſem. 3. Denique quod nonnullæ ejus farraginis partes ex monumentis Iſidoro Hiſpalenſi integro ſeculo recentioribus decerptæ ſunt.

2. Nec gente fuiſſe hiſpanum veriſimile eſt; etenim 1. Hiſpania Saracenorum jugo tunc temporis preſſa ferme penitus exularant meliores litteræ. Nec 2. credere par eſt, Hiſpanum in comminiſcendis tam venerandæ antiquitatis monumentis non majore patriæ celebrandæ ſtudio flagraſſe, quam ut in tota Epiſtolarum collectione ad Hiſpanos datas nonniſi quinque protuliſſet.

3. Neque Iſidoro Epiſcopo Setubenſi adſcribenda. In Chronico quidem ſub nomine Juliani Toletani Pariſiis edito legitur: *Iſidorus Mercator Epiſcopus Setubenſis Compilationem Canonum ope cujuſdam monachi compoſuiſſe*, atque anno 805. evulgaſſe; cum quo conſonat etiam alterum chronicon Luitprando tributum. Verum iſthæc chronica, tum ob plura, tum vel maxime quod ἀναχρονισμοῖς, ac fabellis ſcateant, communi eruditorum calculo, ut ſuppoſititia, rejiciuntur.

4. Vero ſimilius, vel ipſe Riculphus, vel Benedictus Levita, vel alius quidam Germano-Francus Epiſtolas illas aut confixit, aut ab aliis confictas collegit. Id evincitur 1. ex Gallo-Francorum, & Langobardorum idiotiſmis paſſim in ipſis occurrentibus. 2. ex eo, quod ex Eccleſiæ Moguntinæ ſcriniis, & quidem Riculphi cura primum prodierint.

XI. Quorſum autem Pſeudo-Iſidorus tot Epi-

piſtolas, ac monumenta confixit? Sunt qui putant; ut ſub fucatis primævæ antiquitatis teſtimoniis Romanæ Sedis amplitudinem ſpecioſius tueretur. At contra, præter quam quod R. Pontifices nonniſi ſerius, atque adeo moderate, & ſine fraude, uti modo vidimus, illarum auctoritate uſi ſunt, profecto ex eodem Iſidoro educi fas eſt, Auctoris Σκοπὸν præcipue in eo fuiſſe, ut Epiſcoporum indemnitati conſuleret. Id ex pluribus earum falſarum Decretalium Capitibus fuſe, ac erudite demonſtrat in modo laudato opere *cap.* 8. vir egregie doctus Carolus Blaſcus.

XII. Demum ſuppoſitio ſeculo XIIII. primum detegi cœpit. Etenim de aliquibus Ante-Siricianis primum dubitarunt Marſilius Patavinus, & Gobellinus Perſona. Tum nonnullas uti ſuſpectas traduxerunt Nicolaus Card. Cuſanus, Cæſar Card. Baronius, & Georgius Caſſander. Demum quum adverſus Catholicos, qui in controverſiis religionem ſpectantibus illarum auctoritate utebantur, exciperent hæretici, illas purum putum eſſe Mercatoris figmentum ad augendam R. Pontificum potentiam excogitatum, diligentius in illas ab Antonio Contio, aliiſque eruditis inquiſitum eſt, atque adeo earundem impoſtura graviſſimis argumentis firmata.

XIII. Præcipua ſunt. 1. Si genuinæ eſſent, profecto earum meminiſſent Euſebius, Hieronymus, Gennadius, R. Pontifices per octo priora Eccleſiæ ſecula, Concilia præſertim Occidentalia per illud temporis quam frequentiſſime celebrata; neque enim occaſio defuit; quin immo & περιστάσεις fuere, in quibus omnino producendæ fuiſſent.

2. Unde illas hauſit Iſidorus, quum Dionyſius Exiguus R. Eccleſiæ ſcriniis diligentia quanta maxima luſtratis, excuſſiſque nullam illarum invenerit?

3. Sermo rudis, barbarus, & nimium eſt a priorum ſeculorum nitore alienus.

 4. Idem

4. Idem ſcribendi caracter, idemque ſtylus in tot diverſorum Pontificum Epiſtolis eumdem, recentioremque impoſtorem arguunt.

5. Tandem quamplurima in iis occurrunt tertio ſeculo recentiora; uti ſacrarum litterarum ſententiæ ſecundum Vulgatam, Leges ex utroque Codice petitæ, poſteriorum Conciliorum, & R. Pontificum Canones, ac Decreta, aliaque his ſimilia.

XIIII. Statim ac in Gallias Iſidori Collectio invecta eſt, ex ea deſumta ſunt *Octoginta Capitula*, & in unum collecta, quæ quum Hadriano I. R. Pontifici falſo tributa eſſent, ejus nomen adhuc præſeferunt.

XV. Plures exinde ſecutæ ſunt Canonum Collectiones, & quidem diverſis methodis pro uniuſcujuſque ingenio. Ac 1. eodem ſeculo VIII. prodiit Collectio ſub denominatione *Canonum Pœnitentialium* incerto auctore ex monumentis Collectionum Exigui, & Hiſpalenſis plerumque deſumta; quæ licet ejuſmodi exhibeat ἐπιγραφὴν, complectitur tamen omne Canonum genus. Etenim in tres libros tribuitur, quorum prior *de Pœnitentibus*, & de *Pœnitentiis*, alter de *Judiciis*, tertius demum de *Ordinationibus*, *gradibus*, & *Officiis Clericorum*, atque *Epiſcoporum* differit. Hunc Codicem, quem manu exaratum viderat Joannes Morinus, Lucas Dacherius *Spicil. Patrum Tom. II.* primus typis vulgavit.

XVI. Sequenti ſeculo Regino Monachus Benedictinus jubente Rathbodo Trevirorum Archiepiſcopo Collectionem ſub titulo *De eccleſiaſtica Diſciplina*, *&* *Religione Chriſtiana* edidit. In ea ornanda utroque modo laudato Exigui, & Hiſpalenſis opere uſus eſt, atque etiam Mercatoris acceſſionibus, Conciliis in Gallia, & Germania per ea tempora habitis, necnon & Ss. Patrum auctoritatibus. His omnibus leges adjunxit, tum Romanas Codicis Theodoſiani ex Aniani interpretatione, tum Francicas ex Capitularibus Regum Francorum. XVII.

XVII. *Capitularia Regum Francorum* dicuntur Collectio earum legum, quas Carolus M. & Ludovicus Pius in generalibus Comitiis ſuffragantibus Epiſcopis, ac Regni proceribus an. 830. ſancivere, partim ad Eccleſiam, partim ad Rempublicam rite gubernandam ſpectantes. Studio Anſegiſi Abbatis in unum corpus redacta ſunt, & in quatuor Libros tributa: quorum I. & III. ad res Eccleſiaſticas pertinent, II. & IIII. ad civilem politiam. His Benedictus Levita tres alios adtexuit, tum ex capitibus, quæ Anſegiſus præterierat, tum ex aliis poſt ejus mortem perlatis. Capitularia probavit Leo IIII. a Gratiano relatus can. VIIII. Diſt. 10.

XVIII. Seculo XI. primus occurrit Burchardus Wormatienſis Epiſcopus, qui an. 1008. nova methodo *Magnum Decretorum Volumen* exornavit; vulgo dictum *Decretum*. Multa ex Reginone mutuatus eſt, cujus erroribus & ſuos addidit, præſertim ex putidis Iſidori mercibus: ſententias quoque ex veteri, ac novo Teſtamento interſeruit, ac tandem non pauca ex Libris Pœnitentialibus exſcripſit.

XVIIII. *Canones Pœnitentiales* dicuntur, quibus agendæ pœnitentiæ modus, ac tempus præſcribitur: qui quum magnam Juris Canonici partem conſtituerint, eorum peculiares Collectiones plurimæ identidem factitatæ, quas longum eſſet hic recenſere. Præcipuæ ſunt I. illa Theodori Archiep. Cantuarienſis inſcripta *Pœnitentiale*, cujus ſummaria capita refert Henricus Spelmannus *in Collect. Conc. Galliæ*. II. illa Bedæ, vel potius Egberti Archiep. Eboracenſis in quatuor libros diſtincta, quæ Ms. exſtat in Biblioth. Collegii S. Benedicti in Anglia. III. illa Halitgarii Cameracenſis Ep. edita in Biblioth. Vet. Patr. *Tom. V. Coll.* 590. *&* 592. IIII. demum illa Rabani Mauri Benedictini, quam ſimul cum aliis Rabani operibus evulgavit Georgius Colvenerius.

XX. Ad eandem Juris Canonici Epocham liceat quoque referre binas ex æquo Ivoni tributas Collectiones; quarum prior ab Auctore inſcripta *Excerptiones Eccleſiaſticarum Regularum Libris XVII.* non ſecus ac illa Burchardi *Decretum* dici conſuevit: altera *Panormia*, vel *Pannormia* dicta, eſt veluti ejuſdem Decreti compendium ordine paullulum diverſo digeſtum.

XXI. Poſtremo quantum ad Jus Neap. attinet animadvertere juvat Eccleſiam Neap. exeunte ſeculo x. in Archiepiſcopalem ſedem fuiſſe erectam. Mazoch. *de Eccl. Cathedr. Neap.* Anteloquii *Part. III. n. XXVIII.* Atque hic Juri Canonico *Seneſcenti*, & *Arido* finis eſto.

PARS IIII.

De Juris Canonici statu Restaurato, et Reflorescente.

I. Seculo xi. nova Scholaſtica methodo ex Ariſtotele, vel potius ex ejus interpretibus in Eccleſiam inducta novam plane faciem induere cœpit primum res Theologica, dein & Jus Canonicum. Utraque enim facultas ad Philoſophicum, & Acroamaticum dicendi genus reſtricta, in plures diverſaſque quæſtiones diſtincta, rationibus in utramque partem expenſis, nimis quidem curioſe, & aliquando etiam uſque ad ineptiam, methodo nihilominus brevi, nec uſquequaque inconcinna, & ad ſubtilem, argutamque diſputandi rationem ſatis apte compoſita. Primus hujuſce methodi in re Theologica veluti Dux,

Dux, ac Parens fertur fuiſſe Petrus Lombardus Novarienſis, *Magiſter ſententiarum* vulgo dictus. At in Re Canonica idem pene Inſtitutum imitatus eſt Gratianus; cujus opera Canonum diſciplina veluti *revixit*, atque *in ordinem redacta eſt*.

II. In IIII. igitur iſthac Juris Canonici Epocha primus producendus eſt Gratianus, qui natione Tuſcus, patria Cluſinus, profeſſione Monachus primus omnium *Concordantiam diſcordantium Canonum confecit*, quæ deinde *Decretum* inſcite dici cœpit.

III. Hoc opus ex Dionyſio Exiguo, Iſidoro, Ivone, Burchardo, aliiſque decerptum conſtat 1. ex locis S. Scripturæ. 2. ex prioribus 50. ſic dictis Canonibus apoſtolicis. 3. ex Conciliis æque Œcumenicis, ac particularibus. 4. ex Decretalibus R. Pontificum partim genuinis, partim dubiæ fidei, partim etiam apocryphis. 5. ex operibus Patrum, & Auctorum Eccleſiaſticorum. 6. ex libellis Pœnitentialibus. 7. ex Libris Juris Civilis Romanorum, Capitularibus Regum Francorum, Imperatorumque Reſcriptis. 8. tandem ex Hiſtoria Eccleſiaſtica, Geſtiſque R. Pontificum ex Libro Diurno, & ex Ordine Romano plerunque deſumtis.

IIII. Dividitur autem in tres partes, quarum prima de *Perſonis* præcipue agit, & in Diſtinctiones CI. partita eſt. Secunda, quæ de *Judiciis Eccleſiaſticis* inſcribitur, eorumque forma, habet Cauſſas XXXVI. quarum ſingulæ in Quæſtiones dividuntur; Quæſtio autem III. Cauſſæ XXXIII. in VII. diſtinctiones ſubdividitur; in quibus, *quum Res Pœnitentialis* tractetur, titulo *de Pœnitentia* inſignitur. Tertia tandem, quæ de rebus ſacris præcipit, unde ἐπιγραφὴν de *Conſecratione* exhibet, in V. Diſtinctiones diſpeſcitur.

V. Jam vero Gratianus, licet in ſua Collectione adornanda plurimum ſtudii, operæque adhibuerit, attamen quamplurima peccavit, quippe qui ob nimiam temporum infelicitatem Hi-

ſtoriæ, Critices, omniſque litteraturæ præſidio deſtitutus. Porro Gratianæi Codicis menda primum ex parte obſervata a S. Antonino, deinde plenius excuſſa, & notata ſunt non modo ſtudiis privatorum, ac præcipue a tribus Antoniis *Demochare*, *Contio*, & *Auguſtino*, ſed etiam juſſu trium R. Pontificum Pii IIII. Pii V. & Gregorii XIII. a viris doctis ad hoc opus ſelectis: plura quoque emendarunt Petrus, & Franciſcus Pithœi, Zegerus Van-eſpenius, ac tandem noſtris hiſce temporibus Carolus Sebaſtianus Berardus in Univerſitate Auguſtæ Taurinorum Sacrorum Canonum Anteceſſor.

VI. Quid ſibi vult vox *Palea* quibuſdam Canonibus apud Gratianum præfixa? num res levioris momenti, & antiquatas? haud ſane. Plerique enim illorum haud ſecus ac reliqui res graves, nec antiquatas complectuntur. Veroſimilius *Palea* nomen eſt Auctoris, qui Canones utilitate, & auctoritate præſtantes Gratianæo Codici adjecit. Et ſane in quodam antiquo Ms. Codice ad marginem proſtant; & Cremonæ non ignobilis familia cognomine illo diſtinguitur. Ant. Auguſt. *de Emend. Gratiani Lib. I. Dialogo* 2.

VII. Gratiani Collectio canonicam auctoritatem, quam principio non habuit, quippe quæ privata auctoritate confecta, ne accedente quidem R. Pontificum correctione acquiſivit. Attamen ubi prodiit ſummo plauſu recepta eſt; adeo ut ceteris Collectionibus neglectis ipſa tantummodo in uſu eſſet. Id quod duobus potiſſimum de cauſſis accidit: 1. quod Gratianus Scholaſtica fere methodo uteretur, quæ, uti modo obſervavimus, tunc primum diſciplinis tradendis adcommodari cœperat. 2. quod in Bononienſi Accademia traderetur, ad quam ex omnibus pene mundi partibus confluebatur.

VIII. Quid quod poſt Gratianum adornandis Canonum collectionibus modus factus eſt? At vero colligendis Decretalibus R. Pontificum Epi-

piſtolis manus admoveri cœpit. Nec mirum; quum enim tum ob intermiſſam Conciliorum frequentiam, tum ob admiſſas Iſidori Pſeudo-Decretales (quæ maximam partem antiquam diſciplinam immutarunt) omnia pene negotia ad R. Pontifices deferrentur, frequentiſſimæ eorundem erant Litteræ Decretales, ex quibus identidem Collectiones confectæ, uti mox videbimus.

VIIII. Prima igitur Decretalium Collectio eſt, quæ a Bernardo Circa Præpoſito Papienſi an. 1190. compoſita *Breviarium Extravagantium* dicta, ſive Collectio monumentorum extra Gratiani Decretum vagantium. Et ſane continet tum quaſdam R. Pontificum Decretales, quæ Gratiani diligentiam effugerant, tum vel maxime eorum, qui poſt Gratiani ætatem incidere, nonnullis etiam adjectis Conciliorum Canonibus, Patrumque ſententiis.

X. Papienſis Collectionem mox tres aliæ conſecutæ ſunt; Gilberti ſcilicet, Alani, & Joannis Vallenſis, ſive Gallenſis. Verum iſthæc Vallenſis reliquis duabus poſterior, & ex iiſdem conflata unica ſupereſt, & altera ab illa Papienſis numeratur.

XI. Tum Bernardus Major Compoſtellanus Archidiaconus ex Decretalibus priorum annorum duodecim Innocentii III. aliam Collectionem confecit, quæ tamen uſu recepta non eſt. Etenim ipſe Innocentius opera uſus Bernardi Diaconi Beneventani Tertium Decretalium Librum evulgavit, cui pleniſſimum juris robur eſt impertitus. Atque iſthæc Innocentiana Collectio omnium prima juris vim nacta, Compoſtellana rejecta, Tertia Decretalium Collectio adpellata eſt.

XII. Paucos poſt annos Quarta prodiit, qua Anonymus quidam Auctor poſteriores Innocentii III. Decretales, necnon & Capita LXXI. Synodi Lateranenſis ſub eodem Pontifice celebratæ complexus eſt. Tum qui Innocentium excepit Honorius III. & ipſe ſuas Decretales in unum

volumen cogendas curavit. Hinc Quinta habetur Decretalium Collectio. Utraque iſthæc Innocentii, & Honorii Sedis Apoſtolicæ auctoritate edita eſt. Atque hæ ſunt quinque veteres Decretalium Collectiones, quarum priores quatuor Antonius Auguſtinus, poſtremam quintam Innocentius Cironius adjectis adnotationibus edidere.

XIII. Tandem Gregorius VIIII. qui Honorio proxime ſucceſſit, ex modo dictarum quinque Collectionum, & ſuarum Decretalium ſelectis capitulis, tum & ex Conſtitutionibus motu proprio editis opera uſus S. Raimundi de Pennanafort Barcinonenſis, unam concinnavit, cui præfixit epiſtolam, ubi hanc unam vim juris ubique terrarum habere juſſit. Eadem pene monumenta complectitur, quæ in prioribus quinque continebantur: at integras plerunque Decretales Raimundus non refert, ſed ipſarum tantum initia cum ea parte, qua propoſitæ quæſtionis definitio continetur. Quum vero aliquando ea reſcindat, quæ ad pleniorem rei notitiam conferunt, hinc a priorum Collectionum lectione, & ſtudio minime ſegregandam exiſtimo.

XIIII. Ab an. 1230. quo Gregoriana prodiit Collectio ad an. uſque 1297. colligendis Decretalibus temperatum eſt; donec Bonifacius VIII. trium juriſperitorum opera novam Decretalium Collectionem ſuo nomine, ſuaque auctoritate tanquam ſupplementum Gregorianæ addidit, quam VI. Decretalium Librum adpellavit: eaque collectæ ſunt Decretales, tum ipſius Bonifacii, tum R. Pontificum, qui poſt Gregorium vixere; ac etiam Canones utriuſque Lugdunenſis generalis Concilii, quorum alterum an. 1245. ſub Innocentio IIII. alterum an. 1274. ſub Gregorio X. habitum fuerat.

XV. Acceſſit poſtea nova *Clementinarum* Collectio, qua continentur Conſtitutiones Clementis V. in Concilio Viennenſi an. 1305. editæ, & a Joanne XXII. an. 1317. evulgatæ.

XVI.

XVI. Reliquæ omnes, quæ Corpori Juris deinceps adjectæ ſunt, *Extravagantes* adpellantur, quod veluti errarent, cederentque extra ceteras compilationes. Porro extravagantes ſunt partim Joannis XXII. partim communes non ſolum ſubſequentium R. Pontificum ad uſque Sixtum IIII. ſed etiam nonnullorum, qui ipſum Innocentium III. præceſſerunt.

XVII. Atque hæ ſunt ſex Canonum, ac Decretalium Collectiones, quæ *Corpus juris canonici*, quo vulgo utimur, conſtituunt: nimirum *Decretum Gratiani*, *Collectio Gregoriana*, *Sextus Decretalium*, *Clementinæ*, *Extravagantes Joannis XXII.* & *Communes*. Quæ enim a Sixti IIII. tempore Pontificiæ prodierunt Conſtitutiones, eæ in Corpore juris comprehenſæ non cenſentur, etſi ipſarum variæ factæ ſint Collectiones, quæ Bullaria dicuntur.

XVIII. Bullæ igitur dictæ ſunt R. Pontificum Conſtitutiones, nempe a ſigillo vel plumbleo, vel aureo, quod exhibet hinc figuras SS. Apoſtolorum Petri, & Paulli, hinc nomen Pontificis, pendetque ex funiculo aut ſerico, ſi ſint gratioſæ, aut canapis, ſi ſint juſtitiæ. Bullæ aliæ ſunt *Conciſtoriales*, nimirum, quæ in Conciſtorio, advocato Cardinalium conſilio, ac eorundem ſubſcriptionibus munitæ expediuntur. Hæ alio novo ad crucis formam inſuper adnexo ſigillo diſtingui ſolent. Aliæ *non Conciſtoriales*, nimirum, quæ extra Conciſtorium non adhibito Cardinalium conſilio feruntur. Præterea, quæ a R. Pontifice ante conſecrationem eduntur, *Bullæ dimidiæ* dicuntur, ſcilicet, quod in ſigillo impreſſio nominis Pontificis deſit.

XVIIII. Bullæ a Brevibus differunt 1. quod illæ pro gravioribus, iſta pro levioribus negotiis expediri ſoleant. 2. pro Brevibus in uſu ſunt membranæ ſubtiles, & albæ; pro Bullis autem membranæ ſubfuſcæ, & craſſiores. 3. Brevia ſcribuntur charactere latino nitido, & ele-

leganti, Bullæ vero charactere Langobardico, ſeu Theotonico. 4. Bullæ ſigillum exhibent aureum, vel plumbeum pro ratione perſonarum, ad quas diriguntur: contra vero Brevia ſigillum tantummodo in rubra cera impreſſum cœlatam habens figuram S. Petri in actu piſcationis: unde expediri dicuntur *ſub annulo Piſcatoris*. 5. demum Bullæ expediuntur in Cancellaria Apoſtolica: Brevia per Secretarium Brevium.

XX. Poſtremo neque in corpore juris comprehenduntur Concilia Provincialia ab Gregorii VIIII. ætate ad noſtram hanc tempeſtatem; atque adeo nec ipſa Concilia Generalia ab Vienneniſibus celebrata.

XXI. Huc quoque referri poſſunt Regulæ Cancellariæ Apoſtolicæ, quibus ſtylus expediendorum negotiorum ad eam pertinentium Pontificia auctoritate ſtatuitur haud quidem per modum legis perpetuæ, at vero edicti inſtar. Obtinent enim quoad Pontifex vixerit, nec convaleſcunt, niſi expreſſa vel tacita Succeſſoris voluntate firmentur. Has primum a Joanne XXII. editas, diverſiſque modis a Succeſſoribus auctas, tandem Innocentius X. in titulos 71. diſtributas, atque una Conſtitutione concluſas evulgavit.

XXII. Acceſſerunt etiam Inſtitutiones Juris Canonici a Paullo Lancellotto Peruſino de mandato Paulli IIII. digeſtæ, quæ deinde Pontificiam auctoritatem ſortitæ non ſunt: qua de re in foro non obtinent, nec uſu ſcholaſtico ſunt receptæ.

XXIII. Poſtremo qui ſine piaculo hic omittam plures Neapoli per illius ætatis Archiepiſcopos fuiſſe Eccleſiaſticas Synodos celebratas, quarum Conſtitutiones in unum volumen collegit, firmavitque Jo. Urſinus Archiep. Neap. in Synodo a ſe habita an. 1330. Eaſdem exeunte ſeculo xv. vel ineunte xvi. Alexander Caraſa Archiep. Neap. in altera a ſe convocata Synodo iterum firmavit, typiſque excuſas evulgandas curavit.

XXIIII.

XXIIII. Ad eandem Juris Canonici epocham pro Regno Neapolitano pertinent ſex priora *Concordata* inter R. Pontifices, & Reges Neap. diverſis temporibus inita.

1. Occurrunt articuli pacis, quos an. 1156. inter Regem Willelmum, & Hadrianum IIII. Beneventi obſeſſum pactos refert Baronius *Tom. II. Annalium ad an.* 1156. In his pro temporum ratione cautum eſt de cauſſis Eccleſiaſticis in gradu adpellationis ab Eccleſia Romana judicandis; de conſecrationibus, & viſitationibus Apoſtolicis Eccleſiarum Regni, legationibus Pontificiis, electionibus Eccleſiaſticis, & inveſtitura Regni.

2. Capitula XXIIII. a Clemente IIII. præſcripta in Bulla inveſtituræ Regni utriuſque Siciliæ ad Carolum Andegavenſem data an. 1265. qui ea ſe obſervaturum juravit. Attinent potiſſimum ad Inveſtituræ leges, privilegia, fineſque ſtatus Beneventi, libertatem electionum Eccleſiaſticarum ſalvo jure patronatus, immunitatem realem Eccleſiarum, & perſonalem Clericorum. Rainald. *annal. Eccleſ. ad an.* 1265.

3. Capitula XXXXVI. Caroli I. Andegavenſis in plano S. Martini apud Brutios convocato Epiſcoporum, Baronum, & Procerum cœtu condita, & promulgata an. 1283. quæ quum Honorius IIII. an. 1285. quod attinet ad immunitates, & privilegia Clericorum, confirmaſſet, Concordata Honorii paſſim dicta ſunt. Ex his, quæ ad rem Eccleſiaſticam ſpectant infra recenſebimus. Summont. *Tom. II. Hiſt. Neap.* Greg. Grimald. *Lib. XII. Hiſt. leg. & magiſtr. n.*5. *& ſequent.*

4. Alia eodem an. 1285. capitula edidit ipſe Honorius de forma exigendi collectas, & vectigalia pro Baronibus, aliiſque Regni utilitatibus a Card. de Parma Legato Pontificio publicata. At num vim legis aliquando in Regno habuerint, adhuc lis eſt inter Rainaldum, & Auctorem *Hiſt.*

Civ. Neap., Greg. Grimald: *ibidem*.

Eadem fere Andegavenſium pacta conventa ſunt in ſequentibus Inveſtiturarum litteris, quas deinceps a R. Pontificibus Reges Neap. accepere; præſertim Carolus Duracenſis ab Urbano IIII. an. 1380. Alphonſus Aragonenſis ab Eugenio IIII. an. 1445. Ferdinandus Catholicus ab Innocentio VIII. an. 1486. aliique.

5. Sequenti an. 1487. idem Innocentius VIII. cum Ferdinando Rege pactus eſt, ut Epiſcopatus omnes, & Beneficia hujuſce Regni Papa conferret ad ſui libitum. Rainald.*ad an.*1487.*n.*11.

6. Tum vero Clemens VII. percuſſo fœdere cum Carolo V. Imp. die 29. Julii 1532. Regi Neap. nominationem indulſit Prælatorum ad XXIIII. Cathedrales Eccleſias, VIII. ſcilicet Archiepiſcopales, & XVI. Epiſcopales: reliquæ omnes liberæ Sedis Apoſt. collationi permiſſæ ſunt. Ita vir cl.Carolus Gagliardus *Inſt.Can.Lib.I.tit.x.*

XXV. Poſtremo Concordatis adcenſendæ ſunt Leges, Conſtitutiones, Capitula, ſive Capitularia, & Pragmaticæ, quæ a Regibus Neap. Northmannis, Svevis, Andegavenſibus, & Aragonenſibus ad res Eccleſiaſticas pertinentes diverſis temporibus editæ ſunt; quas ſi ego hic ex ordine ſummatim recenſeam operæ pretium me facturum cenſeo.

Rogerius Rex Northmannus. 1130.

1. Arbitrio Judicis Sacrilegorum pœnæ moderantor, ni vaſa ſacra abſtulerint, Templa deſtruxerint, vel perruperint, quo caſu morte plectuntor. Conſt. *Multæ leges*. tit. *de Arbitr. Reg.*

2. Raptores Virginum Deo ſacratarum item morte puniuntor. Conſt. *Si quis*. tit. *De Rapt. & Viol. Monial. illat.*

3. Servi qui Romanis *adſcriptitii* vocabantur, utpote perſona adſtricti, a Clero arcentor: ſi vero vi beneficii ſerviant, reſignato beneficio ad Clerum admittuntor. Conſt. *Errores*. tit. *De his, qui deb. acced. ad Ord. Cler.*

4. Poſt

4. Poſt ſponſalia ſolemnitate debita, & benedictione ſacerdotali præmiſſis, ſolemniter, & publice matrimonia contrahuntor; quod ſi clam inita, nec dos, nec ſoboles legitima cenſentor. Conſt. *Sancimus*. tit. *De Matrim. contrah.*

5. Tribus ex vidua Eccleſia ſapientioribus perſonis adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum, uſque dum novus conſtituatur Prælatus, demandator, quum Bajuli regii hoc jure abuterentur. Conſt. *Perrexit ad audient.* tit. *De Adminiſtr. Reb. Eccleſ.*

6. Mariti ab uxoribus adulteris accuſandis arcentor, ſi cum aliis coram ſe cum ganeis luxuriari permiſerint. Conſt. *Qui coram*. tit. *De Pœna adult.*

7. Viri, ſi adulteria permittant, præter infamiam, qua inuruntur, graviter puniuntor. Conſt. *Quamvis uxorem*. tit. *De prohib. quæſt. fœmin.*

8. Mulieres honeſtæ a proſtitutarum converſatione prohibentor. Conſt. *Quæ paſſim*. tit. *De ſummota converſ. &c.*

9. Uxores, ſi adulteræ ſint, repudiari jus eſto. Conſt. *Repudium*. tit. *De Repudiis conced.*

10. Iiſdem pœnis lenæ puniuntor, ac adulteræ. Conſt. *Lenas ſollicit.* tit. *De Lenis*.

11. Matres, ſi filias proſtituant, præter pœnas lenocinii naſo amputato plectuntor. Conſt. *Matres*. tit. *De Matribus filias proſtit.*

12. Actu adulterum, adulteramque impune occidi fas eſto; minime vero ſi intervallum aliquod excurrat. Conſt. *Si maritus*. tit. *De pœn. uxor. in adult. depreh.*

Willelmus Malus Rex Northmannus. 1154.

1. Clericos in quantum ad bona non ab Eccleſia, ſed aliunde ſibi profecta coram Judicibus laicis conveniri jus eſto: perſona vero minime capitor, vel noxæ deditor. Conſt. *Si quis*. tit. *De Cler. conven.*

2. Cauſſas decrevit, ob quas Prælati feuda tenentes poſſint adjutoria ab vaſſallis exigere: ſcilicet 1. *pro conſecratione ſua*, 2. *cum ad Concilium*

a D.

a D. Papa fuerint vocati, 3. *pro ſervitio exercitus, ſi quidem in exercitu noſtro fuerint*, 4. *vel ſi vocemus eos*, 5. *vel miſerimus eos pro ſervitiis noſtris*, 6. *vel conredo noſtro, cum in terris eorum nos hoſpitari, vel conredum ab eis recipere contigerit*. In his caſibus moderate adjutoria requiruntor. Conſt. *Quamplurimum*. tit. *De adjut. exigend.*

Willelmus Bonus Rex Northmannus. 1166.

1. Uſurarum cauſſæ ad Curiam laicalem adductæ ibidem terminantor juxta Decretum Pontificis, nempe Alexandri II. in Concil. Later. promulgatum. Conſt. *Statuimus*. tit. *De Uſurariis puniendis*.

2. De Adulteriis ab Epiſcopis judicator: de illata vero vi ab judicibus laicis, id quod ab Archiep. Panormitano poſtulatum fuerat. Conſt. *Majeſtati noſtræ*. tit. *De Adulteriis cognoſcendis*.

Regum Northmannorum Tancredi, & Willelmi III. Conſtitutiones nec circa ſacra, nec circa profana habentur: uti neque Henrici Svevi Imper.

Rex & Imp. Fridericus Svevus. 1197.

1. Multa conſtituit pro libertate Eccleſiæ, & Clericorum in Conſt. Auguſt. Romæ an. MCCXX. promulgata.

2. Patareni, aliique hæretici tanquam rei perduellionis puniuntor. Conſt. *Inconſutilem*. tit. *De Hæreticis, & Patarenis*.

3. Patarenorum receptatores relegatione perpetua, bonorum publicatione, aliiſque pœnis plectuntor. Conſt. *Patarenorum receptatores*. tit. *De Patar. recept.*

4. Apoſtatæ a fide exhæredationis, aliiſque pœnis addicuntor. Conſt. *Apoſtatantes*. tit. *De Apoſtatis*.

5. Uſurarii bonorum publicatione damnantor. Conſt. *Uſurariorum*. tit. *De Uſurar. puniend.*

6. Decimæ Eccleſiis præſtantor. Conſt. *Quanto ceteris*. tit. *De Decim. præſt.*

7. In Petitorio, vel quolibet Poſſeſſorio de Bur-

Burgenſaticis clericum pecuniaria actione coram Judice laico recte conveniri jus eſto. Conſt. nova *De Burgenſaticis*. tit. *De ſacrament. præſt. a Bajulis*.

8. Virginum Deo ſacratarum raptores capitali pœna feriuntor. Conſt. *Si quis*. tit. *De raptu, & viol. monialibus illata*.

9. Virginum, vel viduarum, ſponſarum, vel etiam jam nuptarum raptores; tum & horum complices, vel fautores capitali quoque pœna plectuntor. Conſt. *Capitalem pœnam*. tit. *De raptor. virg. vel viduar.*

10. Clerici Bajuli munus ne obeunto. Conſt. *Clerici quoque*. tit. *Ut Clerici, vel judices*.

11. De crimine per ferri candentis, vel aquæ frigidæ probationem ne inquiritor. Conſt. *Leges quæ*. tit. *De legibus parib. ſubl.*

12. Servi adſcriptitii, nonniſi accedente adſenſu Dominorum, ordinantor. Conſt. *Adſcriptitios*. tit. *De Vaſſallis, al. de villanis*.

13. Filii Clericorum ob defectum natalium jure ſucceſſionis privantor. Conſt. *Sicut accepimus*. tit. *De filiis clericor.*

14. Bona ſtabilia in Eccleſias non transferuntor, niſi ex æquali permutationis cauſſa. Conſt. *Prædeceſſ. noſtr.* tit. *De rebus ſtabil. Eccleſ.*

15. Lenæ legitime convictæ pro prima vice flagro cæduntor, ac in fronte ſignantor: in idem crimen iterum relabentes pœna a Rogerio ſtatuta puniuntor. Conſt. *Lenas ſollicitantes*. tit. *De Lenonibus*.

16. Blaſphemantes Deum, vel Virginem linguæ mutilatione plectuntor. Conſt. *Blaſphemantes*. tit. *De blaſphemantibus*.

17. Perjurus ſive in judicio, ſive extra judicium manum detruncator. Conſt. *Eos qui ſcienter*. tit. *De perjuris*.

18. Sepulcrorum violatores pœnis antiquis legibus conſtitutis addicuntor. Conſt. *Si quis aliquem*. tit. *Qui hominem occiſum ſpoliaverit*.

19. Co-

19. Comites, Barones, aliique feuda poſſidentes, niſi petita Regis venia, neque ipſi uxores ducunto, nec filios, filias, aut neptes nuptui tradunto. Conſt. *Honorem noſtri Diadem.* tit. *De Uxore non ducenda*.

Conradi, & Manfredi nullæ exſtant Conſtitutiones. Sub Regina Conſtantia tantum habemus abrogationem quatuor capitulorum, ſcilicet de electionibus, Legationibus, Adpellationibus, & Conciliis, quæ Regi Willelmo I. Hadrianus R. Pontifex jam conceſſerat.

Carolus I. Rex Andegavenſis. 1266.

Ante Siciliæ defectionem libertati Eccleſiæ proſpexit luculenter; præſertim 1. in Inveſtitura Regni, de qua ſupra XXIII. 2.

2. Univerſæ Regni Eccleſiæ a Tyrannorum violentiis levantor, antiquis libertatibus donantor, ſuis juribus ne turbantor. Conſt. *Univerſis Eccleſiis*. Rubr. *De Reſtit. Eccleſ. Libert.*

3. Vectigalia, tributa, & cujuſvis generis indictiones Clerici ſolvere ne coguntor. Tribus regiis reſcriptis *apud Chioccar.* tom. x. tit. 2. *de Immun. Cleric.*

Poſt Siciliæ defectionem multa Eccleſiæ indulſit privilegia, quæ viginti capitulis continentur ſub *tit. de privilegiis, & immunitatibus Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum*. Quibus

1. Decimis Eccleſiæ ne defraudantor.

2. Barones quoque, ac Balii ad decimas ſolvendas a Juſtitiariis coguntor.

3. Clerici, niſi ob cauſſas feudales ad forum laicale ne trahuntor.

4. Rei ad Eccleſias confugientes inde inviti, niſi in caſibus a jure permiſſis, ne extrahuntor.

5. Eccleſiaſtici inviti hoſpitii cauſſa ab Officialibus ne turbantor; tum nec etiam ipſis conſentientibus in eorum domibus criminalia judicia exagitantor.

6. Magiſtratus, Barones, aliæque perſonæ laicales

cales electionibus Prælatorum, vel collationibus beneficiorum, niſi jure patronatus, alioque fruantur privilegio, haud intromittuntor.

7. Clerici clericaliter viventes, in quantum ad bona Eccleſiaſtica, ac etiam patrimonialia ad ſe ſpectantia, a regiis contributionibus eximuntor.

8. Jus cuique eſto bona Eccleſiis legandi, vel donandi, ni curiæ ſint obligata bona hujuſmodi.

9. Vaſſalli Eccleſiarum, qui perſonales præſtationes debent, neque a Curia, neque a Baronibus ad munia perſonalia adiguntor.

10. Indulta ab Anteceſſoribus Regibus Eccleſiaſticis privilegia obſervantor: de illis vero, in quorum poſſeſſione non ſunt, iidem ſine difficultate in foro competenti judicantor.

11. Poſt annum excommunicati Curiæ denuntiantor, ut pœnas luant.

12. Poſſeſſiones Eccleſiæ per Curiam neque turbantor, neque auferuntor.

13. De Delictis Eccleſiaſticis ne Magiſtratuum cognitio eſto, nec Eccleſiaſtici impediuntor, quominus illa perſequantur.

14. Eccleſiaſticorum prædiorum fructus abſque ulla præſtatione transvehuntor; modo tamen ad portus permiſſos, & parvis cymbis exportentur: quæ vero Eccleſiaſtici emunt Dohanæ ſubjiciuntor.

15. Vaſſalli Eccleſiarum nonniſi ob cauſſas criminales ad civile forum adſtringuntor.

16. Eccleſiis, ceteriſque Eccleſiaſticis perſonis ſuos debitores juris ordine ſervato ad ſatisfaciendum compellere jus eſto.

17. Vaſſalli Eccleſiarum perſonalibus præſtationibus addicti fugientes, ad glebam redire compelluntor.

18. Judæis Eccleſiarum Vaſſallis nec munia committuntor, nec gravamina inferuntor.

19. Baronibus, & Comitibus nulla impetrata venia matrimonia inire fas eſto; dummodo feuda in dotem non conſtituantur, vel contrahentes non ſint ſuſpectæ fidei.

20.

20. Præſulibus ratione Eccleſiarum feuda poſſidentibus æque, ac ceteris feudatariis adjutoria exigere jus eſto.

Viginti iſthæc Capitula una cum aliis viginti ſex edita fuere a Carolo II. in Plano S. Martini Brutiorum, dum ſui Patris Caroli I. Vicarium ageret, quæ uti ſupra indicavimus Concordata Honorii P. dicta ſunt. Porro & ipſe Carolus II. Regni poſſeſſionem jam nactus an. 1285. plura itidem edidit capitula, ex quibus ad rem Eccleſiaſticam pertinent.

1. In criminibus læſæ majeſtatis, hæreſis, & latrociniis publicis jus Rom. ſervator. Cap. *De Accuſatis*. tit. *Quod ſervetur jus Rom.*

2. Eccleſiaſticis, Religioſis, Viduis, Pupillis injuria adfectis deficientibus accuſatoribus ex officio in injurioſos hujuſmodi homines inquiritor. Cap. *Injuriis*. tit. *De defenſ. viol. & injur. illatis.*

3. De vi in rebus pupillorum, viduarum, Eccleſiarumque illata ſine ſtrepitu judiciario, ſed ſummarie cognoſcitor: ut poſſeſſione ejecti quam citiſſime in poſſeſſionem reſtituantur. Cap. *De violent. illatis*. tit. *ibid.*

4. Forojudicatorum filias filioſque ſine regio adſenſu matrimonia inire fas eſto, etiamſi bona feudalia poſſideant; exceptis criminibus læſæ majeſtatis, & hæreſis. Cap. *Humanitatem quoque*. tit. *De filiis banditorum*.

5. Clerici, quippe qui ſint a juriſdictione civili exemti, ab omni civili munere arcentor: Comitibus, & Baronibus contra facientibus pro qualibet vice 20. unciarum auri multæ pœna imponitor. Cap. *Et quum nihil habeant*. tit. *De non ſtatuendis Clericis*.

6. A Comitibus, & Baronibus, licet abſentibus, Decimæ Eccleſiis per ſuos Officiales ſolvuntor. Cap. *Officiales Comitum*. tit. *De ſolvendis decimis.*

7. Excommunicati poſt annum multam ſubeunto. Si Comites fuerint unciarum 23. ſi Barones 12. ſi ſimplex miles 6. ſi burgenſis 3. ſi ru-

ruſticus 1. & dimidiæ; adhæc dupli tripli & amplius in ſingulos annos pœna augetor. Cap. *Si quis in excommunicatione*. tit. *De morantibus in excommunicatione*.

8, Capitula edita in plano S. Martini inviolate ſervantor. Cap. *Carolus II.* tit. *Confirm. Capitul.*

Sub Northmannis, & Svevis, qui Panormi ſuam ſedem fixere, ibi erat Regius Capellanus, qui ſimul erat Regis Confeſſarius, & Eleemoſinarius. At ſub Andegavenſibus, qui Neapolim regiam ſedem tranſtulerunt, primum Neapoli Capellanus Major audiri cœpit; qui ſub Carolo II. magis enituit, quique *Magiſter Regiæ Capellæ*, vel *ſacratæ Capellæ*, vel *Prothocapellanus* dictus præerat omnibus Clericis Regii Oratorii tam Neapolitani, quam Barienſis, & Altamurani. His deinde omnes Caſtellorum Eccleſiæ adjectæ ſunt. Hic Capellanus Major primum ſub Auſtriacis Studiorum Univerſitatis præfecturam ſibi vindicavit.

Robertus Rex Andegavenſis. 1309.

1. Privilegia Clericalia iis denegantor, qui fraude habitum alicujus Religionis deferant, cui aliquam bonorum partem obtulerint, ut a perſonalibus muneribus, & a realibus præſtationibus eximerentur. Cap. *Privilegia*. tit. *De Oblationibus privilegio Clericorum.*

2. Judicium criminale ob exceptionem excommunicationis ne impeditor. Cap. *Judiciorum vigor*. tit. *De exceptione excommunicationis*.

3. In cauſſis criminalibus Procuratorem conſtitui jus eſto, ſi plures quam decem ſint accuſati; exceptis delictis hæreſis, & læſæ majeſtatis. Cap. *Eodem ſtudio*. tit. *Quod in cauſſis criminalibus*.

4. Eccleſiaſticis, Viduis, Pupillis, Pauperibus in cauſſis civilibus actores ad Juſtitiarii tribunal deducere jus eſto. Cap. *Quia nulla*. tit. *Quod Juſtitiarius*.

5. Cauſ-

5. Cauſſæ de gravaminibus Vaſſallis Eccleſiæ per Prælatos, aliaſque perſonas Eccleſiaſticas illatis a Juſtitiariis judicantor. Cap. *Ad Regale*. tit. *ibid.*

6. Etiam diebus feſtis in graviorum criminum reos animadvertere fas eſto. Cap. *Proviſa juris ſanctio*. tit. *Quod latrones*.

7. De crimine capitali ex officio inquiritor, ſi flagitium a potentioribus illatum ſit debilioribus, uti pupillis, viduis, Eccleſiaſticis. Cap. *Ut delatos.* tit. *De non procedendo ex officio*.

8. Fœneratores ante vel poſt tempus meſſis victualia intempeſtive ne emunto, & horreis caritatem exſpectantes recludunto: ſecus pœnis uſurariis canonico, ac civili jure præſcriptis puniuntor. Cap. *Curam habentes*. tit. *De indebitatoribus*.

9. Capitula Caroli II. Andegavenſis omnino ſervantor. Cap. *Salubrem*. tit. *Hoc capitulum.*

10. Virgines, Viduas, vel alienas Uxores ne quis rapito, vel furator, aut deoſculator; quod ſi facere quis audeat, etiam nulla accuſatione inſtituta in eum inquiri fas eſto. Si contumax, elapſo biennio forojudicator. Si Paterfamilias, bonorum publicatione punitor. Si filiusfamilias, paternæ maternæque ſucceſſionis ſpe privator. Receptatores iiſdem pœnis ſubjiciuntor. Mulieres ſi conſenſerint ab utriuſque parentis ſucceſſione arcentor, & dotis amiſſione plectuntor. Supplices a Regis clementia repelluntor; adhæc & multantor: ſcilicet Univerſitates unciis ducentis, Comites centum, Barones quinquaginta, Burgenſes decem. Si e Conſilio fuerint, a Conſilio repelluntor: & ſi reſtitui contigeret, id in quantum ad dignitatem, non ad bona intelligito.

11. Collectæ a Clericis conjugatis ſolvuntor. Cap. *Non exigit*. tit. *Clerici conjugati*.

12. Clerici deferentes arma prohibita poſt trinam monitionem armis exſpoliantor. Pragm. 6. *De Clericis Selvaticis*.

13. Conſervatorium pro Laico contra Clericum.

14. Con-

14. Conſervatorium pro Clerico contra Clericum.

15. De Spoliatis pro Laico contra Clericum.

Tria iſthæc poſtrema Capitula Canoniſtas graviter torſerant, tamquam lædentia libertatem Eccleſiaſticam. Verum de his opportunus redibit ſermo Lib. III.

Joannæ I. Arag. unicum habemus Capitulum, quo ſancitur, ut ad animadvertendum in uſurarios ſufficiant tres teſtes, licet hi ſint ſingulares, & in cauſſis propriis deponant. Prag. 1. *De Uſurariis*.

Caroli III. Duracenſis nulla habemus Capitula, nec etiam *Margaritæ ejus Uxoris*, nec *VII-Virorum*, qui in minoritate Ladislai Regnum adminiſtrarunt, nec *Ladislai Regis*, nec *Reginæ Joannæ II.* nec *Iſabellæ Aragonenſis*.

De Ladislao tantummodo habemus, quod Collegium Theologorum Neapoli inſtituerit.

Alphonſus I. Aragonenſis. 1443.

Bullam Nicolai V. pro cenſibus regundis confirmavit an. 1446. Prag. inſcripta: *Prag. Regis Alphonſi I. cum inſertione Bullæ P. Nicolai V. ſuper cenſibus*.

Ferdinandus I. Aragonenſis. 1458.

1. Confirmat Capitulum Roberti n. 11. recenſitum. Prag. 2. *De Clericis, ſive Diaconis Selvaticis*.

2. Clerici clericaliter non viventes trina monitione præcedente ad functiones locales, & ad collectas pro bonis quibuſcumque tenentor. Prag. 2. tit. *ibid.*

3. Capitula Caroli II. ab Honorio firmata inviolate cuſtodiuntor. Prag. *Ferdin. Dei gratia*.

4. Eccleſiaſtici pro bonis a laicis obvenientibus titulo alienationis ſolvere collectas tributa &c. adiguntor. Prag. 3. tit. *ibid.*

5. Clerici primæ tonſuræ quum Eccleſiæ inſerviant, privilegiis clericalibus ne privantor: privantor ſi ſecus. Prag. 4. tit. *ibid.*

6. Adverſus uſurarios ſummarie ſimpliciter de plano, ac etiam ex officio inquirito. Prag. 2. *De uſurariis*.

7. Blaſphemantes Deum, B. M. V. vel Sanctos linguæ abſciſſione, tertiæ partis bonorum amiſſione, ac publici muneris privatione puniuntor. Prag. 1. 2. & 3. *De blaſphem.*

Regum Alphonſi II. Ferdinandi II. & Friderici II. nullas circa rem Canonicam habemus Pragmaticas.

Ferdinandus III. vulgo dictus Catholicus.

1504.

1. In nefandum crimen inquirito etiam ex officio: tum ejuſmodi crimina plectuntor pœna ignis. Prag. 1. *De Sodom.*

PARS V.

DE JURE CANONICO EXPOLITO, ET AD PRIMÆVUM CANDOREM QUA FIERI POTUIT RESTITUTO.

I. AD ceteras calamitates, quibus Eccleſia affligebatur ob corruptos depravatoſque Clericorum, ac Laicorum mores, ſeculo xvi. fere ineunte acceſſit ab Luthero, ejuſque adſeclis inteſtina peſtis, qui obtentu repurgandæ Eccleſiæ eam miſeris modis dilaniarunt. Verum ab his novis ſeceſſionibus id utilitatis in Eccleſiam redundavit, quod omnium animi, licet ſero, ſerio tamen converſi ſunt non ad fidei quidem, quæ variari nequit, ſed morum, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ emendationem. Reſumtum eſt ſtudium antiquitatum

tatum Eccleſiaſticarum, membranoſque canones longa oblivione ſepulti nocturna, diurnaque manu verſati ſunt a viris Eccleſiaſticis; atque adeo penitioris ſapientiæ ſtudium longe lateque per Europam vigere, litterarumque felicitas ſolium occupare cœpit.

II. Ex Tridentino igitur Concilio, quod a Paullo III. indictum ſub Julio III. continuatum, demum ſub Pio IIII. abſolutum eſt, tum novarum hæreſeωn damnatio, tum ſancta illa, ac ſaluberrima abuſuum ſequioris ævi reformatio manavit, qua plerique antiquorum Canonum redintegrati, diſpenſationes, & privilegia reſtricta, Epiſcopalis auctoritas exaltata.

III. Tridentinorum ad diſciplinam pertinentium Decretorum interpretationi Pius IIII. Cardinalium Congregationem præpoſuit; cujus inſtar Sixtus V. & Urbanus VIII. alias pro aliis negotiis deſtinarunt.

IIII. Ad poſtremam igitur Juris Canonici Epocham pertinent 1. Synodus ipſa Tridentina, & quæ poſt habita ſunt Concilia Provincialia; inter quæ eminent ſex Mediolanenſia per S. Carolum Borrom. & bina Neap. per Cardinales Archiepiſcopos Marium Card. Carafam an. 1576. & Franciſcum Card. Cantelmum an. 1699. Tum plures Neapoli identidem coactæ Synodi Diœceſanæ, quarum tametſi intercidit bona pars; quum aliarum perierint Acta; aliarum vero ne memoria quidem ſuperet: haud tamen minimo ſunt numero quæ ſuperſunt adhuc: ſcilicet

I. Sub Alphonſo Card. Carafa an. 1565. quam Marius Carafa ejus ſucceſſor Neap. typis an. 1568. excudi curavit: Chioccar. *de Epiſc. Neap. in Alphonſ. Carafa*.

II. Sub eodem Mario Carafa an. 1567.

III. Sub Hannibale Card. de Capua an. 1595.

IIII. Sub Octavio Card. Acquaviva an. 1607.

V. Sub eodem an. 1611.

VI. Sub eodem an. 1612.

VII. Sub Decio Card. Caraſa an. 1619.
VIII. Sub eodem an. 1622.
VIIII. Sub eodem an. 1623.
X. Sub Franciſco Card. Boncompagno an. 1627.
XI. Sub eodem an. 1630.
XII. Sub eodem an. 1632.
XIII. Sub Aſcanio Card. Philamarino an. 1642.
XIIII. Sub eodem an. 1644.
XV. Sub eodem an. 1646.
XVI. Sub eodem an. 1649.
XVII. Sub eodem an. 1652.
XVIII. Sub eodem an. 1658.
XVIIII. Sub eodem an. 1662.
XX. Sub Innico Card. Caracciolo an. 1669.
XXI. Sub eodem an. 1672.
XXII. Sub eodem an. 1676.
XXIII. Sub eodem an. 1680.
XXIIII. Sub Jacobo Card. Cantelmo an. 1694.
XXV. Sub Franciſco Card. Pignatello an. 1725.

2. Subſecutæ Romanorum Pontificum Conſtitutiones ab Pio IIII. ad noſtram hanc ætatem; inter quas plurimi faciendæ illæ, quas Summus Pontifex poſt hominum memoriam ſapientiſſimus Benedictus XIIII. ad Eccleſiæ diſciplinam confirmandam, & inſtaurandam pertulit; quæ in plura volumina collectæ veluti novam Decretalium collectionem exhibent.

3. Demum pro Regno Neapolitano Concordatum inter Sedem Apoſtolicam, & Carolum Borbonium olim Regem noſtrum, nunc Hiſpaniarum Monarcham feliciſſimum initum, quo varia ad Eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantia pacto fœdere conſtituta ſunt novem capitulis. 1. De immunitate reali, 2. De immunitate locali, 3. De immunitate perſonali, 4. De requiſitis ordinandorum, 5. De adminiſtratione Extauritarum, aliorumque locorum piorum, 6. De cauſſis fori Eccleſiaſtici, 7. De librorum introductione, 8. De beneficiis, & penſionibus, 9. De tribunali Mixto. Præterea ſex articuli uno eodemque tempore

pore ſecreto conſtituti ſunt. 1. De Privilegiis Beneventanorum, 2. De Regio placito, 3. De recurſu ad principem, 4. De penſionibus, 5. & 6. De unione, ac ſuppreſſione egenarum Cathedralium, eccleſiarumque nullius Diœceſis.

His adnecti poſſunt plures Regum vel Proregum Neapolit. Sanctiones Pragmaticæ, quas hic pro ſuſcepta inſtituti noſtri ratione juvat paucis ex ordine recenſere.

Carolus V. Rex Auſtriacus. 1516.

1. Matrimonia Barones nullatenus impediunto. Prag. 9. *de Baronibus*.

2. Conſtitutiones, Capitula, & Pragmaticæ jam olim ſancitæ contra blaſphemias, falſitates, & vitium nefandum inviolabiliter obſervantor. Prag. 4. *de Bonis proditorum*.

D. Petrus de Toledo Prorex. 1532.

1. Ad duellum qui laceſſiverit capite plectitor: provocato recuſare dedecori ne eſto. Prag. 1. *de Duello*.

2. Libros theologicos Capellano Majore inconſulto ne quis edito: neque per fraudem clanculum editos retineto. Prag. 1. *de Impreſs. librorum*.

3. Libros quoſcunque ſine Regis venia typis cudere, aut venales habere nulli jus eſto. Prag. 2. *ib.*

4. Pro cauſſis ſuſpicionis officialium laicorum non Eccleſiaſticas, ſed Regias Curias adito. Prag. 3. *de Suſpicionibus Officialium*.

Philippus II. Rex Auſtriacus. 1555.

1. Mandata vulgo *liberatoriæ*, niſi pro dote Eccleſiis, vel aliis locis piis ne quis vendito, neve eis cedito. Prag. 1. *de Empt. & Vend.*

2. Adſenſus regii ſive præſtiti ſive præſtandi ſuper bonis Feudalibus in Eccleſiæ beneficium non ad quintumdecimum annum, ſed perpetui cenſentor. Prag. 28. *de Feudis*.

3. Scelera Blaſphemiæ, lenocinia, & alia nefaria nulla intercedente compoſitione puniuntor. Prag. 7. *de Meretricibus*.

Ferdinandus Alvarez Dux Albæ Prorex. 1556.

1. Kalendarium reformavit, ſanxitque dies feſtos. Prag. 2. *de Feriis*.

D. Paraſan de Ribera Dux Alcalanorum Prorex. 1559.

1. Parochi commentarium baptizatorum habento. Prag. 1. *de Parochis*.

2. Blaſphemi in quatuor annos triremium remigio addicuntor. Prag. 5. *de Blaſphemantibus*.

3. In cauſſis ad regiam poteſtatem ſpectantibus Judices Eccleſiaſtici jus ne dicunto. Prag. 3. *de Juribus, & exactionibus*.

4. Sine Ordinarii venia ad monialium monaſteria ne quis adito. Prag. 1. & 6. *de Monialibus*.

5. Clerici ne militare coguntor. Prag. 1. & 6. *de Militibus*.

6. Mulierem per vim oſculari capitale eſto. Prag. un. *de Oſcul. Mulier.*

7. Bulla Pii V. de Confugientibus in Regnum Neap. pro immunitate patrato in Rom. ditione ſcelere ſancte obſervator. Prag. 3. *de Perſeq. malefact.*

8. Reſcripta Apoſtolica, niſi prius petito, & impetrato regio *exſequatur*, executioni ne mandantor. Prag. 5. *de Citationibus*.

Card. de Granvela Prorex. 1571.

1. Aleæ luſibus modus eſto: neque niſi certis legibus tolerantor. Prag. 1. *de Aleator. & Luſoribus*.

2. Civilia munia ne quis clericus obito. Prag. 1. *de Eccleſ. Perſonis*.

3. Nefandum crimen Barones ne tranſigunto. Prag. 3. *de Sodom.*

4. Ex-Muhammedano-Chriſtianus poſt baptiſmum a Turcarum conſortio arcetor. Prag. un. *de Commercio inter Turcas*.

5. Homicidæ ex propoſito, Sagrilegi, Interrumpentes divina, Raptores, aliique hebdomada Majori ſic peccantes cognita cauſſa etiam diebus feſtis puniuntor. Prag. 4. *de Exulibus*.

6. Le-

6. Legata locis piis intra dies quindecim Notarius denuntiato. Prag. un. *de Legatis piis*.

7. Feneſtræ in monaſteria monialium, ſive *lumina immiſſa*, de quibus lis vertatur, intra menſem clauduntor. Prag. 2. *de Monialibus*.

8. Eccleſiaſtici nulla Regni munia habento. Prag. un. *de Perſonis Eccleſ.*

9. Qui edito in ditione Pontificia ſcelere in Regnum Neap. perfugerit, Sedis Apoſtolicæ miniſtris traditor. Contra qui in Regno Neap. ſcelus admiſerint, ad Eccleſiaſticas provincias confugientes Regiis miniſtris traduntor. Prag. 7. *de Exulibus* ex Bullis Pii V. & Sixti V.

10. Circulatores vulgo *Ciarlatani* diebus Quadrag. & feſtivis, niſi poſt horam decimamnonam in publicum ne prodeunto. Prag. 2. *Ne quid in loco publico*.

Innicus de Mendoza Prorex. 1575.

1. Judices ſpiritualem cognationem ne contrahunto. Prag. 8. *de Officialibus*.

Joannes Zunica Prorex. 1579.

1. Euchariſtia dum per civitatem defertur, quiſquis occurrens equo deſcendat, genuque flectat, tum SS. Sacramentum comitetur. Prag. un. *de cultu Ss. Euchar. exhib.*

2. Sponſiones ni Pontifex vixerit, vel ni obierit, aut ni mas in utero ſit, vel contra femina fieri prohibentor. Prag. 2. & 3. *de Sponſionibus*.

Comes de Miranda Prorex. 1587.

1. Pontificii Interregni tempore ſortes ne quis conſulito, neve ſponſionibus certato. Prag. 4. *de Sponſionibus*.

2. Eccleſiaſtici facinoroſos homines, eorumque fautores publicis Judicibus detegere ne vetanto. Prag. 4. *de Ordine Judiciorum* ex Bulla Sixti V.

D. Enricus de Guſman Comes Olivar. 1596.

1. Clerici a patrocinio cauſſarum abſtinento, nec eorum patrocinia recipiuntor. Prag. 2. *de Poſtulando*.

Philippus III. Rex Auſtriacus. 1598.

1. Miniſtris, & Officialibus Regni inconſulto Rege nec beneficia, nec aliud a Sede Apoſtolica petere, aut conſequi fas eſto. Prag. 19. *de Officialibus*.

Comes de Lemos Senior Prorex. 1599.

1. Infantes a parentibus deſtituti, amiſſive Incurabilium Valetudinario traduntor. Prag. un. *de Infantibus*.

2. Qui in laico carcere concluſus clericatum obtenderit, quo ſit ad Eccleſiaſticum deducendus, ejus cauſſa diebus feſtis profeſtis agitor. Prag. 2. *de Viſit. ſeu Remiſſ. Captiv.*

Comes de Benevento Prorex. 1603.

1. Frumenta, ut quamplurimo in caritate veneant, in ſacris ædibus, monaſteriiſve ne reconduntor. Prag. 23. *de Annona*.

Comes de Lemos Junior. 1610.

1. Sponſalia, aut Matrimonium cum puero, puellave, quam educat, neque per ſe quis, neque per ſequeſtrum ſine judicis auctoritate celebrato. Prag. 1. *de Educat. puellarum*.

Dux Alcalanorum Prorex. 1629.

1. Conventus civiles, vulgo *Univerſitates* ad donationes conſtituendas etiam in Eccleſiæ commodum ſine regio adſenſu ne habentor. Prag. 12. *de Adminiſtratoribus*.

D. Emanuel de Guſman Dux Montis Regii Prorex. 1621.

1. Pragmatica D. Petri de Toledo de Duello rata & firma eſto: graviores tum in provocantes tum in acceptantes duellum pœnæ decernuntor. Prag. 2. *de Duello*.

Carolus II. Rex Auſtriacus. 1665.

Comes S. Stephani Prorex. 1688.

1. Pragmaticæ Ferdinandi I. contra Blaſphemos etiam in blaſphemantes S. Fidem D. N. J. X. accurate obſervantor. Prag. 6. *de Blaſphem.*

2. Flagello circum ſacras ædes, & clauſtra Religioſorum ne quis inſonato. Prag. 12. *Ne quid in loco publico*. *Phi-*

Philippus V. 1700.

Nulla habemus monumenta egregia circa rem Eccleſiaſticam: tantummodo Hebræos, quod fideles inficerent, ſub pœna confiſcationis bonorum Regno excedere juſſit. Extrav. I. *de Expulſ. hebræorum*.

Carolus VI. 1707.

Reſcripſit ne Beneficia Eccleſiaſtica, Epiſcopatus, Abbatiæ &c. Regni Neap. exteris conferrentur in poſterum privilegio Regni incolis impartito: *6.* Auguſti 1713.

Dux Acherunt. C. V. Regens. 1707.

1. Hominem diebus feſtis ob cauſſam civilem ad carcerem trahere ne jus eſto.

Wirricus de Daun Prorex. 1718.

1. Sine ſolemnitatibus ab Eccleſia inſtitutis matrimonium ne quis facito.

Michael Card. Fridericus. 1726.

1. Blaſphemiæ pœna in perſonam eſto: Nobiles ad quatuor annos relegantor, plebei triremibus in annos totidem addicuntor.

Carolus Rex Borbonius. 1734.

1. Anno 1741. initum Concordatum, de quo ſupra.

2. Vetavit unicos ordinari; tum præſcripſit, ut in familiis, in quibus plures ex uno parente eſſent filii, unus ſaltem ſecularem vitam amplectatur, ceteris venia indulta clericalem vel monaſticam vitam ingredi. Repet. reg. epiſt. ad Epiſcopos Regni ex conſult. Argent. & Crivell. ad Conc. Rom. an. 1725. tit. XXVIII. de immunitate cap. 3.

3. Ex ejuſdem petitione Bulla Benedicti XIIII. imminutus in Regno Neap. feſtorum dierum numerus.

4. Ex ejuſdem Regis Prag. edita an. 1748. ſancitus, & auctus dierum feſtorum cultus prohibito omnino quocunque actu ſervili.

5. Tempore Quadrageſimæ, ſingulisque diebus feſtis Circulatores vulgo *Ciarlatani*, niſi poſt

 ho-

horam viceſimamſecundam in publicum ne prodeunto. Prag. *ib.*

6. Præfecti Regionarii, vulgo *Capitani di Strada*, uti pueri ad Parochias imbuendi fidei rudimentis adeant, curanto. Prag. *ib.*

7. Artifices nonniſi poſt ſuam Chriſtianæ doctrinæ cognitionem dato ſpecimine probatam, in album, ſeu artis matriculam referunto. Prag. *ib.*

8. Clandeſtini eorum conventus, qui *Liberi Muratores*, ſeu *Franc-Maſons* vocitantur, tolluntor: ipſi ceu publicæ tranquillitatis perturbatores puniuntor. Prag. an. 1751.

9. Funebres expenſæ, exequiarum pompa, ac luctus tempus, & apparatus moderantor. Prag. 26. Apr. 1754.

10. Sponſalia a filiisfamilias invitis, atque adeo inſciis parentibus ne contrahuntor. Reg. Diplom. an. 1746.

11. Militibus, ac præſertim Officialibus neque matrimonia inire, neque ſponſalia facere, niſi regiam ante veniam obtinuerint, jus eſto. Rep. Reg. Diplom. & Ordinat. Milit. P. VIIII. §. 44. & 45.

Sunt & alia nonnulla a Carolo Borbonio, ejuſque filio Ferdinando in re Eccleſiaſtica conſtituta capita, uti de impreſſione quoruncunque ſcriptorum, de quæſtionibus hæreditariis inter clericos, & laicos, de requiſitis Clericorum beneficiariorum, ut immunitate fruantur, de ratione animadvertendi in criminum Eccleſiaſticorum reos, de jure *προτιμήσεως congrui*, ſive retractus: at iſthæc, & alia ſi quæ occurrent ſuis in locis opportunius adſigentur.

IN-

INSTITUTIONUM
CANONICARUM

LIBER PRIMUS.

QUONIAM Sacri Eccleſiæ Canones plerunque Jus Divinum æque Naturale, ac Poſitivum vel involutum evolvunt, vel adverſus ingruentes morum corruptelas in integrum reſtituunt, pœniſque ſepiunt gravioribus, vel denique ex alterutro, aut ambobus conſectaria deducunt: hinc nemo ſane non videt ad penitiorem Juris Canonici cognitionem adſequendam conferre plurimum utriuſque illius Divini Juris, ſcilicet Naturalis, ac Poſitivi indolem, & proprietates propius rimari, ac veluti in nucleo exhibere. Facilius enim fluminum curſus diriget, qui fontes, unde fluviales aquæ emanant, perſpectos habebit.

TITULUS PRIMUS.

DE JURE DIVINO NATURALI, AC POSITIVO.

I. VOcabulum Jus a *δεον* originem habere ſibî perſuaſit Menagius *amœn. juris cap. XXXIX.* a *Jove* Scipio Gentilis *Origin.* & Grotius *Prolegom. Jur. B. & P. §. XII.* Verum hi durius *ἐτυμολογεῖν* mihi videntur : nam prona eſt, & cuivis patens vocis hujus originatio a *jubendo*. Veteres enim, ut apud Feſtum legitur, *jura* dicebant *Juſa*, & *Juſſa*; quod ea nempe continerent, quæ juſſiſſet Populus.

II. *Jus* vocabulum eſt maxime *πολύσημον ſignificatione varium: Leg. XI. & XII. Cod. de Juſtitia, & Jure*. Poteſt enim minus proprie pro eo accipi, quod æquum, ac bonum eſt, quodque rationi conſonum; unde Terent. Heaut. IIII. 1. *Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum, neque æquum ſciunt*. Similiter & intelligi ſolet pro legitima facultate, quæ cuique a natura, a ratione, a lege datur ad aliquid agendum, vel omittendum, adſequendum, vel retinendum. Hinc idem Terent. Adelph. I. 1. 27. *Non neceſſe habeo omnia pro meo jure agere*. At vero princeps hujus vocis notio eſt, ut Principium, ſeu Regulam deſignet, quæ aut actiones hominum vel ratione, vel lege pœnam minante, premiumve proponente ad id, quod bonum, æquum, ac juſtum eſt dirigat, aut ab eo avertat, quod malum eſt, iniquum, atque injuſtum: *Ne vaga proſiliat*

ſiliat frœnis natura remotis. Horat. *Serm. Lib. II. Sat. VII. v.* 14.

III. Jam vero Jus tertia iſthac notione acceptum recte definitur : *Complexio legum omnium unius, ejuſdemque generis*. Quamobrem videt quiſque quales ſunt leges, tale inde Jus, Juriſprudentiam, Juſtitiam emergere. Quum igitur Leges vel Divinæ ſint, vel Humanæ; videlicet vel Deum ipſum humani generis Conditorem, vel hominem cieant auctorem; hinc Jus, vel *Divinum* erit, vel *Humanum*.

IIII. Porro Deus voluntatem ſuam æternam æqui, & juſti Regulam, vel per rectam rationem, vel per ſacras litteras hominibus promulgavit. Jus igitur Divinum vel *Naturale*, & *Gentium* eſt, vel *Poſitivum*. Duplex quoque eſt & Jus humanum; nimirum *Civile*, quod Populus, Optimates, vel Summus Imperator conſtituit, & *Canonicum Eccleſiaſticum Pontificium*, quod Eccleſiarum Paſtores & Paſtorum Princeps, & Caput pro recto commiſſi ſibi gregis regimine ſanxerunt. Adhæc utrumque tam Civile, quam Canonicum Jus in *Expreſſum* ἔγγραφον *ſcriptum*, & *Tacitum* ἄγραφον *non ſcriptum* diſpeſci ſolet; quod jam viderat Ariſtoteles, qui Jus vocat τὸ κατὰ γράμματα, καὶ τὸ κατὰ ἤθη: *ſecundum ſcripta*, & *ſecundum mores*, ſive *conſuetudines*. Summam hanc Juris diviſionem præ oculis habere omnino oportet; quam per partes paucis pro Inſtituti ratione explicare adgredimur.

De Jure Divino Naturali.

V. Jus Naturæ eſt *Legum complexio a Deo Optimo Maximo per rectam Rationem univerſo generi humano promulgatarum circa ea, quæ facienda, vel omittenda ſunt*. Recta igitur ratio medium illud eſt, quo leges nobis ſuas Suprema Ratio aperit, & Archetypæ legis leges æternæ jubentur, pronuntiantur, explicantur. Unde quæ jure naturæ hominibus, vel præcipiuntur, vel vetantur, ſunt ad legem comparata

per

per ſe bona, vel mala: ſcilicet vel ad hominis conſervationem, perfectionemque ſuapte natura proſunt, vel eundem deſtruunt, deterioremque reddunt. Ac proinde contingere nequaquam poteſt, ut quæ bona ſunt, mali; & quæ mala ſunt, boni unquam induant naturam. Quamvis non defuerint ex Veteribus Archelaus, & Ariſtippus apud Laertium *Lib. II. cap. 16. & 93.* Carneades apud Lactantium Inſtit. Divin. *Lib. V. cap. 14. & 19.* Pyrrho apud Sextum Empyricum *Hypoth. Lib. III. cap. 24.* immo & ipſe Ariſtoteles, ut Menagius probat ad Laert. *Lib. VII. cap.* 128. quibus & ex recentioribus nonnulli adſtipulantur, qui ſomniarint, aliquid natura juſtum, injuſtumque eſſe non poſſe; quemadmodum poſt Epicurum dixerat Horatius. *Serm. Lib. I. Satyr. III.*

Non natura poteſt juſto ſecernere iniquum,
Sola eſt utilitas juſti prope mater, & æqui.

VI. Quid quod Actus illi, quos Jus naturæ ſpectat adeo ſunt per ſe boni, aut mali, ut a Deo neceſſario præcepti, aut vetiti intelligantur? Et quidem 1. ſcriptæ ſunt in Archetypis Supremæ Rationis Ideis, in immutabilibus Divinæ Voluntatis Regulis Præceptiones eæ, quas proinde neceſſario Suprema Ratio dictat, neceſſario ſumma Voluntas jubet, ne ſibi ipſi adverſari videatur.

2. Quum jus naturæ Deum habeat Auctorem; & Deus ſit Sapientiſſimus æque, ac Sanctiſſimus, & in ſua Sapientia, & Sanctitate Immutabilis; plane nequit, quæ ſapienter, & ſancte juſſit optima, juſta, & æqua unquam in mala, injuſta, & improba commutare.

3. Denique quum Deus Supremum illud Ens ſit, a quo nos homines toti pendemus, cujuſque agnoſcere tenemur imperium, quia & juſtam habet cauſſam a nobis imperata exigendi, & facultate pollet infinita nos pro merito premiis, vel pœnis afficiendi; pugnantia ſane ſecum frontibus adverſis componerentur, ſi pro eadem actio-

ctione modo tanquam mala quoſdam in tartara projiceret, modo vero tanquam bona quoſdam æterna beatitate donaret.

VII. Hinc elegantiſſime, & ſi unquam aliud egregie Cicero in Libro de Rep. III. apud Lactantium Inſt. Div. Lib. IIII. cap. 8. ait. *Eſt quidem vera lex, Recta Ratio naturæ congruens, diffuſa in omnes, conſtans, ſempiterna, quæ vocet ad officium jubendo; vetando a fraude deterreat. Huic legi nec abrogari fas eſt, neque derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari poteſt. Nec vero aut per Senatum, aut per populum ſolvi hac lege poſſumus. Neque eſt quærendus explanator, aut interpres ejus alius. Nec erit alia lex Romæ, alia Athenis, alia nunc, alia poſthac, ſed & omnes gentes, & omni tempore, una lex & ſempiterna, & immutabilis continebit. Unuſque erit communis quaſi magiſter, & imperator omnium Deus. Ille legis hujus inventor, diſceptator, lator, cui qui non parebit, ipſe ſe fugiet, ac naturam hominis aſpernabitur. Hoc ipſo luet maximas pœnas etiamſi cetera ſupplicia, quæ putantur, effugerit*. Poſt hæc divina pene hominis verba, ut Lactantius ſubdit, a veritatis notitia remoti videntur ii, qui cum Leibnitio *Diſſ. de principiis jur. Nat. adverſus Coccejum* mutabile jus naturæ fingunt.

VIII. Forte id innuere voluerunt, ſcilicet quædam jure naturæ ita eſſe conſtituta, ut mutationem aliquam ſubire videantur. At in his non Jus naturæ mutatur, ſed ea ipſa, de quibus jus illud conſtituit, quæque mutationi ſunt obnoxia, commutantur. Ita homini vitam adimere homicidium eſt, & eſt furtum res alienas ſurripere, quæ voces vitium involvunt; actum nempe privata auctoritate contra alterius vitam, aut bona. Verum ſi Deo jubente, & vita impio, & avaro bona auferantur, neque homicidium neque furtum erit; quia hæc Dei conſilio fiunt, qui Vitæ Auctor, & Rerum ſupremus Dominus eſt.

eſt. Hinc, uti Scholaſtici loqui amant, quidam actus ita jure naturæ ſunt vetiti, ut nulla unquam circumſtantia cohoneſtari poſſint, ſecus vero alii. Prioris generis ſunt mendacium, perjurium, prava in Deum, aut proximum voluntas *cet.* poſterioris homicidium, furtum *cet.* Id quod non intelligendum, quaſi vitia permittantur; ſed potius, quæ alias eſſent vitia, omnem prorſus malitiam exuere: mutatur enim materia legis, non lex, juris objectum, non forma.

VIIII. Jam vero quum omnia propter ſemetipſum operatus ſit Deus; & Deus ipſe infinita, qua præditus eſt, bonitate, omnes homines, quos condidit, velit eſſe quam feliciſſimos: adhæc felicitatem ipſam humanam ſine ordinata caritate conſtare haud poſſe tam perſpicuum ſit quam quod maxime: hinc *ordinata caritas erga Deum*, *nos ipſos*, *alioſque homines* principium erit verum, evidens, & adæquatum, quo & Divinæ voluntati per rectam rationem præcipienti, aut vetanti obtemperabimus, & ipſam felicitatem adſequemur.

X. Porro per ordinatam caritatem nos vel *perfecte*, vel *hypothetice*, vel *imperfecte* ad quædam agenda, aut omittenda obligamur. Hinc quiſque videt officia promanare vel *perfecta*, ſive abſoluta, vel *hypothetica*, vel *imperfecta*. Priora vulgo dicuntur juſtitiæ, ultima humanitatis, & beneficentiæ, media nunc juſtitiæ, nunc beneficentiæ, prout res ipſa ſeſe offeret.

1. Juſtitiæ officia ſunt, E. g. Deum interno, externoque cultu, vt creaturas decet, venerari, ſeipſum ſervare, alios non lædere, ſive ſuum cuique tribuere.

2. Hypothetica ſunt non prætermittere quædam divini cultus indicia alias non præcepta, ſi grave ſcandalum inde capiant fratres: ſic Daniel non omiſit ſtatis horis verſus Jeruſalem preces fundere, licet contra urgeret Regis præceptum. Tum vitæ jactura ſubeunda eſt, ubi aliter peccatum adverſus Deum declinari nequeat: hoc

præ-

præſtito officio infiniti homines martyrii palmam promeruerunt. Demum juſto bello hoſtes interficere, urgente neceſſitate ad vitam ſuſtinendam furari officia ſunt hypothetica, non abſoluta juris naturæ. Quod diſcrimen ſi non neglexiſſet Salmaſius, erroris utique Rom. Juriſconſultos non arguiſſet, ut qui furtum admittere naturali jure prohibitum autumarent: quamquam nec ratio furti in neceſſitate extrema locum habet, ubi juxta primævum juris principium omnia evadunt communia.

3. Sunt poſtremo Officia humanitatis, vel beneficentiæ; quæ nobis ſuperſunt, indigis earum communicare, peritura apud nos in aliorum convertere utilitatem, alterum quum poſſumus ope, & conſilio juvare, errantem in viam revocare, ſitienti aquam, algenti ignem, æſtu languenti umbram, fame aliqua laboranti panem non negare, *cet.*

XI. Ex dictis huc uſque manifeſtum eſt officiorum ea quæ perfecta ſunt, & abſoluta omnino requiri, ut homines felices ſint, & humana Societas coaleſcat, atque in ævum perduret. Ea vero, quæ ſunt beneficentiæ, ſi denegentur, inhumanitatem quidem præſeferre, non tamen eſſe hujuſmodi, ut humana omnis ſolvatur ſocietas, hominesque prorſus infelices eſſe videantur.

De Jure Gentium.

XII. Ex hactenus dictis facile eſt Jus Gentium definire, quod ſit ipſiſſimum *jus naturæ vitæ hominis ſociali, & negotiis tam publicis, quam privatis ſocietatum, integrarumque gentium ordinati amoris vinculo conjunctarum adplicatum.* Quum enim ſtatus Moralis, ſcilicet quo Actiones hominum liberæ ab amore ordinato per rectam rationem reguntur, vel hominibus ſit connatus, vel ab aliquo hominum facto pendeat; hinc ab uno, eodemque principio duplex jus oriri videtur, *Naturæ* ſcilicet, & *Gentium*.

XIII. Jam vero quiſque jam videt ſtatum mo-

moralem, qui ab hominum facto pendet, ſcilicet *Jus Gentium*, eſſe homini veluti Adventitium. Qualitas enim eſt, quam ſinguli homines facto ſuo ſibi eligunt; adeout Actiones hominum liberæ aliter limitentur ſi in matrimonio, quam ſi in cœlibatu vivant; aliter ſi parentes, quam ſi filii; aliter ſi domini, quam ſi ſervi; aliter demum ſi Reges, quam ſi ſubditi ſint.

XIIII. Verum quum Jus Gentium ſit ipſum Jus naturæ vitæ hominum ſociali adplicatum; hinc priuſquam ad reliqua deveniamus, advertere juvat quibuſnam de cauſſis, quibuſque gradibus ad ſocietates ineundas animum adpulerint homines. Licet inter homines alter præ altero perfectior ſit, vel imperfectior; natura tamen inter ſe æquales ſunt, quum iiſdem partibus eſſentialibus, ſcilicet mente, & corpore conſtent. Status ergo Naturalis, ſtatus eſt æqualitatis: & quia æqualis in æqualem jus non habet, hinc ſtatus naturalis erit quoque ſtatus libertatis. *Natura in humanis omnia ſunt paria.* Varro in fragmen. apud Non. 11. 98. *Quod ad jus naturale attinet omnes homines æquales ſunt*. Ulpianus *Leg.* XII. *C. de Reg. Jur.*

XV. Quid igitur homines ab æqualitatis libertatiſque ſtatu ad illum inæqualitatis, ad ſocietatem ſcilicet impulit? dicam quod ſentio. Societas quum 1. ſit conſenſus plurium in eundem finem, & media eadem ad propoſitum finem obtinendum neceſſaria; tum 2. Societas ſine rectoribus, & ſubditis fingi non poſſit; adhæc 3. ſocietas ipſa vel *ſimplex* ſit, vel ex pluribus ſimplicibus *compoſita*; hinc quamvis Grotius, Puffendorfius, Hobbeſius, Leibnitius, aliique inter ſe dilitigent; ex ſacra tamen Hiſtoria ſatis liquet in ſimplices Societates Deum homines conjunxiſſe, *ut ſe invicem juvarent*; in compoſitas vero homines ipſos coaluiſſe, *ut ſe invicem tuerentur*, Deo tamen auctore, ratione duce, neceſſitate ſuadente. Nam quum vidiſſet Deus non eſſe bonum

num hominem eſſe ſolum, fecit Evam ADJUTORIUM illi ſimile: *Geneſ. II.* 18. ac proinde filiorum, qui ex conjugio procreantur, cum parentibus ſocietatem Deus ipſe inſtituit, ut filii ipſi inde educationem acciperent, unde vitam habuiſſent. At compoſitam civitatis ſocietatem ſubinde Adæ filii conſtituere, Deo probante, natura ducente, ratione dictante, denique neceſſitate cogente, qua Cain primus civitatem inſtituiſſe videtur, qui ob datam Abelo mortem *Gen. IV.* 17. profugus a Deo ſibi ab hominibus timebat.

XVI. Igitur ut ſe invicem tuerentur, quod rationi conſentaneum eſt, ad compoſitam ſocietatem impulſi ſunt homines. Atque adeo id verum eſt, ut ipſa Romanæ Urbis exordia non aliunde ortum habuerint, quam ex iis, qui vel novarum rerum cupidi, vel ſcelere aliquo admiſſo, ex finitimis populis tutandæ ſuæ vitæ cauſſa ad apertum a Romulo aſylum confugerunt. Verum quia ex ipſa quotidiana conſuetudine, & diuturna cohabitatione amicitia oritur; & amicitia, uti Cicero obſervat *de Off. I.* 17. ex pluribus fiat unum, unum idemque ſentiendo, & viciſſim ſe juvando; hac de cauſſa, ut in ſimplicioribus fit ſocietatibus, cives nonnulla ſibi adjumenta, & humanitatis, beneficentiæque officia præſtant. Quare egregie Apulejus *de hab. dot. Plat. II.* ſcribit: *Civitatem eſſe conjunctionem inter ſe hominum plurimorum, in quibus ſint regentes alii, alii deteriores conjuncti inter ſe concordia, atque inde ſibi opem, atque auxilium deferentes, iiſdem legibus, rectis tamen, officia ſua temperantes; unamque civitatem iiſdem moribus eam futuram, in qua & eadem velle, atque eadem nolle incolarum mentes adſueſcat.*

XVII. Quare Societatum omnium tam ſimplicium, quam compoſitarum ea ſuprema lex eſt, & inſtitutum ex ipſo naturali jure derivatum, nempe ad ea omnia, vel dicenda, vel agenda obſtrictos eſſe Socios, quibus poſitis, veluti me-

diis,

diis, finis, quem vel natura, vel ſibi ſocietas ratione dictante propoſuit, facile obtinetur; & ad ea omnia vel tacenda, vel omittenda, quæ ſocietatis fini adverſantur.

XVIII. Hinc 1. confectarii loco obſervandum, quod quum ſine conſenſu ad rationis normam nulla ſtare ſocietas poſſit, & quum conſenſus poſſit eſſe vel *expreſſus*, vel *tacitus*, vel *præſumtus*, hinc ſponte ſua fluit triplici modo coaleſcere ſocietates poſſe. Sic *Expreſſe* in ſocietatem convenerunt, qui primum urbes, vel oppida fundarunt. *Tacite*, qui in urbibus, oppidiſque jam fundatis naſcuntur, vel qui ex una in aliam urbem domicilium, res, fortunaſque ſuas transferunt. *Præſumtive* demum filii cum parentibus ſocietatem ineunt; præſumitur enim nolle non poſſe liberos cum parentibus in ſocietate vivere, ſine qua ipſi ad omnia impares, nec conſervari, nec commode educari poſſent.

XVIIII. Hinc 2. quum quælibet ſocietas ſociorum conſenſu vel expreſſo, vel tacito, vel præſumto ad certum finem tendere debeat, ne brutorum vitam vivant, quumque fines alii, atque alii eſſe poſſint; alia quoque, atque alia erunt ſocietatum genera. Quare ſi juſtus, licituſque erit finis, juſta, & licita erit Societas: injuſta vero, & illicita, ſi illicitus, & injuſtus erit finis, ideoque ſegreganda. Egregie enim Ariſtoteles *Politic. Lib. I. cap.* 1. ſcribit *omnem Communitatem*, ſive ſocietatem *boni alicujus cauſſa conſtitutam videmus; gratia enim ejus, quod videtur bonum eſſe, agunt.*

XX. Hinc 3. conſequitur, quod quum quandoque non ſinguli homines tantum, ſed integræ jam conſtitutæ ſocietates eundem finem, & media ad eundem finem conſequendum neceſſaria intendant, quumque conſenſu oriatur ſocietas: poſſunt quoque ex pluribus ſocietatibus jam conſtitutis, tamquam ex moralibus perſonis, ſive individuis, majores, & maxime compoſitæ coaleſce-

ſcere. Sic ex multis inter ſe conſociatis familiis *Pagi*, & ex pluribus pagis *Urbes*, & ex Urbibus *Reſp.* & *Regna* exſiſtunt. Sic quoque ex pluribus per totum orbem conſtitutis Chriſtianis Eccleſiis una coaleſcit Catholicæ Eccleſiæ Chriſtiana Reſpublica: Chriſto tamen inſtituente, ſanciente, muniente unitatem uno Capite conſtituto, ut ſchiſmatis tolleretur occaſio.

De Jure Divino Poſitivo.

XXI. Breviter huc uſque expoſito *Jure Divino Naturali*, modo de *Jure Divino Poſitivo*, ſive *Revelato* pauca dicamus. Satis conſtat ex recta ratione ſola hoc jus non innoteſcere, ſed a Deo per ſacras litteras fuiſſe promulgatum. Conſtat quoque adverſus Gudlingium *de Jure naturæ*, aliosque idem Jus recte in *univerſale*, & *peculiare* diſtingui; illud univerſum humanum genus obſtringit, hoc vero genti Judaicæ proprium eſt. Jus enim, quod Hebræis per Moſen præcepit Deus ex vulgata omnium ſententia tres in partes dividitur; in præcepta ſcilicet *Judicialia*, *Cæremonialia*, & *Moralia*. *Loquar tibi omnia Mandata mea*, *&* *Cæremonias*, *atque Judicia*. Deuter. v. 31.

XXII. Judicialia præcepta civilem Hebræorum politiam conſtituebant. Deus enim ex cunctis gentibus Abrahami poſteros ſibi ſegregavit, dicens: *Eritis mihi in peculium de cunctis populis*, *&* *vos eritis mihi in regnum*. Exod. xviii. 5. Tum Samueli ægre ferenti, quod Hebræi ſibi regem dari peterent, reſpondit: *Non te abjecerunt*, *ſed me*, *ne regnem ſuper eos*, I. Reg. viii. 7. Hinc profecto videt quiſque, Hebræorum regnum Θεοκρατίαν potius repræſentaſſe: Deus enim ipſe, perinde ac ſi Dux eſſet, ac Rector illius populi leges tulit moribus, atque indoli Hebraicæ gentis conformes.

XXIII. Cæremonialia deinde præcepta divinum cultum, ſacrificia, ſacroſque ritus ſpectabant; eo tamen modo, ut omnia Jeſum Chriſtum ea

ex gente proditurum non omnino obſcuris ſignis indicarent; quare Apoſtolus ad Hebr. x. 1. *Umbram*, ait, *habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum, per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quæ offerunt indeſinenter, numquam poteſt accedentes perfectos facere*.

XXIIII. Præcepta demum Moralia ſunt ipſa juris naturæ mandata: nam quum ipſum jus naturæ hominum cordibus a Deo inſcriptum pravis gentium moribus fuiſſet pene deletum, nova ſolemniorique promulgatione per Moſem hebræis in lapideis tabulis exaratum Deus ipſe reſtituit. Si enim certos dies feſtos excipias quolibet in anno Dei cultui præcipue dicandos, qui ad Sabbata lege moſaica reducuntur, quique apud nos ad Dominicos dies ſunt redacti; cetera moralia Hebræorum præcepta ne latum quidem unguem a naturalibus mandatis diſcriminantur.

XXV. Hinc facile eſt intelligere ex hiſce triplicis generis præceptis *Judicialia* non omnibus gentibus fuiſſe impoſita. Quiſque enim populus peculiares habet mores, & diſciplinam; ac proinde peculiares habere debet civiles leges, & judiciorum formulas. Cæremonialia porro tamquam noctis umbræ orta jam clariſſima Evangelii luce ex Juſtitiæ Sole quaquaverſus diffuſa evanuerunt penitus: *Lex enim*, ait Apoſt. ad Gal. III. *Pædagogus noſter fuit in Chriſto*: & ad Hebr. x. *Qui aufert primum, ut ſequens ſtatuat*. Quinimmo ſufficienti legis Chriſtianæ per Apoſtolos promulgatione non ſolum abolita, verum & mortifera evaſiſſe concors Theologorum ſententia eſt. At non idem de Moralibus dicendum. Quum enim nihil a jure naturali differant; quemadmodum jus naturale immutabile eſt, & univerſo humano generi fuit a Deo per rectam rationem promulgatum, ut ſuperius diximus, ita & ipſa immutabilia ſunt, & obligant omnes.

XXVI. Verum hæc eadem, βραχέως quidem, at aliqua ſunt luce perfundenda. Non inficias

ibi-

ibimus 1. nonnulla ſive Cæremonialia, ſive Judicialia Hebræorum præcepta noſtris legibus tum Eccleſiaſticis, cum civilibus comprehendi; id quod plurimi egregii viri, & præ ceteris Petrus Pithœus libello, cui titulus: *Collatio legum Moſaicarum cum Romanis* demonſtrarunt. At hæc legum rituumque concordia, partim ex eo oritur, quod non ſemel homines, quamvis longe temporum, locorumque intervallis diſſiti, nec una litterarum ſaltem communione conjuncti, idem tamen quandoque vetent, vel jubeant, eoſdemque ex parte ritus in ſacris, eaſdem in judiciis formulas ſervent; partim vero, quod nonnulla ex Hebræorum legibus in Civili, vel Canonico jure iccirco obtinent, quod vel ab Epiſcopis, vel a ſeculi Principibus in Eccleſiaſtico, vel Civili Chriſtianorum regimine adoptata ſunt, vel potius, ut ita dicam, in novum jus tranſlata. Quare Apoſtoli in altera Hieroſolymitana Synodo *Act. XV.* quum poſt Petrum decreviſſent Fratribus ex gentibus ad Chriſti fidem converſis *nihil ultra imponere oneris* quantum ad Cæremonias moſaicas, iis ſcripſerunt. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis . . . . ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, a quibus cuſtodientes vos bene agetis.* Et hoc quidem 1. ut Synagoga honorifice ad ſepulcrum deferretur. 2. ut ex Hebræis ad fidem converſi firmius in fide ſtarent, ſe non omnino in diverſa omnia tranſlatos exiſtimantes. 3. ut periculum omne arceretur, ne nova Eccleſiæ germina in Idololatriam, & imbecillium offenſionem relaberentur.

XXVII. Adhæc & Eccleſia Apoſtolorum veſtigiis inſiſtens haud pauca, quæ ad cultus divini reverentiam, ſacrorumque miniſtrorum munia rectius dirigenda conducere videbantur, adoptavit; uti patet ex cap. 1. & 2. *de Adulteriis*, cap. 1. *de Furtis*, aliiſque. At iſthæc non tamquam Moſaicæ legis adhuc vigentis fragmenta, ſed tanquam nova Apoſtolorum, Eccleſiæque mandata ſunt obſervanda. XXVIII.

XXVIII. Verum Moralia Moſaicæ legis præcepta, utpote ipſiſſima immutabilia Naturalis juris mandata tantum abeſt, ut vel minimum nutarint, ut potius firmius conſtabilita, & penitius a Chriſto Domino fuerint explicata. Hinc Jeſus ipſe primigeniam eorumdem præceptorum intelligentiam explanaturus, clariſſime teſtatus eſt: Matth. V. 17. *Nolite putare, quoniam veni ſolvere legem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere . . . Jota unum, aut unus apex non præteribit a lege.*

XXVIIII. Et profecto præcipua Chriſtianæ legis præcepta nova non ſunt novi juris vincula, ſed 1. ipſius juris naturæ explanationes; cujuſmodi eſt caritatis præceptum erga Deum, & homines, quod vanis, & quandoque erroneis Hebræorum traditionibus involutum ad directum finem direxit Chriſtus. Huc etiam ſpectant pleræque Evangelicæ parabolæ, quibus Redemptor noſter ad plenius explanandam, atque adeo inſinuandam divinæ legis indolem uti conſuevit. Vel 2. ſolida, & divina adjumenta, quibus illorum exercitium facilius redderetur, uti ſunt Sacramenta a Chriſto inſtituta ad virtutes omnes, & præſertim Fidem, Spem, Caritatem non philoſophico ſupercilio, & faſtu, ſed chriſtiana humilitate excitandas, firmandas, fovendaſque, quibus veluti alis ad inviſibilia futura æterna ſerio animum intendamus. Vel 3. fines ſtatuti, quibus præcepta ipſa regantur, ne mutuo ſe deſtruant, aut laxata adpareant; rurſus, quæ pravis interpretationibus labefactata ſunt, in priſtinam amplitudinem redigantur. Sic illa de diligendis parentibus, de non occidendo, de non mœchando, de non furando, in quibus obſervandis mirum quantum Hebræi frœna laxaverint, eadem priſtinæ integritati reſtituit. Vel demum 4. eorum abrogationes, quæ Moſes, ut pervicaces retineret Hebræos, permiſerat; ut in libello Repudii factum eſt, quod revocans Chriſtus, ad duritiem cordis Hebræorum per-

permiſiſſe Moſem edixit. Quare ad rem Tertull. Lib. de Patien. *Chriſtus*, ait, *Dei Creatoris præcepta ſupplendo & conſervavit, & auxit*. Et Catechiſm. Rom. Part. III. de Dei Præceptis cap. 1. n. 3. hæc habet. *Certiſſimum eſt non propterea his præceptis parendum eſſe, quod per Moyſen data ſint, ſed quòd omnium animis ingenita, & per Chriſtum Dominum explicata ſunt, & confirmata.*

XXX. Ex hucuſque dictis quædam ſunt conſectaria deducenda. 1. Quum ex divino poſitivo hebræorum jure Chriſtus Dominus nonniſi *Morale* & reſtituerit firmius, & plenius explicaverit; proculdubio tum ex veteri, tum ex novo Teſtamento *Moralia documenta* ſunt elicienda; eaque, ut obſervent, omnes æque homines perfecte obſtringuntur.

2. Jus *cæremoniale* futurorum umbra, atque imago orto jam Juſtitiæ Sole evanuit quidem; Chriſtus tamen ipſe, licet minutos ſingulareſque ritus non inſtituerit, (hos enim Eccleſiæ Sponſæ ſuæ decernendos reliquit) præcipuos tamen, & eſſentiales mandavit, qui adumbrata exprimerent, & explicarent: ſic ut aqua, & certa verborum formula in baptiſmate ablutio fieret, ut manuum impoſitione Eccleſiæ miniſtri initiarentur, ut panis, & vinum ſecundum Melchiſedeci ſacerdotium in Euchariſtico Sacrificio adhiberentur, aliaque pauca Chriſtus ipſe conſtituit.

3. Demum quum cujuſque populi moribus vel maxime jus civile ſit adcommodandum; Chriſtiana vero Eccleſia, non unam tantum gentem, ut Synagoga hebraicum populum, ſed univerſas omnino nationes ſuo ambitu erat comprehenſura; tum Chriſtus non terrenum, & periturum, ſed ex terrenis, & perituris unum ſpirituale, & æternum fundaturus regnum venerat, qui Pilato reſpondit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Jo. XVIII. 36. Hinc Judicialia præcepta quantum ad res civiles non dedit, ſed ea pro cujuſque gentis indole, & moribus, verum ab ipſis divinis moralibus præce-

ptis non remota, ſeculi Principibus ferenda reliquit.

XXXI. Si eæ tantum leges alicujus Regis propriæ ſunt cenſendæ, quæ ab ipſomet Rege ſunt propria manu conſcriptæ, profecto nec Chriſti, nec Regis alicujus leges haberemus. At quum contra eæ leges ſeculi Principibus peculiariter adſcribantur, quæ eorum voluntate ab Regnorum adminiſtris ſunt conditæ, eorumque nutu promulgatæ; quis quæſo non intelligit, quod quamvis Chriſtus unquam ſcripſiſſe non legatur (quidquid ſit de Epiſtola Abgaro Edeſsæ Regi ſcripta a S. Ephrem, Syro Diacono, & Euſebio Cæſareenſi relata, de cujus γνησιότη apud eruditos adhuc ſub Judice lis eſt) attamen quum ipſe palam loquens legem ſuam promulgarit, & in occulto locutus ſit nihil: Jo. *XVIII.* 2. quum Evangelium prædicandum mandaverit in univerſo mundo: Matth.*XXVI.* 13. quum ad Patrem adſcenſurus Apoſtolis præceperit: *Euntes docete omnes gentes .... docentes eos ſervare omnia, quæcunque mandavi vobis:* Matt. *XXVIII.* 19. 20. demum quum poſt aliquot ab ipſius ἀναβάσει *adſcenſione* annos ad γνησίην dictorum factorumque ejus narrationem perpetuo ſervandam, & ad exorientes confutandas hæreſes quatuor *Evangelia* ſcribenda inſpiraverit; inque *Apoſtolorum Actibus*, *Petri*, *Paulli*, *Joannis*, *Jacobi*, & *Judæ Epiſtolis*, ut & in *Apocalypſi Joannis*, quæ ad fidelium ædificationem neceſſaria exiſtimavit, comprehenſa voluerit; Eccleſiam denique divinarum traditionum Cuſtodem, & Vindicem dederit; hac de cauſſa ſatis ſuperque Chriſti lex & conſcripta, & promulgata dicenda eſt.

XXXII. Idcirco tenendum eſt præter τὰς γραφὰς alia multa eſſe, quæ Chriſtus docuit, quæque Apoſtoli ſolo verbo fidelibus tradiderunt: quamobrem Paullus *ad Theſſal. II.* 2. ſcribit. *Tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per Sermonem, ſive per Epiſtolas:* unde facile quiſque colliget Divinas Apoſtolicaſque traditiones eadem prorſus auctori-

tate

tate apud fideles pollere, qua divinum, & apoſtolicum jus, quod ſacro novi fœderis Codice continetur. Si qui plura hac de re noſcere aveant, conſulant Theologos.

De Jure humano Canonico, & Civili.

XXXIII. Jus Divinum vel Naturale, vel Revelatum pone ſequitur *Jus humanum*, quod recte in *Civile*, & *Canonicum* dividitur. Jus civile egregie, & philoſophice quidem Cajus J. C. definit Leg. VIIII. Dig. de Juſt. & Jur. *Jus quod quiſque populus ſibi conſtituit, & cujuſque civitatis proprium eſt*. Clariſſime enim ipſimet Romani pernoſcebant non unum, ſed tot eſſe civilia jura, quot civitates. Verum quum Roma κατ' ἐξοχὴν dicatur *Urbs*, hinc Jus a Romanis ſibi conſtitutum κατ' ἐξοχὴν *Jus civile* vocari ſolet. Adhæc quum Rom. Populus innumeras orbis gentes ſuo ſubegerit imperio, iiſque jus Rom. Civitatis communicaverit; hac de cauſſa quemadmodum ex pluribus populis, & civitatibus unus veluti populus, & civitas prodiit, & inde aliorum Regnorum, vel Rerumpublicarum adpellatione ſublata unicum conflatum eſt Rom. Imperium; ita quoque Civitatum Regnorumque peculiaribus juribus abrogatis unicum jus Rom. apud ſubjectas gentes diu invaluit, adeoque unicum Romanum Jus Romani Orbis *Jus civile* fuit.

XXXIIII. Verum quum idem prorſus Jus ſit, ſive expreſſo, ſive tacito ſuffragio conſtituatur. *Leg. XXXII.* §. 1. *Dig. de Legibus*; hinc ſane conſtat quidnam ſtatuendum diſcriminis inter Jus Civile *ſcriptum* ἔγγραφον, & *non ſcriptum* ἄγραφον. *Leg. VI. Dig. de Juſt. & Jur.* nimirum *Juris ſcripti* nomine apud Romanos veniunt Leges, Plebiſcita, Senatus-conſulta, Principum Placita, Magiſtratuum Edicta, & Reſponſa Prudentum. Jus civile vero ἄγραφον, *non ſcriptum*, ſive conſuetudinarium eſt jus tacito populi ſuffragio *in libera Civitate*, vel tacito conſenſu Principum *ſub Imperatoribus* introductum. Sive ἔγγραφον, ſive ἄγραφον ſit Jus ci-

 vile

vile eandem obtinet auctoritatem. *Leg. XXXIIII. Dig. de Leg.* Nam utrumque obligandi vim ab eo habet, penes quem eſt legiſlatoria Poteſtas. Verum hæc luculentius explanare non eſt hic locus, dum Canonici juris provincia, quam late patet, ſollicito eſt nobis gradu peragranda.

TITULUS II.

DE JURE CANONICO, EJUSQUE DEFINITIONE.

I. JUs *Canonicum* dicitur a græca voce Κανὼν, quæ quidem generali notione accepta normam, ſive regulam denotat, ad quam tum in liberalibus, tum in mechanicis artibus opus quodque exigendum eſt. Hinc hujuſce vocabuli latiſſimus eſt uſus in omnibus pene ſcientiis, & artibus. *In epigram.* κανόνες φυλῶν *regulæ Organorum*, & apud Plutar. *in Sol.* κανόνες χρονικοὶ *ſupputationes temporum*. Verum peculiari quadam ratione æque apud græcos, ac apud latinos Auctores *morum regulam*, ſive normam ſignificat. Hinc Chryſippo lex generatim dicitur: Κανὼν δικαίων, καὶ ἀδίκων *Regula æqui, & iniqui, juſti, & injuſti*. *Leg.* 1. *Dig. de Leg.* & ab Euripide jus naturæ Κανὼν τοῦ καλοῦ *Regula honeſti* adpellatur.

II. Jus igitur Canonicum recte dicitur a Canonibus, quo nomine κατ' ἀντονομασίαν *Eccleſiaſticæ Conſtitutiones* donatæ ſunt, quæ non ſecus ac jus divinum, a quo deſcendunt, ita regunt hominum actiones, ut ultimum finem conſequantur. Fugit enim Eccleſia imperioſum *Legis* nomen, quod vim civilem, & violentam corporis coercitionem continet; ac potius *Canonum* græca, & leniori voce uſa eſt, nempe Regularum, quibus animus regitur, non Corpus ſtringitur. Tum hac

hac voce uſi ſunt veteres Eccleſiæ Patres Apoſtolum imitati, qui non ſemel Canonis nomen in eadem ſignificatione uſurpavit: ac præſertim *II. ad Cor.* x. *Ad Galat.* vi. *& ad Philipp.* iii.

III. Præterea a rebus, de quibus tractat, & a perſonis, quæ eo potiſſimum utuntur, dici etiam conſuevit *Jus Sacrum*, & *Eccleſiaſticum*: uti quoque jus *Pontificium* a potiori ipſius fonte, nimirum auctoritate Rom. Pontificum, quorum poteſtate præcipue nititur.

IIII. Definitur: *Eſt illud, quod ab Eccleſia per Epiſcopos, maxime vero per Summum Pontificem ad chriſtiani populi inſtitutionem explicatum, conſtitutum, vel adprobatum eſt*. Præſtat ſingulas definitionis partes explicare.

V. *Ab Eccleſia per Epiſcopos, maxime vero per Summum Pontificem:* Eccleſia quidem non aliis, quam ſui Sponſi legibus regitur. Sed Sponſus ille vices ſuas conſtitutis Paſtoribus, veluti ſuis Vicariis commiſit. Dicuntur igitur *Chriſti Vicarii*, quibus ille ſuas vices commiſit, hoc eſt Apoſtoli, ſed præ ceteris Petrus; & qui in eorum locum ſucceſſere Epiſcopi, ſed præcipue Romanus, qui ex Petri ſucceſſione principatum obtinet, ideoque κατ' ἐξοχὴν *Chriſti Vicarius* nominatur.

VI. *Explicatum*, *Conſtitutum:* Duo enim ſunt genera Definitionum juris noſtri. Quædam explicant jus divinum, & ſunt omnes, quæ ad fidem, & multæ, quæ ad mores, diſciplinamque pertinent: quædam vero ad jus divinum magis fovendum veluti de integro ab Eccleſia ſancitæ ſunt, licet ab ipſo divino jure quodammodo ortum ducant.

VII. Jam vero priores illæ, quæ jus divinum explicant, per decem priora Eccleſiæ ſecula, præcipua juris canonici pars fuerunt: nulla enim tunc diſtinctio Theologorum, & Canoniſtarum. At ubi Scholaſtica res divinas tractandi methodus in Eccleſiam invecta eſt, dogmatum explicationem, & demonſtrationem, utpote deductam ex princi-

 piis

piis Theologiæ, cui rerum divinarum contemplatio, tanquam peculiaris quædam provincia adſignata eſt, Theologi veluti ſibi propriam vindicant: qua de re, ubi de exponendis fidei articulis agitur, poſtremæ, vel nullæ Canoniſtarum partes ſunt, quippe qui magis in doctrina rerum agendarum, quam in abſtractarum veritatum ſpeculatione verſantur. Quamobrem recte jus Canonicum *Theologia Practica*, & *Theologia Rectrix* ab Alvaro Pelagio, Melchiore Cano, Epone Boetio adpellatum eſt.

VIII. Quum vero Canones, recte obſervante Gerſonio *in Recomm. Licent. in Decreto*, ſi bene inſpiciamus, non ſint, niſi concluſiones elicitæ, vel illatæ ex principiis Theologicis, ideſt ex Evangelio, & aliis libris Canonicis per illos, quibus dixit Chriſtus, *Qui vos audit, me audit*; vel etiam determinationes loci, temporis, vel modi, quo jus divinum obſervandum præſcribitur; vel denique faciliores ejus exequendi rationes, ac ritus, quibus regitur: hinc neutiquam dubitandum, Theologiam tanta cum Jure canonico affinitate connecti, ut niſi utraque conjungantur, mutuoque ſibi lumen præſtent, haud magnæ fieri poſſint in alterutra facultate progreſſiones.

VIIII. *Adprobatum*. Cur vocula hæc adjiciatur illud profecto in cauſſa eſt, quod aliquando Canones, ſive *explicati*, ſive *conſtituti* rationem habentes, ab Epiſcopis unius duntaxat provinciæ, vel nationis conditi, ab aliis deinceps recipi conſueverint; præſertim ubi illis R. Pontificis acceſſerit auctoritas. Iſtuc prioribus Eccleſiæ ſeculis frequenter accidit. In particularibus namque Synodis per ea tempora habitis, tum pleræque hæreſes damnatæ ſunt, tum morum, ac diſciplinæ Canones conſtituti, quos ceteræ dein Eccleſiæ receperunt. Quamobrem Auguſtinus de hæreſi Pelagiana. *Jam duo Concilia*, inquit, *ad Rom. Sedem miſſa ſunt; inde Reſcripta venerunt: cauſſa finita eſt*. Tum Canones Conciliorum Orienta-

ta-

talium, quos vetus græcæ Eccleſiæ Codex complectebatur, ſucceſſu temporis per univerſam Eccleſiam viguerunt. *Adprobari* etiam dicitur, quidquid uſu, moribuſque receptum tacita Præſulum Eccleſiæ voluntate firmatur.

X. *Ad Chriſtiani populi inſtitutionem*. His verbis ſignificatur eos tantummodo, qui Chriſto Domino per baptiſma nomen dederunt, jure canonico ἰδίως *proprie* accepto teneri. Unde Hebræi, Pagani &c. juris noſtri ſunt expertes; non ita Hæretici, Schiſmatici, Apoſtatæ, Excommunicati; qui licet extra Eccleſiam, Eccleſiæ tamen clavibus ſubjiciuntur, quippe qui Eccleſiam aliquando ingreſſi Sacramentorum τὴν σφραγῖδα *characterem* retinent, & ad Eccleſiam ſine novo baptiſmate redire poſſunt.

XI. Hinc patet quidnam jus canonicum inter, & civile diſcriminis interſit. Illud ſcilicet a Chriſti vicariis conditum haud ſecus ac jus divinum, unde profluit, ad æternam beatitatem conſequendam recta tendit: hoc vero ſeculi Principes auctores habet, & terrenæ Reipublicæ pacem tranquillitatemque proxime ſpectat. Aſt non negaverim alterum alteri ſibi invicem auxilium præſtare: namque haud raro & ſacri Canones jus civile confirmant, vel moderantur, & Leges Imperatoriæ jus canonicum ſequuntur, vel adjectis pœnis exequi præcipiunt. Adhæc aliquando alterum ab altero ſuppletur, atque adeo in ambiguis interpretationem accipit. *Cap.* 3. extrav. *de Novi operis nunciatione*.

TITULUS III.

DE JURIS CANONICI PARTITIONIBUS GENERATIM, AC IN SPECIE DE JURE CANONICO SCRIPTO, ET NON SCRIPTO.

I. EX hactenus dictis profecto patet Jus canonicum multifariam dividi : & quidem 1. ab ejus origine in *Divinum*, & *Humanum*. 2. ex diverſa, qua viget ratione in ἔγγραφον, & ἄγραφον *Scriptum*, & *non Scriptum*. 3. ex Poteſtatis, a qua conditum eſt, auctoritate in *Generale*, & *Particulare*. 4. tandem ex locis, ubi viget, in *Orientale*, ſive *Græcum*, & *Occidentale*, ſive *Latinum*. De priore juris canonici diviſione ſatis actum eſt titulo ſuperiori: poſtremam in Diatriba Iſagogica fuſius explanavimus; alteram dumtaxat, ac tertiam hic explicandam adgredimur.

II. Jus igitur ſcriptum, quod etiam *Conſtitutionis* nomine venit, illud eſt, quod expreſſa Legislatoris voluntate ſancitur, licet non ſcribatur; uti ex adverſo *non ſcriptum*, quod etiam *Conſuetudo* plerunque dicitur, illud eſt, quod moribus Chriſtianorum inductum vim legis habet, licet poſt ſcriptis demandetur. Igitur juris Scripti, & Non ſcripti diſcrimen haud inde eruas, quod litteris fuerit conſignatum, vel non; ſed potius quod expreſſa Legislatoris voluntate fuerit ſancitum, vel tacita duntaxat adprobatum. Hujus rei evidentiſſimum eſt argumentum, quod nec conſuetudo in ſcripturam redacta Lex ſit, nec lex non ſcripta Conſuetudo. Et ſane Lacedæmonii ſcriptis legibus uſi non ſunt, legibus tamen uſi ſunt: Plutar. *in Lycur.* Et apud Romanos revera lex ferebatur, ubi magiſtratu rogante: *Velitis Jubeatis Quirites* &c. populus reſpondebat: *Uti rogas*.

Quum

Quum igitur legi ex accidenti ſuperveniat ſcriptura, dubio procul ipſi οὐσιώδης *ſubſtantialis* non eſt.

III. Non negaverim tamen leges ſcripto tradi, quo innoteſcant populo a principio; conſuetudines vero uſu invaleſcere, nec ſcripto tradi, niſi ſero, quum jam longo uſu receptæ ſunt: hinc *Scripta* Lex dicitur, *Non ſcripta* Conſuetudo. Hoc canone conſtituto profecto liquet, Traditiones ſive Divinas, ſive Apoſtolicas, ſive Eccleſiaſticas ad *jus ſcriptum* omnino referendas, iis exceptis, quæ ex uſu potius, quam ex lege originem ducunt.

De Jure Canonico Scripto.

IIII. Igitur Jus Canonicum Scriptum præter utrunque divinum Veteris, ac Novi Fœderis Codicem præcipue conſtituunt *Canones Conciliorum*, *Conſtitutiones Pontificiæ*, & *Dicta SS. Patrum*: ita Leo IIII. relatus a Gratiano *Can. I. diſt.* 20. De Conciliorum Canonibus, & Conſtitutionibus Pontificiis nonnulla dedimus in Diatriba Iſagogica; at plura hic ſuperſunt animadvertenda.

V. Primum. Conciliorum generalium Canones, quibus vel Fidei dogmata, vel morum Regulæ explicantur, & conſtituuntur, prorſus indubiæ ſunt auctoritatis; quippe qui in Synodis conditi, ad quas totius chriſtiani orbis Præſules conveniunt, ac ipſe R. Pontifex Eccleſiæ Caput vel ἀμέσως per ſe, vel μέσως per ſuos legatos præeſt. Qua de re Eccleſiam univerſam repræſentant, quam in fidei veritate, & morum diſciplina cuſtodienda perpetuo duraturam Chriſtus ipſe haud ſemel pollicitus eſt.

VI. Secundum. Canones diſciplinam ſpectantes quam maximæ quoque eſſe auctoritatis, tum ex eo patet, quod aliquando *Spiritu Dei conditi* dicti ſint; tum vel maxime ex eo, quod Eccleſiaſticam diſciplinam moderari nonniſi Epiſcoporum præcipuum, ac proprium munus ſit. Verum negandum haud eſt ejuſmodi Canones pro temporum ratione mutationi ſubjacere; quo ſenſu in-

intelligendum illud Auguſtini Lib. II. de Baptiſ. cap. 3. nimirum *Concilia plenaria priora poſterioribus emendari*.

VII. Tertium. Concilia Provincialia jure ſuo Canones condunt: hanc enim poteſtatem Epiſcopi a Chriſto Domino αὐτὸς accepiſſe videntur, dum ex Apoſtoli doctrina ipſe *Chriſtus dedit Paſtores*, & *Doctores in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ* &c. *Ad Epheſ.* IIII. 12. Quinimmo antiquitus Concilia non modo Provincialia, verum & Epiſcopalia canones edidiſſe, pluribus demonſtrat Petrus de Marca *Lib. VI. cap.* XIIII. *n.* 12. Secutis quidem temporibus occaſione falſarum decretalium pedetentim invaluit, ut in Conciliis Provincialibus, niſi de adſenſu R. Pontificis, Canones condi nequirent, atque adeo neque ipſa Concilia celebrari; verum per Patres Tridentinos antiqua libertas revocata eſt, datumque Metropolitis ſingulis trienniis Synodos Provinciæ pleno jure celebrare: quas tamen ne evulgarent, niſi prius per ſedem Apoſtolicam probarentur, mandato Xiſti V. Sacra Congregatio Concilii ſancivit. Et ſane fuit priſci moris Conciliorum etiam particularium Canones apoſtolicis Eccleſiis communicare; maxime vero Romanæ, quæ centrum eſt Eccleſiaſticæ communionis. Verum de Conciliis fuſius ſuo loco.

VIII. Quartum. Apoſtolicæ Conſtitutiones, ſive Decretales R. Pontificum Epiſtolæ ubique vulgatæ, ubique, ut par eſt, receptæ, ejuſdem ſunt auctoritatis, ac ipſi Canones. Poteſtas enim Petro collata paſcendi oves, & agnos, fratreſque confirmandi jus legum condendarum profecto includit: quam poteſtatem jam inde a primis Eccleſiæ ſeculis Rom. Pontifices exercuiſſe hiſtorica produnt monumenta. Jam vero fuit in more poſitum, inſtitutoque Pontificum, nonniſi in Synodo ſaltem Diœceſana Romæ coacta, graviora expedi-

pedire negotia, publicaſque edere decretales epiſtolas.

Et ſane 1. Pius I. *Epiſt. II. ad Juſtum Vienn.* Clerum Rom. *Chriſti Senatum adpellat. Salutat te Senatus pauper Chriſti apud Romam conſtitutus*. Atqui prioribus ſeculis Clerus ea ratione *Senatus Eccleſiæ* dictus eſt, quod Preſbyteri *conſiliarii* eſſent *Epiſcopi* in gravioribus expediendis ſuæ Eccleſiæ negotiis. Auct. Conſt. Apoſt. *Lib.* II. cap. 28. *Presbyteri Apoſtolorum Chriſti locum tenent, tanquam conſiliarii Epiſcopi, & Eccleſiæ corona*. Cyprianus *Ep. LV.* ſuum Clerum vocat *Sacrum venerandumque conſeſſum*: tum *Ep. ſt. VII.* fatetur, *ſe nihil ſine Presbyterorum ſuorum conſilio ſua privata ſententia unquam geſſiſſe*. Demum Hier. in Jeſai. III. *Et nos*, inquit, *habemus in Eccleſia Senatum noſtrum Coetum Presbyterorum*.

2. Cornelius *Ep. ad Cyprianum* XXXXVI. ſcribit, ſe noluiſſe Maximum, ac reliquos Confeſſores, qui a Novatiani parte ſteterant, in Eccleſiæ communionem recipere, niſi prius Presbyterio convocato *firmato conſilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet, conſenſu omnium ſtatueretur*.

3. Julius I. *Epiſt. ad Orient. apud Athan. Apol. II.* diſerte ſcribit ſe coacto Romæ Epiſcoporum Italiæ Concilio ſententiam pro Athanaſio tuliſſe. *Ad præfinitum tempus Epiſcopi convenere, & ejuſdem ſententiæ fuerunt*.

4. Ex S. Leonis *Ep.* XVI. *n.* 7. perſpicue conſtat Rom. Pontifices per ſingulos annos Epiſcoporum cœtus celebrare conſueviſſe ad graviora *in commune* tractanda negotia; ut hoc pacto Romanæ Sedis conſtituta ab omnibus cuſtodirentur: verba S. Leonis infra dabimus, ubi de Synodis Provincialibus agemus.

5. Decreta R. Pontificum in majoribus negotiis ex eo potiſſimum agnoſcebatur, quod eſſent Synodaliter probata, & edita: id evincitur ex Fidei profeſſione, quam novus electus Pontifex ante ſuam ordinationem emittebat: exſtatque in Lib. Diur. R. Pontificum *cap.* 2. *tit.* VIII. In hac

 enim,

enim, dum Conſtituta, & Decreta a Rom. Pontificibus prædeceſſoribus ſuis ſe obſervari profitebatur, eam adhibebat clauſulam: *Quæ ſynodaliter ſtatuerunt*.

VIIII. Neque negotium faceſſat, quod in Pontificiis Conſtitutionibus nulla Synodi injiciatur mentio. Id enim probabili, & juſta cauſſa factum eſt, fortaſſe ob Sedis Romanæ amplitudinem. Ad rem Julius I. nuper cit. Ep. ad Orient. *Quod ſi illud vos commovit, quod ſolus ſcripſerim . . . . in hoc quoque adeſt probabilis, & juſta cauſſa dilectiſſimi. Attamen neceſſum eſt vobis ſignificare, quod etiamſi ſolus ſcripſerim, non ideo mei ſolius eſſe illam ſententiam, ſed & omnium, qui in Italia ſunt, & qui in his partibus degunt Epiſcoporum . . . Ad præfinitum tempus Epiſcopi convenere, & ejuſdem ſententiæ fuerunt*.

X. Quod vero vel ipſi Rom. Pontifices, niſi in Synodo, graviora non expedierint negotia, congruentes dant rationes Patres Synodi Cpolitani II. Coll. VIII. *Licet Spiritus S. gratia*, inquiunt, *circa ſingulos Apoſtolos abundaret, ut non indigerent alieno conſilio ad ea, quæ agenda erant: non tamen aliter voluerunt de eo, quod movebatur, ſi oporteret gentes circumcidi, definire, priuſquam communiter congregati divinarum Scripturarum teſtimoniis unuſquiſque dicta ſua confirmarent . . . in communibus diſceptationibus, quum proponuntur, quæ ex utraque parte diſcutienda ſunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim poteſt in communibus de fide diſceptationibus aliter veritas manifeſtari, quum unuſquiſque proximi adjutorio indiget . . . . ipſe Dominus dicit. Si duo ex vobis convenerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, continget illis a Patre meo, qui in cœlis eſt. Ubicunque enim fuerint duo, aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis ſum in medio ipſorum*.

XI. Quintum. Qui Sacros Canones, vel Apoſtoli-

ſtolicas Conſtitutiones infringit, tum peccati labe ſe inquinat, tum pœnis ſe ſubdit, ſi quæ illis adjectæ ſint. Et ſane ipſemet Chriſtus tum *Luc.* X. Apoſtolos ſic adloquitur: *Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit*; tum *Matth.* X. mandatorum Eccleſiæ contemtorem ab Eccleſia arcendum præcipit; id quod etiam Apoſtolus *II. ad Theſ. III.* jubet: *Si quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo*. Huc quoque faciunt Canones congeſti a Gratiano *Quæſt. I. & II. cauſ.* 25. ex quibus unus ſaltem audiendus Gregorius M. *can. III.* modo dictæ *Quæſt. I. Hac conſona*, inquit, *SS. Patrum definitione ſancimus, ut qui ſacris obedire canonibus neſcit, nec ſacris miniſtrare altaribus, nec communionem capere ſit dignus*.

XII. Quod tandem ſpectat ad SS. Patrum ſententias: profecto ad eas in negotiis per Canones, & Decretales non definitis recurrendum eſſe decrevit Leo IIII. *Can.* 1. *diſt.* 20. Id quod non ſine delectu intelligas; neque enim omnes SS. Patrum ſententiæ ejuſdem ſunt auctoritatis, & momenti. Quamobrem operæ pretium eſt aliquot Canones conſtituere.

1. Canon. Ubi agitur de interpretatione locorum Sacræ Scripturæ ad fidem, & mores pertinentium, doctrinæ, & ſanctitati Patrum plurimum eſt deferendum, itaut concordi eorum ſententiæ, niſi per ſummam temeritatem, refragari non liceat. Trid. *Seſſ. IIII.*

2. Canon. Ubi aliquid adferunt ex divina, vel apoſtolica traditione, cujus procul dubio ſunt teſtes idonei, tunc quo major erit eorundem in idem Dogma conſenſio, eo potioris erunt auctoritatis, immo etiam infallibilis, accedente Eccleſiæ judicio. At hujuſmodi de re fuſius Theologi.

3. Canon. Sententiæ deſumtæ ex Epiſtolis Canonicis antiquorum Orientalis Eccleſiæ Patriarcharum, & Metropolitarum profecto Canonibus adcenſendæ; quippe quæ ab illis epiſcopali, qua pol-

pollebant auctoritate, datæ fuerunt. Adhæc in Synodo Trullana plura veterum Orientalium Patrum opuſcula inter Canones relata ſunt.

4. Canon. Sententiæ ex aliis SS. Patrum Scriptis deſumtæ, *ἀπ' αὐθεντῶν origine ſua* vim legis non habent, quum auctoritate ad id requiſita deſtituantur: at vero permagni faciendæ ſunt; namque & ad Canonum intelligentiam, & ad Eccleſiæ eruendas, ac probandas conſuetudines haud parum conferunt. De ſententiis ex Libris Pœnitentialibus, Geſtis Rom. Pontificum, & Eccleſiaſtica hiſtoria depromtis idem eſto judicium.

XIII. De Jure Civili Romanorum, ex quo multa in ſuum Decretum invexit Gratianus, illud generali conſuetudine jam receptum eſt, ut ubi juri noſtro non adverſatur, in foro etiam Eccleſiaſtico ſuum tueatur robur: unde Gelaſius P. *Ep.* IIII. ad Anaſtaſium Imp. *Legibus tuis*, inquit, *ipſi quoque parent Religionis Antiſtites*. Ubi vero utrumque concurrat, Canonicum civili præferendum in re Eccleſiaſtica; ac præſertim, quum de peccato vitando agatur, de matrimonio ad Sacramenti dignitatem evecto, aliiſque, quæ occupavit Religio.

De Jure Canonico non Scripto.

XIIII. Jus Canonicum non ſcriptum ἄγραφον proprie dicitur *Conſuetudo*, cujus tanta vis eſt, ut quum fuerit rationabilis, & legitime inducta *Scriptæ Conſtitutionis* loco habenda ſit. *Can. VI. & VII. Diſt.* 12. Atqui plura ad legitimam Conſuetudinis firmitatem requiruntur. 1. Juri divino, ac Ethicæ Chriſtianæ non adverſetur. *Can. III. & VII. Diſt.* 8. & *Cap. Ult. de Conſuetudine*. Quidquid enim contra jus naturæ, vel divinum inducitur, id non conſuetudo, ſed deteſtabilis abuſio dicenda eſt.

2. Temporis Diuturnitas: nimirum Spatium decem annorum, ubi ſit præter canonem; at vero ſpatium ſaltem quadraginta annorum, ubi ſit contra canonem. Ita receptior Canoniſtarum ſententia.

Cap.

Cap. 25. *de Verborum Signif. Cap.* 5. *de Off. Ordin. in VI.* & *Leg. II. & III. Cod. Quæ ſit longa conſuetudo.* Tum conſuetudinem adverſus Canonem nunquam receptum ſpatio decem annorum præſcribi, ac etiam minori, docent Fagnanus *in Cap. I. de Tregua, & pace n.* 31. aliique.

3. Frequentia actuum Canoni abrogando adverſantium: qui ſane Antonii Fabri ſententia *in Cod. Lib. IIII. tit.* XV. *Defin.* 14. δικαστικῶς *judicialiter* probandi ſunt per unam, duas, vel tres ad ſummum turmas, quarum ſingulæ decem teſtibus conſtent.

4. Tacitus populi conſenſus, qui moribus jus novum, quo obſtringatur, inducere velit. Quamobrem ab Hermogeniano Conſuetudo adpellata eſt *Tacita civium conventio. Leg. XXXV. Dig. de Leg.* Unde piæ diuturnæque fidelium jejunandi, vel orandi obſervationes conſuetudinem non pariunt; quippe quod populo animus non ſit iis ſeſe obligandi.

5. Tandem requiritur Legiſlatoris ſcientia, & tolerantia: *Cap.* 18. *de Præbendis:* neque enim conſuetudo præſcribitur, ubi Legiſlator reclamet.

XV. Tria hic omnino animadvertenda. Primum: Tridentinæ Synodi Decreta non poſſe contraria conſuetudine abrogari: & quidem prævias conſuetudines, etiam immemorabiles ſæpiſſime ipſamet Synodus abolevit. Tum æque antea inductas, ac in poſterum inducendas ſimul rejiciendas decrevit Pius IIII. binis Conſtitutionibus: altera ſcilicet, qua confirmavit ejuſdem Concilii Acta; altera evulgata die 13. Kal. Mart. an. 1565.

XVI. Secundum: Conſuetudini legitime inductæ minime derogari per legem poſteriorem, niſi id expreſſe caveatur. S. Baſilius *Ep. ad Amphiloch. cap.* 1. agens de pœnis canonicis, Conſuetudinem aliquando ipſis Canonibus præferendam ſtatuit. *Utrumque igitur*, inquit, *ſcire nos oportet, & jus ſcriptum, & conſuetudinem, & iis inſiſtere, quæ non amplectantur rigorem traditionum canonicum.*

Id

Id quod in cauſſa fuiſſe videtur, cur Tridentini Patres in Decretis de Reform. Conſuetudines immemorabiles diſerte abrogarint.

XVII. Tertium: Laicorum conſuetudinibus, quibus Eccleſiaſtici non adhæſerint, Clericos haud obſtringi: *Cap. 9. de Foro Competenti*. Si tamen velint, in favorabilibus uti poſſe, nonnulli docent Canoniſtæ; nec deſunt, qui laicalibus locorum conſuetudinibus Clericos æque ac Laicos teneri ſentiant. *Cap. 3. de eo, qui mittitur in poſſeſſionem*.

XVIII. Verum in Senatu Neap. ſententia invaluit, ut Clerici, eorumque bona a Statutis, & Conſuetudinibus locorum tam active, quam paſſive exemta habeantur. Scilicet neque in favorabilibus earum commodo uti poſſint, qui incommodo vacant. Quamquam enim in Neap. Conſuetudinibus compilandis juſſu Caroli II. Andegavenſis Philippus Minutulus Archiep. Neap. Regius Conſiliarius cum XII Viris peritiſſimis operam dedit; haud tamen illis ſuum conſenſum vel nomine cleri, vel Archiep. auctoritate eſt impertitus. Atque hinc quum quæſtio incidiſſet, num Clericus jure retractus, ſive *congrui* teneatur, Friderici Conſtitutione, vel potius regnicolarum moribus inducto, Sacrum Conſilium definivit, ad æqualitatem ſervandam, clericum vicinum non poſſe viciſſim a laico emptore in Foro laicali retrahere, neque jus Congrui poſtulare. Apud Præſid. de Franchis *Dec.* 8. Porro noviſſimum hac in re jus Neap. opportunius ſuo loco dabimus.

TI.

TITULUS IIII.

De Altera Juris Canonici Partitione nimirum in Generale, et Particulare.

I. Altera Juris Canonici Diviſio eſt in *Generale*, & *Particulare* : illud eſt, quod ad Eccleſiæ univerſæ inſtitutionem conditum, vel receptum eſt; hoc vero, quod ad determinatam provinciam, vel nationem, certumve ſpectat perſonarum genus. Addi poteſt tertium juris Canonici genus; nimirum *ſingulare* : illud ſcilicet, quod ad ſingulas ſpectat perſonas.

De Jure Canonico Generali.

II. Ac primo Jus canonicum non ſcriptum, ſive Conſuetudo, quodnam generale ſit, quodnam particulare facili negotio intelligitur. Illud nimirum, quod ubique gentium inter Catholicos obtinet; iſthoc, quod certis in locis, vel apud certas Eccleſias invaluit. Sic antiquiſſimus Eccleſiæ mos, ut Chriſtiani die Dominica ſtantes orarent, & jejuniis abſtinerent, generalis erat conſuetudo. Tertull. *de Corona cap.* 3. *Auguſt. Ep. LXXXVI. ad Caſulanum*. At ex adverſo Jejunium Sabbatarium particularis erat Eccleſiæ Rom. conſuetudo.

III. Conſuetudines generales ſemper in Eccleſia ſervatæ apoſtolicæ inſtitutioni merito adſcribuntur. Qui enim tot tantæ tamque diſſitæ Eccleſiæ in idem ſolis moribus conſenſiſſent placitum, ea præſertim ætate, quando in Chriſtianos gentium furor ſæviebat, niſi apoſtolica præiviſſet inſtitutio? ad rem Auguſt. Lib. IIII. de Baptiſmo cap. 4. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec in Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi apoſtolica auctoritate inſtitutum, rectiſſime creditur.* Igitur generales illæ, & antiquiſſimæ Eccleſiæ Con-

Conſuetudines ad jus ſcriptum rectius, quam ad non ſcriptum referendæ. Quod vero a Patribus interdum Conſuetudines adpellatæ fuerint, ea ratione factum eſt, quod aſſiduo Eccleſiarum uſu ad poſteros dimanarint.

IIII. Jus ſcriptum num generale illud ſit, vel particulare paucis definiri nequit, ſed varii ſtatuendi ſunt Canones.

1. *Canon*. Præcepta Apoſtolica ſacris litteris conſignata jus faciunt generale: nanque non modo omnia, quæ ex Chriſti Doctrina Apoſtoli docuerunt, ſed etiam, quæ Spiritu S. ſuggerente præceperunt, totius Eccleſiæ inſtitutionem reſpiciunt.

2. *Canon*. Canones Conciliorum generalium jus conſtituunt generale, niſi ita ſpeciatim pro determinatis locis, certiſque perſonis conditi fuerint, ut ad alios non pertineant.

3. *Canon*. Litteræ Decretales, & Conſtitutiones Rom. Pontificum juris ſunt generalis, vel particularis habita ratione rerum, quas continent, & eorum, ad quos diriguntur: & licet plerunque certæ nationi, vel provinciæ directæ videantur; attamen, ſi res ipſa, de qua agebatur, totam ſpectabat Eccleſiam, iidem R. Pontifices per illius nationis, vel provinciæ Epiſcopos eas evulgari jubebant: idque duobus modis fieri conſuevit; nimirum vel per Synodum, vel per earundem publicationem. Innocentius I. *Ep. XXIIII. ad Alexandrum Antioch.* ei impoſuit, ut ipſam Epiſtolam alterutro modo evulgandam curaret.

4. *Canon*. Canones Conciliorum nationalium, vel provincialium jus conſtituunt particulare determinatæ illius nationis, vel provinciæ, ubi Concilia habita ſunt. At inquies: in Conciliis particularibus aliquando, vel hæreſes damnatæ ſunt, vel fidei Dogmata definita, vel morum Regulæ conſtitutæ; id quod univerſam tangit Eccleſiam. Verum hiſce Canonibus, vel fides firmata, morumque regulæ conſtitutæ, quas univerſa jam profite-

fitebatur Eccleſia; & tunc novum jus nonniſi ea parte ſtatutum eſt, qua pœna adverſus contumaces ſancita, quod ad ſolam pertinens Eccleſiaſticam diſciplinam poterat eſſe particulare. Vel aliquid definitum, quod apud alios adhuc involutum erat, atque obſcurum, & tunc nullo jure explicato, vel conſtituto, duntaxat ſententiæ adhuc diſputabili majoris auctoritatis pondus adjectum eſt.

5. *Canon*. Jus generale fit particulare, quum apud majorem Eccleſiæ partem in deſuetudinem abiens in una tantummodo cuſtodiatur natione, vel provincia: uti ex adverſo jus particulare fit generale, vel ubi adprobetur, ac recipiatur a Synodo generali, vel juſſu R. Pontificis, vel demum conſuetudine, quæ κατὰ πόδα per univerſam Eccleſiam invaleſcat.

6. *Canon*. Jus particulare ſola Concilii Oecumenici, vel R. Pontificis confirmatione in generale non abit. Confirmatio enim rem actam non extendit, ſed ei robur addit. *Leg. XXVIII.* §. 1. *Dig. de liberatione legata*. Hinc Concilia Provincialia Mediolanenſia, licet apoſtolicis litteris in forma ſpecifica confirmata, vim tamen nullam extra illam provinciam habent. Quod valde magis de iis Synodis intelligas, quæ a Sacra Congregatione Concilii adprobari ſolent.

V. Inter jus *commune*, & *generale* aliquid agnoſcunt diſcriminis Canoniſtæ: nimirum, ut jus *commune* dicatur, quidquid in Corpore Juris, quo vulgo utimur, continetur; jus vero *generale* conſtituant ea omnia, quæ licet in corpus juris illata non ſint, ubique tamen gentium peræque vigent: exemplo eſſe poſſunt Canones, & Decreta Concilii Tridentini.

De Jure Canonico Particulari.

VI. Juris Particularis Scripti (de non ſcripto ſatis tit. ſup.) varia ſunt genera, quæ longum hic eſſet ſigillatim recenſere: tantummodo de Conſtitutionibus, Decretis, & Edictis Epiſcoporum pauca dabimus, quorum notitia juris Canonici ſtudioſo eſt perneceſſaria. VII.

VII. Epiſcopi igitur, licet Canones ſancire non poſſint; quum hi, præſertim jure novo, nonniſi in Synodis plurium Epiſcoporum conſtitui poſſint: tamen illorum Præcepta Canonum loco quodammodo ſunt, iiſdemque propriæ Paroeciæ fidelibus parendum eſt. Hujuſmodi Præcepta ſi quidem Epiſcopi legis perpetuæ inſtar ediderint, vocantur *Statuta*, & elegantius *Conſtitutiones*. Iſthæc in Synodis Diœceſanis ab Epiſcopis perferuntur; idque ex eo factum puto, quod antiquitus Epiſcopi nihil pro Eccleſiæ ſuæ regimine ſine conſilio Cleri ſuæ Diœceſeos definire conſueverint.

VIII. Atque hinc a Conſtitutionibus differunt Edicta, quæ ab Epiſcopis ſine ulla ſolemnitate evulgantur, quæque, quoad Epiſcopus, a quo edita fuerint, vixerit, vim habent. Sunt etiam Decreta, quæ interponunt Epiſcopi, quum pro muneris ſui ratione Diœceſes luſtrant; at de his alibi redibit ſermo.

De Jure Canonico Singulari.

VIIII. Jus Canonicum ſingulare, ut ipſa vis nominis indicat, illud eſt, quod ſingulas, ac determinatas perſonas ſpectat. Hujus quidem varia ſunt genera; uti *Votum*, *Juramentum*, *Mandatum Principis*, *vel Judicis alicui impoſitum*, aliaque id genus: at hic tantummodo de Reſcriptis agemus, quorum ſpeciales tituli in Libris decretalium habentur, eorumque in foro frequentiſſimus eſt uſus.

X. Igitur Reſcripta proprie dicuntur Romanorum Pontificum Epiſtolæ ad lites ordinandas, vel ad largienda beneficia editæ. Illa *Juſtitiæ*, hæc *gratiæ* Reſcripta dicuntur.

XI. Porro, ut Reſcriptum valeat præcipue requiritur, ut non ſit per expoſitionem falſi, vel per ſuppreſſionem veri impetratum: quod a Canoniſtis dicitur per *obreptionem*, vel *ſubreptionem*: atque adeo Reſcripta ita impetrata ſunt nulla. Quinimmo ſi aliquid dolo fuerit ſuggeſtum, vel ſuppreſſum, id quod impetrationi Reſcripti cauſſam non dederit, adhuc tamen Reſcriptum eſt nullum:

Cap.

by Google

Cap. 20. *de Reſcriptis*. At ubi expreſſio falſi, vel ſuppreſſio veri ex ignoratione, vel ſimplicitate proceſſerit, diſtinguendum; num in cauſſa fuerit impetrati Reſcripti, vel ne. Primo enim caſu Reſcriptum nullum eſt; ſecundo vero ſuſtinetur: citato *cap.* 20.

XII. Per Reſcripta, ut plurimum conceduntur Privilegia, quæ modo jus particulare, modo ſingulare conſtituunt, prout favore quarundam perſonarum, vel locorum dantur. *Can. IIII. Diſt.* 3. *Cap.* 25. *de Verborum Significatione*. Et *Leg. XVI. Dig. de Legibus*. ex Cujacio *VIII. Obſervat.* 15. Privilegia alia ſunt *Perſonalia*; quæ ſcilicet Princeps certæ perſonæ impertitur, atque hæc *Perſonam* tantummodo afficiunt: qua de re dicuntur etiam *Temporalia*. *Cap.* 2. *de Conceſſione Præbendæ*. Alia ſunt *Perſonalia indefinite*, ideoque perpetua, quæ ſcilicet non certam perſonam reſpiciunt, ſed cœtum perſonarum; uti ſunt illa Orphanorum, Pupillorum, Senum, Viduarum &c. Alia demum ſunt *Realia*, ſive *Localia*, quæ peculiari cuidam loco; veluti Civitati, Monaſterio, Univerſitati &c. ſunt adtributa.

TITULUS V.

DE CONCILIIS.

I. Concilia latine, græce Σύνοδοι *Synodi* dicta Cœtus ſunt Catholicorum Epiſcoporum ad conſtituendum de cauſſis Eccleſiaſticis Fidem, Mores, aut Diſciplinam ſpectantibus legitime coacti. Eadem notione apud veteres æque Græcos, ac Latinos Auctores cœtus deliberandi, vel decernendi cauſſa inſtituti Σύνοδοι, & Concilia dicebantur. Σύμμαχοι ἀπὸ τῶν κοινῶν Συνόδων βουλεύοντες *Fœderati in communibus conventibus deliberantes*; Thuc. *Lib.*

Lib. I. & apud Cicer. *de Finibus*. *Quæ opiniones in Senatu, & apud populum, & in omni cœtu, Concilioque proferri poſſunt*.

II. Quatuor Conciliorum, ſive Synodorum genera a Chriſtianis auctoribus paſſim recenſeri, Generalia ſcilicet, Nationalia, Provincialia, & Diœceſana in Diatriba Iſagogica jam diximus: tum quænam ea ſint ibidem ſatis explicavimus. Jam vero placet hic ἀκριβοτέρως in eadem inquirere. Sit igitur primo

De Conciliis generalibus.

III. Ad Concilium Generale græce Οἰκουμενικὸν dictum omnes convocandi ſunt totius Chriſtiani Orbis Epiſcopi. Porro Romani duntaxat Pontificis, & quidem jure divino, jus eſt, ex neceſſariis cauſſis, & ex voto totius Eccleſiæ generale Concilium indicere. Et ſane quiſnam præter ſolum Rom. Pontificem, qui *Caput* eſt, & *Primas totius Eccleſiæ* tantam ſibi vindicare quiverit, aut unquam vindicavit auctoritatem, ut omnes Catholicos Epiſcopos ad Concilium venire jubeat? Id profeſſi ſunt Patres Concilii Cpolitani I. *Ep. ad Damaſum* apud Theodoretum *Lib. V. Hiſt. cap.* 9. Nicolaus I. *Ep.*38. ad Gallicanos Antiſtites, & Hincmarus Remenſis Op. LV. cap. 20. *Sic igitur*, inquit, *univerſales Synodi ſpecialiter Apoſtolicæ Sedis auctoritate convocantur*.

IIII. At inquies: Octo priora Oecumenica Concilia in Oriente habita Imperatores indixiſſe, vel ipſi Eccleſiaſtici Scriptores manifeſte produnt. Verum in hujuſmodi edictione potius Eccleſiæ, quam Imperii elucebat auctoritas. Romani nanque Pontificis erat de urgenti, ac neceſſaria convocationis cauſſa judicium ferre, Eccleſiarum pericula, neceſſitates, ac vota tum excipere tum expendere, & Epiſcoporum non corpora, ſed animos obſtringere, & ad acceſſum ad generale Concilium obligare. Imperatorum vero juſtam Pontificis voluntatem terrore contra iniquos communire, Epiſcopos reluctantes adigere, volentes, ac libentes commeatu

meatu juvare, interdictum de conventiculis Principe inſciente agendis in ejuſmodi cauſſa tollere: uno verbo interior convocandæ Synodi auctoritas ad Pontificem pertinebat, exterior ad Imperatorem: illa animos obligabat, hæc vero executionem urgebat.

V. Atque hinc Ruffinus *Lib. I. cap.* 1. ſcribit, Nicænam Synodum ab Imperatore *ex ſententia Sacerdotum* convocatam. Et Patres Concilii Cpolitani III. *Act. XVIII.* aperte faſſi ſunt Conſtantinum, & Sylveſtrum P. magnam in Nicæa Synodum convocaſſe. Unde Valentinianus Imp. ab Epiſcopis Helleſponti, & Bythiniæ rogatus, ut cogendæ Synodi veniam daret reſpondit: *Sibi, qui unus ex laicorum numero erat, non licere ſe ejuſmodi negotiis interponere; ideoque Epiſcopos ſeorſim per ſe ubicunque libitum eſſet, poſſe in unum convenire.* Sozomenus *Lib.* VI. *cap.* 7.

VI. Igitur Imperator Cuſtos eſt, & Vindex exterior, Pontifex Primas, & Caput interior, & utroque ſic regebatur Eccleſia, ut & intus vim auctoritatis internæ, & extra vim poteſtatis externæ, ut vim, & fulcimentum ſuum æque ſentiret. Et ſane Imperatores, nonniſi petentibus, & ſuggerentibus R. Pontificibus Concilia indixere. *Si Pietas veſtra* (ſcribit Leo M. Ep. XII. ad Theodoſium) *ſuggeſtioni, ac ſupplicationi noſtræ dignetur annuere, ut intra Italiam habere jubeatis Epiſcopale Concilium &c.* tum Patres Concilii Cpolitani I. Ep. ad Damaſum. *Jam vero*, inquiunt, *quoniam vos, quo fraternam veſtram erga nos caritatem declararetis, Concilio voluntate, ac nutu Dei Romæ coacto nos veluti membra propria per Deo amantiſſimi Imperatoris litteras arceſſiviſtis.*

VII. At quorſum petitio illa Epiſcoporum, ac ſuggeſtio, qua Imperatores rogabantur, ut Synodi celebrandæ darent facultatem? profecto pluribus ex cauſſis.

1. Quod vetitum eſſet publicos agere conventus inconſulto Principe, ne quid detrimenti Reſpubli-

publica pateretur. *Leg. XV. Cod. de Epiſc. & Clericis.*

2. Quod Eccleſia non adeo bonis abundaret, ut Epiſcopi ad Concilia ſuis ſumtibus coire potuerint. Ferebat igitur, ut Imperatores Concilia edicerent, ut ſimul Epiſcopis vehicula, & alimenta præberent. *His omnibus* (Epiſcopis, eorumque comitibus Presbyteris, Diaconis &c.) *quotidie annonas præberi Imperator mandaverat:* Euſebius *Lib. I. cap. 9.*

3. Quia Imperatores Synodos indicentes ad confirmanda, vel exequenda, etiam civilibus pœnis, Decreta ſeſe obſtringebant. Ceterum nullum jus eccleſiaſticum ſibi tribuebant. Unde Conſtantinus M. Patres Nicænos ſic eſt adlocutus. *Vos in iis, quæ intra Eccleſiam, ego in iis, quæ extra geruntur, Epiſcopus a Deo ſum conſtitutus.* Euſebius *in vita Conſtantini Lib. IIII. cap. 24.* quod & profeſſus eſt Marcianus Imp. in Concilio Chalced. *Actione VI.*

VIII. Generalibus Conciliis præeſſe R. Pontificum jus eſt. Et ſane omnibus Oecumenicis Synodis ſive in Oriente, ſive in Occidente celebratis præfuerunt vel per ſe, vel per ſuos Legatos. Oſium Synodo Nicænæ tanquam Legatum Sedis Apoſtolicæ præfuiſſe dubitat Tillemontius *nota 4. in Syn. Nicæn.* quod Euſebius, Socrates, & Sozomenus, qui Vitum, & Vincentium Sylveſtri Papæ vices impleviſſe teſtantur, de Oſio tantummodo ſcribant, quod Synodo interfuerit; nec ullus antiquus Ἱστοριογράφος ante Gelaſium Cyzigenum, qui V. exeunte ſeculo ſcripſit, illam Oſio tribuat prærogativam.

VIIII. Verum quod primus omnium, etiam ante Vitum, & Vincentium, Synodi Decretis ſubſcripſerit, inde probabili ſaltem conjectura efficitur Synodo præfuiſſe; & quidem vice Sylveſtri Papæ. Neque enim alio titulo Synodo Oecumenicæ Orientali præfederit, quippe qui ſimplex Epiſcopus Hiſpanus, omnibuſque, qui Synodo intererant Patriarchis, Exarchiſque inferior.

X. Tum

X. Tum vice Cæleſtini Papæ Synodo Epheſinæ præfuit Cyrillus Alexandrinus : *Act. I.* S. Leo *Ep.* 43. Cæleſtinus ipſe *Ep. ad Cyrillum*, tum Cyrillus *Ep. ad Cæleſtinum*. Vice S. Leonis præfuerunt Concilio Chalced. Paſchaſinus, & Lucentius Epiſcopi, Bonifacius, & Baſilius presbyteri. S. Leo *Ep. ad eandem Syn.* Idem de aliis Conciliis intelligas, uti patet ex eorundem Actis, uno excepto Cpolitano, cui nulli interfuere Rom. Sedis Legati, quia eadem de cauſſa contra Macedonium Damaſus P. Synodum Romæ habebat, uti patet ex mutuis Damaſi, & Patrum Cpolitanorum Epiſtolis.

XI. Synodis Oecumenicis cum Epiſcopis Presbyteri quoque, Diaconi, aliique inferiores Clerici intereſſe conſueverunt. Id de Nicæna teſtatur Euſebius Lib. III. Cap. 8. *Presbyterorum, qui eos Epiſcopos comitati ſunt, Diaconorum, Acolytorum, aliorumque complurium numerus iniri vix poteſt.* Tum ex eodem Euſebio *Lib. X. cap.* 5. habemus in Conſtantini *Tractoriis*, ſive Litteris invitatoriis æque Presbyteros, ac Epiſcopos ad Concilium convenire imperiali mandato fuiſſe juſſos. At Epiſcopi ſedebant, ſedebant & Presbyteri, ſed vel a tergo, vel in ſellis dimiſſioribus dictis, quandoque *Thronis*, vel *Cathedris Secundis*, vel *Inferioribus*. Nanz. *de Vita p. 6.* Idem in *Somnium de Templo Anaſtaſiæ*, & in *Orat. XX. de Laudibus Baſilii*. Diaconi, aliique inferiores Clerici ſtabant. Conc. Elib. *in Præfatione*.

XII. Presbyteri, & Diaconi ad Synodos conveniebant, vel cum hæreticis diſputaturi, ac juridicum fidei communis teſtimonium contra ipſos laturi; uti in Nicæna Synodo Athanaſius adhuc Diaconus : Euſebius *Lib. VI. Cap.* 37. vel ut Procuratores abſentium Epiſcoporum ſuffragium daturi, uti ex Actis Conciliorum Nicæni, Cpolitani I. & Arelat. I. evincitur. Quinimmo in Synodo Cpolitana I. Cyclus Lector ſubſcribit nomine Atarbii Provinciæ Ponti Polemoniaci Epiſcopi.

XIII. Jam vero Judicium auctoritatis in Synodis ferre jure divino Epiſcoporum tantummodo jus eſt, Presbyteris judicium doctrinæ permitti ſolet; auctoritativum nempe Paſtorum primi ordinis proprium; doctrinale vero ceteris etiam ſecundi ordinis commune. Etenim ajebat Theodoſius junior Ep. ad Epheſinum Concilium. *Illicitum eſt ei, qui non ſit in ordine SS. Epiſcoporum Eccleſiaſticis immiſceri tractatibus*. Et ſane ſolis Epiſcopis jure divino omnium Eccleſiarum ſollicitudo incumbit; quippe qui jure divino conſtituti ſunt *Paſtores, & Doctores in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti* &c. Apoſtolus *ad Epheſ.* IIII. 12.

XIIII. In Synodo quidem Baſileenſi ſubſcripſerunt quoque Presbyteri; tum in Conciliis Florentino, & Tridentino ſuffragium etiam tulere Abbates, & Generales Ordinum Præpoſiti. At potuit ipſis ex privilegio Eccleſiæ illud jus tribui, quo jure divino nonniſi Epiſcopi fruuntur: uti quoque ſpeciali privilegio iiſdem in Regulares ſibi ſubjectos juriſdictio quaſi epiſcopalis conceſſa eſt.

XV. Canonica examinis forma in Conciliis ſervanda hæc eſt. 1. Ut ſit libertas in judiciis. Acta enim per vim, & metum ipſo jure ſunt irrita, & fraus illata judicibus obreptitium facit judicium, atque adeo coactorum ſententiæ ſunt potius ſenſa cogentium. Qua de re Patres Ariminenſes ſic loquentes inducit Hier. Dial. adverſ. Lucifer. *Putavimus ſenſum congruere cum verbis, nec aliud in Eccleſia Dei, ubi ſimplicitas, ubi pura confeſſio eſt, aliud in corde clauſum eſſe, aliud in labiis proferri timuimus. Decepit nos bona de malis exiſtimatio*.

2. Ut ſit ſufficiens examen ad normam Scripturæ, & Traditionis. Hoc de Synodo Nicæna diſerte teſtatur Athanaſius *Ep. ad Afros*, & Sozomenus *Lib. I. cap.* 12. de Epheſina Vincentius Lirin. *Comm. cap.* 2. ex & ejuſdem Actis perquam perſpicuum eſt. Tum Cpolitana II. ſuas omnes definitiones ſic concludit. *Hæc ita recte confeſſi ſumus,*

quæ

quæ tradita nobis ſunt tam a divinis Scripturis, quam a SS. Patrum doctrina, & ab his quæ definita ſunt de una, eademque fide a prædictis ſanctis quatuor Conciliis.

3. Ut ſit moralis judicantium unanimitas. Pius IIII. Epiſtola ad Patres in Synodo Tridentina congregatos, eos monuit, ut *illas tantum ederent definitiones, in quas Patres unanimi conſenſu conſpirarent*. Tum eadem ſemper fuit veterum Conciliorum praxis, ut non prius ſancirentur Canones, quam omnes, vel fere omnes advocati Epiſcopi ſubſcribere parati eſſent.

XVI. Jure igitur Concilium, ſive potius Latrocinium Epheſinum rejectum, ac reprobatum eſt. In eo enim & vis illata, & examen neglectum, & ὀρθοδοξότεροι Epiſcopi e Synodo expulſi.

XVII. Jus autem Canonicum in cauſſis conciliaribus ordinem dictat. Et quidem 1. ut reus citetur, audiatur, excutiaturque: Patres Epheſini Neſtorium ter ad Synodum vocari voluere; *Quoniam nihil*, inquiebant, *ex iis omnibus, quæ ad Eccleſiaſticum ordinem pertinent, prætermittere par eſt*. Acta Concilii *Act.* 1.

2. Ut Inſtrumenta accuſationum expendantur, & cum norma doctrinæ communis conferantur. Id in Synodo Carthag. ſub Aurelio an. 412. in cauſſa Pelagii accurate ſervatum eſt; unde Pelagiana ψευδόγματα & detecta, & damnata ſunt. Id quod quum Zoſimus Rom. Pontifex, ac Patres Dioſpolitani neglexiſſent, nil mirum, quod Pelagium ab hæreſi, cujus nomine accuſabatur, abſolverint. Tum conſtat quanta diligentia in Synodis Aſiæ Montaniſtarum doctrina expenſa fuerit. Euſebius *Lib. V. cap.* 17.

3. Demum, ut judicium feratur conceptis verbis, & ad unum ſenſum determinatis. Athanaſius *Ep. de Nicæn. Syn. contra Arianam hæreſim decretis*, & Theodor. *Lib. I. cap.* 8. pluribus exponunt, quanta animi contentione Patres Nicæni in id incubuerint, ut fidem de Verbi divinita-

nitate adverſus Arianorum vafritiem diſertis verbis conſtituerent ; ad quod vocem ὁμοούσιον ſelegerunt, qua ſimul & Catholicum Dogma adſtruitur, & Ariana hæreſis deſtruitur.

XVIII. In Subſcriptionibus hic ordo ſervandus. Editis Decretis primus omnium ſubſcribit R. Pontifex, vel qui ejus vices gerunt Apoſtolicæ Sedis Legati : tum Patriarchæ, dein Metropolitæ aliiq. Epiſcopi. Unde in Synodo Nicæna Oſius, Vitus, & Vincentius Sedis Apoſtolicæ Legati primi omnium ſubſcripſere: dein Alexander Alexandriæ, Euſtathius Antiochiæ, Macarius Hieroſolymorum Patriarchæ, dein Metropolitæ aliique Epiſcopi ſervata ſedium dignitate.

XVIIII. Verum aliquot abhinc ſeculis Cardinalibus omnibus etiam epiſcopali charactere carentibus prærogativa data eſt ſuffragii, ſubcriptionis, tum etiam ſedis ſupra Epiſcopos ; quo jure in Conciliis Lugdunenſibus I. & II. primo potiti ſunt.

XX. Imperatores etiam, ac Reges aliquando per ſemetipſos, ſæpius per Legatos, Oratoreſque ſuos Conciliis Oecumenicis adfuere, atque adeo, quod ad loci honoratioris dignitatem, præfuere, iiſdemque poſt Epiſcopos ſubſcripſere ; & quidem permagno Eccleſiæ, Reique publicæ bono, & plaudentibus Patribus ; uti patet ex Actis Conciliorum præſertim Orientalium. *Expedit* (inquit Card. de Alliaco de Reform.) *quod Reges, & Principes mittantur ad Generalia Concilia non ad onerandam, & confundendam, ſed ad honorandam, & confortandam Eccleſiam, & ad ea, quæ ibi decreta fuerunt, quantum in eis eſt, exequendum.*

XXI. Concilia Generalia in iis quæ ad fidem, moreſque ſpectant ex divina promiſſione nulli eſſe errori obnoxia late probant Theologi. Verum quæ ad diſciplinam ſpectant ejuſmodi ſunt, ut obligent quidem omnes, ubi fuerint promulgata ; at decurſu temporis immutatis regionum circumſtantiis corrigi, variarique poſſint ; & in hoc qui-

quidem *concilia priora poſterioribus* emendantur, quum experimento aperitur, quod latebat. Auguſtinus *Lib. III. Confeſſ. cap.* 7. & *Lib. II. de Baptiſmo cap.* 3.

XXII. Quin & Conciliorum non ea mens unquam fuit, ut proficuis alicujus Regionis, vel Provinciæ inſtitutis, privilegiis, aut inveteratis conſuetudinibus nova velint Decreta opponere, ſed contemperare. Atque hac forte de cauſſa accidit, ut Tridentini Concilii Capita nonnulla nonniſi contemperata recipiantur. Unde Philippus II. Hiſpaniarum, & Neapolis Rex juſſit quidem Decreta Synodi Tridentinæ in Regno Neapolitano evulgari, & exequi, uti patet ex ejus mandato *die* 17. *Julii an.* 1564. At deinde data Epiſtola Duci Alcalá Neapolis Proregi *die* 3. *Julii an.* 1566. eidem ſignificavit mentem Patrum Tridentinorum non fuiſſe, Decretis conciliaribus de diſciplina præjudicium inferre regiis juribus; idque Epiſcopos Hiſpanos e Concilio redeuntes adſeveraſſe.

XXIII. Huc pertinent binæ Conſultationes Regentis Franciſci Antonii Villani; quibus Capita 18. Concilii Tridentini diſciplinam ſpectantia, tanquam inveteratis Regni conſuetudinibus contraria, temperari poſſe cenſuit.

1. *Seſſ.* VII. *Cap.* 6. quo uniones beneficiorum perpetuas quadraginta abhinc annis factas, & per ſubreptionem, vel obreptionem impetratas ab Ordinariis locorum, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, irritas declarari ſancitum eſt.

2. *Seſſ.* XXI. *cap.* 4. quo ſtatuitur compelli poſſe populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam illorum Sacerdotum ſubſtentandam, qui noviter erectis Parochiis præficiantur.

3. *Ejuſdem Seſſ. cap.* 7. quo datur Epiſcopis facultas transferendi beneficia etiam juris patronatus ad Eccleſias Matrices; cogendique patronos ad Eccleſias reficiendas.

4. *Seſſ.* XXII. *cap.* 8. quo Epiſcopis jus tribui-

tur viſitandi omnia loca pia, uti Xenodochia, Collegia, Confraternitates &c. etiamſi eorum cura ad laicos pertineat, vel exemtionis privilegio ſint munita.

5. *Ejuſdem Seſſ. cap.* 9. quo Eccleſiarum adminiſtri etiam laici Epiſcopis ſingulis annis rationem reddere jubentur.

6. *Ibid. cap.* 10. quo decernitur poſſe Epiſcopos Notarios licet a Rege probatos examinare, eoſdemque minus idoneos repertos a negotiis, & cauſſis Eccleſiaſticis arcere.

7. *Ibid. cap.* 11. quo Eccleſiarum patroni earundem jura, ac bona uſurpantes ſimul & excommunicationis pœna, & juris patronatus amiſſione multantur.

8. *Seſſ.* XXIII. de Sacramento Ordinis *cap.* 4. quo conſenſus populi, ac ſecularis poteſtatis in ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & Clericorum haud requirendus præſcribitur.

9. *Ejuſdem Seſſ. cap.* 18. quo Epiſcopis tributa facultas eſt adnectendi Seminariis etiam beneficia jurispatronatus laicalis, & decimas ad laicos ſpectantes.

10. *Seſſ.* XXIIII. de Reform. Matrimonii *cap.* 8. quo corporales adverſus concubinarios ab Ordinariis inferendæ conſtituuntur pœnæ.

11. *Ejuſdem Seſſ. cap.* 10. quo Decreta Epiſcoporum Viſitationem, morumque correctionem ſpectantia nulla adpellatione ſuſpendi poſſe ſtatuitur.

12. *Ibid. cap.* 11. quo exemti omnes, ac etiam Capellani regii delegatæ Epiſcoporum auctoritati ſubjiciuntur.

13. *Ibid. cap.* 13. Quo Symbolas, ſive Collectas populo auctoritate Epiſcopi pro congrua parochiali imponi poſſe decernitur.

14. *Seſſ.* XXV. *cap.* 3. quo Eccleſiaſticis judicibus permittitur in quoſcunque etiam laicos multis pecuniariis animadvertere; tum Seculari magiſtratui nefas adſeritur Eccleſiaſticum judicem, ne quem excommunicet, prohibere.

15.

15. *Ejuſdem Seſſ. cap.* 8. quo Hoſpitalium Adminiſtri etiam laici in Epiſcopi poteſtatem rediguntur.

16. *Ibid. cap.* 9. quo juſpatronatus laicorum, ejuſque probatio Epiſcopi judicio adſignatur.

17. *Ibid. cap.* 11. quo locationes rerum Eccleſiaſticarum, etiam auctoritate Apoſtolica confirmatæ, irritæ decernuntur, quæ a triginta annis citra ad longum tempus factæ ſint.

18. *Ibid. cap.* 12. quo laicos ad decimarum ſolutionem etiam per cenſuras compelli poſſe ſancitur.

His addunt regii cenſores Decretum de editione, & uſu ſacrorum librorum *Seſſ.* IIII. quod attinet ad pœnam pecuniariam in typographos veniam Ordinarii negligentes; & *Seſſ.* V. *cap.* 1. de Magiſtris Theologiæ, & Grammaticæ non admittendis ſine Ordinariorum examine, ac facultate. Hactenus indicata hæc capita fuſius alibi explicabimus.

XXIIII. Id vero actum eſt ſalva majeſtate Concilii Tridentini; quum Decreta iſthæc diſciplinam ſpectent, quam Regni conſuetudinibus aptari convenit, haud ſecus ac S. Leo M. ſalva majeſtate Concilii Oecumenici Chalcedonenſis rejecit Can. 28. ejuſdem Synodi, quo æqualia privilegia concedebantur Epiſcopo Cpolitano in provincias Ponti, Aſiæ, & Thraciæ, ac Epiſcopo Rom. in Eccleſias ſuburbicarias. Ajebat enim *Synodum conveniſſe ad fidem vindicandam contra perfidiam Eutychianam, non ad ſerviendum cupiditati* Anatolii *Ep. Cpolitani*. Ep. 80. *ad Anatolium*. Neque ad id adduci potuit precibus Patrum Chalcedonenſium, Juliani Epiſcopi Cohenſis ſui Legati, ac ipſius Imperatoris.

Verum nonnulla ex controverſis illis Capitibus noviſſimo Concordato an. 1741. conſtituta ſunt, uti ſuis locis indicabimus.

De Conciliis Provincialibus.

XXV. Annis ſingulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari præcepit

Synodus Nicæna *Can. V.* ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis graves Eccleſiarum provinciæ diſcuterentur quæſtiones. Hunc Canonem renovarunt Concilia Antiochenum *Can. XX.* et Chalcedonenſe *Can. XVIIII.* ejuſdemque meminit S. Leo M. *Ep. XVI. cap.* 7. univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis. *Quia ſaluberrime*, inquit, *a Sanctis Patribus conſtitutum eſt, binos in annis ſingulis Epiſcoporum debere eſſe conventus, terni ſemper ex vobis ad diem* 3. *Kalendas Octobris Romam fraterno Concilio ſociandos indiſſimulanter occurrant: quoniam adjuvante gratia Dei facilius poterit provideri, ut in Eccleſiis Chriſti nulla ſcandala, nulli naſcantur errores, quum coram beatiſſimo Apoſtolo Petro id ſemper in commune tractandum fuerit, ut omnia ipſius Conſtituta, Canonumque Decreta apud omnes Domini Sacerdotes inviolata permaneant.*

XXVI. Ex hac S. Leonis auctoritate profecto liquet R. Pontifices per ſingulos annos Epiſcoporum cœtus celebrare conſueviſſe ad graviora in commune tractanda negotia; ut hoc pacto Romanæ Sedis Conſtituta ab omnibus cuſtodirentur.

XXVII. Et ſane recte obſervante Card. Bellarmino Lib. I. de Clericis cap. 16. *Primis ſexcentis, vel octingentis annis Summi Pontifices ad graviora negotia dijudicanda cogebant Concilia Nationalia Epiſcoporum Italiæ.*

XXVIII. Verum labente tempore quum difficile videretur bis in anno Concilia Provincialia celebrari; hinc primo Juſtinianus Imp. *Novella* 137. *cap.* 4. dein & Synodus Quiniſexta *Can. VIII.* permiſerunt, ut ſaltem ſemel in anno propter eccleſiaſticas emergentes quæſtiones Epiſcoporum Synodus fieret in loco, quem Metropolitanus Epiſcopus aptiorem judicaverit. Id quod poſtea ratum habuit Synodus VII. *can. VI.*

XXVIIII. Eandem moderationem Eccleſia quoque Latina paullatim admiſit, uti patet ex Conciliis Toletano III. *can. XVIII.* et Pariſienſi VI. *can.*

tam. XXVI. tum & ex S. Gregorio *Lib. VII. Ep.* 3. Quod ſenſim adeo invaluit, ut Innocentius III. in Synodo Lateranenſi IIII. præcipiens, ut *Metropolitani ſingulis annis cum ſuis ſuffraganeis Provincialia non omittant celebrare Concilia*, adjiciat, *ſicut olim a SS. Patribus noſcitur conſtitutum*, cap. 25. de accuſationibus.

XXX. Tandem Synodus Tridentina, cui ſummopere cordi erat veterem collapſam diſciplinam, qua fieri poſſet, inſtaurare, cum ex una parte videret abuſionum, ac vitiorum inundationem Synodorum Provincialium neglectui magna ex parte adſcribendam; tum ex altera antiquum hac de re Eccleſiæ morem de integro inducere quam difficillimum eſſe *Seſſ.* XXIIII. *Ref. cap.* 2. decrevit, ut Metropolitanus quolibet ſaltem triennio Synodum in provincia ſua cogere non prætermitteret.

XXXI. Cauſſæ, de quibus in Synodis Provinciæ antiquitus agebatur, erant 1. ſi qua nova hæreſis, ſi qui novus error erupiſſet, ut ſtatim ubi natus, ibidem Epiſcopali judicio confoſſus emoreretur. Lucius II. *cap.9. de hæreticis*. 2. Num excommunicationes ab Epiſcopis recte, ac juſte inflictæ fuerint. Syn. Nicæna Can. V. 3. *Ut qui ſe læſos ab Epiſcopis exiſtimarent, Synodi experirentur judicium*. Syn. Antioch. *can.* XX. 4. Ut res, quæ dubitationem haberent, abſolverentur. Eadem Syn. Antiochena *ibidem*. 5. Ut Concilii Generalis Statuta reciperentur, promulgarentur, & ad mores Provinciæ adcommodarentur. 6. Interdum etiam ut materiam in Concilio Generali definiendam aut diſcuterent, aut præpararent. 7. Denique ut vitia corrigerentur, moreſque ad optimam ſacriſque canonibus conformem diſciplinam componerentur, *cap.25. de Accuſationibus*.

XXXII. De Synodorum Provincialium auctoritate fuſius Theologi; illud hic ἐν παρέργῳ juvat animadvertere, haſce Synodos per octo priora Eccleſiæ ſecula ordinarium veluti fuiſſe tribunal ad dijudicandas cauſſas non modo Presbyterorum, Mo-

nachorum, Clericorum, & Laicorum, ſi quid contra Clericos haberent; verum etiam Epiſcorum, ac ipſius Metropolitani; & quidem judicio definitivo. 1. Quod putarent eo loci cauſſam terminandam, ubi & reus haberetur, & accuſator, & teſtis. 2. Quod accuſatoris, teſtium, ac rei ipſius anteacta vita nota Judicibus indicium, vel exceptio objecti criminis eſſe poſſet. 3. Quod juxta leges, conſuetudines & canones in ea regione receptos, contra quos reus deliquerat, judicium ferendum eſſet: videſis *Epiſtolam Epiſcoporum Africæ ad Zachariam Papam*.

XXXIII. Jus convocandi Concilium Provinciale Metropolita impedito, vel Eccleſia Metropolitana vacante ad Epiſcopum ſuffraganeum ſeniorem devolvitur. Fagnanus *ad cap.* 25. *de Accuſationibus n.* 17. Tum ſi quis ſuffraganeorum juſto detineatur impedimento, procuratorem mittat cum litteris excuſatoriis, alias communione privetur. Conc. Carthag. V. *Can. X.* apud Gratianum *Can.* x. *Diſt.* 18. Epiſcopis vero exemtis eligendus eſt aliquis vicinus Metropolita, ad cujus Provinciæ Concilium accedant. Trid. *Seſſ.* XXIIII. *Ref. cap.* 2. Demum Archiepiſcopi Suffraganeis carentes (uti in Regno Neap. Lancianenſis, & Roſſanenſis) quod poſſint cum Abbatibus *Nullius* ſuæ Diœceſis Synodum Provincialem celebrare cenſuit aliquando Sacra Congregatio. At contrarium deciſum fuit in Synodo Romana an. 1725. ex ſententia Franciſci Pitoni, quum ſint Archiepiſcopi mere honorarii. Benedictus XIIII. *de Syn. Diœceſ. Lib. II. cap.* 4.

XXXIIII. Inter Synodos Provinciales poſt Tridentinum habitas eminent quinque Mediolanenſes a S. Carolo Borrom. celebratæ; neque poſtremum merentur locum binæ Neapolitanæ, altera a Card. Mario Caraſa an. 1576. altera a Card. Cantelmo an. 1699. celebratæ. Verum Concilia Provincialia Mediolanenſia a Summis Pontificibus per litteras in forma Brevis adprobari conſueverunt;

quum

quum alia tantummodo recognoſcantur, & emendentur a Sacra Congregatione Concilii ad præſcriptum Sixti V. Fagnanus *ad Cap.* 1. *de Summa Trinitate cap.* 48.

XXXV. In Italia cogi vetitum Concilia Provincialia inconſulta Sede Apoſtolica, vel ſacra Congregatione Concilii; tum eorundem confirmationem a Sede Apoſtolica petendam eſſe docet Card. de Luca *Diſc. III. ad Concilium Trid.* Qua de re Card. Cantelmus Ep. nuncupatoria ad Innocentium XII. profitetur, Synodum Provincialem ipſomet Papa auctore celebraſſe: tum Conſtitutiones Synodales ad Sacram Congregationem Concilii tranſmiſit, qua reſcriptum eſt nihil correptione dignum iis contineri.

XXXVI. At ex altera parte Regiæ quoque Poteſtatis beneplacitum requiritur, ut totius alicujus Provinciæ Epiſcopi ſimul congregentur. Unde inter querelas a Legatis Pontificiis Regi Catholico Philippo II. expoſitas ea fuit, quod Neapoli Regii magiſtratus non ſinerent Synodos Provinciales cogi, vellentque Synodalia Decreta ipſi ante revidere, & nonniſi prævio regio adſenſu evulgari permitterent. At Regni morem Sedi Apoſtolicæ candide aperuit, ſuaſitque Card. Granvelas Prorex. Vide *Conſultationem Argentian. & Crivellian.* in Concilium Rom. Benedicti XIII. *ad cap.* 2. *de Conſtitutionibus*.

XXXVII. Unde cum Benedictus XIII. Concilium Provinciale Romanum an. 1725. celebraſſet, aliquot hujus Concilii capita in Regni Neapolitani locis Rom. Provinciæ ſubjectis ex Regiæ Poteſtatis Decreto temperanda prius, quam executioni mandarentur, edictum eſt. Videſis Mſcriptam relationem Argentianam, & Crivellianam. Porro notata Capita abs re non erit hic ſummatim recenſere ad integritatem hiſtoriæ Canonum; quum præſertim plura, quæ initio diſplicuere, moribus ſubinde, re per ſe liquida, recepta videantur: quædam etiam noviſſimo Concordatu

rata permaneant. Adhæc Regni Neap. mores, leges, jura, inveterataſque conſuetudines inde facile haurire quiſque poterit.

Tit. I. Cap. 1. quo docentes publice vel privatim quaslibet diſciplinas, etiam Grammaticam; tum & exercentes medicinam, vel chirurgiam ad fidei profeſſionem emittendam adiguntur.

Tit. III. Cap. un. quo vetantur litigantes Superiorum Tribunalium Reſcripta quælibet recta in Epiſcoporum manus deferre; jubentur vero eadem immediate Curiæ Promotori Fiſcali, vel Cancellario exhibere.

Tit. VIII. Cap. 5. quo ſancitur Quarta Funeraria etiam a Regularibus Parochis ſolvenda.

Tit. VIIII. Cap. 3. quo Epiſcopis indulgetur, ut etiam in exemtos clericos juriſdictionem exerceant.

Tit. XI. Cap. 2. quo ſervile opus tempore meſſis, vindemiarum, aliave ſimili occaſione permittitur quidem, at non ſine Epiſcopi venia ſuadentis, ut aliquam lucri, quod inde capiunt, portionem in Eccleſias propinquas, ac pauperes conferre meminerint.

Tit. XII. Cap. 1. & 2. quibus Cenſuræ Eccleſiaſticæ in Clericos, Laicoſque Eccleſiarum, locorumque piorum Rectores, vel Adminiſtros etiam exemtos infliguntur, qui intra annum bonorum Eccleſiaſticorum ad ſuas Eccleſias, locave pia pertinentium Inventarium in Apoſtolico, Epiſcopali, propriæque Eccleſiæ Archiviis cuſtodiendum conficere neglexerint.

Tit. XIII. Cap. 2. quo cavetur, ne Tribunal æque Eccleſiaſticum, ac Laicale juramentum exigant a reis criminaliter inquiſitis, dum judicialiter examinantur.

Tit. XV. Cap. 8. quo Miſſas, ut ajunt, reducendi Monachis Caſſinenſibus, tum & Epiſcopis, qui eidem Concilio interfuerunt, facultas impertitur.

Tit. XVI. Cap. 2. ubi ratio præſcribitur, qua Epiſcopi in aula Principum, & cum regiis Miniſtris, Baronibus, aliiſque hujus generis debeant converſari.

Tit. XVIIII. Cap. un. quo ſancitur, ut bonorum Eccleſiaſticorum locationes, vel emphiteuſes non modo ad normam Extrav. *Ambitioſæ* fiant, verum & clauſula adjiciatur, ſcilicet *ſine ſpe renovationis, & tempore expletæ conceſſionis bona ipſa cum ſuis membris, juribus, pertinentiis, ac etiam melioramentis ad Eccleſias, locave pia redeant*.

Tit. XX. Cap. 1. & 2. quibus 1. Teſtamenta a Parochis coram tribus, vel duobus teſtibus ægroto mandante confecta; 2. Legata pia ab ægrotantibus Parochorum auribus ſub eodem Teſtium numero indicata; ac 3. Teſtamenta animarum ab Epiſcopis pro mortuis ab inteſtato conſcripta rata prorſus habenda decernuntur.

Tit. XXII. Cap. 1. 2. & 3. quibus Eremitæ, eorumque Eleemoſinæ Epiſcopali curæ, ac ſcrutinio quotannis peragendo ſubjiciuntur.

Tit. XXIII. Cap. 1. & 2. quibus laicorum Confraternitates Epiſcopali viſitationi ſubduntur; earumque Adminiſtri ad rationes Epiſcopis quotannis reddendas adiguntur.

Tit. XXIIII. Cap. un. quo Decretum Tridentinum *Seſſ. XXV. Ref. cap.* 9. de novo Patronatuum examine redintegratur.

Tit. XXVII. Cap. un. quo fructuum primi anni quorumlibet beneficiorum, non tamen adſectorum, vel Sedi Apoſtolicæ reſervatorum, medietas, Cathedralium, Collegiatarumque Eccleſiarum fabricæ, reparationi, vel ornatui impendenda ſancitur.

Tit. XXIII. Cap. 1. quo ab Aſyli Eccleſiaſtici jure crimina quædam eximuntur: verum in dubio, num crimen aliquod ſit exemtum, ejuſmodi cognitio Epiſcopis reſervatur.

Tit. ib. Cap. 2. quo Magiſtratus laici vetantur Clericos ad ſuum Tribunal trahere; eoſdemque in ſua juriſdictione turbare.

Tit. ib. Cap. 3. quo excommunicationis pœna decernitur in laicos quovis modo Clericorum ordinationi obſtantes: tum eadem pœna ſtatuitur in laicos, qui Ordinationis facultatem item a laicis petere audeant.

Tit.

Tit. ib. Cap. 4. quo ſub pœna Interdicti R. Pontifici reſervata indicitur laicis, ne divinorum officiorum tempore in Presbyterium, Altariumque cancellos ingrediantur.

Tit. XXX. Cap. 1. quo ſanctio Tridentina de Seminariis erigendis novis adjectis conditionibus renovatur.

Tit. XXXII. Cap. 1. quo adverſus medicos tertio viſentes infirmos, qui a ſe admoniti confiteri negligunt, Excommunicatio aliæque pœnæ infliguntur.

Tit. XXXIII. Cap. 1. quo ut inſtituantur Præbenda Theologalis, & Canonicus Pœnitentiarius, ubi munia iſthæc adhuc locum non habeant, novis Conſtitutionibus conſulitur.

XXXVIII. Synodis Provincialibus Presbyteros quoque antiquitus interfuiſſe, & cum Epiſcopis conſediſſe veterum Conciliorum Acta demonſtrant; præſertim Illiberitani, Arelatenſis I. &c. quinimmo ex quorundam Rom. Conciliorum Actis apud Juſtellum in Bibliotheca Juris Canonici *Tom. I. pag.* 250. illud colligi videtur, Presbyteros ſuffragium quoque ſub Epiſcopis tuliſſe; & quandoque iiſdem pene formulis, ac Epiſcopos ſubſcripſiſſe.

XXXVIIII. Ad Concilium Provinciale ex Tridentino *Seſſ.* XXIIII. *Ref. cap.* 2. non modo omnes Provinciæ Epiſcopos, verum & alios, qui de jure vel conſuetudine intereſſe debent, convenire omnino oportet. Conciliis Provincialibus Neapolitanis non modo Epiſcopi interfuere Nolanus, Acerranus, Iſclanus, Puteolanus, & Averſanus exemtus, Canonici Eccleſiæ Cathedralis Neapolitanæ, ac Procuratores Capitulorum Cathedralium Provinciæ: verum & *univerſus Clerus tam Civitatis, quam Diœceſis ibidem ad Synodum Provincialem celebrandam per edictum reſpective vocatus, ac legitime congregatus eſt*. II. Syn. Prov. an. 1699.

De

De Synodo Diœceſana.

XXXX. Epiſcopi antiquitus veluti Synodum Diœceſanam habebant, ubi cum ſuis Presbyteris de gravioribus diœceſeos negotiis tractabant. Presbyteri enim Epiſcopi Senatum conſtituebant. Hinc Conc. Carthag. IIII. *Can.* XXIII. decrevit; *Ut Epiſcopus nullius cauſſam audiat abſque præſentia Clericorum ſuorum: alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentia confirmetur*. Ejuſmodi Conventus antiquitus *Presbyteria*, & *Concilia Civilia* dicti ſæpius per annum ab Epiſcopis cogebantur, quum non deeſſent identidem graviora quædam Diœceſeos expedienda negotia. At labentibus ſeculis primum bis quotannis, dein ſemel duntaxat cogi cœperunt: id quod probavit Synodus Lateran. IIII. ſub Innocentio III. *in Cap.* 25. *de Accuſat.* & reſtituendum juſſit Tridentinum *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 2.

XXXXI. Synodum Diœceſanam jure indicit Epiſcopus electus, & confirmatus, haud vero Archiepiſcopus, antequam pallium recipiat. Benedictus XIIII. *de Syn. Diœceſ. Lib. II. cap.* 5. *&* 6. neque Epiſcopus titularis *ib. cap.* 7. neque Vicarius Generalis, niſi ſpeciali ab Epiſcopo commiſſione muniatur *ib. cap.* 8. neque Vicarius Capitularis, niſi poſt annum ab proxime habita Synodo *ib. cap.* 9. neque Vicarius Apoſtolicus, niſi de licentia S. Sedis *ib. cap.* 10. Porro Prælati inferiores tertiæ ſpeciei, nimirum qui juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in locum aliquem exercent, aut plura loca a cujuslibet Epiſcopi Diœceſi omnino ſeparata, recte poſſunt Synodum Diœceſanam celebrare, ubi alias illam legitime celebraſſe conſtet. Hoc privilegio fruitur in noſtro Regno Abbas Caſſinenſis *ib. cap.* 11. Qui vero hujuſmodi jure carent, eligant Epiſcopum, ad cujus Synodum accedant.

XXXXII. Synodo Diœceſanæ intereſſe oportet 1. Archipresbyteros, Vicarios foraneos, Parochos, alioſque curam animarum habentes; ac etiam

etiam Prælatos inferiores, licet *nullius*, qui territorium ab Epiſcopali omnino avulſum non habeant. 2. Regulares, qui curam animarum in ſuis Eccleſiis exerceant. 3. Superiores Regularium, quorum monaſteria Epiſcopis, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis, ſubjiciantur. 4. Canonicos Cathedralis, & Collegiatarum; uti quoque omnes alios Eccleſiæ Cathedralis Beneficiarios. 5. Reliquos etiam Diœceſeos Beneficiarios, alioſque Presbyteros, & Clericos, ubi in Synodo de morum reformatione agendum ſit, vel de capitibus clerum univerſum ſpectantibus, vel de Decretis Synodi Provincialis evulgandis. 6. Tandem Fratres Capellanos Sacræ Religionis Hieroſolymitanæ curam animarum habentes: id quod potiori jure de Sacerdotibus illis ſecularibus intelligendum, qui Eccleſiis Parochialibus eidem Religioni adnexis aliquando præficiuntur.

De Synodis Regiis, & Mixtis.

XXXXIII. Hactenus explicatis quatuor Conciliorum generibus duo alia adiici poſſe monet Benedictus XIIII. *de Syn. Diœceſ. Lib. I. cap.* 1. *Regia* nimirum, & *Mixta*, ſcilicet ex *Provincialibus, & Diœceſanis.*

XXXXIIII. Concilia Regia dicta interdum *Comitia* ea ſunt, quæ ex Epiſcopis æque conſtant, ac ex Optimatibus, & Comitibus Regni, ut omnium ſuffragiis leges condantur ad utramque politiam, eccleſiaſticam ſcilicet, & civilem, conſtituendam. Hujus generis Concilia frequentia fuiſſe Cpoli obſervat Thomaſ. *de U. N. Ecc. Diſc. Par. II. Lib.* III. *cap.* 46. frequentiſſima vero in Galliis ſatis conſtat. Nanque pientiſſimi Galliarum Reges, ac præcipue Carolus M. & Ludovicus Pius, recte obſervante Baluzio in notis ad Capitularia Regum Francorum *Tom. II. Col.* 1028. nihil grave decernebant ſine Epiſcoporum, & Magnatum conſilio: quod ipſimet fatebantur in ſuis Edictis, quorum vetuſtiſſima formula edita a Bignonio *in Notis ad Marculphum Lib. I. cap.* 25. hæc erat.

Nos

Nos una cum Apoſtolicis viris Patribus noſtris Epiſcopis, Optimatibus, ceteriſque Palatii noſtri Miniſtris &c. Regiis hiſce Conciliis vel Princeps præerat, vel vice regia Comes Palatii. Bignonius *ibidem*.

XXXXV. Illud hic omnino animadvertendum in Regiis hiſce Conciliis, licet, ubi de civili politia ageretur, æque Epiſcopi, ac Comites conſpiraverint; attamen in Eccleſiaſticis diſcutiendis, finiendiſque negotiis præcipuas Epiſcoporum fuiſſe partes; id quod tum ex pluribus, tum vel maxime ex eorundem Actis evincitur, in quibus plerumque Decretorum fidem, moreſque ſpectantium auctoritas nonniſi Epiſcopis tribuitur; tum Regem, & Optimates iiſdem tantummodo conſenſiſſe adjicitur. Qua de re Canon x. Synodi Sueſſionenſis an. 744. a Pipino convocatæ ſic concipitur. *Si quis hoc Decretum, quod viginti tres Epiſcopi cum aliis Sacerdotibus, vel Servis Dei una cum conſenſu Principis Pipini, vel Optimatum Francorum conſilio conſtituerunt, tranſgredi voluerit* &c.

Porro hic Principis, & Optimatum conſenſus mirum ſane quantum conferret; quum Civilis Poteſtatis auxilio, & Epiſcoporum Sanctiones facilius executioni mandarentur, & collapſæ diſciplinæ felicius mederi poſſet.

XXXXVI. Concilia Mixta quod ſpectat; profecto in antiquis Eccleſiaſticis monumentis Concilia quædam occurrunt a Rom. Pontificibus habita; quibus præter Clerum Urbis Romæ, Epiſcopi aliquot interfuere, aliique viri Eccleſiaſtici, qui in Urbe fortuito verſabantur. Ejuſmodi fuiſſe videtur Concilium Romanum an. 251. de quo Cornelius *Ep. ad Cyprianum* 46. hæc ſcribit: *Omni igitur actu ad me perlato placuit contrahi Presbyterium. Adfuerunt etiam Epiſcopi, qui & hodie præſentes fuerunt* &c. Concilium quoque ab Agathone Papa in Baſilica Conſtantiniana congregatum eſt ex ſedecim Epiſcopis, & univerſo Clero

ro Romano pro componendis rebus Eccleſiæ Brittannicæ. Tum Synodus occurrit a Gregorio M. habita, cui ſubſcripſiſſe legimus Epiſcopos duos, & viginti, & Presbyteros tres ſupra triginta. Jam vero hi Epiſcoporum, Presbyterorumque Cœtus Provinciæ Romanæ Concilia recte dici poſſe videntur. Presbyteros enim una cum Epiſcopis Synodis Provincialibus aliquando interfuiſſe, atque adeo Synodicis Definitionibus ſubſcripſiſſe jam ſupra obſervavimus.

XXXXVII. Illud hic tantummodo cum Thomaſſino libet animadvertere, Cpoli, quum ſatis magno numero Præſules ibi continenter verſarentur, quandam veluti perpetuam fuiſſe Synodum, cui Regiæ Urbis Antiſtes præſidebat, ac difficiliores quaſque Eccleſiæ Orientalis cauſſas terminabat. In ejuſmodi Synodo Nectarius Cpolitanus Epiſcopus de cauſſa judicavit Agabii, & Gabadii, qui de Boſtrenſi in Arabia Epiſcopatu contendebant; Juris Orient. *Parte I. pag.* 247. Chryſoſtomus Gerontium Nicomedienſem in Bithynia Epiſcopum depoſuit; Sozomenus *Lib. VIII. cap.* 8. aliaque graviora negotia identidem diſcuſſa, ac definita occurrunt.

TITULUS VI.

DE PROMULGATIONE CONSTITUTIONUM ECCLESIASTICARUM.

I. Eccleſiaſticæ Conſtitutiones, ut vim legis adquirant, promulgentur neceſſum eſt. *Leges enim ſacratiſſimæ, quæ conſtringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent, ut univerſi præſcripto earum manifeſtius cognito, vel inhibita declinent, vel permiſſa ſectentur. Leg.* VIIII. *Cod. de Legibus*. Hinc S. Thomas *I. II. Qu.* 90. *art.* 4. *in Corp.*

Corp. ſic ratiocinatur. *Lex imponitur aliis per modum Regulæ, & Menſuræ. Regula autem, & Menſura imponitur per hoc, quod adplicatur his, quæ regulantur, & menſurantur. Unde ad hoc quod lex virtutem obligandi obtineat, quod eſt proprium legis, oportet quod adplicetur hominibus, qui ſecundum eam regulari debent: talis autem adplicatio fit per hoc, quod in notitiam eorum deducitur ex ipſa promulgatione: unde promulgatio ipſa neceſſaria eſt ad hoc, quod lex habeat ſuam virtutem.* Unde Innocentius I. ignoſcendum duxit Clericis, qui in Diaconio, vel Presbyterio incontinentes fuerant, ubi novam Siricii Papæ conſtitutionem in eorum Provincias non commeaſſe conſtiterit. *Can. II. Diſt.*82. Patet igitur promulgationem omnino requiri, ut novæ Conſtitutiones roboris firmitatem conſequantur.

II. Promulgandi formam quod ſpectat; Juſtinianus Imp. *Novell. LXVI.* conſtituit, ut novæ Sanctiones non modo in urbe principe, verum & in Provinciis indicerentur. Hinc *Novella VI. & XLVIII.* leges pro diſciplina Eccleſiaſtica per ſemetipſum latas a ſingulis Metropolitis, & Epiſcopis in propria cujuſque Eccleſia promulgandas juſſit; id quod probavit Greg. M. *Epiſt. ad Mauritium Imp. Lib. II. Ep.* 62.

III. Et quidem iſtiuſmodi conſuetudo ſemper in Eccleſia ſervata eſt, tum quod ad Conciliorum Decreta, tum quod ad R. Pontificum Conſtitutiones attinet. Quare Controverſia de Pœnitentia, & Reconciliatione lapſorum in Synodo Rom. an.253. definita, litteræ datæ ſunt ad Epiſcopos univerſos, ut totius orbis Catholici Præſules obſervarent, quod a Cathedra Petri etiam vacante præceptum fuerat: S. Cypr. *Ep.* 52. *ad Antonianum*. Tum Synodus Nicæna litteras encyclicas dedit ad Epiſcopos, qui Synodo non interfuerant, Decreta, & geſta Synodalia ſignificantes. Socrates *Lib.* 1. *cap.* 9. Eundem morem in reliquis etiam Conciliis præſertim Oecumenicis ſervatum produnt Acta Concilio-

ciliorum *in Collect. Labbæana*. Demum Concilii Tolet. XVI. Can. VII. decernitur, ut *unuſquiſque Epiſcopus* univerſis ſuæ Diœceſeos æque laicis, ac clericis ſimul congregatis intra ſex menſes Decreta Concilii referare non moretur. Idem confirmaſſe videtur Concilium Lateranenſe IIII. ubi præcepit, ut per locorum Præſules evulgaretur lex, quæ continetur in *Cap.* 13. de Pœnitentia, & Remiſſione.

IIII. Hinc Card. Cajetanus, Suareſius, Panormitanus, aliique apud Petrum de Marca *Lib. II. de Conc. cap.* XV. *n.* 2. docent, Conſtitutiones Eccleſiaſticas in ſingulis Provinciis, locisque ita indicendas, ut earum notitia moraliter valeat ad univerſos populos, quibus feruntur, pervenire.

V. Jam vero licet in Eccleſia hæc ſemper viguerit conſuetudo; mos tamen paullatim Romæ inolevit novas evulgandi Conſtitutiones Pontificias tantummodo per adfixionem tranſuntorum ad valvas Baſilicarum Urbis, & Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque generalis in monte Citorio, & in acie Campi Flori adjecta clauſula, quo declaratur *omnes ubique fideles ſola publicatione Romana ad Pontificias exequendas Conſtitutiones perinde obſtringi, ac ſi perſonaliter ſingulis ſignificatæ fuiſſent*. At clauſulam iſtam in voluminibus Juris Canonici omnino ignotam obſervant plures J. Conſulti, qui Juſtinianæam promulgationis formam ad legis valorem requirunt. Defendunt vero alii, maxime Canoniſtæ ex eo, quod ea clauſula promulgationem in provinciis non excludat, appoſita tamen de ſtylo ad adfectatos ignorantiæ prætextus removendos.

VI. Denique facta legitima, ac ſufficienti promulgatione lex generalis ſive Pontificia, ſive Regia obligare incipit poſt bimeſtre, niſi aliter Legiſlator expreſſe edixerit. *Novella LXVI.* §. 1. *Caput Ult. Ne Clerici, vel Monachi, Caput* 25. *De ſententia excommunicationis* &c. Idque jure etiam Neapolitano obtinere plures Tribunalis Mixti ſententiæ, ac Regis Caroli Borbonii ſanctiones demon-

monſtrant. At ſtatuta Synodalia intra anguſtum unius Diœceſeos ambitum ſervanda obligant *ſtatim* a promulgatione: Benedictus XIIII. *de Syn. Lib.* VIII. *cap.* 4. verum *τὸ ſtatim* morale eſt, non phyſicum prudentis arbitrio æſtimandum pro locorum hominumque circumſtantiis.

VII. Promulgata lege exſpectanda non eſt arbitraria populi acceptatio: utraque enim ſive Eccleſiaſtica ſive Civilis poteſtas a Deo eſt; nec pendet a populi arbitrio ſæpe in partes ſciſſo, ne Reſp. labatur in anarchiam. Quod autem Gratianus ait ad calcem Can. III. Diſt. 4. *Moribus utentium leges confirmari*; id de quadam *facti* duntaxat confirmatione accipiendum eſt, haud vero *juris*: ſcilicet excluſa contraria conſuetudine, qua legi derogari poſſet. Huc facit Theſis ab Alexandro VI. Decreto an. 1665. n. 28. proſcripta: *Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſſa non recipiat legem a Principe promulgatam.*

De Placito Regio in executione legum Eccleſiaſticarum.

VIII. Placitum Regium, ſive Regium *Exequatur* eſt *Decretum Regis, ejuſque ſanctioris Conſilii, quo vel ſinit, vel jubet Sedis Apoſtolicæ, vel Rom. Curiæ Decreta, Decretales, Reſcripta in ſuis ditionibus publicari, ac exequi.*

VIIII. Et ſane eo tendit Regium Placitum, ut ratione ad populi mores adcommodata ea removeantur obſtacula, quibus Litterarum Apoſtolicarum executio vel impediri, vel retardari poſſet. Hinc Eccleſia ab incunabulis fere legum ſuarum executionem Imperatoribus commendavit. Exſtat Conſtantini M. Conſtitutio, qua non modo petentibus, ac plaudentibus Epiſcopis Synodi Nicænæ Decreta ſua auctoritate firmavit; verum & anathema adverſum Arium prolatum infamiæ pœna auxit, *Porphyrianoſque* vocari, ideſt Chriſtiani nominis oſores, & hoſtes, Arianos juſſit, eorumque libros publice concremari: Socrates *Lib. I. cap.* 6. Tum Patres Concilii Cpolitani I. *Epiſt. ad Theodoſium:*

doſium: Rogamus, inquiunt, *tuam clementiam, ut per litteras quoque tuæ pietatis confirmetur Concilii Decretum.* Patres Concilii Epheſini *Act.V.* Theodoſium ad confirmanda Concilii Decreta ſic invitant: *Jubeatis, ut ea, quæ conſtituta ſunt ab Oecumenica, & Sancta Synodo ad pietatis confirmationem contra Neſtorium, & ejus impium dogma ſuum robur obtineant adſenſu veſtræ pietatis ſtabilita*. Patres Chalcedonenſes datis Epiſtolis ad Marcianum, & Pulcheriam Synodalia Acta referunt, ac Decretorum petunt confirmationem; id quod Marcianus tribus evulgatis edictis præſtitit pœnis in Clericos, & in laicos adjectis, qui illis adverſari auderent. Concilium Cpolitanum II. Juſtinianus *Novell. XLII.* pluribus confirmat; tum concludit Mennæ Patriarchæ præcipiens, ut ad Metropolitas ſuæ Diœceſeως mittat, quæ *Sacerdotio viſa ſunt, & ab Imperio confirmata*. Τά τε τῇ ἀρχιερωσύνῃ δόξαντα, τά τε ὑπὸ τῆς βασιλείας κεκυρωμένα. Conſtantinus Pogonatus *Ep. ad Leonem II.* VI. Synodi Decreta more veterum Principum ſuo edicto ſe confirmaſſe ſcribit; id quod adeo gratum fuit Leoni, ut in hæc verba Conſtantino gratulabundus reſcripſerit: *Synodali igitur ſententia, & Imperialis Edicti cenſura tanquam ancipiti ſpiritus gladio cum priſcis hæreſibus etiam novæ pravitatis error expunctus eſt*. At quid plura in re Eccleſiaſticis monumentis adeo firmata? eo igitur primo tendit Placitum Regium, ut Litteræ Apoſtolicæ felicius, ac facilius exequi poſſint.

VIIII. Huc accedit & alia ratio, ne ſcilicet falſæ Apoſtolicæ litteræ executioni mandentur non ſine Sedis Apoſtolicæ infamia, ac Populi offendiculo. Cautum id in pluribus Regnorum Conſtitutionibus ad augmentum Eccleſiaſticæ Majeſtatis, & ſecuritatem populi Chriſtiani.

X. Nec abludit & ea ratio, quod aliquando per obreptionem, vel ſubreptionem quædam ſive Decreta, ſive Reſcripta ſollicitentur, quæ deinde executioni mandari non poſſunt ſine evidenti partium detri-

detrimento, ac notoria juſtitiæ offenſione.

XI. Quandoque etiam in publica jura, vel privilegia impingunt, in quibus, ſi quid offendatur, tranquillitas publica, publica πολιτεια, publica ſalus periclitabitur contra Pontificum vota. Quorum quidem omnium quum tutela ſit apud Principes, invectum eſt Regium Placitum, veluti *cuſtodia jurium Sacerdotii*, & *tutela jurium Imperii*.

XII. Quid quod Romani Pontifices aliquando intercesſerunt, ut pernicioſæ Civilis Poteſtatis leges reſcinderentur? Hinc Zenonis Imp. *Henoticon* Felix Papa, Heraclii *Ecteſim* Severinus, & Jo: IIII. Conſtantis *Typum* Martinus I. damnarunt; & Gregorius M. Mauritii legem de non ordinandis militibus improbavit. Eadem ferme ratione; ne ſcilicet inveteratæ locorum conſuetudines, privilegia, inſtituta convellantur, neve in publica commoda offendatur, Rom. Curiæ Decretis aliquando Principes intercedunt; non quidem, ut ipſi de cauſſa cognoſcant, aut jura expendant, ſed ut iterum ſub rectiſſimis Sedis Rom. oculis res ſubjiciatur, ac novo adhibito examine, noviſque expenſis rationibus maturius de ea decernatur.

XIII. Atque hic eſt σκοπὸς Placiti Regii, quod in Regno Neap. antiquiſſimo jure obtinere pluribus demonſtrant Bart. Chioccarellus *Tom. IIII. Archiv.* Auctor Hiſt. Neap. *Tom. III.* aliique quà veteres, qua recentiores Neap. Ἱστοριογράφοι. Et ſane frequentes occurrunt, atque adeo antiquiſſimæ Regum, & Proregum Neapolitanorum Conſtitutiones, quibus ſanxerunt, ne quis Sedis Apoſtolicæ, vel Romanæ Curiæ Reſcripta, Bullas, vel quaslibet litteras in Regno ſine regio Placito promulgaret, aut exequeretur. Rom. Curia haud raro pro virili inſtitit, ut hujuſmodi Regni Neap. praxis aboleretur: verum a præconcepto jure haud malevolo animo non deſtitit Neap. Regum ſtudium tutandi inveteratam *Regii exequatur* conſuetudinem, velut *pupillam oculi*, & *fundamentum Regiæ jurisdictionis*; uti loquitur Comes Beneventi Pro-

Protex Ep. ad Philippum III. *die* 14. *Decembris an.* 1605. ac ipſe Philippus III. Reſcripto ad eundem Comitem *die* 22. *Septembris* 1606. Hinc a poſterioribus, iiſdemque prudentiſſimis Rom. Pontificibus tolerata eſt, ac magis hodie viget, præſertim quum noviſſima Concordatorum lege per Articulos ſecretos firmata fuerit.

TITULUS VII.

DE INTERPRETATIONE, DEROGATIONE, ET ABROGATIONE CANONUM.

I. POteſtas a Chriſto Domino ad fidelium regimen Eccleſiæ concredita tria hæc potiſſimum ſpectat, nimirum *Doctrinam*, *Mores*, & *Diſciplinam*; quamobrem Canonibus, quos identidem in Epiſcoporum cœtibus Eccleſia condidit, vel Fidei Dogmata explicata ſunt, vel Morum Regulæ conſtitutæ, vel Eccleſiaſtica politia ad peculiares quaſdam leges compoſita. Porro licet poſtremi hi Canones duntaxat mutationi ſubjaceant; haud vero qui Fidem, aut Mores reſpiciunt: attamen omnes ex æquo interpretatione aliquando indigent. Aliqua igitur hic breviter de Canonum interpretatione dabimus, quibus *γνησία genuina* Canonis alicujus ſententia facilius feliciuſque cognoſci poterit.

II. Ac primo Interpretatio recte definitur. *Eſt genuina legis alicujus*, *aut Canonis declaratio*: unde interpretationi erit locus, ubi verba legis, aut Canonis aliquam ipſa vetuſtate patiantur obſcuritatem, vel ipſo verborum flexu plurium animum dubium faciant: quæ enim clara ſunt interpretatione non indigent: *Leg.* XXV. *Dig. de Leg. & Fideic.*

III. Quadripartita Interpretationis diviſio fieri ſolet:

ſolet: nimirum in *Authenticam*, *Juridicam*, *Uſualem*, & *Doctrinalem*. De ſingulis aliqua hic breviter adpoſite ad jus noſtrum perſtringenda ſunt.

IIII. Authentica, quæ etiam *Auctoritativa*, & elegantius *Canonica* dicitur, ea eſt, quæ altero poſteriori Canone, Conſtitutione, vel Reſcripto ab eo, qui poteſtatem habet, profertur. Namque, ut Interpretatio Authentica habeatur, neceſſe eſt Interpretem pari ſaltem cum Canonis conditore poteſtate eſſe præditum: argumento ducto ex *leg. ult.* §. 1. *Cod. de Legibus*; ubi hæc habentur: *Si leges condere ſoli Imperatori conceſſum eſt, etiam legem interpretari ſolo dignum imperio eſſe oportet.* Idipſum ſentire videtur Innocentius III. *Cap.* 31. *de ſententia excommunicationis: Unde jus prodiit*, inquit, *interpretatio quoque procedat*. Jam vero hujuſmodi poteſtas R. Pontifici jure vindicatur; & quidem ex antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine Petri cathedram conſulendi, ubi gravis ſive de fide, ſive de moribus, ſive demum de univerſali Eccleſiæ diſciplina quæſtio exſurgeret.

V. Authentica igitur Interpretatio eandem, ac ipſe Canon vim habet, quæ quidem, vel mera eſt interpretatio, quippe quæ antiquo Canoni nihil novi addat, vel *mixta*, quippe quæ dum legem, aut Canonem explicat, aliquid etiam immutat. Hæc quidem potius *Derogatio*, aut *Abrogatio* dicenda foret; at Conditoris reverentia leniori *Interpretationis* nomine donari conſuevit. De Abrogatione, & Derogatione mox ſermo redibit.

VI. Interpretatio *uſualis* ea eſt, quæ ex uſu, & conſuetudine canonis ſenſum eruit: hæc poſt Authenticam maximæ eſt auctoritatis, argumento ducto ex *Lege* XXXVII. *Dig. de Leg.* Quum enim conſuetudo rationabilis, ac legitime inducta vim legis adquirat, atque priorem legem abroget; potiori jure obſcuram, ac dubiam Canonis ſententiam interpretabitur. *Conſuetudo optima legis interpres*. Cap. 8. de Conſuetudine.

VII. Interpretationem *Juridicam* judicis ſententia

F

tia conſtituit; quæ quidem inter litigantes jus facit: quod vero ad alios attinet fortaſſe probabilis tantum erit. At interpretatio illa, quam uſus forenſis Supremorum præſertim tribunalium in judicando conſtanter tenuit, conſuetudini recte adſimilatur, paremque cum illa auctoritatem adſequitur. *Leg. XXXVIII. de Legibus*.

VIII. Doctrinalis demum vocatur, quæ Juris Canonici conſultos auctores habet: cujuſmodi ſunt illæ Gloſſarum, & Doctorum, qui ex eo *Interpretes* dicuntur. Atqui horum opiniones tanti faciendæ, quanti valent argumenta, quibus innituntur. Id quod adeo verum eſt, ut ſi Papa, non uti Papa, at vero uti privatus juriſperitus canonem interpretetur, hæc interpretatio non authentica, ſed doctrinalis tantummodo erit. Illuſtre hac de re exemplum habemus in Benedicto XIIII. qui ſuis litteris in forma Brevis datis die 5. Decembris an. 1744. ad Archiep. S. Dominici in Hiſpaniola interpretatus eſt *Cap. Tanta 6. Qui filii ſint legitimi*; eamque interpretationem haud ſecus ac ſi privati eſſet Doctoris, haberi voluit.

VIIII. Poſtremo ipſam interpretandi rationem paucis contractam adferre juvat; in quo ſane Canones quidam ſtatuendi ſunt.

1. Canon: *In conditi Canonis Epocham inquirendum, ut apta vocabulis, quibus Canon contextus eſt, tribuatur notio*. Non enim fieri ulla ratione poteſt, ut antiqua intelligamus monumenta, niſi antiquis vocibus etiam antiquorum notiones ſubjiciamus. Id perſpicuum eſt in vocabulis *Diœceſis*, *Parœcia*, *Communio*, *Viaticum*, *Miſſa*, aliiſque, quorum apud veteres acceptio ab ea, quam poſtea ſortita ſunt, quamlonge diſtat. Hæc regula in Canonibus poſt V. & VI. ſeculum conditis præcipue attendenda; in quibus intelligendis verborum proprietatem ex puriore latinitate, vel græcitate fruſtra repetes; quum ex uſu temporis, vel loci, quibus Canones conſcripti ſunt, omnino ſit eruenda. Conferenda igitur ſunt Γλωσσάρια Dictio-

ctionaria ſequioris ætatis; at præ reliquis illa Caroli Du-freſne Domini Du-cange, tum *mediæ*, *&* *infimæ latinitatis*, tum *mediæ*, *&* *infimæ græcitatis*.

2. Canon: *Græcorum Canonum intelligentia ex eorundem in* ἀρχικῷ idiomate *lectione potiſſimum haurienda*. Ut enim prætermittam, quam natura ſua difficilis ſit ex una in aliam linguam translatio, Interpretes latini non ſemper veram canonum græcorum ſententiam exhibuerunt: tum quod græce non bene ſcirent, tum quod diſciplinæ apud latinos ſuo ævo receptæ eos aptare voluerint; unde neceſſe fuit canonibus græcis aliquid addi, aut detrahi. Id in Martino Bracarenſi jam ſupra notavimus. Verum negandum non eſt ejuſmodi translationes, ſive potius interpretationes plurimum conferre, ut inde latinæ Eccleſiæ diſciplina pernoſcatur.

3. Canon: *De Canonis* Σκοπῷ, *Occaſione*, *aliiſque* περιστάσει *inveſtigandum; hæc enim genuinam Canonis ſententiam potiſſimum exhibent*. Nanque contra legem, vel canonem facit, qui ejus verba tenens, ſententiam negligit. *Leg V. C. de Legibus*. Profecto, ubi recte conſtabit, quidnam in cauſſa fuerit, cur Canon conderetur; quænam morum, vel diſciplinæ abuſio, cui eliminandæ Canon ſancitus; quiſnam error, cui Canon oppoſitus; quænam denique controverſia, quam per Canonem Patres definitam voluere: ubi, inquam, hæc omnia conſtabunt, atque adeo cum ipſo Canonis contextu expendantur; mirum ſane quantum luminis inde adfulgebit ad canonis ſententiam, verbis licet intricatioribus expreſſam, feliciter ſtabiliendam.

4. Canon: *Canones, qui eadem de re agunt conferendi*. Atque id adeo verum eſt, ut ſi ipſi contraria ſtatuere videantur, quoad ejus fieri poterit, ad concordiam ſint revocandi. Legum enim, vel Canonum correctio, uti mox obſervabimus, non facile admittenda.

5. Ca-

5. Canon: *Decretalium fontes, unde Fragmenta deſumta ſunt, omnino adeundi*. Hac regula in interpretandis Decretalibus Collectionis Gregorianæ potiſſimum utendum eſt; ſcilicet non integras Decretales nobis exhibuit Raymundus, ſed aliquando, dum vellet ſuperflua reſecare, ea detraxit, quæ maxime ad Decretalium faciebant intelligentiam: atqui dum fontes adimus, antecedentia, & conſequentia, ceu quædam faces ſunt, unde fragmentis inde depromtis non modica lux accedit. Porro ex quinque antiquis Decretalium Collectionibus, unde Gregoriana adornata eſt, quatuor priores Antonius Auguſtinus, quintam Innocentius Cironius adjectis obſervationibus edidere. Utinam & æque integra exſtarent αὐτόγραφα autographa omnium Conſtitutionum, & Decretalium, ex quibus tum VI. Bonifacii VIII. tum Libri Clementinarum compacti ſunt. Neque enim Bonifacius VIII. & Gregorius X. Decretales in ſuas Collectiones relatas integras protulerunt, ſed aliquando reſecuerunt, immutarunt, correxerunt; ut ipſemet Bonifacius *in Proœmio* teſtatur, & advertit Jo. Andreas *Gloſſa ad Præfationem Clementinarum*.

X. In Concluſionibus ex Canonum ſententiis deducendis regulæ ex ipſo jure depromtæ, quarum pleræque habentur in titulo de Regulis Juris, adhibendæ ſunt. Earum recenſendarum non eſt hic locus: at unam, quippe quæ uſus frequentiſſimi, paucis explicare abs re non erit. Ea eſt XV. de Regulis Juris in VI. & ſic habet: *Odia reſtringi, & Favores convenit ampliare*.

XI. Odioſa ſunt, quæ lædunt Jus commune *cap.* 28. ibidem: quamobrem Privilegia plerumque ſtrictam accipiunt interpretationem, quippe quæ ut plurimum contra jus commune, hoc eſt, quo ceteri utuntur, conceſſa. Odioſæ item ſunt pœnæ: unde *Cap.* 49. ibidem ita cautum eſt: *In pœnis benignior ſemper interpretatio eſt facienda*.

XII. Favorabilia ſunt Privilegia, quæ juri communi non adverſantur; & generatim omnia beneficia

ficia Principum quampleniſſime interpretanda ſunt: *Cap. 16. de Verbor. ſignif.* item favorabiles ſunt cauſſæ matrimonii, libertatis, dotis, teſtamenti &c. *cap. ult. de ſent. & re judicata.*

XIII. Quid ſi favor unius ſit odium alterius? Si quidem favor ita odium contineat, ut aliter explicari nequeat, profecto favor præferetur, ideoque interpretatio late facienda: ubi vero favor ſine odio explicari poterit, tunc ſtricte intelligendus, ita ut nulli fraudi ſit: *Leg. II. § 6. Dig. Ne quid in loco publico.*

XIIII. Porro Canonis interpretatio late, vel ſtricte facienda, ſalva proprietate verborum. Quum vero verba plerumque ſecundum varias, quas habent notiones, late, vel ſtricte accipi poſſint; inde oritur, ut in utroque jure tot, tantæ, tamque variæ, ac diverſæ diſcrepantium interpretum opiniones emerſerint: in quarum ſelectu ſemper probabilior, ſeu quæ potioribus rationum momentis fulcitur, erit præferenda; adeo ut ſecundum eam Judex omnino pronuntiare teneatur, uti ex pluribus legibus, Canonibus, & ex propoſitionibus ab Alexandro VII. & Innocentio XI. proſcriptis manifeſto evincitur. Id quod quum in Judice, & in foro externo abſolute ſe habeat; profecto potiori jure in foro interno, in quo animæ ſalus periclitatur, omnino ſervandum eſſe, fuſius demonſtratum habebitis in Tractatu Theogico de Actibus humanis.

De Abrogatione, & Derogatione Canonum.

XV. Abrogatio, & Derogatio proprie ad Leges, at translate etiam ad Canones pertinent. Quid vero eæ ſint, quidque unam inter, & alteram diſcriminis interſit explicat Modeſtinus Leg. CII. Dig. de Verborum Signif. *Derogatur*, inquit, *legi, vel abrogatur. Derogatur legi, quum pars detrahitur; abrogatur legi, quum prorſus tollitur.* Huc quoque faciunt, quæ habet Ulpianus in Fragmentis: nimirum *Lex rogatur, quum fit, abrogatur, quum prior tollitur, derogatur, quum pars*

 tol-

tollitur, *ſubrogatur*, *quum adjicitur*, *obrogatur*, *quum mutatur aliquid*.

XVI. Igitur Derogatio ab Abrogatione, tanquam pars a toto differt: quamobrem eædem in utraque regulæ ſervandæ ſunt; quarum præcipuas hic ſubnectimus.

1. *Reg.* Canones, quibus jus divinum explicatur, neque abrogare, neque derogare ulla ratione licet, niſi quatenus jus humanum admixtum habent; quod quidem tantummodo mutationi ſubjacet, quum contra illud immutabile omnino ſit.

2. *Reg.* Derogatur Canoni, vel ab ipſo Canonis Conditore, ejuſve ſucceſſore, vel ab eo, qui potiori fruitur poteſtate: id quod dupliciter fieri poteſt; voluntate nimirum vel *tacita*, vel *expreſſa*; *tacita*, quum contraria pedetentim invaleſcat conſuetudo, quam legislatoris ſcientia, ac tolerantia confirmet: *expreſſa*, poſteriori ſcilicet contrario canone, vel reſcripto privilegium continente.

3. *Reg.* Verum per poſteriorem Canonem, vel Privilegium tunc ſolummodo canoni derogatur, quum unum alteri ita opponatur, ut in concordiam revocari minime queant. Legum enim, vel canonum correctio, veluti odioſa, haud facile admittenda. *Leg. Ult. Cod. de Appellationibus*. *Leg. I. Cod. de Inofficioſis Teſtamentis*. *Cap.* 8. *de Conſuetudine*. *Cap.* 29. *de electione in VI*. Et ſane oppido eſt odioſum, ea, quæ ob bonum publicum ſunt inſtituta, & quibus fideles adſueverunt, ſine gravi cauſſa tolli.

4. *Reg.* Rationabilibus conſuetudinibus, & particularibus locorum inſtitutis, niſi de illis expreſſa mentio fiat, derogatum non cenſetur, neque per ipſas generales Pontificias Conſtitutiones. *Cap. I. de Conſtitutionibus in VI.*

5. *Reg.* Per Privilegia, aliave gratioſa Reſcripta canoni alicujus Concilii generalis non derogatur, niſi de eo expreſſa fiat mentio. *Cap.* 3. *de Capellis Monachorum*. *Cap.* 28. *de Reſcriptis*.

Ve-

Verum ex hac regula excipienda ſunt Decreta Concilii Tridentini ad morum correctionem, & diſciplinam ſpectantia ob clauſulam appoſitam in Cap. 25. Seſſ. XXV. nimirum, *ut in iis ſalva ſemper auctoritas Sedis Apoſtolicæ ſit, & eſſe intelligatur*.

TITULUS VIII.

De Jure Personarum.

I. Tria potiſſimum hominum genera in Eccleſia Chriſtiana veteres Patres agnovere; nimirum Ἡγουμένους, Πιστοὺς, Κατηχουμένους, *Præfectos*, ſive *Clericos*, *Fideles*, & *Catechumenos*: ad rem Euſebius Demonſtrat. Evang. Lib. VII. cap. 2. *Tres per ſingulas Eccleſias ordines: Unus eorum, qui præſunt; duo eorum, qui ſubjecti ſunt; quum Eccleſiæ Chriſti populus in duos ordines ſit diviſus, in eorum, qui credunt, & eorum, qui nondum ad lavacri regenerationem adſumti ſunt*. Quum igitur Perſonæ, quas Jus Canonicum reſpicit, eæ ſint, quæ ad Eccleſiam pertinent, ejuſque poteſtati ſubjiciuntur; hinc priori hoc titulo *de Jure Perſonarum* acturi, abs re non erit ex producta Euſebii auctoritate Perſonas in *Clericos*, *Fideles*, ſive *Laicos*, & *Catechumenos* partiri. Et ſane Catechumeni, quippe qui in Eccleſiæ gremium aliqua ratione admiſſi, aliquando etiam vocati ſunt Chriſtiani; ita Syn. Cpolitana Can. VI. *Licet enim*, ut Auguſtinus loquitur Tract. XI. in Jo. *nondum filii eſſent, pertinent tamen ad Eccleſiam, ceu ſervi*; immo ſalutem conſequuntur æternam, ſi mortem ſubeunt, antequam baptizentur.

II. De Monachis, & Regularibus quæri ſolet, num hi aliud Perſonarum genus in jure noſtro

conſtituant. Profecto ubi in Monachorum primævam inſtitutionem inquiras, ad communem fidelium cœtum referendi ſunt: at quum in ſacris Canonibus a Clericis, & a Laicis plerumque diſtinguantur, hinc quartum perſonarum genus conſtituere videntur. Et ſane licet Monachi fuerint tandem in Clerum admiſſi, ita ut eorum alii ſint Clerici, alii non, qui item diſtinctionis gratia *Laici* vocantur, tamen neque monachi clerici nomine *clericorum*, neque monachi laici nomine *laicorum* indiſcriminatim veniunt.

Etymon vocis Laicus.

III. *Laici* ita dicti ſunt a græca voce λαός *populus*, *plebs*, *multitudo*. Et ſane plebem Eccleſiæ conſtituunt nullo peculiari Eccleſiaſtico munere diſtincti. Hinc aliquando dicti ſunt *Seculares*, quippe qui ſecularibus vacant negotiis, ac etiam *Idiotæ*, ſive homines vitam in Eccleſia privatam agentes.

Etymon vocis Clericus.

IIII. Quod vero ad Clericos ſpectat, dubio procul hoc nomine donati ſunt a græca voce Κλῆρος *Sors*, *hæreditas*. Ad rem Hier. Ep. II. ad Nepot. *Miniſtri Dei propterea vocantur Clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus Sors, ideſt Pars Clericorum eſt*. Quo nomine licet aliquando omnes Chriſtiani indicati ſint *Lege L. Cod. Theod. de Decurionibus*; quum omnes ſimus conſortes, & cohæredes Chriſti; id tamen potiori jure de iis eſt, qui ſacris vacant functionibus; haud ſecus ac *Numer. XVIII.* & *Deuteron. item XVIII.* Deus peculiari ratione tribum Levi vocat Sortem, & Hæreditatem ſuam, licet omnes Iſraelitæ in ſortem Domini vocati fuerint.

V. Igitur Clerici proprie dicti ſunt, qui ſacro, ac publico aliquo munere in Eccleſia funguntur, ſive præeundo, ſive miniſtrando: ſive, ut definit Conſtantinus M. Lege XI. Cod. Theod. de Ep. & Clericis, *Qui divino cultui miniſteria religionis*

nis impendunt : qua de re Clericorum ordo a Nanz. *Orat. XX. in Laudem Baſilii* adpellatus eſt Ordo Sanctuarii ; eo quod ſolis Clericis permiſſum ſit eam ſacræ Ædis partem intrare , ubi altare conſtitutum eſt , quæque proprie dicebatur Βῆμα , ſive Ἱερατεῖον *Sanctuarium.*

De diſtinctione Laicos inter , & Clericos.

VI. Clericos a laicis æque ordinis , ac poteſtatis ratione diſtingui , & quidem jure divino , res eſt adeo evidenter antiquiſſimis probata monumentis, ut mirum omnino ſit quoſdam ex recentioribus hæreticis iſtud in controverſiam vocare non dubitaſſe. Et ſane nimis longum eſſet omnia Sacrarum Litterarum , ac veterum Patrum teſtimonia hic adverſus Etherodoxos proferre. Videſis Petavium, Natalem, Witaſſe , aliosque : pro inſtituti noſtri ratione duntaxat pauca proferemus .

1. In Sacro novi fœderis Codice Clerici diſtinguuntur a Laicis , uti paſtor ab ovibus . *Attendite vobis , & univerſo gregi , in quos vos Spiritus S. poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei* . Act. 20. *Paſcite qui in vobis eſt gregem Domini providentes non coacte , ſed ſpontanee . . . ut quum adparuerit Princeps Paſtorum* &c. I. Petri 5.

2. Apoſtoli eos ad Diaconatum viros adſcivere, qui ex univerſæ Eccleſiæ conſultatione viderentur *boni teſtimonii , pleni Sp. S. & ſapientia* . Quorſum hæc , niſi quia a multitudine ſegregandi erant , & ſacris miniſteriis addicendi ? Et ſane ſtatim poſt ſacro prædicandi , & baptizandi miniſterio uſi ſunt . Ad rem Chryſoſtomus . *Impoſuerunt illis manus , quoniam Apoſtoli hoc ritu ſeptem illos ſegregaverint a multitudine* .

3. S. Ignatius M. *Ep. ad Magneſianos n. 6.* æque Epiſcopis, & Presbyteris, ac etiam Diaconis divinum Jeſu Chriſti miniſterium commiſſum docet ; illis quidem, ut præſint , his ut miniſtrent . Tum *Ep. ad Philad. n.* 7. fideles admonet , ut Epiſcopo attendant, Presbyterio, & Diaconis.

4. Clemens Alex. in Lib. *Quis dives ſalvetur* de Jo: Apoſtolo tradit *eum, quum poſt tyranni obitum a Patmo inſula Epheſum rediiſſet, vicinas quoque gentes rogatum viſiſſe, partim quidem, ut Epiſcopos conſtitueret . . . partim etiam, ut unumquemque eorum, quos Spiritus deſignaret, in clerum cooptaret.*

5. Tandem Tertullianus *Lib. de Præſcript. cap.* 41. hæreticos ſui temporis eo nomine inſectatur, quod apud ipſos, qui *hodie Epiſcopus, cras alius; hodie diaconus, qui cras lector, hodie presbyter, qui cras laicus.* Tum ſubnectit: *Nam & laicis ſacerdotalia munia injungunt.* At quînam potuiſſet hoc hæreticis exprobari, niſi divina inſtitutione Clerici a laicis diſtinguerentur?

VII. Fateor equidem Sacerdotes aliquando vocatos fuiſſe omnes Chriſtianos; at hoc nonniſi lato modo intelligendum: *Omnes enim*, inquit S. Eucherius, *ſumus membra Summi Sacerdotis Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Et ſane ſicut vox *Sacrificium* æque lata, ac ſtricta notione acceptum reperitur in Sacris Litteris, & apud veteres Patres; ita quoque vox *Sacerdotium*: egregium hac de re habemus Origenis locum Hom. VIIII. in cap. 16. Levit. *Si membra mea ab omni concupiſcentia carnis mortificavero, ſi mundus mihi crucifixus ſit, & ego mundo, holocauſtum obtuli ad altare Dei, & ipſe meæ hoſtiæ ſacerdos efficior.*

VIII. Igitur ubi S. Petrus *I. cap.* II. *v.* 5. & 9. Fideles alloquitur: *Ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum offerre ſpirituales hoſtias Deo, per Jeſum Chriſtum . . . . Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta:* illud profecto indicat, Fideles æque Sacerdotii, ac Regiæ dignitatis Jeſu Chriſti participes vota, preces, largitiones, benefacta Deo Patri offerre una cum ſacrificio, quod ille noſtri gratia peregit; qua ex conjunctione quidquid in iis, quæ petimus, vel offerimus pretii eſſe poterit, omnino oritur. Ad nobiliſſimam

mam hanc dignitatem Baptiſmo evehimur, dum a Spiritu Sancto in Domini Sacerdotes inungimur, & ſacro charactere diſtinguimur. Fidelis igitur quiſque ſpirituali acceptione Dei Sacerdos eſt, ſpirituales hoſtias offert Deo: neque tamen id prohibet, quominus eſſe debeant in Eccleſia Sacerdotes rite initiati, ac peculiari auctoritate præditi ad offerendum Deo formidabile ſacrificium, ceteraque obeunda munia, quæ Chriſtus unis Apoſtolis, eorumque dignitatis hæredibus reſervavit. Præſertim cum ipſemet Petrus, uti modo vidimus, ejuſdem Ep. *cap. V.* paſcendi gregem Domini poteſtatem ſolis adtribuat Senioribus, ſive Epiſcopis, & Presbyteris, quibus, ut fideles ſubditi ſint, ibidem admonet.

De Diviſione Laicorum.

VIIII. Jus canonicum laicorum diviſionem non invexit, ſed quam invenit ab jure tum gentium, tum civili inductam agnovit. Chriſtus enim, uti ſcribit Hier. *in Ep. ad Galatas cap. 6.* non venit mutare hominum conditiones.

X. Igitur jus canonicum 1. diſtinguit inter *Dominos*, & *ſervos*; unde tot Canones exſtant apud Gratianum *de ſervis publicis*, *de ſervis privatorum*, *de ſervis Eccleſiæ*. Verum Dominicam poteſtatem jure civili duram nimis, & aſperam ita temperavit, ut caritati, ac religioni minime officeret. Qua de re *Apoſt. ad Epheſ. 6.* poſtquam ſervos admonuit Dominis ſuis debitum obſequium præſtare, ſtatim *v. 9.* ſubdit; *Et vos Domini eadem facite illis remittentes minas, ſcientes, quia & illorum, & veſter Dominus eſt in Cœlis, & perſonarum acceptio non eſt apud Deum.*

XI. Atque hinc 1. quum jure civili matrimonia inter ſervos non conſtarent, ſed contubernia; correxit id jus canonicum toto titulo *De conjugio ſervorum*: indecorum enim eſſet ratione miſeræ hominum conditionis minus legitimum haberi eum contractum, quem Chriſtus ad Sacramenti dignitatem evexit.

2. Jure civili ex Novella Leonis Imp. Servi inſciis Dominis ad clerum admiſſi, etiamſi ſacros Ordines ſuſceperint, uno excepto Epiſcopatu, ab jugo ſervitutis non liberantur: at jure canonico quilibet ſacer ordo a Poteſtate dominica ſervum in libertatem vindicat. *Can.VIIII.Can. X. & Can. XI. Diſt.* 54. & *cap.* 13. *Qui filii ſint legitimi*.

XII. Diſtinguit præterea jus canonicum inter Principes, & ſubditos; atque adeo hanc diſtinctionem non modo agnoſcit, verum & fovet, ac ſummopere promovet ex Chriſti doctrina: *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*. Hinc Princeps Apoſtolorum *Ep. I. cap.* 2. fideles jubet Reges honorificare, iiſdemque ſubditos eſſe. Et S. Paullus *Ep. ad Rom. cap.* 13. ſic præcipit. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non enim eſt poteſtas, niſi a Deo: quæ autem ſunt a Deo, ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit*. Et Ep. ad Titum 3. *Admone illos Principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe. Neminem excipit Apoſtolus*, inquit hic Theodoretus, *non Presbyteros, non Præſules, non monachos*. Id quod illæſa, cui maxime favent Catholici Principes, Eccleſiaſticorum immunitate accipiendum eſt.

XIII. Deus omnino omnis auctor eſt poteſtatis. 1. quod hominibus tacite inſpiraverit conſilium ſubjiciendi ſe Principatui, a quo defenderentur. 2. Quod imperia inter homines utiliſſima ſint ſervandæ concordiæ, diſciplinæ, religioni. Porro quidquid boni eſt, a Deo, tanquam a fonte emanat. 3. Poteſtas tuendi ab adgreſſore vitam, & opes hominibus a Deo tradita, atque ab ipſis in Principem converſa, Deum primum habet auctorem: igitur Principes ea poteſtate ab hominibus donati, hanc ab ipſo Deo accepiſſe dicuntur. Quamobrem Petrus *I. Ep.* 2. Principatum *Humanam creaturam* nuncupat, quam Paullus *poteſtatem a Deo*

a Deo inſtitutam. Humana igitur, & divina eſt varia ratione ſpectata. 4. Denique Suprema auctoritas a Deo eſt, quippe quod eam a ſapientibus inſtitutam ipſe probavit.

XIIII. Nulla unquam gens ſecularibus poteſtatibus magis paruit, quam primæ ætatis Chriſtiani, qui a Chriſto Jeſu, & ab Apoſtolis edocti nunquam auſi ſunt Principibus a Providentia ſibi datis repugnare, licet illi infideles eſſent, atque adeo Eccleſiam Chriſtianam, Chriſtianoſque diris exagitarent perſecutionibus. Ad rem Lactantius Lib. V. *Quum neſanda patimur, ne verbo quidem reluctamur, ſed Deo remittimus ultionem*. Et Irenæus Lib. V. cap. 24. *Cujus juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur*.

XV. Quum vero omnia hæc Apoſtoli, ac veteres Eccleſiæ Patres Regibus, ac Principibus ſeculi tribuiſſent, dum adhuc infideles erant, & Eccleſiæ Chriſtianæ inimici, profecto potiori jure Principibus Chriſtianis referenda ſunt, qui ex divina Οἰκονομίας *Oeconomia* Fidei, & Eccleſiæ patrocinium ſuſcepere: *Can. XVI. Diſt. 96. Can. XX. Cauſ. 23. quæſt. V.* Tridentinum *Seſſ. XXV. Ref. cap.20.* adeo ut Bonifacius I. relatus a Gratiano *Can. I. Diſt. 97.* Ep. ad Honorium Imp. ita ſcripſerit. *Angeretur pluribus, Princeps Chriſtianiſſime, mater Eccleſia, niſi apud te eſſet ſecura cauſſarum, & niſi in oppreſſionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, divino cultu pariter cum imperio ſemper florente viciſſet: habet refugium pium tuæ manſuetudinis animum cum ſuæ Religionis veneratione conjunctum*.

XVI. Quæ quum ita ſint Regia poteſtas cum Pontificia haud confundenda. Nanque Sacerdotium, & Imperium apud Chriſtianos ſemper duo fuerunt inter ſe diſcreta, atque a ſe invicem non pendentia. Igitur utriuſque poteſtatis deſignandi fines, qui utramque concludant. Regia igitur poteſtas in temporalibus, & politicis verſatur, Pontificia in ſpiritualibus, & ad Religionem pertinentibus

tibus; illa in Rep. ſive Imperio, hæc in Eccleſia exercetur: hi ſane fines religioſe cuſtodiendi ſunt, nec extra eos licet excurrere. Audiendus omnino Oſius Cordubenſis, qui apud Athan. *Ep. ad Solitarios* Conſtantinum Imperatorem ſic adloquitur. *Tibi Deus imperium commiſit; nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit. Et quemadmodum, qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias.* Date, *ſcriptum eſt*, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ Dei Deo. *Neque igitur fas eſt nobis in terris imperium tenere; neque tu thymiamatum, & Sacrorum poteſtatem habes Imperator.* Idem diſcriminis veteres Eccleſiæ Patres haud raro data occaſione inculcarunt; ac præcipue Nanzianzenus, Syneſius, Chryſoſtomus, Iſidorus Peluſiota aliique, quorum ſententias videſis apud Petrum de Marca *Lib. II. de C. S. & I. cap.* 1.

XVII. Ipſi quoque Principes ad jura majeſtatis Eccleſiæ regimen non ſpectare ingenue profeſſi ſunt. Valentinianus ſenior petentibus Epiſcopis facultatem cogendæ Synodi pro inſtaurando Conſubſtantialitatis dogmate reſpondit. *Sibi, qui e Laicorum numero erat, non licere ſe ejuſmodi negotiis interponere*: tum Juſtinianus Novella VI. Coll. I. & Sozom. Lib. V. cap. 7. in Præf. *Maxima quidem ſunt omnibus dona Dei ſuperna collata clementia, Sacerdotium, & Imperium. Illud quidem divinis miniſtrans, hoc autem humanis præſidens, ac diligentiam exhibens, ex uno, eodemque principio utraque procedentia humanam exornant vitam.*

XVIII. Quod autem Principes ſeculi de cauſſis Eccleſiaſticis aliquando leges ſanxerint, haud inde inferas illos in Eccleſia poteſtatem exercuiſſe ſuam, ſed potius in Rep. & quidem pluribus titulis.

1. Quod jure ſuo Eccleſiam, & Religionem tueantur. Quum enim ejuſmodi ſit civilis Socie-

tatis

tatis natura, ut ſine Religione non ſubſiſtat; profecto quum ad principes Reip. ſpectet cura, eo nomine etiam Religionem, & Eccleſiam tueantur oportet. Auguſt. *Lib. III. contra Creſc. cap.* 15. & Iſidorus *Can. II. Cauſ.* 23. *quæſt. V.*

2. Ut Canones Eccleſiaſticos ſuis legibus confirmantes, pœnaſque ſubinde temporales adjungentes, illorum exſecutionem faciliorem redderent. Hinc veterum præſertim Orientalium Conciliorum ea fuit praxis, ut Imperatoria Conciliarium Decretorum confirmatio expeteretur.

3. Ut Eccleſiaſticis Canonibus etiam civile robur accederet, dum per civiles leges confirmarentur. Quamobrem qui in iſtiuſmodi Canones impingeret, duplici ſe obſtringeret crimine, quod Eccleſiaſticam, & civilem læderet poteſtatem, atque ita duplici pœna eccleſiaſtica, & civili puniretur. Juſtin. *Nov. VI. cap.* 1.

4. Poſſunt quoque Principes, tanquam Capita Corporis politici, leges condere, quæ in laicos, & bona temporalia directæ politiam conſtituant Eccleſiaſticam. Exemplo eſſe poteſt Conſtantini M. Lex de non ordinandis Curialibus: *Leg.* 3. *Cod. Theod. de Epiſc. & Cler.* ac binæ Conſtit. Neap. ſcilicet Rogerii Northm. & Friderici Svevi de non ordinandis Servis Adſcriptitiis, al. Villanis. *Conſt.* errores, *Tit. de his, qui deb. acced. ad Ord. Cler. Conſtit.* Adſcriptitios, *Tit. de Vaſſallis, al. de Villanis*. Tum & noviſſima Sanctio Caroli Borbon. de non ordinandis unicis; ne ſcilicet deſint, præſertim in Provinciis, qui publica munia exerceant.

5. His demum accedit, quod Principes ſubinde non meræ canonum interpretationi adhæſerint, ſed de Epiſcoporum conſilio eorum mentem aliquibus additionibus ſuppleverint: quo nomine Juſtinianum Jo: Scholaſticus commendat. *Præf. ſuæ Coll.* apud de Marca *Lib. II. cap.* 11. *n.* 4.

XVIIII. Non negaverim aliquando Principes jus tuitionis fuiſſe egreſſos, ac Sacerdotum jura ſibi adrogaſſe; quo nomine inter alios principes præ-

præcipue cenſetur Juſtinianus. Verum hiſce in caſibus Epiſcopi, ac præ ceteris Romani Pontifices interceſſerunt, ne quid per Reſcripta Principum, admiſſis Canonibus, aut libertati chriſtianæ adverſum induceretur. Verum hoc de capite alibi.

De Diviſione Clericorum.

XX. Ac primo illud omnino animadvertendum nomina *Ordinis*, *Gradus*, *Officii* fuiſſe aliquando a veteribus promiſcue uſurpata ad ſignificandas diverſas in Eccleſiæ miniſterio Clericorum functiones. Hinc Hier. contra Jovinianum Lib. V. *Alium ordinem Pontifex tenet, alium Sacerdotes, & alium Levitæ*. Tum ib. *Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus non ſunt meritorum nomina, ſed officiorum;* & Comm. in Michæam VII. de Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis ſcribit; *Non dico, quod iſtiuſmodi gradibus in Eccleſia non debeatis eſſe ſubjecti*.

XXI. Verum ſtrictius loquendo *Ordo* officium Eccleſiaſticum ſignificat, ad quod quis ritu miſtico inauguratur, vel potius illius exercendi jus, ſive poteſtatem; *Gradus* locum Hierarchicum deſignat, quem quis ratione Ordinis conſequitur; tandem munia ſingulis Ordinibus addicta *Officia* nuncupantur.

XXII. Igitur latius patet nomen *Gradus*, quam *Ordinis*, quum in uno ordine plures gradus eſſe poſſint. Tum gradus amitti poteſt, ſecus vero Ordo; unde in jure noſtro *Degradationis* nomen occurrit, non vero *Deordinationis*.

XXIII. Omnes Eccleſiaſticos Ordines Theologi ſeptenario numero concludunt; quique ſunt *Presbyteratus*, *Diaconatus*, *Hypodiaconatus*, *Acolythatus*, *Exorciſtatus*, *Lectoratus*, & *Oſtiariatus*. Canoniſtæ duos alios addunt ſummum unum, infimum alterum, Epiſcopatum ſcilicet, & Primam Clericalem Tonſuram.

XXIIII. Ac primo Epiſcopatum Ordinem eſſe a Presbyteratu diſtinctum plura evincunt. 1. *Diſtinctus Conſecrationis ritus*. Nimirum diſtincta ma-

manuum impoſitio, uti Diaconatum a Presbyteratu, ita Presbyteratum ab Epiſcopatu, tanquam diverſos Ordines diſtinguit.

2. *Diſtincta Poteſtas*. Presbyter enim nonniſi Filios Eccleſiæ gignit; hoc eſt fideles per baptiſmum. At Epiſcopus gignit Patres; hoc eſt Epiſcopos, & Presbyteros per Sacramentum Ordinis.

3. *Diſtinctæ Progreſſiones, ac Imitationes gloriæ cæleſtis*. Ad rem Clemens Alex. Strom. Lib. VI. & Pædag. Lib.III. cap. 12. *In Eccleſia Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum Progreſſiones ſunt: imitationes gloriæ angelicæ*. Προκοπαὶ *Progreſſiones* profectus deſignant de uno in alium locum ſuperiorem. Tum ſi Epiſcopatus a Presbyteratu non diſtingueretur, uti Presbyteratus a Diaconatu, immerito Progreſſiones illæ dicerentur *Imitationes gloriæ angelicæ*, quum in cœleſtibus illis Spiritibus diverſi æque dignitatis, ac Officiorum Ordines ſint conſtituti.

4. *Epiſcopi Presbyteris præſtant, uti Presbyteri Diaconis*. Origenes, quem Presbyterum fuiſſe omnes norunt, Hom. II. in Hierem. ſcribit: *plus a ſe exigi, quam a Diaconis; ab his vero plus quam a laicis; plus rurſus ab iis, quibus ſuper Diaconos, & Presbyteros commiſſum eſt regimen, & principatus Eccleſiæ*. Non abſimili ratione loquuntur antiquiſſimi Eccleſiæ Patres, Irenæus, Tertullianus, Hieronymus, Euſebius, aliique: ac præcipue in genuinis S. Ignatii M. Epiſtolis crebræ occurrunt in hanc rem ſententiæ. Speciminis loco ſit ſingulare ex Epiſtola ad Magneſianos teſtimonium, ubi exhortatur eos, *ut in concordia omnia agant Epiſcopo præſidente Dei loco, & Presbyteris loco Senatus Apoſtolici, & Diaconis, quibus commiſſum eſt miniſterium Jeſu Chriſti*.

XV. Rem omnem paucis contraham. Ordinis natura, uti modo vidimus, in eo eſt, ut officium Eccleſiaſticum ſignificet, vel potius illius exercendi jus ritu myſtico collatum. Igitur ubi diſtinctus conſecrationis ritus, diſtincta poteſtas, diſtincta mu-

munia, ibi profecto diſtincti ordines. Atqui Epiſcopatus, & Presbyteratus invicem diſtinguuntur ritu conſecrationis, poteſtate, progreſſione, auctoritate. Id modo producta argumenta evidenter demonſtrant. Igitur Epiſcopatum a Presbyteratu, Ordinem ab Ordine prorſus diſtingui ambigendum non eſt.

XVI. Quod vero ad primam Clericalem Tonſuram attinet, Theologi, qui illam Ordinem eſſe negant in ea verſantur opinione, quod Ordines inferiores æque, ac ſuperiores divinæ tribuant inſtitutioni. At ſuo loco demonſtrabimus ordines inferiores nonniſi Eccleſiæ inſtitutioni referendos; præſertim quum antiquitus Eccleſia plures agnoverit, quos poſtea rejecit. Rectius igitur Canoniſtæ primam Clericalem Tonſuram Ordinem eſſe contendunt.

XVII. Et ſane 1. diſtincto, ac peculiari ritu myſtico confertur. 2. per illam quis omnino diſtinguitur a laicis. 3. neque eam a ſe abdicare unquam quiverit. 4. efficitur capax exercendæ ſpiritualis jurisdictionis, ſuſcipiendi Eccleſiaſticum beneficium, alioſque in Eccleſia gradus obtinendi, necnon peculiaribus quibuſdam Eccleſiaſticis muneribus defugendi; uti adſiſtere cum ſuperpelliceo Eccleſiæ miniſteriis, necnon ordinum minorum officia in defectu eorum, qui illos ſuſceperunt, exercere. 5. tandem ordinis nomine paſſim in jure noſtro donatur; ac præſertim *in Cap. 2. De ætate, & qualitate*, ubi Innocentius III. interroganti *an Clericatus Ordo in tonſura conferatur:* reſpondet: *per primam tonſuram juxta formam Eccleſiæ datam Clericalis ordo confertur.*

XVIII. His accedit, quod ubi quæritur, num ſimoniace ſuſcipiens primam Clericalem Tonſuram in excommunicationem incurrat latam contra eos, qui per Simoniam ordinantur; adhæc num Epiſcopus conferens primam Clericalem Tonſuram ſubdito non ſuo incurrat in ſuſpenſionem latam contra Epiſcopos ordinantes ſibi non ſubjectos: in utra-

utraque quæſtione tum Canoniſtæ, tum etiam nonnulli ex Theologis adfirmative reſpondent.

TITULUS VIIII.

De Prærogativis, et Privilegiis Clericorum.

I. AC 1. antiquitus Clerici pluribus iiſdemque honorificis titulis decorati ſunt: nempe communi loquendi uſu dicebantur *Patres*, *Domini*, *Doctores*, *bene vivendi Auctores*, *Angeli Dei* &c. tum Τάξις τȣ͂ βήματος *Ordo Sanctuarii*, ac eorundem diverſi Ordines *Imitationes gloriæ angelicæ* dici conſueverunt. Nanz. *Orat. XX. in laud. Baſilii*. Clem. Alex. *Strom. Lib. VI. & Pædag. Lib. III. cap.* 12.

II. In publicis precibus, ſacris Proceſſionibus, aliiſque eccleſiaſticis functionibus primum ſemper locum obtinent, laicoſque anteeunt: quinimmo in Eccleſiis laicis omnino vetitum eſt, dum divinum officium, & miſſæ ſacrificium celebratur ingredi ſacra ſepta plerumque cancellis diſtincta, quum in eis ſolis clericis tunc temporis conſiſtere liceat. *Can. III. de Conſecr. Diſt.* 2. Adhæc S. Benedictus licet omnes indiſcriminatim ſuos monachos ejuſdem prorſus regulæ fibula obſtrinxerit, attamen Monacho Clerico primum locum in choro concedendum præſcribit.

III. Haud contemnenda illa prærogativa eſt, qua fruuntur Clerici: nimirum ut vitam agant ex reditibus Eccleſiæ, Decimis, Primitiis, aliiſque populi oblationibus. Et ſane 1. iſthoc obſequii genere tum populus Judaicus ſuos Sacerdotes, tum Abrahamus Melchiſedecum honore eſt proſecutus.

2. Idipſum Chriſtus tum exemplo, tum doctrina probavit. *Exemplo*: plures enim mulieres Chriſtum

ſtum ſequebantur, ut quæ ipſi, ejuſque Apoſtolis neceſſaria eſſent, de ſuis facultatibus miniſtrarent; *Matth. XVII.* & *Lucæ VIII. Doctrina :* Apoſtolos enim ad evangelizandum mittens eos ab civitatum, locorumque incolis hoſpitium, & alimenta recipere juſſit, rationem ſubnectens: *Dignus enim eſt operarius cibo ſuo*. Matth. X. & Lucæ X.

3. Idem Paullus Apoſtolus pluribus demonſtrat haud ſemel in ſuis Epiſtolis, ac præſertim I. *ad Cor. cap.*5. & quidem 1. ex jure gentium. Neque enim miles tenetur ſuo ſumtu militare, ſed a provincialibus, uti Auguſtinus loquitur, accipit decreta ſibi ſtipendia. 2. ex ratione. Quiſnam unquam prohibetur de vineæ fructu edere, vel cujuslibet arboris a ſe plantatæ : aut num qui paſcit gregem, de lacte gregis non manducat ? 3. ab inæqualitate dati, & accepti, idque ſub metaphora ſeminantis, & metentis; quaſi diceret : qui ſeminat multo plus a terra metere exſpectat, quam in eam projecit : atqui ſpiritualia, quæ ſeminantur, oppido potiora ſunt carnalibus, quæ metuntur : qui igitur grave videbitur, ſi nos ſpiritualia vobis ſubminiſtrantes, viciſſim carnalia recipiamus ? 4. demum ex Lege Moſis, quæ *Deut. XXV.* idipſum per allegoriam Bovis triturantis. indicat, cui os alligare ſive obturare φίμωσις nimiæ crudelitatis eſt argumentum. In quo ſane Spiritum S. id præcipue intendiſſe docet Apoſtolus; nimirum, ut Evangelii miniſtri ab iis, quos inſtituunt, quo nutriantur, accipiant. Unde concludit. *Nunquid de bobus cura Deo eſt ? An propter nos utique hoc dicit ? Nam propter nos ſcripta ſunt . . . Neſcitis, quoniam, qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt ; & qui altari deſerviunt, cum altari participant ? ita & Dominus ordinavit his, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.*

4. Demum eadem ſemper fuiſſe videtur antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudo, ut Clericis a plebe honeſta corporis alimenta præberentur: & quidem vel ex oblationibus ſuper altari fieri ſolitis, ubi non

non panis tantum, & vinum, ſed res etiam aliæ neceſſariæ, & nonnunquam pecuniæ in Eccleſiæ ſuſtentationem offerebantur. Hieron. *in Ezech. XVIII.* vel ex fructibus, avibus, & animalibus, quæ Epiſcopis, & Presbyteris domum mitti conſueverant Diaconis, & reliquis clericis diſtribuenda. Canones ex ſic dictis Apoſtolicis *III. & IIII.* vel ex oblationibus, quas ſingulis menſibus in Eccleſiæ arcam fideles pro lubitu inferebant. Tertull. *Apol. cap. 39.* unde videtur orta conſuetudo ſemel per menſem oblationes inter clericos diſtribuendi: de qua Cyprianus *Ep.* 28. *& 66.* vel demum ex agris, & poſſeſſionibus Eccleſiæ donatis, quæ licet tribus prioribus ſeculis oppido tenues eſſent, at pace Eccleſiæ reddita valde adauctæ ſunt. Verum de his fuſius alibi, ubi de decimis, oblationibus, aliiſque Eccleſiæ reditibus ſermo redibit.

IIII. Porro præcipuum Clericorum privilegium illud ſemper eſt habitum, quod tum 1. ab publicis, ſordidiſque muneribus, tum 2. ab tributis, & vectigalibus, tum 3. ab judiciis ſecularibus immunes fuerint. De tertio hoc exemtionis genere opportunior redibit ſermo *Lib. III.* primum igitur, ac alterum, nimirum perſonalem, & realem clericorum Immunitatem hic tantummodo explanare adgredimur.

V. Principio autem ſtatuendum quid realis, quid perſonalis immunitatis nomine veniat. Realis dicitur Immunitas, qua bona Eccleſiarum, & Clericorum a tributis, vectigalibus, oneribuſque aliis laicalibus eximuntur. *Semel enim Deō dicatum non eſt ad uſus humanos ulterius transferendum. Cap.* 51. de Regulis Juris in VI.

VI. Perſonalis vero Immunitas ita dicta, quod perſonas Eccleſiaſticas ſpectet, ea eſt, quæ clericos ab oneribus perſonalibus, quæ corpore geruntur, eximit. *Cap.* 1. *&* 4. *hoc tit. & Leg.* 1. *cum ſequent. Cod. de Epiſc. & Cleric.* Primum de Perſonali, dein de Reali Clericorum Immunitate lubet verba facere.

De

De Perſonali Clericorum immunitate.

VII. Perſonalem Clericis immunitatem fidei luce præeunte, Epiſcoporumque conſilio, & hortatu primus indulſit Conſtantinus M. uti refert Euſebius *Lib. X. cap.* 7. eandemque pro Regno Neapolitano nova Conſtitutione firmavit Fridericus II. Conſtitutione Regni, quæ incipit *Clerici Lib.* 1. *Tit.* 72.

VIII. Ad perſonalem immunitatem 1. pertinet exemtio ab eo tributorum genere, quod *cenſus Capitum*, ſive *Capitatio* dicebatur; quæ vel humana erat, ſive animarum, ſcilicet per quam ætatem quiſque ſuam ſignificabat, ut inde conſtaret, num tributo onerandus quis eſſet, an non: vel terrena erat, ſive agrorum; tributum ſcilicet, alias *κανὼν canon* dictum, quod ab hominibus ratione agrorum, & poſſeſſionum ſuarum exigebatur. De terrena mox redibit ſermo. At humanam quod ſpectat profecto ab ea non modo Clericos, verum & eorundem conjuges, liberos, ſervos, & ancillas omnino fuiſſe exemtos conſtat ex binis Conſtantii Imp. legibus, quas legere eſt in Codice Theodoſ. *Leg. X. & XIII. de Epiſc. & Cler.*

VIIII. Ad idem immunitatis genus referri quoque poſſe videtur exemtio ab onere hoſpitii, quod Romanis *Metatum* dicebatur; cujus vi Imperatoris aulæ ſtipatoribus, judicibus, atque militibus hoſpitia, & alimenta præbenda erant, ubi officii ſui cauſſa per provincias iter facerent. Hanc immunitatem concedit Conſtantinus *Leg. VIII. Cod. Theod. de Metatis*: & confirmavit pro noſtro Regno Carolus II. Andegavenſis Regni vicarius in *Cap.* 96. Id quod intelligas 1. de domo, quam Clerici habitant, haud vero de domo, quam locant; Boetius Epo ad *Cap.* 1. *de Immunitate*. Tum 2. excipiendus caſus obſidionis, vel alterius gravis neceſſitatis: Choppinus *de ſacra politia Tit. II. n.* 3. Præterea 3. ubi laici recipiendis militibus impares ſint, Clerici ſubſidio erunt: Faber *in Cod. Lib. VIII. tit.* XXX. *Def.* 26.

X. Tum

X. Tum Clerici ab publicis æque honorificis, ac ſordidis muneribus exemti: ſit igitur primo.

De Clericorum ab publicis honorificis muneribus exemtione.

XI. Honorifica habebantur munera *Municipalia*, quæ etiam *Curialia* dici conſueverunt, quod qui ea ſubſtinebant, *Curiales* nuncuparentur. Iſtiuſmodi erant *Pecuniarum civitatis publicarum adminiſtratio*, *Exactio annonarum*, *Judicum præcepta exequi*, *Suſceptores ſuo periculo nominare*, *Manſionum*, *pagorum*, *ac horreorum Reip. curam gerere*, aliaque hujus generis a Jacobo Gothofredo recenſita in ſuo Cod. Theod. in Paratitlo *Tit. I. de Decurionibus Lib. XII.* Porro ab his Clericos prorſus exemtos voluit Conſtantinus. Exſtat apud Euſebium *Lib. X. cap.* 7. egregia ejuſdem Imperatoris epiſtola ad Anulinum Africæ Præfectum an. 313. data, qua Clericos ab omnibus *publicis functionibus immunes conſervari* decernit: ſcilicet *ne a cultu ſummæ divinitati debito abſtrahantur*. Tum idem Imperator ſex circiter poſt annis aliam hac de re legem tulit, quæ ſic habet. *Qui divino cultui miniſteria religionis impendunt ab omnibus omnino muneribus excuſentur: ne ſacrilego livore quorundam a divinis obſequiis avocentur*. Leg. I. Cod. Theod. de Epiſc. & Cler. Huc quoque reſpexiſſe videtur lex Valentiniani, & Gratiani *Leg. IC. Cod. Theod. de Decurion.* Atque Perſonalis hæc immunitas, quippe quæ Clericis omnino conveniens, ſcilicet ne *a ſuis officiis avocentur*, prima eſt, quam Clericis indultam reperiamus.

XII. Quum vero nonnulli hujuſce immunitatis beneficio abuterentur, dum ad declinanda provinciæ ſuæ munia titularem quandam ordinationem aucupabantur; hinc tum ab ipſomet Conſtantino, tum deinceps ab ejus ſucceſſoribus adverſus hujuſmodi abuſionem variæ leges promulgatæ ſunt.

XIII. Ac primo Conſtantinus, qui eam immunitatem indiſcriminatim omnibus Clericis conceſ-

ſerat

erat privata bona ſive poſſiderent, ſive non, lege lata vetuit, *ne ullus dives de plebe, quem æquitas ad publica traheret munera, & progenie municeps, vel patrimonio idoneus dignoſceretur, clericorum ſe conſortio ſociaret. Tum ſi quis poſt evulgatam legem id faceret, ex ſtatione ſua dimittatur, & curiæ ad explenda munia reſtituatur:* Leg. VI. Cod. Theod. de Epiſc. & Cler.

XIIII. Verum hæc Conſtantini ſanctio tractu temporis Eccleſiæ quammaximo fuit detrimento. Ejus enim prætextu identidem Presbyteri, & Diaconi a litigioſis hominibus ad obeunda Provinciæ munia adigebantur. Qua de re, qui ſecuti ſunt Imperatores, ut huic malo proſpicerent, ſuis legibus Conſtantini Sanctionem moderarunt.

XV. Ac 1. Conſtantius omnes Epiſcopos tum quod ad perſonas, tum quod ad poſſeſſiones ab eo onere immunes eſſe voluit: tum idem privilegium Presbyteris, Diaconis, ac reliquis omnibus clericis indulſit, ſi curia conſentiente, populoque univerſo expetente, ordinati eſſent; at ſecus ordinibus initiati poſſeſſionum ſuarum duas tertias partes cum filiis ſuis, aut propinquis partirentur, eoſque in locum ſuum ſubſtituerent: vel his deficientibus duas bonorum partes curiæ cederent, tertia ſibimetipſis reſervata. *Leg. IL. Cod. Theod. de Decurion.*

2. Valentinianus ſub Imperii ſui initia Conſtantii legem non modo firmavit, verum & magis acuit, ac duriorem reddidit. *ib. Leg. LVIIII.* Quam deinde ſeptem poſt annis emollivit, dum omnes in Eccleſiæ miniſterio jam conſtitutos, licet poſſeſſionibus, propriiſque bonis inſtructos, prorſus exemit: *ib. Leg. III.*

3. Valens eos omnes immunes eſſe voluit, qui decennium in clericatu explevissent, nec intra illud temporis ſpatium a Curia eſſent revocati; *ib. Leg. XVIIII.*

4. Valentinianus II. Valentis legem firmavit illa adjecta conditione; nimirum *ut alium inſtructum*

ctum facultatibus ſuis ad munera pro ſe complenda conſtituant. Ib. Leg. IC.

5. Theodoſius immunes eos omnes voluit, qui ante annum 387. qui erat imperii ſui decimus, ordinati eſſent; ab iis vero, qui poſtea ordinibus initiari vellent, requiſivit, ut vel in locum ſuum aliquem ſubſtituerent, vel ſua bona Curiæ cederent. Ambroſius *in Reſponſ. ad Symmachum.*

6. Arcadius inſtigante Eutropio ſeveræ Conſtantini legi rurſus Clericos ſubjecit. *Leg.III. Cod. Theod. de His, qui ad Eccleſ.* At contra Chryſoſtomo, aliiſque ſanctiſſimis Epiſcopis clamitantibus ſtatim nova lege eam abolevit, atque æquam Theodoſii ſanctionem revocavit, firmavitque: hoc tantum excepto, ut inferiores Clerici a Curia revocati ad Patriæ munia per ſe obeunda adſtringerentur. *Leg. CLXIII. Cod. Theod. de Decurion.*

7. Eandem Conſtitutionem Theodoſius quoque Junior, Valentinianus III. & Majoranus firmarunt: uti ex eorundem legibus ad calcem Cod. Theodoſ. adjectis manifeſtum eſt.

8. Tandem Juſtinianus duriorem quidem Arcadii legem primum renovaſſe videtur: *Leg.II. Cod. de Epiſc. & Cleric.* At poſtea æquam Theodoſii Senioris legem rurſus ſanxit; duo tantummodo addens 1. ut inferiores Clerici e Curia aliqua adſumti, ſi monaſticam vitam non minus quindecim annis impleviſſent, ordinari poſſent, quarta bonorum ſuorum parte ſibi retenta, reliquis partibus curiæ, & fiſco vindicandis. 2. Ut Epiſcopi ab obeundis quidem civilibus muniis immunes eſſent; at vero Vicarium ſibi ſubſtituerent.

XVI. Ex hactenus dictis illud effici poſſe videtur, veteres Chriſtianos Principes diſcrimen feciſſe inter publicum Eccleſiæ patrimonium, cujus intuitu ad nullum civilium munerum onus ſubeundum Clerici adſtringebantur; & privatas Clericorum facultates, quæ civili aliquo titulo notatæ eſſent; quarum intuitu omnino exemti non erant, niſi vel earum portionem Curiæ cederent, vel per

 ſub-

ſubſtitutos debita ſibi munera explerent.

XVII. Huc pro Regno Neapolitano pertinere videntur binæ Regiæ Sanctiones; quarum altera Filii *unici* ordinari vetantur; ne ſcilicet præſertim in Provinciis deeſſent, qui publica munera exercerent. Altera vero cavetur, ut in familiis, in quibus plures ſint ex eodem parente filii unus ſaltem ſecularem vitam amplectatur, reliquis venia indulta, ut poſſint clericali, vel monaſtico alicui Inſtituto nomen dare.

De Clericorum ab Sordidis Muneribus Exemtione.

XVIII. Ab ſordidis muneribus non modo Perſonæ Clericorum, verum & Eccleſiæ prædia erant exemta. Id ex pluribus Conſtantii, Valentiniani, & Theodoſii Legibus liquet, quas non modo confirmavit Honorius, verum & ejuſmodi immunitatem antiquum Eccleſiæ privilegium dixit. *Leg. X. & XIII. Cod. Theod. Tribut. in ipſis ſpecieb. & Leg. XV. XXI. & XXIIII. de Extraord. ſive Sord. Muner.*

XVIIII. Sordida munera, & ab iiſdem exemtiones recenſentur eadem leg. XV. his verbis. *Sordidorum vero munerum talis exceptio ſit, ut patrimoniis dignitatum ſuperius digeſtarum nec* 1. *conficiendi pollinis cura mandetur*, *aut* 2. *panis excoctio*, *aut* 3. *obſequium piſtrini: ne* 4. *paraveredorum hujuſmodi viris*, *aut parangariarum præbitio mandetur*, 5. *operarum*, *atque artificum diverſorum*, 6. *excoquendæ etiam calcis obſequia*, *nulla de talibus adjumenta poſcantur:* 7. *materiam, lignum*, *atque tabulata exceptorum virorum patrimonia non præbeant;* 8. *Carbonis quoque ab hujuſmodi viris præbitio deſiſtat:* 9. *publicis vel ſacris ædibus conſtruendis*, *atque reparandis*, 10. *hoſpitalium domorum minime curæ ſubjaceant;* 11. *viarum & pontium talis ſollicitudo non oneret:* 12. *Capituli*, *atque Temonis neceſſitatis nulla mandetur:* 13. *Legatis*, *atque Allectis ſumtus poſſeſſio hujuſmodi privilegiis munita non ferat.*

XX. Ve-

XX. Verum in his ſordidorum munerum ſpeciebus, quæ late explicantur ab Jacopo Gothofr. locis indicatis *in Comm. cit. legis XV.* omnino oportet diſtinguere munus perſonale ab reali præſtatione, quæ rationem tributi potius habebat, quam ſordidi muneris. Et quidem quoad perſonalem functionem Clerici ſemper exemti fuere: at quoad realem præſtationem varia fuit ſub diverſis Imperatoribus Clericorum conditio. Exemplo ſint *Angariæ*, & *Parangariæ*.

XXI. Hiſce nominibus donabantur præſtationes agendi ferendi commeatum pro militibus, aliaque hujuſmodi ad Principis ærarium ſpectantia. Ubi hæ tranſvectiones fiebant via publica, & ordinaria dicebantur *Angariæ*: ubi vero fiebant curſu tranſverſo dicebantur *Parangariæ*. In utriſque his ſi munus ſpectes perſonale, uti ducere jumenta, plauſtra, aliaque vehicula, ab eo ſane quod ſordidum cenſebatur, Clerici prorſus, ac ſemper fuerunt immunes. At idem ſtatui nequit de reali præſtatione pecuniæ, equorum, vel plauſtrorum, ad quam Clericorum, atque etiam Eccleſiarum poſſeſſiones aliquando obligatæ fuerunt; id quod etiam intelligas de inſtauratione viarum, conſtructione pontium, aliiſque extraordinariis, ac ſordidis muneribus.

De Reali Clericorum Immunitate, ſive de Exemtione a Tributis.

XXII. Ac primo Eccleſiaſtica prædia, quibus potiſſimum Epiſcopi, ac Clerici alebantur, ea ſub Conſtantino ab tributis omnino fuiſſe exemta patet ex egregia ejuſdem Imperatoris lege: Leg. I. Cod. Theod. de Ann. & Tributis. *Præter privatas res noſtras, & Eccleſias Catholicas nemo ex noſtra juſſione præcipuis emolumentis familiaris juvetur ſubſtantiæ.* Atqui hæc immunitas poſteriorum Imperatorum conſtitutionibus vel revocata, vel duntaxat temperata videtur.

XXIII. Fortaſſe ſub Conſtantino, quum Eccleſiæ reditus nonniſi tenues eſſent, illius bona, ac

prædia a tributis generatim immunia fuere; quum vero deinceps Eccleſia poſſeſſionibus abundaret, tunc primum ad quædam duntaxat peculiaria tributa penſitanda legibus imperatoriis urgeri potuit. Juvat hic varia tributorum genera diſtinguere, ac ſimul a quibuſnam Clericorum, & Eccleſiarum bona immunia fuerint, hiſtorici tantum partes agendo, indicare.

XXIIII. Ac primo illud tributi genus occurrit, quod ab hominibus ratione agrorum, & poſſeſſionum ſuarum exigebatur; quodque in Jure civili, & vetuſtis Scriptoribus *Inlatio canonica*, ſive ordinaria, ut ab extraordinaria diſtingueretur, dici conſuevit: aliquando etiam *Capitatio terrena* nuncupatum eſt, ne confunderetur cum humana, ſive cenſu capitum, de quo ſupra n. VIII. egimus. Atqui ab hoc tributi genere videntur non fuiſſe exemta; quum enim ſpeciali Principum favore Eccleſiæ Theſſalonicenſis, Alexandrina, & Cpolitana immunes prodantur: *Leg. XXXIII. Cod. Theod. de Annon. & Trib. & ib. Leg. VI. de Patrociniis Vicorum;* profecto patet non commune omnium Eccleſiarum privilegium fuiſſe. Quamobrem S. Ambroſius Orat. *contra* Auxentium de tradendis Baſilicis. *Si tributum*, inquit, *petit Imperator, non negamus; agri Eccleſiaſtici ſolvunt tributum . . . ſolvimus, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Tributum Cæſaris eſt, non negamus.*

XXV. Alterum erat Tributi genus, quo novi milites, ac equi novi militares Imperatori præſtandi erant; hoc tributum *militum tyronum*, & *equorum canonicorum præbitio* dicebatur. Quum vero pecunia equorum loco penſitabatur, tunc ejuſmodi tributum *aurum tyronicum*, & *ſtratioticum* dictum eſt. Ab eo Clericos exemtos voluit Theod. Junior: *Leg. XXII. Cod. Theod. de Tyronibus.*

XXVI. Lege Conſtantii immunes quoque erant a vectigalibus pendendis ratione tenuis mercaturæ. *Leg. VIII. Cod. Theod. de Epiſcop. & Cler.* Tunc

enim

enim Clericis duntaxat inferioribus fas erat ad victum ſibi comparandum modeſtum quoddam induſtriæ genus exercere. At vero quum nonnulli ex clericis hac immunitate ad avaritiam abuterentur, hinc eorum negotiatio ad certam pecuniæ ſummam eſt redacta. *Ib. Lege XI. & Leg. XV. de Luſtrali Conlat.* Jam vero hæc non de quæſtuoſa, ſed de moderata tantum induſtria ad victum quærendum Clericis duntaxat inferioribus permiſſa intelligenda ſunt; & quidem pro eo tempore, quo exigui Eccleſiæ reditus ad danda univerſo clero honeſta alimenta ſatis non erant. Quare Eccleſiæ reditibus adauctis Valentinianus III. legem fecit, ut Clerici nihil prorſus negotiationis exercerent; vel ſi vellent negotiari, ſcirent ſe judicibus ſubditos Clericorum privilegio non muniri.

XXVII. Immunes etiam fuerunt ab omnibus *Superindictis*, ſive *Extraordinariis*; hoc eſt ab iis tributis, quæ Imperatores præter ordinaria, & canonica, urgente quadam neceſſitate irroganda decernebant. Ita Conſtantius Imp. *Leg. VIII. Cod. Theod. de Epiſc. & Cler.* Tum Honorius, & Theodoſius Junior *ib. leg. IIII.* quas leges poſtea Juſtinianus firmavit *Novell. CXXXI. cap. 5.*

XXVIII. Ex eadem Honorii lege exemti quoque erant ab tributis ad viarum, ac pontium conſervationem, & inſtaurationem conferendis: verum aliquot poſt annis legibus Theodoſii Jun. *Leg. III. Cod. Theodoſ. de Itin. muniendo* & Valentiniani III. *Novell. XXI. ad calcem Cod. Theod.* ea immunitas non modo Clericis, verum & ipſis Eccleſiis ademta fuit. Lex Theodoſii ita ſe habet. *Ad inſtructiones reparationeſque itinerum, pontiumque nullum genus hominum ceſſare oportet. Domos etiam divinas, ac venerandas Eccleſias tam laudabili titulo libenter adſcribimus.*

XXVIIII. Immunes etiam aliquando fuerunt ab tributis ſolvendis intuitu *Angariarum*, & *Parangariarum*: uti ex duabus Conſtantii legibus *Leg. X. & XIIII. Cod. Theod. de Epiſc. & Clericis* quas firma-

firmarunt Theodoſius M. *ib. Leg. V. de Extraord. ſive Sord.* & Honorius *ib. Leg. XXXX. de Epiſc. & Cler.* Verum an. 440. Theodoſius Jun. & Valentinianus III. ſuis legibus ſanxere, neminem, neque poſſeſſiones, quæ ad ſacroſanctas Eccleſias pertinerent, ab Angariis, & Parangariis Imperatore iter faciente excuſari. *Leg. XI. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. & Leg. XXI. ib. de Curſ. public. Ang. & Parang.* Id quod de Tributo, haud vero de ſordido munere præſtando intelligas; uti ſupra n. XX. notavimus.

XXX. Tandem bona Eccleſiæ immunia erant a tributo, quod *Denariſmus Unciæ*, ſive *deſcriptio lucrativorum* adpellabatur. Huic tributo obnoxia erant prædia illa, quæ quis ex curialibus alii cuidam relinqueret. Is, in cujus manus ejuſmodi bona perveniſſent, non quidem ex cauſſa onerosa, puta ex emptione, ſed ex titulo lucrativo, nimirum ex donatione, vel teſtamento pro ſingulis jugis ſingulos denarios, ſive uncias ſolvere quotannis debebat: ita ex binis Theodoſii M. Legibus: *nimirum CVII. & CXXIII. Cod. Theod. de Decurion.* quod tributum poſtea Theodoſius Jun. & Valentinianus III. duplicarunt. *Ib. leg. un. Quemadm. munera*. Porro, ubi Eccleſiæ donatione, vel teſtamento Curialium bona adquirerentur, ab ejuſmodi tributo binis Juſtiniani legibus exemta erant. *Leg. XXII. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. & Novel. CXXXI. cap.* 5. Num ante Juſtinianum eadem immunitate fruita ſint non conſtat.

XXXI. Igitur Bonorum Eccleſiæ, & Clericorum Immunitas ſex prioribus Eccleſiæ ſeculis non ſemper eadem fuit, ſed variam diverſamque conditionem ſubiit, prout Imperatores magis, minuſve in Eccleſias, atque earum miniſtros Clericos indulgentes fuerunt.

XXXII. Jam vero duo conſtare videntur. Primum: Eccleſias, licet ab pluribus tributorum ſpeciebus immunes, ratione tamen agrorum, & poſſeſſionum ſuarum ordinaria, & canonica tributa

jam

jam inde ab IIII. exeunte ſeculo ad uſque Juſtiniani tempora ſemper ſolviſſe. Id tum ex modo dictis manifeſtum eſt, tum quoque ex binis Juſtiniani legibus; nimirum *Novel. XXXV.* qua decernit, *ut prædia in Eccleſias a laicis translata, iiſdem oneribus, quibus jam antea ſubjiciebantur, ſint obnoxia*. *Et Novella XXXVII.* qua bona ab Arianis ablata Eccleſiis Africanis reſtitui quidem jubet, ſed hac adjecta clauſula: *ut tamen publicas pro iis penſiones conferant*.

XXXIII. Alterum: Bona clericorum patrimonialia ab ordinariis tributis exemta non fuiſſe. Et ſane Conſtantinus Imp. *Leg. XV. Cod. Theod. de Epiſc. & cler.* ſic ſtatuit. *De his ſane Clericis, qui prædia poſſident, ſublimis auctoritas tua non ſolum eos aliena juga nequaquam ſtatuet excuſare, ſed etiam pro his, quæ ipſi poſſident, eoſdem ad penſitanda fiſcalia perurgere*. Atque adeo eidem legi adjicitur, hujuſmodi Imperatoris decretum æquum viſum fuiſſe Epiſcopis, ac maxime Juſtitiæ convenire.

XXXIIII. Eodem VI. ſeculo, quo realis Eccleſiarum, & clericorum immunitas ex Imperatorum ſanctionibus ita ſe habebat; Galliarum Reges ſatis amplam Eccleſiis immunitatem conceſſere; ac primo quidem Chlodoveus, tum poſtea Chlotarius, cujus conſtitutio, quæ refertur *Tom. V. Concil. Edit. Labean.* ſic habet. *Agraria paſcuaria vel decimas porcorum Eccleſiæ pro fidei noſtræ devotione concedimus. Ita ut actor, aut decimator in rebus Eccleſiæ nullus accedat. Eccleſiæ, vel Clericis nullam requirant agentes publici functionem, qui avi, aut genitoris, aut germani noſtri immunitatem meruerunt*.

XXXV. Hanc immunitatem, qui ſecuti ſunt Galliarum Reges non confirmarunt modo, verum & ampliarunt. Carolus M. unicuique Eccleſiæ integrum *Manſum* ab omni tributo immunem conceſſit. Manſus Eccleſiaſticus dicebatur ea agri portio, quæ in dotem Eccleſiæ adſignari ſolebat,

 vel

vel Presbytero Eccleſiæ deſervienti cum aliquot mancipiis. Ita Du-cange in voce *Manſus*. Id confirmarunt Ludovicus Pius *Lib. I. Capitul. cap.* 85. & Carolus Calvus *Capitul. tit. XXXVII. cap. II.* Eandem Immunitatem Imperatores ad omnia prædia, & poſſeſſiones Eccleſiarum & Monaſteriorum extendiſſe patet ex Capitularibus *Lib. V. cap.* 229. & *Lib. VI. cap.* 109. Iiſdem tamen Capitularibus *Lib. IV. cap.* 37. decernitur, ut ſi novæ terræ ad Eccleſiam pervenirent cenſui ſubjectæ, tributa, quæ inde ſolvebantur, omni modo perſolvere pergant.

XXXVI. Verum in Regno Neapolitano aliter ſe res habebant. VII. enim Seculo prædia Eccleſiaſtica videntur non fuiſſe a tributis exemta. Nanq. Conſtantinus Pogonatus an. 681. Agathoni Papæ indulſit, ut de Patrimoniis S. Petri exſtantibus in Sicilia, & Calabria nullum exſolveret tributum. Idem etiam pro patrimoniis exſtantibus in Lucania, & apud Brutios Romanæ Sedi indulſit Juſtinianus Rhinotmetus. Profecto hæ ſpeciali privilegio indultæ immunitates indicant reliqua Eccleſiaſtica prædia non fuiſſe a tributis exemta.

XXXVII. Concilia Eccleſiæ quod ſpectat, Immunitas a Chlodoveo Eccleſiis tributa refertur in Synodo Aurelian. I. an. 511. *can. V.* Tum exemtio *Manſi* Eccleſiaſtici firmata reperitur in Synodis Meldenſi an. 845. Wormatienſi an. 868. & Troſlejana an. 924. Synodus quoque Valentina III. an. 855. conſtituit; *ne de dotibus Eccleſiarum ullus cenſus a Secularibus exigatur*. Tum Concilia, & Epiſcopi VIIII. & X. Seculo in id potiſſimum incubuerunt, ut unicuique Eccleſiæ integer *Manſus* immunis a tributis adſignaretur, & conſervaretur. Unde non abs re colligitur bona Clericorum patrimonialia exemta a tributis non fuiſſe; præſertim quod in Can. Wormatienſi relato in *cap. I. de Cenſibus* ſtatim ſubnectatur. *Et ſi quid aliquid amplius habuerint, inde ſenioribus debitum ſervitium impendant*.

XXXVIII.

XXXVIII. Verum Concilia Lateranenſia ſub Alexandro III. & Innocentio III. bona Eccleſiarum, & Clericorum prorſus a tributis immunia ſanxere. Quod de patrimonialibus etiam Clericorum bonis intellexiſſe inde evincitur, quod hoc ſenſu illam immunitatem acceperint Concilia per ea tempora celebrata; uti Narbonenſe, Toloſanum, Colonienſe &c. & pro Regno Neapolitano Melphitanum ſub Urbano II. an. 1090. *Can. II.* Id quod ratum quidem habuerunt Principes noſtri Carolus II. *in Capit.* 98. & Ferdinandus Aragonius *Prag. III.* at quibuſdam adjectis limitationibus; & quidem Carolus II. eam immunitatem tantummodo de Bonis ad Clericos legitime ſpectantibus intelligendam voluit; & Ferdinandus Arag. a Clericis tributa exigi juſſit de bonis, quæ per Contractus adquiſierint.

XXXVIIII. Denique hac de re actum eſt in noviſſimo Concordato; quo *cap.* I. decernitur, ut Bona Eccleſiarum æque ac laicalia in Cenſum, ſive *Cataſtum* referantur; at Eccleſiæ tantummodo medietatem quantitatis, quam laici ſolvunt, conferant: tum pro bonis, quæ Eccleſiis in poſterum acquirantur, integra exigatur penſio, exceptis bonis Eccleſiarum Parochialium, Hoſpitalium, & Seminariorum, & ſacris Clericorum patrimoniis, quæ ſummam ducatorum quadraginta non excedant; neque Clericus ad titulum beneficii ſit ordinatus.

XXXX. Præterea Epiſcopis conceditur exemtio a vectigali farinæ pro quantitate taxanda a Nuntio Apoſtolico, Clericis pro ſex farinæ modiis, Regularibus, Sanctimonialibus, & Seminariorum alumnis pro quinque: ceterarum vero ſpecierum exemtiones Clericis adhuc conſtant, prout moris erat ante Concordatum. Poſtremo exemtiones, quibus fruebantur Archiepiſcopus, Clerus Secularis, & Seminarium urbanum Neap. nihil per Concordatum immutatæ ſunt, quin potius firmatæ.

Subſidia Voluntaria.

XXXXI. Liberum eſt Eccleſiaſticis de bonis Eccleſiæ, & beneficiorum voluntaria Principi ſubſidia ob Reipublicæ neceſſitates offerre. Hujus rei nonnulla occurrunt exempla Seculo VIII. & IX. Ac præcipue ex Synodi Vernenſis an. 755. *Can. VI.* & ex Capitulari Ludovici Pii an. 817. conſtat eo tempore uſum invaluiſſe, ut monaſteria ſingulis annis dona quædam, ac munera Regi offerrent; quæ quidem primum voluntaria, dein in quandam neceſſitatem abiere. In Synodo prope Theodonis villam habita conſentientibus glorioſis Principibus Lothario, Ludovico, & Carolo ſancitum eſt ex una parte quidem, ne Principes pro exigendis ſubſidiis res Eccleſiæ invadant: ex altera vero, ut quiſque Eccleſiaſticus *juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ ſubſidia, quibus Reſpublica indiget, promte & ex animo paret, & impigre ſtudeat offerre.*

XXXXII. Tum Concilium Lateran. ſub Alexandro III. *Cap. 4. de Immunitate* ſub anathemate quidem prohibet taliis, & exactionibus res, & perſonas Eccleſiaſticas gravari; at ſtatim ſubjungit: *niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem, vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla exactione ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates, ubi non ſuppetunt facultates laicorum, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.*

XXXXIII. Ne vero Clerici facilius quam oporteat ea ſubſidia decernant, conſulendum Rom. Pontificem Innocentius III. *Cap. 7. eodem*, & Bonifacius VIII. *cap. 3. eodem in* VI. Sedis Apoſtolicæ veniam omnino requirendam ſanxere ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ac S. Sedi reſervata. Unde orta ſunt diſſidia inter eundem Bonifacium, & Philippum Pulchrum Galliarum Regem. Videſis Natalem Alex. *diſſert. VIII. in Seculum XIII. & XIIII.* Quam tamen Conſtitutionem Benedictus XI. pertinere voluit ad exigentes a Clericis, non ad recipientes a ſpon-

ſponte offerentibus. Eandem demum Clemens V. prorſus abolevit *Clementina unica de Immunitate Eccleſ.* Pro Regno Neap. jus obtinet, ut Rom. Pontifex petente Rege ſubſidia conferenda decernat. Quo pacto anno 1743. Benedicto XIIII. decernente a Clericis beneficiariis Regni Neap. Carolo Borbonio ſubſidia collata ſunt pro graviſſimis impenſis factis ad avertendam peſtem Meſſanenſem a Regno Neapolitano.

TITULUS X.

De Summo Pontifice.

I. Inter plures varioſque Eccleſiaſticæ Hierarchiæ gradus principem habet locum R. Pontifex, quippe qui in univerſa Eccleſia Primatum non humani, at divini juris habeat, & Caput ſit totius Eccleſiæ. Tum Primatus hic non modo honoris, & dignitatis, verum & poteſtatis, & auctoritatis eſt. Qua de re pluribus iiſdemque honorificis titulis præ reliquis Orbis Chriſtiani Epiſcopis in Eccleſia perpetuo, ac univerſali more decorari conſuevit: & quidem jure meritoque; quum Petrus, cui R. ſuccedit Pontifex ab ipſo Chriſto Domino præcellentem ſupra ceteros poteſtatem, auctoritatemque acceperit, & primarium Eccleſiæ fundamentum fuerit conſtitutus commutato etiam nomine, nimirum, ut illo Simonis abjecto, dein Syriace ܟܐܦܐ *Chipho*, Græce πέτρος, Latine *Petra*, ſive *Petrus* nuncuparetur.

II. Igitur R. Pontifex paſſim in veteri Eccleſia ab antiquis Patribus, & Conciliis meritiſſimo jure adpellatus eſt *Pater Patrum*, *Apoſtolicum culmen*, *Petra*, & *Fundamentum Eccleſiæ*, *Apex totius Epiſcopatus*, *Pontifex Chriſtianorum*, *Summus Sacerdos*, *Eccleſiæ univerſalis Antiſtes*, *Sum-*

mus omnium Præſidum Pontifex, *Eccleſiæ Caput*, *Chriſti Vicarius*, *Chriſti Ovilis Paſtor*, *Chriſti vineæ Cuſtos* , *Caput omnium Epiſcoporum* , *Caput unitatis* , *potiſſimus Sacerdos*, *Caput omnium Domini ſacerdotum* &c.

III. Tum R. Eccleſia, utpote S. Petri , ejuſque Succeſſorum Sedes, ipſa quoque *Eccleſia Principalis* nominata eſt , *Petri Cathedra* , *Unitatis Eccleſiaſticæ centrum*, *Eccleſia*, *unde unitas Sacerdotalis exorta eſt* &c.

IIII. De nomine *Papæ*, quo R. Pontifex pluribus abhinc ſeculis communi loquendi uſu diſtinguitur, hic pauca dare juvat. Etymon ſi quæras, quidam conflatum putant ex notis *Pa Pa* , quæ ſignificant *Patrem patrum*; quo nomine R. Pontifex crebro diſtinguitur in antiquis monumentis. At vero Voſſio aliiſque ductum placet a Græco πάππας vel παππᾶς ; qua voce blandientes , vel balbutientes pueruli parentes ſuos compellare ſolebant; uti pluribus demonſtrant Lexicographi ; ac præſertim ex Philemone Comico apud Athenæum *Lib. VIII.* ubi legitur: χαῖρε πάππα φίλτατε ; & ex Homero *Odyſſ. Lib. VI.* ubi puerula ſic Patrem compellat: πάππα φίλε.

V. Hoc nomen antiquitus Clericis omnibus commune erat; uti oſtendit Walfridus Strabo *de Rebus Eccleſ. cap. VII.* dein vero ſolis tributum eſt Epiſcopis. Et ſane in antiquis Eccleſiaſticis monumentis tributum reperitur Cypriano , Athanaſio, Auguſtino , aliiſque Epiſcopis . Sed reverentiæ cauſſa peculiariter junior Epiſcopus Seniorem ſic vocabat ; quemadmodum ex *Can. LIIII. Syn. Carthag.* probat Joſephus Scaliger *Elencho trihæres. Serrarii*. Denique Seculo XI. Conſtit. S.Gregorii P. in Syn. Rom. an. 1072. ſançitum fuit , nulli in toto orbe licere, ſive ſe, ſive alium præter R. Pontificem Papam nuncupare . Videſis Benedictum XIIII. *de Syn. Diœceſ. Lib. I. cap.* 3. & Card. Baronium *in notis ad Martyrol. ad diem X. Januar.*

VI. R.

VI. R. Pontificis ſupra omnes Chriſtiani Orbis etiam Patriarchales Eccleſias Primatum argumentis tum e Sacro Codice, tum ex antiqua Eccleſiaſtica Traditione depromtis fuſe demonſtrant Theologi. Nos pro inſtituti noſtri ratione tantummodo ex eo demonſtrabimus, quod jam inde ab ævo Apoſtolico poteſtatem in univerſa Eccleſia exercuerit.

VII. Ac 1. quidem ſeſe divinus Primatus exeruit canones condendo, canones exequendo, ad Canones cogendo reliquos in Epiſcopatu Fratres.

2. Seſe latius explicuit nutantes in fide confirmando, devios ad fidem revocando, pertinaces a fidei communione ſegregando.

3. Seſe luculentius protulit unitatem commendando, ad unitatem cogendo, unitatem vindicando: unitatis enim ut centrum eſt R. Eccleſia, ita Tutor, & Vindex eſt R. Pontifex.

VIII. Tria hæc capita petitis undequaque ex antiquitate monumentis explicare hic, & adſtruere noſtri inſtituti ratio non ſinit; id quod, Deo dante, in noſtris Antiquitatibus Chriſtianis præſtabimus. Tantummodo juvat paucis indicare tres præcipuas Sedis Apoſtolicæ prærogativas ex conſtitutis illis capitibus, tanquam ex jactis fundamentis exſurgentes: nimirum I. Ad Romanam Sedem oppreſſorum omnium ex univerſo orbe perfugium, ac recurſus. II. Romanæ ſedis in dubiis ſive doctrinæ, ſive diſciplinæ communis gravioribus conſultatio. III. Ad Romanam ſedem graviorum cauſſarum ſive poſt, ſive etiam ante in Provinciis judicium relatio: nihilque finitum in quaque Eccleſia unquam creditum, niſi calculus R. Pontificis acceſſiſſet.

VIIII. Ac primo ex univerſo chriſtiano orbe ad ſedem Romanam confugere, qui ſe gravatos putabant, conſuevere. Seculo II. Marcion ab Epiſcopo ſuo excommunicatus ad Pium I. Romam contendit, ut abſolutionem obtineret. Epiphanius *hæreſi XXXXII.* Seculo III. Fortunatus, & Felix

a Cy-

a Cypriano communione privati ad Cornelium Papam provocarunt. Cyprianus *Lib. I. ep.* 3. Nec ita multo poſt Stephano Romanam ſedem habente Baſilides in Hiſpania depoſitus ad Stephanum ſupplex acceſſit: Cyprianus *ib. Ep.* 4. Seculo IIII. Athanaſius ab Orientalibus depoſitus ad Julium I. ſeſe recepit, ut reſtitueretur: Sozomenus *Lib. III. cap.* 2. dein paucis poſt annis Concilium Sardicenſe Epiſcopis permiſit, ut in Synodis Provinciæ depoſiti ad Rom. Sedem adpellare poſſent; tum ſubdit: *Alter Epiſcopus in ejus Cathedra poſt adpellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur, niſi cauſſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata*. Demum Seculo V. ad Innocentium I. recurrit Chryſoſtomus, uti *ex binis ejuſdem Epiſtolis* ad Innocentium, & ad Leonem I. Flavianus Cpolitanus, uti ex Liberato *in Breviario cap.* 12. & *ex Epiſtola* Theodoreti ad Leonem. Unde Actione II. Concilii Chalcedonenſis legimus. *Ingrediatur & Reverendiſſimus Epiſcopus Theodoretus, ut ſit particeps Synodi, quia reſtituit ei Epiſcopatum SS. Archiepiſcopus Leo*.

X. Alterum quod ſpectat, 1. Hieronymus *Ep. ad Ageruchiam* diſerte ſcribit, ſe apud Damaſum ad reſpondendum Synodicis conſultationibus, quæ ex Oriente, & Occidente ad R. Sedem mittebantur, operam navaſſe. Ipſe Hieronymus in quæſtione, num una in Deo, an tres dicendæ ſint hypoſtaſes, aperte fatetur ſe tres hypoſtaſes dicturum, ſi Damaſus dici jubeat. Cyrillus Alex. dum Neſtorium ad ſaniorem mentem crebrioribus litteris fruſtra revocare experitur, rem omnem ad Cæleſtinum ex more Eccleſiarum refert: *Longa Eccleſiarum conſuetudo ſuadet, ut ejuſmodi res Sanctitati tuæ communicentur*. Tum Cæleſtinus Neſtorium hæreſeos auctorem ſacerdotio privat, & Cyrillo dat in mandatis, ut R. Sedis auctoritate adſcita, ſententiam iſtam exſequatur, & Cpolitanæ Eccleſiæ proſpiciat. Hoc Cæleſtini judicium

cium in Synodo Epheſina probatum eſt. In Neſtorium enim damnationis ſententiam dum proferunt, ad id coactos ſe Patres fatentur, & a ſacris canonibus, & Epiſtola ſanctiſſimi Epiſcopi Cæleſtini: ἀναγκαίως κατεπειχθέντες ἀπό τε τῶν κανόνων, καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν. Quare legitime, & ex ordine loquitur Juſtinianus, dum ſcribit, omnia, quæ ad unitatem, & ſtatum Eccleſiæ ſpectant, *referri a ſe ad beatitudinem Papæ veteris Romæ, eo quod ſit caput omnium ſanctiſſimorum Dei ſacerdotum*. Leg. VII. Cod. de Sum. Trinit. Hactenus de Oriente; pauca ſubnectere liceat de Occidente.

XI. Ac primo damnata hæreſi Pelagiana Synodi Milevitana, & Carthag. ad Innocentium I. retulerunt, ut Synodicæ definitioni *Apoſtolicæ Sedis adhiberetur auctoritas*. Ep. Conc. Milev. ad Innocentium I. Qua de re Auguſtinus Serm. 11. de verbis Apoſtoli: *Jam de hac re duo Concilia ad Rom. ſedem tranſmiſſa ſunt, inde reſcripta venerunt, lis finita eſt*. Innocentius I. *epiſt. ad Synodum Milevitanam* pluribus oſtendit antiquam eſſe conſuetudinem, ut in rebus dubiis, præſertim ſi de fide agatur, ex omnibus provinciis ad Rom. Sedem referatur; *præſertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & coepiſcopos noſtros nonniſi ad Petrum .... referre debere, velut nunc retulit dilectio veſtra; quod per totum mundum proſit Eccleſiis omnibus*. Jam vero etiam ante Innocentium, quum Himerius Tarragon. Epiſcopus Siricium de quibuſdam communis dubiæ diſciplinæ capitibus conſuluiſſet, conſultationi Himerii reſpondens Siricius ſic loquitur: *Ad Romanam Eccleſiam utpote ad caput tui corporis retuliſti*. Porro non eſt, cur hic longius immoremur. Videſis Natalem Alexandrum *Diſſert. IIII. in Hiſt. Eccleſ. Sec.* 1.

XII. Tertio denique graviores cauſſas ſive poſt, ſive etiam ante Epiſcopale in provinciis judicium, R. Sedi deferri conſueviſſe pluribus demon-

monſtratur. Ac 1. uti obſervavimus Tit. VII. n. 8. in extraordinariis quibuſdam, & inuſitatis caſibus ad R. Pontificem devolvebatur jus electionis, & confirmationis quorundam Epiſcoporum etiam Orientalium. Unde S. Leo M. Maximum in Epiſcopatu Antiocheno, *Conc. Chalced. Act. VII.* & Anatolium in Epiſcopatu Cpolitano confirmavit, *Epiſt. ejuſdem Leonis ad Martianum*. Tum S. Gregorius M. paſſim in ſuis Epiſtolis indicat ſe mittere Pallium, quod eſt Archiepiſcopatus inſigne, ad varios Metropolitas Græciæ, Galliæ, Hiſpaniæ &c.

XIII. De Epiſcoporum depoſitione antiquiora, & perſpicuiora habemus monumenta, quibus conſtat, R. Pontifices ſæpe rogatos, ut Epiſcoporum depoſitionem in Synodis ferendam juxta Canones vel curarent, vel urgerent pro ſua ipſorum auctoritate. S. Cyprianus *Lib. III. ep.* 13. ad Stephanum Papam, ipſum rogat, ut *ad plebem Arelate conſiſtentem litteras dirigat, quibus abſtento Marciano, alius in locum ejus ſubſtituatur*. Tum Nicolaus I. octo recenſet Patriarchas a Rom. Pontificibus depoſitos. Præterea Dioſcorus Alexandrinæ Sedis Epiſcopus in Oecumenica Synodo auctoritate præcipue Sedis Apoſtolicæ depoſitus eſt: Conc. Chalced. *Act. II.* & Gelaſius P. *Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ*. Flavianus Patriarcha Antiochenus a Damaſo Pontifice depoſitus eſt. Theodoretus *Lib. V. cap.* 23. Præterea Concilia generalia convocare, iiſdem vel per ſe, vel per ſuos legatos præſidere, eorumque Decreta confirmare: ad hæc diſciplinæ communis præceptis ex urgentibus cauſſis diſpenſare, & Canones in caſibus particularibus ratione boni communis relaxare ſemper R. Pontificis jura fuere. Hæc profecto ex antiquiſſimis Eccleſiaſticis monumentis perſpicua ſunt, quam quæ maxime; at quonam jure, niſi Primatus, tantam in omnes Orbis chriſtiani Eccleſias poteſtatem R. Pontifex exercuiſſe dicendus eſt?

XIIII.

XIIII. Acceſſit his, quod jure Decretalium R. Sedi reſervata manſerint: 1. Indulgentias plenarias largiri. 2. Breviarium, ac Miſſale corrigere, ac mutare. 3. Servos Dei, qui mortem obiere, in Sanctorum canonem referre. 4. Ordines Regulares, eorumque regulas adprobare. 5. Cathedrales Eccleſias erigere, ſupprimere, unire, eaſque vel majori dignitate ornare, vel ſuis prærogativis exſpoliare. 6. Epiſcopos eligere, & confirmare, iis exceptis Epiſcopatibus, quorum electiones ex Concordatis, uti ſuo loco diximus, vel ad Cathedralium Capitula, vel ad Reges pertineant. 7. Inferiores Eccleſiarum titulos, & beneficia in nonnullis caſibus ſedi Apoſtolicæ reſervare. 8. Enormia, & atrocia crimina abſolvenda ſibi unice adſcribere. 9. Celebriora quædam vota relaxandi facultatem ſibi tantummodo vindicare: uti reapſe Rom. Pontifici reſervata ſunt quinque vota, ſcilicet caſtitatis perpetuæ, ingrediendi Religionem adprobatam, & peregrinationis in Jeruſalem, ad limina Apoſtolorum, & ad S. Jacobum in Compoſtella. Porro de R. Pontifice, ejuſque in univerſalem Eccleſiam Primatu, juribus, prærogativis &c. fuſius in noſtris Antiquitatibus Chriſtianis.

TITULUS XI.

De S. R. E. Cardinalibus.

I. SUmmi Pontificis Senatum conſtituunt Cardinales; ita dicti a *Cardinibus*, hoc eſt titulis, ſive Eccleſiis, quibus adfixi, & mancipati ſunt. *Cardo* enim vel eſt a Græco κραδάω *agito*, quia in cardinibus janua agitatur, & vertitur, vel potius, ut placet Voſſio, a κάρτος pro κράτος *robur, firmitas*; quia in cardinibus ſit totum januæ robur.

bur. Merito igitur hoc nomen iis Clericis tributum eſt, quibus Eccleſiæ in titulum collatæ ſunt, ut in iis, quibus perpetuo adfixi eſſent, principem haberent locum, atque adeo circa eos Eccleſiæ, veluti valvæ circa cardines, volverentur: ſic enim recte ab iis diſtinguuntur, quibus Eccleſiæ ad tempus, & in commendam concreditæ fuerint. Unde Gelaſius P. Ep. ad Cæleſtium Epiſcopum *Epiſcopum Cardinalem* ab Epiſcopo *Inerventore*, ſeu *Viſitatore*, cui Eccleſia ad tempus commiſſa eſt, diſerte diſtinguit. *Can. III. Diſt.* 24. Tum apud Gregorium M. Cardinales dicuntur *Proprii*, *ac Ordinarii Eccleſiarum Rectores*.

II. Principio ſingulæ Eccleſiæ ſuos habebant Cardinales; ideſt Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos Diœceſibus, Parochiis, & Diaconiis præpoſitos; & uti pluribus demonſtrat Muratorius *Diſſert. LXI. Antiq. Ital. med. ævi*, Cardinalium etiam titulum pleræque Eccleſiæ per plura ſecula retinuerunt. Verum aucta Cardinalium Romanorum dignitate, deſierunt ſenſim pleræque Eccleſiæ titulares ſuos adpellare Cardinales.

III. Romanam igitur ad Eccleſiam quod ſpectat, in ea Tituli partim erant Parochiæ, ideoque Præsbyteris creditæ, unde Cardinales Presbyteri; partim vero erant Diaconiæ, ideoque Diaconis commiſſæ, unde Diaconi Cardinales; Romæ enim præter Eccleſias, in quibus Sacramenta adminiſtrabantur, erant quoque Hoſpitalia cum adhærentibus Sacellis, ſive Oratoriis; porro hæc, eo quod Diaconis commiſſa eſſent, inde *Diaconiæ* dictæ ſunt.

IIII. Cardinalium numero undecimo ſeculo viciniores Epiſcopi adgregati ſunt; qui eſſent tanquam Chorepiſcopi R. Pontificis, cui præcipue opem in totius Eccleſiæ gubernatione præſtarent. Hi olim erant ſeptem: nempe Oſtienſis, Portuenſis, Albanenſis, Præneſtinus, Sabinenſis, Tuſculanus, & S. Rufinæ, ſeu Silvæ Candidæ; verum hoc ultimo Epiſcopatu cum Portuenſi conjuncto ſex remanſerunt.

V. Cre-

V. Crevit Cardinalium dignitas maxime poſtquam Nicolaus II. præcipuas eis partes in R.Pontificis electione tradidit. *Can. I. Diſt.* 23., & *Can. I. Diſt.* 79. adeout deinde reliquum clerum excluſerint, ac etiam anteierint Epiſcopis, quibus initio non præferebantur, quum Cardinalatus non ſit Ordo Eccleſiaſticus, ſed ordini adjecta dignitas. Quin immo, uti poſt alios Canoniſtas notat Barboſa *Lib. I. Juris Eccl. cap.* 3. uſque ad tempora Bonifacii VIII. *nullus erat Epiſcopus, qui vellet fieri Cardinalis, quia putabant non licere deſcendere a majore dignitate ad minorem*; primum ſub Alexandro III. uti monet Onuphrius *pag.* 54. *ſub quo Romana Eccleſia ad maximum in terris faſtigium evecta fuit, ex Epiſcopis Cardinales fieri cœperunt; ea tamen adhibita moderatione, ut quoties accideret aliquos creari Cardinales, qui Epiſcopi, vel Archiepiſcopi eſſent, ſingulis una ex Cardinalibus Eccleſiis* (Epiſcopalibus) *tradebatur, quod tunc incongruum videretur, ex Epiſcopo Presbyterum fieri, ſed minus inconveniens ex Epiſcopo, vel Archiepiſcopo fieri Epiſcopum Cardinalem*.

VI. Ornaverunt plurimum Cardinales 1. Innocentius IIII. rubro galero, tum Bonifacius VIII. veſte coccinea, ſive purpurea lacerna: dein Paullus II. rubro pileolo, aliiſque inſignibus. Denique Urbanus VIII. titulo Eminentiſſimi honeſtavit.

VII. Cardinalium numerus incertus olim, ac vagus a Sixto V. præfixus eſt, ne ſeptuaginta excederent; numerus quidem congruens cum ſeptuaginta Senioribus in Moſis adjumentum adſumtis, ac ſeptuaginta diſcipulis Chriſti Domini: iiſdemque addicti ſunt ſex Epiſcopatus ſuburbicarii, quinquaginta tituli Presbyterales, & quatuordecim Diaconiæ.

VIII. Præcipuum Cardinalium munus eſt Papæ in Eccleſiæ regimine conſilio, & opera adeſſe: & ſicuti antiquitus, uti alibi monuimus, R. Pontifices nihil grave, niſi convocato Clero, atque adeo Epiſcoporum Synodis, decernebant; ita tractu tem-

temporis majoris momenti negotia in Conciſtorio Cardinalium tractari cœperunt : unde Cardinales a D. Bernardo *Collaterales*, *& Coadjutores Papæ* adpellantur. Ut autem veluti Synodum Occidentalem repræſentarent, primum Baſileenſis, deinde Tridentina Synodus ex diverſis nationibus adſumtos voluerunt ; tum eadem de cauſſa Epiſcoporum qualitates in Cardinalibus Patres Tridentini requirunt.

VIIII. Igitur Papa utitur conſilio Cardinalium in Conciſtorio; hanc vocem ad denotandum Principis Senatum in re civili receptam, Papæ ſuam fecerunt, ut ſignificaret omnium Cardinalium in Curia præſentium conſeſſum coram Pontifice in ejus Palatio.

X. Conciſtorium hujuſmodi duplex eſt : Secretum unum, & Ordinarium ; alterum Publicum, & Extraordinarium. In Secreto nonniſi Cardinales cum R. Pontifice adſident ; at contra ad Publicum aliis etiam patet aditus. Graviora tantummodo negotia in Conciſtoriis tractantur, quæque omnem partium contentionem excludunt, ut Supremum Principis Senatum decet. Præteritis quidem ſeculis etiam cauſſæ contentioſæ, ac minores in Conciſtoriis tractabantur, uti patet ex Actis Innocentii III. *pag*. 28. ex editione Boſqueti ; ſed hæ rejectæ ſunt partim ad Congregationes Cardinalium, partim ad Tribunalia Urbis, quæ hodie Romanam Curiam egregia forma conſtituunt.

XI. Congregationes cœtus ſunt aliquorum Cardinalium jure noviſſimo per Pontifices inſtituti ad certa negotiorum genera dirigenda, diſcutienda, terminanda. Harum ſingulis ſinguli præficiuntur Cardinales, una excepta Congregatione Inquiſitionis, cui ipſe Papa proxime præeſt. Tum vel Ordinariæ ſunt certis expediendis negotiis addictæ, quales ſunt Congregationes *Indicis*, *Inquiſitionis*, *Interpretationis Concilii*, *Sacrorum Rituum*, *& de negotiis Epiſcoporum*, *& Regularium*. Aliæ ſunt extraordinariæ, quæ pro peculiaribus quibuſdam

dam negotiis præter conſuetudinem incidentibus indici ſolent; quibus finitis diſſolvuntur.

XII. Atque hæ quidem Congregationes ad res Eccleſiaſticas pertinent: nam ſunt & aliæ, ut *Sacræ Conſultæ* pro cauſſis criminalibus totius Rom. ditionis extra urbem; *Boni Regiminis* pro tuendis rebus, & juribus Univerſitatum; *Tribunal Capitolii* pro cauſſis intra urbem civilibus; uti pro criminalibus *Tribunal Gubernii*: tum & Tribunal *in Monte Citorio*, quod cumulativam habet cum Capitolio *in civilibus*, & privativam a quocunque Tribunali in Eccleſiaſticis; atque ut recipit adpellationes totius orbis, ita ab eo ad Sacram Romanam Rotam in utriſque adpellatur. Verum pleraque ex his ad Principatum potius, quam ad Sacerdotium pertinent; nec iis Cardinales, ſed Prælati adfiguntur.

TITULUS XII.

De Legatis Ecclesiasticis.

I. Legatorum uſus uti in Republica civili, ita quoque in Eccleſiaſtica, jam inde a primis ſeculis invaluit. Paſſim enim in antiquis monumentis Legati occurrunt ab Epiſcopis ad Synodos, vel ad Principes miſſi. Quum enim ſingulis Epiſcopis commodum non eſſet ad Concilia convenire, ipſis libertas data eſt, ut Legatos mitterent, vel Epiſcopos, vel Presbyteros, qui eorum vice in Conciliis fungerentur. Unde in Actis Conciliorum Carthaginienſium frequenter occurrunt Legati Provinciarum Numidiæ, Mauritaniæ, Bizacenæ, & Tripolitanæ. Tum ab ipſis Conciliis Carthaginienſibus Legati aliquando ad Sedem Apoſtolicam, vel etiam ad Imperatores miſſi ſunt, præſertim in cauſſa Donatiſtarum. Verum ſupra

ceteros ſemper emicuere Legati Sedis Apoſtolicæ; hi autem vel ſunt *miſſi*, vel *nati*. De miſſis primum agemus, dein de natis.

II. Jam vero Legati a R. Pontificibus mitti conſueverunt, vel ad negotia expedienda, vel ad Sedis Apoſtolicæ vices agendas: tum ad negotia expedienda dirigebantur, vel ad Eccleſias, uti Legati Zoſimi Papæ ad Epiſcopos Africæ pro tuendis Adpellationibus a Synodis Africanis ad Sedem Apoſtolicam: vel ad Principes, & Imperatores; uti Legati Liberii Papæ ad Conſtantium Imperatorem pro cogenda Synodo Aquilejæ adverſus Arianos.

III. Porro Legati, qui ad Sedis Apoſtolicæ vices gerendas mittebantur, veluti plenam exercebant Legationem: exprimebant enim Summi Pontificis auctoritatem; unde iiſdem fruebantur prærogativis, quibus ſi Pontifex adeſſet, uteretur. E. g. in Synodo Nicæna Vitus, & Vincentius, licet nonniſi Presbyteri eſſent, attamen, quia Silveſtri Papæ legatione fungebantur, Synodo præfuere.

IIII. Aliud quoque Legatorum Sedis Apoſtolicæ genus Eccleſiaſtica nobis exhibet Hiſtoria: eorum nempe, qui longiores in Urbe Regia moras trahebant, quique non alicui peculiari negotio addicti erant, ſed ad quaſcunque cauſſarum, aut negotiorum Eccleſiaſticorum emergentium figuras præſto erant apud Principes. Primum iſtiuſmodi legationis exemplum habemus in Juliano Coenſi, qui a S. Leone in Urbe Imperatoria Apoſtolicæ Sedis Legatus fuit conſtitutus ad proſpiciendum, ne hæreſes Neſtoriana, & Euthychiana in Conciliis Epheſino, & Chalcedonenſi jam damnatæ invaleſcerent; tum quæ ſuggerenda Imperatoribus forent, vice Pontificis, inſinuaret, ac de rebus ambiguis Pontificem conſuleret, eumque de ſtatu Eccleſiarum Orientis creberrimis relationibus admoneret. Hi Legati *Apocriſarii*, ſive *Reſponſales* dicebantur, quod Reſponſa, ſeu Mandata exſequerentur eorum, a quibus miſſi erant.

V. De-

V. Demum *Legati Nati* dicuntur illarum Eccleſiarum Epiſcopi, quibus dignitas Legationis Apoſtolicæ perpetuo eſt adnexa. Dicuntur *Nati*, quod per ipſam Epiſcopatus adeptionem ſine ulla nova Sedis Apoſtolicæ, vel Pontificis commiſſione, Legati Apoſtolici conſtituuntur, ſive naſcuntur. Antiqua hujuſmodi Legatorum exempla habemus in Epiſcopis Arelatenſi, & Theſſalonicenſi, qui frequentibus, ac continuis Sedis Apoſtolicæ legationibus, veluti hæreditariam ſibi legationem fecere. Iſtiuſmodi Legati, ſive potius Sedis Apoſtolicæ Vicarii in Provincias ſibi concreditas eandem pene exercebant juriſdictionem, ac Patriarchæ in ſuas Diœceſes; qua de re ſecutis temporibus Primates dicti ſunt. Atque hæc de Legatis jure antiquo ſatis.

VI. Jure novo triplex agnoſcitur Legatorum genus. 1. Legati a latere; Cardinales nimirum, qui in legationes abeunt, quique a latere dicuntur, quaſi dimiſſi a latere Pontificis, cui ſemper adhærere cenſentur; qua de re utuntur Apoſtolicis inſignibus *cap.23. De privilegiis*; ac iis juris antiqui Legatis reſpondere videntur, qui ad Apoſtolicæ Sedis vices gerendas miſſi veluti plenam exercebant legationem. Jure novo frequentia occurrunt hujuſmodi Legatorum exempla apud Reges, & Principes pro bellis componendis, vel pro fœdere adverſus infideles, vel hæreticos, ſimilibuſve gravioribus negotiis. De Luca *in Rel. Rom. Cur. Diſc. IIII. n. II.* Porro horum in Provinciam adventu ſilet aliorum Legatorum poteſtas: *cap.* 8. D*e officio Legati.*

VII. Legatorum a latere plurimæ ſunt facultates, quas partim extraordinario, ſpecialique mandato habere ſolent: uti quaslibet Eccleſias quomodolibet exemtas viſitare, in cauſſis majoribus, qua civilibus, qua criminalibus, judicare, reos vel enormium criminum abſolvere, beneficia vacantia etiamſi juriſpatronatus Eccleſiaſtici ſint, reſervata, aut affecta conferre; in ordinibus ſuſcipiendis, & in matrimoniorum impedimentis diſpenſare:

re : aliaque non pauca, quæ videſis apud Fagnanum *de Officio Legati*.

VIII. Alterum legationis genus ſubeunt Legati, qui *Minores* dicuntur, miſſi non ex Cardinalium collegio, qui vices Apoſtolicas ſuſcipiunt, idque ratione perſonæ non Eccleſiæ *Can.IV. Cauſ.* 25. *q. II. Cap. 6. De præſumptionibus*. Ex horum numero ſunt Nuntii Apoſtolici antiquis Apocriſariis reſpondentes, quos poteſtate quaſi *a latere Legati* inſtructos Sedes Apoſtolica ad Reges, Magnos Principes, Reſque publicas mittit. Quanta ſit hujuſmodi Legatorum poteſtas ex tenore Brevium Pontificiorum dignoſcatur oportet.

VIIII. Ad tertium tandem Legationis genus pertinent Legati nati, qui ſane iidem ſunt, atque illi, qui jure antiquo ex privilegio ſuarum Eccleſiarum legationis munus obibant : de his ſatis *n. V.* Hujuſmodi prærogativa fruuntur Epiſcopi Cantuarienſis, & Eboracenſis in Anglia, Remenſis, Bituricenſis, & Lugdunenſis in Gallia, Toletanus, & Bracarenſis in Hiſpaniis, Piſanus in Italia pro Corſica, aliique.

X. Nec tantum Epiſcopis, verum & Principi alicui ob præclara in Eccleſiam merita munus *Legati nati* a Sede Apoſtolica aliquando adtributum eſt. Ita Siciliæ Rex Legatus natus R. Pontificis eſt in toto Regno, ſive ex Bulla Urbani II. Salerni an. 1098. edita, quam *Monarchiæ Siciliæ* vulgo nuncupant, ſive ex Bulla Benedicti XIII. 3. Kal. Septembr. an. 1728. emanata, quæ vim concordiæ habet. Et merito quidem hoc nomine donatur; ea enim Pontifex pacis ſtudioſiſſimus diſſidia, quæ R. Sedem inter ac Reges Siciliæ diu exarſerant, ſapienter extinxit.

TITULUS XIII.

DE PATRIARCHIS EXARCHIS ET PRIMATIBUS

I. VOx *Patriarcha* id potiſſimum ſignificare videtur : nimirum *Principem Familiæ*, *Cognationis*, *vel Tribus*. Ἄρχοντα Πατριῶν. Apud *Heſychium* Πατριαὶ idem ſonant, ac φυλαὶ : & apud *Suidam* in voce Πατριαὶ : Πατριαὶ χῶραι, φυλαὶ τοπαρχίαι ; ideſt Πατριαὶ *Regiones*, *Tribus*, *loocrum Præfecturæ*. Primus alicujus familiæ auctor, unde alii deſcenderint, *Patriarcha* dictus eſt. *Suidas* ib.

II. Quamvis Socrates, qui Hiſtoriam ſuam edidit anno 440. primus Epiſcopis Chriſtianis, qui pluribus provinciis præeſſent, Patriarchæ nomen dederit, *Lib. V. cap.* 8. at publica Eccleſiæ auctoritate in Syn. Chalced. an. 451. primum ita vocati ſunt. *Act. III.*

III. Qui ſerius Patriarchæ dicti ſunt, antiquitus *Archiepiſcopi*, *&* *Exarchi Diœceſews* nuncupabantur. Etſi enim nunc unum idemque ſint Archiepiſcopus, & Metropolitanus : attamen prioribus Eccleſiæ ſeculis nomen Archiepiſcopi vix ulli dabatur Epiſcopo, niſi cujus juriſdictio ſuper totam aliquam Imperii Diœceſim ſe extenderet : uti Epiſcopis Alexandrino, Antiocheno, Epheſino. Quamobrem Juſtinianus Imp. Epiſcopatum Juſtinianææ I. in ſedem Patriarchalem erigens ſanxit : *Volumus, ut non ſolum Metropolitanus, ſed etiam Archiepiſcopus fiat*. Novell. XI. *Exarchi* quoque *Diœceſews* vocabantur ad diſtinguendum eos ab Ἐξάρχοις τῆς ἐπαρχίας *ab Exarchis unius cujuſdam Provinciæ*, qui tantummodo Metropolitani erant. Ita Domnus Epiſc. Antioch. *Orientalis Diœceſews Exarchus* in Conciliis

Antiocheno, & Chalcedonenſi adpellatur.

IIII. Uti nomen Archiepiſcopi, ita quoque Diœceſeως vox antiquitus multo amplioris erat ſignificationis. Ad rem Theodorus Balſamon in Can. VIIII. Chalced. Διοίκησις δὴ ἐςι ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ: *Diœceſis autem eſt, quæ multas ſub ſe habet provincias*. Rufinus etiam in ſuo Breviario: *Et in Diœceſi*, inquit, *Macedoniæ Provinciæ ſunt ſeptem: Macedonia, Theſſalia* &c. At quæ modo Diœceſis adpellatur, antiquitus dicebatur Παροικία *Parœcia*: uti obſervabimus in titulo de Epiſcopis.

De Patriarcharum Origine.

V. Ut recte in Patriarcharum originem inquiratur, omnino diſtinguendum cenſeo inter dignitatem Patriarchicam ex una parte, & Poteſtatem ex altera. Atqui Eccleſiarum Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ dignitatem, ac ſplendorem ex eo præcipue profluiſſe, quod à S. Petro fundatæ fuerint, perſpicua demonſtrant Euſebii, Chryſoſtomi, Nazianzeni, Theodoreti, aliorumque veterum teſtimonia, quæ videſis apud Thomaſ. *de N. A. Eccl. Diſc. Part. I. Lib. I. cap.* 8. Ad rem Hincmarus Rem. Tom. II. pag. 402. *Sedes Eccleſiarum Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ idcirco ſpeciales ſedes dici . . . . quoniam Sedes ſunt, quin potius una Sedes Magni Petri Apoſtolorum Principis.*

VI. Quidquod ex Sedium dignitate earundem auctoritas, ac poteſtas effluxit? Profecto quum ex Roma, Alexandria, & Antiochia vicinis, & circumjacentibus regionibus evangelicæ prædicationis lux refulſerit; hinc factum eſt, ut ceterarum veluti Parentes haberentur, & Matrices. Qua de re ubi in earundem regionum civitatibus Epiſcopos conſtitui oportuit, hoc jus nonniſi ad Eccleſiæ Matricis Epiſcopum ſpectare viſum eſt, a quo ipſa fidei plantatio, & Eccleſiarum inſtitutio profecta agnoſcebatur. Hujuſce auctoritatis veluti ſpecimen dedit S. Paullus, qui, uti ſe-

quenti

quenti titulo videbimus, Titum Cretæ reliquit, ut conſtitueret per civitates presbyteros, ideſt Epiſcopos.

VII. Præterea quum identidem hæreſes, & Schiſmata erumperent, ac inter Epiſcopos controverſiæ oborirentur; quidnam fidei tuendæ, ac paci Eccleſiarum ſovendæ conducibilius videri poterat, quam ad Eccleſiæ Matricis Epiſcopum confugere, cui jure paternitatis filiarum Eccleſiarum cura agenda erat. Hoc jure uſus eſt Polycrates, dum ad diſcutiendam de Paſchate controverſiam totius Aſiæ Concilium convocavit, cui ipſe præfuit. *Euſebius Lib. V. cap.* 24. tum medio ſeculo III. Epiſcopi Libyæ Superioris, qui Sabelliano φευδόγματι adhæſerant, nonne ab hæreſi receſſerunt, Dionyſio potiſſimum Alex. agente, *ad cujus curam*, uti ſcribit Athan. Epiſt. de Sent. Dionyſ. *Eccleſiæ illæ pertinebant*. Tum Epiſcopum Epheſinum minoris Patriarchæ dignitate refulxiſſe conſtat, eo quod uti ſcribit Iren. apud Euſeb. *lib. III. cap.* 23. Eccleſia Epheſina, & a Paullo fundata fuerit, & Joannem uſque ad Trajani tempora habuerit Præſidentem. Igitur a gloria Conditoris, & a jure Paternitatis Sedium Patriarchalium primum dignitas, & ſplendor, dein Poteſtas, & auctoritas eſt deducenda.

VIII. At, inquies, quî tanta Hierarchiæ Eccleſiaſticæ cum civili politia conformitas? Reſpondeo. Quum Apoſtoli orbem univerſum ita inter ſe diviſiſſent, ut ſingulis ſingulæ provinciæ, ac nationes adſignarentur; profecto nihil ipſis ad Evangelium facilius, feliciuſque diſſeminandum opportunius viſum eſt, quam ut in civitate principe, ſive metropoli fidei ſemina ingererentur; ut quum ibi, Deo incrementum dante, radices egiſſent, ſic paullatim, veluti ex ſtirpe palmites producuntur, & gemmæ erumpunt, vicina quoque oppida, & circumjectæ gentes inde fidei lumen reciperent.

VIIII. Hinc S. Petrus, cui, uti Apoſtolorum

Principi, præcipuæ Orbis Diœceſes obvenerant, Romana ſcilicet, Ægyptiaca, & Orientalis, profecto ſapienter id egit, ut Roma primum, Alexandria, & Antiochia fidei lucem adſpiceret. Nanque Idololatria ibi everſa, ac proſtrata, ubi magis dominabatur, haud difficile futurum erat, eandem in oppidis, & in exiguis, ac minus præſtantibus urbibus dejicere. Atque eo intuitu civilis Imperii politia ad patriarchicæ dignitatis inſtitutionem contuliſſe videtur. Patet igitur primum ab Civilis politiæ ordine, at remotius; dein ab S. Petri dignitate, & quidem proxime patriarchalium eccleſiarum ſplendorem, tum & poteſtatem, ac juriſdictionem profluxiſſe. At vero, quod Sedes Antiochena tertia eſſet ordine poſt Romanam, & Alexandrinam, licet Antiochenam per ſe, Alexandrinam tantummodo per diſcipulum ſuum S. Marcum D. Petrus fundaverit; id nonniſi Politiæ civili tribui quiverit, in cujus ordine Alexandria Antiochiæ præſtabat. Adeundus omnino hac de re Ildephonſus Clem. de Aroſtegui in ſua Concordia Paſtorali *Lib. I. cap.* 2. unde haud pauca pro adſtruendo hoc noſtro Syſtemate excerpſimus.

X. Patriarchica poteſtas primitus quidem tribus potiſſimum conſtitit. 1. ut in dubiis Matrix Eccleſia, a qua parœciarum fides ſumſit exordium, conſuleretur. 2. ut ordinatio, quæ ab ea ad Epiſcopos Diœceſeos primum manarat, ab eadem in Metropolitanos ſaltem continenter flueret. 3. ut ad Diœceſanam Synodum ii maxime convocarentur, qui civitatem principem conſilii cauſſa frequentare conſueviſſent.

XI. At ultra etiam moribus, & privilegiis ea poteſtas ſenſim extenſa eſt, ac tandem *Can. VI.* Nicæno primum Eccleſiaſtica Sanctione firmata fuit. Et ſane verba illa: *Antiqui mores ſerventur.... ſua privilegia, ac ſuæ dignitates, & auctoritates Eccleſiis ſerventur*; quid, inquam, verba hæc exhibent, niſi ut Epiſcopis Alexandrino,

& An-

& Antiocheno novo Œcumenicæ Synodi Decreto ea jura firmentur, quibus jamdiu ex antiquis moribus fruebantur?

XII. Demum Concilii Cpolitani *Can. II.* ejuſdem poteſtatis diſtinctius, exactiuſque limites præſcripti ſunt. Sic enim habet: *Epiſcopi ultra Diœceſim ad Eccleſias, quæ extra ſuos limites ſunt, ne accedant .... ſed ſecundum Canones Epiſcopus Alexandrinus Ægyptum ſolum regat &c.* Profecto cur hic Canon ederetur, illud potiſſimum in cauſſa fuit, quod nonnulli Epiſcopi extra proprium territorium epiſcopali poteſtate uſi fuerant. E. g. Petrus Alex. aliquot Epiſcopos Cpolim miſerat, ut ibi Maximum Cynicum Epiſcopum conſecrarent. Meletius Antiochenus in eadem imperiali Urbe plures dignitatis epiſcopalis actus exercuerat. Nimiæ igitur confidentiæ, ac libertatis Epiſcopis fræna Can. Cpolitano injecta ſunt, ne extra propriæ Diœceſeos limites Epiſcopi agerent.

XIII. En igitur quomodo ad Patriarchicam dignitatem, Poteſtatemque conſtituendam ſimul conſpirarint Civilis Imperii Politia, Gloria Conditoris, Antiqui κατὰ πόδα in Eccleſiam inducti mores, Can. VI. Nicænus, ac demum Can. II. Cpolitanus.

Patriarcharum Jura, & Officia ex veteri, novaque Eccleſiæ diſciplina.

XIIII. Verum Patriarcharum jura præcipua erant. 1. Omnes ſuæ Diœceſeos Metropolitas ordinare. 2. Synodum Diœceſanam convocare, eidemque præſidere. 3. Adpellationes a Metropolitarum judiciis accipere. 4. In Metropolitas, & Metropolitis negligentibus in eorum etiam ſuffraganeos delinquentes animadvertere, ac etiam cenſura Eccleſiaſtica uti. 5. Leges Imperiales ad Eccleſiaſticum regimen attinentes ſuis Metropolitis impertiri. 6. Enormis culpæ reorum abſolutionem ſibi reſervare. 7. Metropolitas Legatos ſuos conſtituere. 8. Demum in rebus magni momenti a Metropolitis ſuis conſulendi erant. At

de his fuſius in noſtris Antiquitatibus Chriſtianis.

De Patriarchatu Romano, ejuſque Confiniis, & Amplitudine.

XV. *Can. VI.* Nicæno de Patriarchis Alexandrino, & Romano ſic decernitur. *Antiqui mores ſerventur, qui ſunt in Ægypto, Libya, & Pentapoli, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quandoque & Epiſcopo Romano hoc eſt conſuetum.* ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστι. Porro ex hoc Canone, uti de Patriarchæ Alexandrini poteſtate conſtat, ita ex adverſo de Rom. Patriarchatu gravis exoritur controverſia: nimirum quinam ejus limites fuerint.

XVI. Petrus de Marca, Thomaſſinus, Bacchinius, Scheleſtrate, aliique Rom. Patriarchatum ad totum extendunt Occidentem; at contra Sirmondus, Dupinius, & Dughetius ad decem Provincias contrahunt Præfecturæ Romanæ ſubjectas: nimirum Picenum ſuburbicarium, Campaniam, Tuſciam, & Umbriam, Apuliam, & Calabriam, Brutios, & Lucaniam, Samnium, Valeriam, Sardiniam, Siciliam, & Corſicam. Demum prorſus ridenda Salmaſii opinio, qua Rom. Patriarchatus intra centeſimum ab urbe lapidem clauditur.

XVII. Verum enimvero triplex Rom. Pontificis notio omnino præ oculis habenda eſt: 1. Ut Primas totius Eccleſiæ. 2. Ut præcipuus totius Occidentis Inſpector. 3. Ut provinciarum Vicario urbico ſubjectarum Rector, & Princeps. Porro ſi Primatus jure divino in univerſa Eccleſia ſtatutus inſpicitur, ejus poteſtas Orientem, & Occidentem totamque Eccleſiam ſuo ſinu complectitur, & per univerſum Orbem quam late patet fidelium nomen extenditur.

XVIII. Si vero, ut totius Occidentis latiori quodam ſenſu Patriarcha conſideratur, peculiaria quædam ei jura conveniunt, & quidem ex primæva antiquitate. Sicuti enim S. Petrus, uti

Prin-

Princeps Apoſtolorum, totius Chriſtiani Orbis Caput erat, & Primas: at ratione Apoſtolatus ipſimet in Provinciarum partitione totius Occidentis Diœceſes obvenere. Sic R. Pontifex S. Petri ſucceſſor, licet in univerſum Chriſtianum Orbem non honoris modo, verum & juriſdictionis primatum haberet: Occidentales tamen Diœceſes ad ipſum peculiari quodam jure ſemper attinuere, quarum ſpecialiorem curam ſollicitudinemque geſſit. Unde a Baſilio *Ep.* 10. Δυτικῶν κορυφαῖος *Occidentalium Coripheus* dicitur, & ab Auguſtino *Lib. I.* contra Julianum *Occidentalis Eccleſiæ Præſidens*. Tum Patres Arelat. *Ep. ad Silveſtrum Papam* eum Majores Diœceſes tenere ſcribunt. Eodem intuitu Cyrillus Alex. in Synodo Epheſina Jo: Antiochenum admonebat, ut ii omnes latam a Cæleſtino Pontifice adverſus Neſtorium ſententiam ſequantur, qui totius Occidentis communionem amplecti volunt. His accedit, Epiſcopis Occidentalibus in more fuiſſe, in ambiguis Eccleſiaſtici regiminis expediendis negotiis R. Sedem conſuiere, ad quos ſua Reſponſa R. Pontifices dediſſe antiqua produnt Eccleſiæ monumenta; neqne in re ſatis perſpicua juvat diutius immorari: atque adeo ambigendum non eſt, R. Pontifices Diœceſeωn Occidentalium ſpecialiorem quandam curam ſemper geſſiſſe. Videſis Petrum de Marca: *Lib. I. cap.* 1.

XVIIII. Denique ſi regimen immediatum Provinciarum, quæ Vicario urbico ſubjiciebantur, attenditur, in quo propria, ac ſtricta Patriarchatus Romani notio conſtitit, non ultra decem provincias ſuperius enumeratas patuiſſe his ferme argumentis doctiſſimus ille Jeſuita Sirmondus oſtendit.

1. Potiora Patriarcharum jura ſemper fuerunt Metropolitas ordinare, Appellationes a Synodis provinciæ recipere, Synodum Diœceſeωs indicere, eidemque præſidere. At primo ſicuti conſtat Romanos Patriarchas hiſce juribus per decem il-

las Provincias fuiſſe uſos ; ita quoque neutiquam ambigendum, Epiſcopos, ac præcipue Metropolitas per Gallias, Hiſpanias, Africam, aliaſque Occidentis Diœceſes fuiſſe in Synodis Provinciæ ordinatos. Quinimmo in ipſa Diœceſi ſic proprie dicta *Italica*, ut a Romana diſtingueretur, Epiſcopi haud quidem a R. Pontifice, ſed ab Epiſcopo Mediolanenſi ordinabantur, qui Italiæ ſic proprie dictæ veluti Primas erat. Id ex pluribus Ambroſii Epiſtolis conſtat, ac præſertim ex XXV. in qua jus ſibi tribuit conſtituendi Epiſcopos per Æmiliam, Venetias, ceteraſque finitimas Italiæ partes. Tum Ambroſius ipſe ex Theodoreto *Lib. IIII. cap.* 7. ab Italiæ Epiſcopis juſſu Valentiniani Mediolanum coactis ordinatus eſt.

2. Etiam poſt receptos Canones Sardicenſes nonniſi raro, & difficulter ex ſolido Occidente in cauſſis ordinariis, & minoribus ad R. Pontificem, uti Patriarcham, adpellatum reperire eſt: neque Patres Sardicenſes Epiſcopo Romano, uti Patriarchæ, verum uti Primati totius Eccleſiæ jus tribuerunt recipiendi adpellationes etiam a longinquis regionibus. *S. Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his* &c. tum conſtat intuitu potiſſimum Athanaſii, qui ad Julium I. confugerat, hunc Canonem fuiſſe conditum. Canon igitur Sardicenſis Romanum Patriarchatum non ſpectat.

3. Uti Romana Eccleſia ſuas habebat Diœceſanas Synodos *Romanas* dictas ; ita quoque Gallia, Hiſpania, Africa, aliæque Occidentis Diœceſes ſuas habebant Synodos, de quibus Epiſcopi in cauſſis quidem communibus, & ad Eccleſiæ unitatem pertinentibus ad R. Pontificem referebant ; at ubi peculiares Provinciarum, & Diœceſeon res tractandæ eſſent, etiam inconſulto R. Pontifice, cognoſcebant, & judicabant. Unde S. Ambroſius in Synodo quadam Italica ſententiam reſcidit Syagrii Epiſcopi Veronenſis, qui Virginem quandam per calumniam accuſatam damnaverat,

verat ; id patet ex binis ad eundem Syagrium Ambroſii Epiſtolis.

4. Uti Pontifex Diœceſeωs Romanæ, ita Diœceſeωs Italicæ Epiſcopus Mediolanenſis peculiarem quandam curam gerebat. Ambroſius Ep. XXV. ad Eccleſiam Vercellenſem : *Conficior dolore*, ſcribit, *quia Eccleſia Domini, quæ eſt in vobis, ſacerdotem adhuc non habet . . . & mihi adſcribitur veſtra intentio, quæ adſert impedimentum*. Tum ipſemet Ambroſius Vigilio, quem Epiſcopum Tridentinum ordinaverat, Eccleſiam, quæ eſt ad Forum Cornelii, commendat. *Commendo tibi Eccleſiam, quæ eſt ad Forum Cornelii, quo eam de proximo interviſas, donec ei ordinetur Epiſcopus. Occupatus diebus Quadrageſimæ ingruentibus tam longe non poſſum excurrere.*

5. Epiſcopi Italiæ Mediolanenſi Antiſtiti tanquam Exarcho, ſive Primati ſubiiciebantur. Id tum ex hactenus dictis, tum quoque ex eo perſpicuum eſt, quod Ambroſius detectis Bononiæ corporibus SS. Vitalis, & Agricolæ ; & Mediolani Reliquiis SS. Gervaſii, & Prothaſii Epiſtolas hac de re ad omnes Dioceſeωs Italiæ Epiſcopos dedit cum hac ἐπιγραφῇ : *Dilectiſſimis Fratribus, & univerſis plebibus per Italiam : Fratribus per omnem Italiam conſtitutis*. Adhæc Epiſcopi Italiæ in Conciliis ſub hac peculiari ὑπογραφῇ ſubſcribunt. E. g. in Concilio Sardicenſi *Prothaſius ab Italia de Mediolano, Urſacius ab Italia de Brixia, Severus ab Italia de Ravenna* &c.

XX. Porro ex hucuſque prolatis illud ſatis manifeſto efficitur, Eccleſias Italiæ ad Epiſcopum Mediolanenſem, haud vero ad R. Pontificem jure Patriarchico ſtricte ſumto pertinuiſſe. Id quod potiori jure adfirmandum eſt de Africa, Hiſpania, Gallia, aliiſque Occidentis Diœceſibus.

XXI. At qui omiſerim Rufinum IIII. Seculi Ἱστοριογράφον, qui Canonem Nicænum ſic vertit, ut Rom. Patriarchatui *Eccleſias Suburbicarias* ſubjectas exhibeat? Profecto eo ſenſu dictæ ſunt Ec-

cleſiæ ſuburbicariæ, quo dicebantur *Regiones*, & *Provinciæ Suburbicariæ*; at Regiones ſuburbicarias nunquam Occidentem univerſum, at nonniſi decem illas provincias Romanam componentes Præfecturam ſignificaſſe pluribus demonſtrat Sirmondus; præcipue vero ex Notitia Imperii, ubi de Vicarii Urbis Poteſtate hæc habentur: *Sub diſpoſitione U. S. Vicarii Urbis Romæ Provinciæ infraſcriptæ. Conſularis Campaniæ, Tuſciæ, & Umbriæ, Piceni Suburbicarii, Siciliæ, Corrector Apuliæ, & Campaniæ, Brutiorum, & Lucaniæ, Præſides Samnii, Sardiniæ, Corſicæ, & Valeriæ*. Igitur IV. ſeculo, quando ſcripſit Rufinus, Rom. Patriarchatus non ultra patebat.

XXII. Illud hic poſtremo obſervandum Romanum Patriarchatum ἠρέμα ſucceſſu temporis, Apoſtolicis inſtitutis Vicariis, injecta Metropolitis Palliorum neceſſitate, ac miſſis per totum Occidentem Legationibus magis magiſque patuiſſe, donec tandem per Occidentem univerſum ſe extenderit; atque adeo, uti mox videbimus, VIIII. ſeculo inductis Iſidorianis Decretalibus R. Pontifex Primates inſtituerit ſibi ſubjectos.

XXIII. Reliquis Patriarchis longe eminebat Romanus: & quidem pluribus titulis. 1. Quia Rom. Patriarchatus Principatui totius Eccleſiæ adhærebat. 2. Quia non Metropolitas modo, ſi qui erant, verum & omnes omnino ſuæ Diœceſeos Epiſcopos ordinabat. In quo ſane cum Alexandrino conveniebat; at in eo ipſi præſtabat, quod Patribus Nicænis veluti norma fuerit ad æquale jus Epiſcopo Alexandrino confirmandum. 3. Quia Romanam Eccleſiam S. Petrus per ſe ἀμέσως fundaverit, neque fundatam dein reliquerit, ſed eandem per annos XXV. rexerit, ibidem mortem obierit, ac ſui corpuſculi depoſito honeſtarit. *Simon Petrus*, ita Hieronymus de Viris illuſtribus in Petro, *Romam pergit, ibique XXV. annis Cathedram Sacerdotalem tenuit uſque ad ultimum Neronis annum, a quo & adfixus cruci martyrio con-*

coronatus eſt capite ad terram verſo.

De Patriarchatus Cpolitani Origine.

XXIIII. Igitur ad IIII. uſque Seculum nonniſi tres in Eccleſia agniti Patriarchæ; ſcilicet Romanus, Alexandrinus, & Antiochenus. At eodem ſeculo tres alii adparent Patriarchæ; nimirum Epheſinus in Diœceſi Aſiana, Cæſareenſis in Pontica, & Heracleenſis in Thracia. Hi ſane ſpecialibus quibuſdam Patriarcharum Romani potiſſimum, & Alexandrini juribus non fruebantur; at præcipua ſi inſpiciamus, profecto veros fuiſſe Patriarchas haud negabimus. Ordinabantur enim ab omnibus Diœceſeωs Epiſcopis, ſuarum Diœceſeωn indicebant Synodos, aliaque magis propria Patriarcharum jura exercebant. Neque negotium faceſſat, quod Exarchorum, haud vero Patriarcharum titulo donati fuerint: antiquitus enim, uti ſupra notavimus, ad Diœceſeωn Epiſcopos deſignandos promiſcue Patriarchæ, & Exarchi adhibebantur adpellationes.

XXV. Ex tribus hiſce Exarchatibus unus emerſit Cpolitanæ Eccleſiæ Patriarchatus. Quamvis enim Epiſcopo Bizantino *Can. III. Cpolitano* nonniſi honoris prærogativa poſt Romanum conceſſa fuerit; at deinceps faventibus Imperatoribus, ac ipſius Urbis ſplendore id ferente, quandam in tres illas Diœceſes poteſtatem exercere cœpit; donec tandem in Synodo Chalced. reclamantibus quidem Rom. Sedis Legatis, Epiſcopo Cpolitano in tres illas Diœceſes jus Patriarchicum conceſſum eſt.

XXVI. Interceſſerunt quidem huic novitati R. Pontifices, ac in primis S. Leo, & Gelaſius violatam dolentes politiam in Synodo Nicæna inductam, vel duntaxat confirmatam. At Epiſcopi Cpolitani Imperatorum freti auctoritate, præcipue vero Theodoſii, Socrates *Lib. VIIII. cap.* 28. Baſiliſci Tyranni, Evagrius *Lib. III. c.* 4. Zenonis, *Leg. XVI. Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, ac demum Juſtiniani, *Nov. CXXXI. cap.* 2. Patriarchica jura exercere non deſiiterunt; donec tandem primum in

Synodo VIII. *Can. VII. Diſt.* 22. dein & in Lateranenſi IIII. *Can. V.* conſtitutum fuerit, *ut poſt Rom. Eccleſiam, quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, utpote Mater univerſarum Chriſti fidelium, & Magiſtra, Cpolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locum obtineat, ſervata cuilibet propria dignitate.*

XXVII. Quinimmo VII. ineunte ſeculo agente Leone Iſauro R. Pontificibus infenſo, ſpecioſo Romanam Diœceſim decurtandi prætextu Romano Patriarchatui ſubtracta ſunt, & Cpolitano addictá Illyricum, Epirum, Achaia, Macedonia, atque adeo etiam Sicilia, ac plurimæ Regni Neap. Eccleſiæ, præſertim maritimæ, quæ ſub græco erant imperio. R. quidem Pontifices, & Occidentis Imperatores acriter hac de re Patriarchis, & Imperatoribus Orientis reſtitere: ſed Occidentalium conatus, & vota pervicacia Orientalium ſecundis rebus caruere ad ſeculum uſque XI. quo Northmanni Principes noſtri græcis devictis ſuas R. Pontifici Eccleſias omnes cum priſtinis juribus reſtituere.

XXVIII. Uti ob Sedem Imperialem Cpolitana, ita ob ſanctitatem Urbis Hieroſolymitana Eccleſia Patriarchatum obtinuit. Can. quidem VII. Nicæno nonniſi honoris prærogativa Epiſcopo Hieroſolymitano tributa eſt, *Metropoli*, nimirum Cæſareenſi, cui tanquam ſuffraganeus ſuberat, *propria dignitate ſervata*. Verum Epiſcopi Hieroſolymitani hanc prærogativam non ſatis habentes, primum jura Metropolitæ Cæſareenſis, dein & Paleſtinæ ſubjectionem ſibi vindicare tentarunt. Adverſus hujuſmodi uſurpationes magnis animis agentibus Epiſcopis Antiocheno, & Cæſareenſe, quorum jura Epiſcopi Hieroſolymitani ambitione violabantur, controverſia ad Synodum uſque Chalcedonenſem protracta eſt; in qua *Act. VII.* Maximi Antiochenſium, & Juvenalis Hieroſolymorum Epiſcopi conſenſione ſtatutum eſt, ut *Antiochenus*

Epi-

Epiſcopus duas Phenicias, & Arabiam ſub propria habeat poteſtate; Hieroſolymitanus autem tres Palæſtinas itidem ſub propria habeat poteſtate. Igitur ab Synodi Chalcedonenſis tempore jam quinque recenſiti ſunt Patriarchæ Romanus, Cpolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus.

De Primatibus in Eccleſia Occidentali.

XXVIIII. Patriarchis in Oriente reſpondent quodammodo in Occidente Primates, ſeu potius Sedis Apoſtolicæ Legati; uti Theſſalonicenſis per Illyricum, & Arelatenſis per Gallias. Iiſdem pene fruebantur juribus, ac Patriarchæ Orientis; niſi quod non poteſtate Patriarchica ea exercerent, ſed potius jure a R. Pontificibus mutuato, quorum vice fungebantur. Quamobrem iidem fuiſſe videntur atque illi, quos poſterior ætas *Legatos natos* dixit.

XXX. Verum X. ineunte Seculo receptis per Occidentem putidis Iſidori mercibus, primum per Pontifices inſtituti ſunt Primatus Bituricenſis, Cantuarienſis, Lugdunenſis, Narbonenſis, Armachanus, Barienſis, aliique, quibus a Metropolitis adpellationes conceſſæ, & jus datum anteferendæ crucis.

XXXI. Porro hi quoque Primatus ſucceſſu temporis exoleverunt; adeout Primates, qui ſuperſunt, tales ſint titulo tenus, uno excepto Lugdunenſi, ad quem, teſtibus Petro de Marca *Diſſert. de Primat. n. CXXII.* & Fleurio *Inſtit. Eccl. Parte I. cap.* XIIII. *n. 6.* adpellatur a ſententiis Metropolitarum Turonenſis, Senonenſis, & Pariſienſis. Igitur Occidentales hi Primates, veluti medii erant inter Patriarchas, & Metropolitas; dum ſimul & Metropolitis præerant, & R. Pontifici tanquam Occidentis Patriarchæ ſuberant.

De Patriarchis Latinis Titularibus.

XXXII. Jam vero, ut ad Orientales Eccleſias redeamus, quum plerique Orientis Epiſcopi, & Patriarchæ ab obedientia R. Pontificis deſciviſſent, & in

& in variorum errorum tenebris verſarentur; hinc factum eſt, ut pro ſectarum multitudine, ac varietate multi emerſerint Patriarchæ, partim ex ruinis Patriarchatuum Antiocheni, & Hieroſolymitani; & partim ex diviſionibus Patriarchatuum Alexandrini, & Cpolitani. Hi ſunt Jacobita, & Maronita, quorum uterque Antiocheni nomen adſumit, Cophtus, qui quum Alexandriæ ſedeat, Alexandrini Patriarchæ titulum ſibi tribuit. Armeni duo, aliique plurimi, quos vide apud Thomaſſ. *Parte I. Lib.* 1. *cap.* 24. Ex hujuſmodi Orientalibus Patriarchis ſolus Maronita Catholicus eſt, & in perfecta communione cum Eccleſia Romana perſiſtit: alii ſuos aliquando ejurarunt errores, ſed eorum fides non diu perſtitit.

XXXIII. Patriarchæ Latini Cpolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus tales ſunt titulo tenus, quum tantummodo Patriarchalibus inſignibus, & conſeſſus prærogativa fruantur. Horum Patriarcharum origo, uti & ceterorum Epiſcoporum titularium, ex Patriarchis, & Epiſcopis repetenda eſt, quos in ſubacta primum Paleſtina, dein & in debellato Cpolitano Imperio Latina Eccleſia conſtituit. Quamvis enim hujuſmodi regiones in hoſtium redierint ditionem, unde earum Latini Antiſtites exules facti ſunt; variis tamen ex cauſſis, quas enumerat Thomaſſ. *citato Lib. I. cap.* 26. ſuos, licet titulo tenus, ſucceſſores habuerunt. Sed & antiquiora Epiſcoporum titularium exempla inveniri poſſe obſervat idem Auctor ſequentibus *cap.* 27. & 28.

XXXIIII. Sunt & alii Patriarchæ Minores, qui ipſis R. Pontificibus deferentibus, & titulum, & honores habent Patriarchicos; & hi ſunt Aquilejenſis, & Venetus; quibus poſtea Indianus, & Luſitanus acceſſere. Videſis Carolum Gagliardum *Inſt. Can. Lib. I. Tit.* 14.

TI-

TITULUS XIIII.

DE METROPOLITIS.

Metropolitarum Origo.

I. METropolitarum origo Apoſtolicæ inſtitutioni omnino tribuenda videtur. Enimvero Euſebius *Lib.III.cap.4.* Chryſoſtomus *Hom.I. in Ep. ad Titum*, Tito Eccleſiarum in Creta Inſula, & Timotheo totius Aſianæ Provinciæ gubernationem a D. Paullo concreditam aperte ſtatuunt; qui deinceps Epiſcopos in variis earundem Provinciarum urbibus conſtituerint. Num vero Apoſtoli omnibus, ac ſingulis Provinciis ejuſmodi Metropolitas præfecerint recte quæri poteſt. Vero ſimilior videtur Petri de Marca ſententia, qui *Lib. VI. cap. 1. num. 9.* cenſet, Apoſtolos in Timotheo, Tito, & fortaſſe etiam in aliis a ſe in Principibus civitatibus conſtitutis Epiſcopis ſpecimen quoddam metropoliticæ poteſtatis dediſſe, exſecutionem vero, & complementum ſequentibus temporibus reliquiſſe.

II. Adhæc quum identidem hæreſes, & ſchiſmata erumperent; tum inter Epiſcopos controverſiæ oborirentur, fortaſſe illud maxime opportunum viſum fuit, unum aliquem in ſingulis Provinciis Epiſcopum conſtituere, cujus ad arbitrium oborti caſus referrentur; atque ita tum fidei tuendæ, tum paci Eccleſiaſticæ fovendæ conſultum foret: id vero non multo poſt Apoſtolorum ætatem.

III. Profecto Canones ſic dicti Apoſtolici Can. XXXIII. τῶ Πρῶτε meminere, ſeu Primarii in quavis provincia Epiſcopi, quem reliqui *ceu Caput* τὴν Κεφαλὴν *agnoſcant, & nihil faciant, quod ſit ar-*

arduum, *aut magni momenti præter illius ſententiam*. Synodus Illiber. Can. LVIII. *de primæ Cathedræ Epiſcopo* loquitur; tum Irenæum Lugdunenſem ceteris Galliæ Epiſcopis præfuiſſe, ſcribit Euſebius *Lib. V. Cap. XXIII.* Igitur jam inde ab Apoſtolorum ætate Metropolitarum veſtigia adparent; at vero nullibi ante Concilium Nicænum nomen illud invenies; primitus enim dicebantur Πρῶτοί, Κεφαλαι, *Primæ Cathedræ Epiſcopi*, *Primates Provinciæ*, *Principes*, & *Primæ Sedis Epiſcopi*.

IIII. In Africa Metropolitani, qui ex Concilii Carthag. III. Can. XXVI. *Primæ ſedis Epiſcopi* dicendi erant; interdum adpellati inveniuntur *Patres*, & *Senes*; uti ex Cod. Africano *Can. LXXXX.* & ex multis Auguſtini Epiſtolis 136. 149. 152. 235. 261. aliiſque colligitur: cujus nominis illa ratio eſt, quod, ſola Carthagine excepta, cujus Epiſcopus firmiter Provinciæ *Africæ* ſic dictæ Metropolitanus habebatur, in reliquis Provinciis Primatus, ſeu jus Metropoliticum de civitate alia in aliam transferebatur, & ſemper cum ſeniore Provinciæ Epiſcopo migrabat; uti ex Concilii Milev. I. *in Cod. Afric. Can. LXXXIIII.* & ex pluribus Auguſtini Epiſtolis, præſertim vero ex 217. perſpicuum eſt.

V. Quinimmo & Epiſcopo Seniori ubi contigerit haud recte ſuo munere fungi, auferri poterat; quo in caſu ad proximum in ordine, qui ſe ante reliquos omnes conſecratum probaſſet, devolvebatur. Aug. *Ep.* 261. In aliis etiam provinciis quid ſimile accidebat, ubi Metropolita a recta legum norma deſciſceret; tunc enim munere ei ad tempus abrogato, Primatus plerumque Seniori in Provincia committebatur. Euſebius *c.*23.

VI. Metropolitæ igitur ſunt Epiſcoporum Provinciæ Præſules; dicti Metropolitæ ex eo, quod in urbe, quæ civili politia Metropolis erat, plerumque conſtituti eſſent. Quinimmo IIII. & V. Seculo jus metropoliticum Eccleſiaſticum cum civili

vili adeo conjunctum erat, ut Synodus Taurinenſis an. 397. *Can. I.* decreverit. *Qui ex iis comprobaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim, is totius Provinciæ primatum obtineat.* Et Chalced. Can. XVII. *Si qua vero civitas poteſtate imperiali novata eſt, aut ſi protinus innovetur, civiles diſpoſitiones, & publicas, Eccleſiaſticarum quoque Parochiarum ordines ſubſequantur:* hinc, uti ad rem obſervat Chriſt. Lupus Schol. in Can. XII. Chalced. *diviſa per Principem provincia quomodo duos Proconſules, aut Rectores civiles, ita duos acciperet Metropolitas.*

VII. Epiſcopi, qui Metropolitis ſubſunt, vocantur *ſuffraganei*, hoc eſt *Auxiliares cap. II. De electione.* Qui licet olim decem minimum eſſe deberent, tamen uſu receptum eſt, ut etiam longe minores numero eſſe poſſint. Metropolita Neap. quatuor habet Suffraganeos Epiſcopos, ſcilicet Acerranum, Iſclanum, Nolanum, & Puteolanum. Quinimmo Metropolita nomen, & dignitatem metropoliticam perpetuo retinet, licet ſuffraganeos amittat.

Metropolitarum Jura.

VIII. Ad jura quod ſpectat, præcipua erant 1. Epiſcoporum ſuffraganeorum electiones confirmare, eoſdemque ordinare; uti ipſe Metropolita a ſua Provinciali Synodo eligendus erat.

2. Controverſias inter ſuffraganeos ſubortas auctoritate ſua decidere, ab iiſque acceptare provocationem.

3. Indicere Synodum Provinciæ, eique præſidere.

4. Totius Provinciæ Eccleſias inviſere, & in inductos Canonum neglectus, aliaſque pravas conſuetudines inquirere. Verum ex Concilii Trid. *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 3. hoc jure Metropolita uti nequit, niſi ſua Diœceſi prius luſtrata, & ex cauſſa cognita, probataque in Synodo Provinciali.

5. Epiſcopos in ſuo munere adimplendo negligentes inſtar patris, & doctoris monere, & corrigere. 6. Ec-

6. Eccleſiaſticos Canones, ac Imperiales Sanctiones ad eccleſiaſticum regimen pertinentes evulgare, ſuffraganeis communicare, & providere, ut obſerventur.

7. Ubi ſedes aliqua Epiſcopalis intra ſuam provinciam vacaret, ejus curam gerere, negotia dirigere, reditus in tuto ponere, maturamque novi Epiſcopi electionem procurare.

8. In diem, quo Paſcha celebrandum eſſet, inquirere, de eoque Provinciæ Epiſcopos admonere.

9. Denique jure Decretalium Vicarium Capitularem ſede vacante conſtituere, ſi Capitulum infra octo dies poſt Epiſcopi mortem eum eligere neglexerit. *Cap.4. De ſupplenda negligentia Prælatorum* in VI.

VIIII. Jure Tridentini, veluti ordinarius Coepiſcoporum Superior, poteſt eos quolibet ſaltem triennio ad Provincialem Synodum cogere: Trid. *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 2. negligentes ad Officium revocare, abſentes vero a ſuis Eccleſiis etiam per fructuum ſubtractionem ad reſidendum compellere *Seſſ. XXIII. Ref. cap.* 1. & Pius IIII. in Conſtitutione X. quæ incipit: *De Salute gregis*.

X. At quamvis hæc ita ſe habeant, nullam tamen hodie Metropolitis juriſdictionem in Diœceſes ſuffraganeas, ſive in Coepiſcoporum ſubditos exercere licet, niſi 1. in cauſſa adpellationis. 2. in actu viſitationis. 3. in caſu devolutionis. *Can. I. & ſequent. Cauſ.9. qu. III. & in cap.* 1. *de Officio Legati* ex Alexandri III. Decret. ſancitur: *Archiepiſcopus metropolitico jure audire non debet cauſſas de Epiſcopatibus, niſi per adpellationem deferantur.*

TI-

TITULUS XV.

De Pallio Metropolitico.

I. PRæcipuum Metropolitarum Inſigne eſt *Pallium*, dictum a Græcis Ὠμόφοριον lanea ſcilicet Faſcia nigris crucibus diſtincta humeris impoſita in circuli forma, atque ante pectus, inque humeros deorſum pendens, ſignificans paſtoralis officii pro ovium ſalute ſollicitudinem, & amplitudinem poteſtatis ſumtum ex altari, ubi conditum eſt B. Petri corpus: adeout ex eodem B. Petri corpore ſumtum vulgo dicatur: *cap.* 4. *de Electione*.

II. Pallium, quod ſecutis temporibus Metropolitarum potius ornamentum fuit, quam indumentum, antiquitus peculiare quoddam veſtimenti genus erat, quo totum corpus amiciebatur. Cicero *II. de divinat.* 143. *Corpus ejus texit ſuo pallio*. Et III. de Orat. 125. *Hippias gloriatus eſt Pallium, quo amictus, ſoccos, quibus indutus eſſet, ſe manu ſua confeciſſe*. Idem ex binis Pelagii ad Sapaudum Arel. Epiſtolis, & ex altera Gregorii M. ad Marinianum Ravenn. perſpicuum eſt.

III. Quinimmo principio ab Imperatoribus cauſſa honoris, & dignitatis Patriarchis, ac forte etiam inſignioribus quibuſdam Metropolitis concedebatur; quippe qui Chriſti Sacerdotium imperialibus Inſignibus condecorate voluerint: iſtuc tum ex facto Antimi conſtat, qui e Cpolitana Sede expulſus Pallium, quod habuit, Imperatoribus reddidit. Liberatus in Breviario *cap.* 21. tum quoque ex Gregorio M. Lib. I. Ep. 22. qui pro Anaſtaſio Antiocheno Patriarcha apud Imperatorem intercedens rogat, ut *eum conceſſo uſu pallii Romam tranſmitteret, quatenus ſi ei ad ſuam Eccleſiam mi-*

minime reverti liceret, *ſaltem Romæ in honore viveret ſuo*. Plura huc ſpectantia videſis apud Petrum de Marca *Lib. VI. cap. 6.* & apud Thomaſs. *Part. I. Lib. II. cap.* 35. Igitur VI. Seculo jam in uſu erat Pallium, quo ex Imperatorum liberalitate utebantur Patriarchæ.

IIII. Illud quoque conſtat Patriarchas acceptum ab Imperatore Pallium, nonniſi de ejus adſenſu aliis communicaſſe; ita Vigilius, *Ep. I. ad Auxanium*, & Gregorius M. *Lib. VII. Ep.* 5. Verum dein factum eſt, ut Pontifices Pallium non requiſito Imperatorum adſenſu, atque adeo jure nato, ac propria auctoritate concederent: adeout neque Patriarcha Cpolitanus, niſi permittente Pontifice, Pallio uteretur. Qua in re licet per aliquod tempus (ſi fides Luitprando apud Baronium an. 934.) varia fuerit Eccleſiæ Cpolitanæ diſciplina; attamen Seculo XIII. jam per Latinos, ſubacto Græcorum imperio, in Synodo Later. IIII. ſancitum eſt, ut Patriarchæ, nonniſi a Pontifice Pallium accipiant; quod ſuis deinceps impertiant Suffraganeis Metropolitis.

V. Occidentem quod ſpectat principio Pontifices iſthoc honore decorarunt tantummodo Metropolitas ad ſuam pertinentes conſecrationem, & Epiſcopos Sedis Apoſt. Vicarios, quos poſterior ætas *Legatos natos* dixit. Iſtuc ex Epiſtolis Vigilii ad Auxanium, Pelagii ad Sapaudum, & Gregorii M. ad Auguſtinum perquam manifeſtum eſt. Unde accidit, ut Metropolitæ Pallii eſſent cupidiſſimi. Et quamvis initio Pontifices nonniſi parce illud concederent, tamen poſt liberaliores hac in re fuerunt; adeout omnibus generatim Archiepiſcopis illud petentibus elargirentur, donec tandem hæc petitio in neceſſitatem abierit.

VI. Igitur jure novo in Pallio paſtoralis officii plenitudo cum Archiepiſcopalis nominis adpellatione confertur: *Cap. 3. de auctoritate, & uſu Pallii*. Igitur ne nomen quidem quis Archiepiſcopi meretur, antequam Pallium receperit, ſine quo

quo prohibetur Concilium Provinciale celebrare, Chriſma conficere, Epiſcopos conſecrare, aliaque paſtoralia exercere munia, quæ cum Miſſæ Sacrificio ſunt obeunda. Hoſtienſ. in Summa hoc tit. Cap. 18. *Cap.* 28. §. *ſuper eo de Electione*, *Diſt.* 100. *per tot.*

VII. Archiepiſcopo intra tres menſes a Conſecratione Pallium petendum eſt, ut quidem enixis effuſis precibus *inſtanter inſtantius inſtantiſſime* a Sum. Pontifice in Conciſtorio Cardinalium perſonaliter, ſi adſit; abſens per Procuratorem, qui juramento ſpondet ſe reverenter delaturum illud, vel ut deferatur, curaturum. Tum Pallium non conceditur, niſi præſtito prius fidelitatis, & obedientiæ erga Sum. Pontificem jurejurando: *Can. IIII. Diſt.* 100. Demum electus præſens in urbe Pallium a Primo Card. Diacono accipit, abſens vero ab aliquo Archiepiſcopo, cui Papa iſtuc delegaverit.

VIII. Papa quum conſecratur ipſe ſibi Pallium imponit, eoque ubique gentium, & ſemper utitur, quippe cujus poteſtas per univerſum Chriſtianum orbem diffunditur: ceteri vero nonniſi intra juriſdictionis ſuæ limites, certiſque determinatis diebus.

VIIII. Pallii inſigne Metropolitæ perſonæ, ejuſque Eccleſiæ ita adhæret, ut neque alteri commodari poſſit, & ſecundum, ac tertium petendum ſit, ſi iterum, ac tertium Eccleſiam mutet. Demum ubi Archiepiſcopus ſepelitur, cum eo ſimul Pallium, vel Pallia, ſi plura recepit, humanda ſunt. *Cap.* 2. *de auct. & uſu Pallii*, *Cap.* 4. *de Poſtul. Prælatorum.*

TITULUS XVI.

DE EPISCOPIS.

I. AC primo in vocis *Epiſcopi* etymon inquiramus. Ἐπίσκοπος igitur græce, latine interpretatur *Inſpector*; hinc Plutarchus: Θεοὶ χρηστῶν ἐπίσκοποι, καὶ πονηρῶν ἔργων. *Dii bonorum inſpectores, iniquorumque operum*. Item *alicui rei gerendæ præfectus*: hinc idem Plutarchus in Pericle: *omnia curabat Phidias*: πάντων Ἐπίσκοπος Φειδίας. Exponitur etiam *Cuſtos*: apud Theocr. Idyl. VI. Recte igitur apud Chriſtianos ſacri gregis Inſpectores, primique Cuſtodes, ut & æternæ ſalutis procurandæ Præfecti a primis uſque temporibus dicti ſunt Epiſcopi.

II. Jam vero inter omnes Eccleſiaſticos Ordines principem locum tenent Epiſcopi; quorum etiam ſupra Presbyteros ex jure divino poteſtatem contra hæreticos ſic dictos *Presbyterianos* veritas Catholica vindicat, ac defendit. *Trid. Seſſ. XXIII. Can. VII.*. At de hoc Chriſtianæ doctrinæ Capite fuſius Theologi in Tractatu *de Sacramentis*.

III. Quod vero ordine, ac poteſtate Presbyteris divina inſtitutione præſtent pluribus in antiqua Eccleſia honorum titulis ornati ſunt. Ac 1. adpellati ſunt *Apoſtoli*, ut a Presbyteris diſtinguerentur: ævo namque apoſtolico Epiſcoporum, & Presbyterorum nomina utriſque communia illos ab his non diſtinguebant. *Theodor. Comm. in I. Timoth. III. & in Philipp. I. & II.* at dein *Apoſtolorum Succeſſores* dicti ſunt. Cyprianus *Ep.42. ad Cornelium*: unde quælibet Epiſcopi ſedes *Cathedra*, vel *Sedes apoſtolica* dici conſuevit. Sidon. Apoll. *Lib. VI. Ep. 1. & Paullinus Ep. 45.*

2. Aliquando nuncupati etiam ſunt *Principes*, *Re-*

Rectores, *Præpoſiti*, *Præſides*, *Antiſtites*; & quidem plerumque cum addito *Eccleſiæ*, ut a Principibus Seculi diſtinguerentur.

3. Quinimmo quum Epiſcopi non populo tantum, ſed etiam Clericis præeſſent, idcirco dicti quoque ſunt *Summi Sacerdotes*, *Pontifices Maximi*, *Principes Sacerdotum*.

4. Quod non modo filios per Baptiſmum, verum & Patres per Sacramentum Ordinis Matri Eccleſiæ præſtent, adpellati ſunt *Patres Patrum*, *Epiſcopi Epiſcoporum*, *Patriarchæ*, ac etiam *Papæ*.

5. Demum, quod ab ipſomet Chriſto Epiſcopi poſiti ſint ad regendam Eccleſiam Dei, nuncupari quoque conſueverunt *Vicarii Chriſti*, *Angeli Dei*, *ac Dii terreni*. His, aliiſque honorificis titulis Epiſcopi antiquitus in Eccleſia donati ſunt, quorum aliquot partim cum ſecundi ordinis Sacerdotibus communes habebant, partim etiam cum ipſo Summo R. Pontifice, ſed illi ſpeciali ratione tributos, uti ſuo loco diximus.

IIII. Jam vero Epiſcopi nonniſi frequentioribus civitatibus præficiendi: hinc Synodus Sardicenſis *Can.VII.* conſtituit: *Non licet ſimpliciter Epiſcopum conſtituere in aliquo pago, vel parva urbe, cui vel unus presbyter ſufficit: non neceſſe eſt enim illic Epiſcopum conſtitui, ne Epiſcopi nomen, & auctoritas vilependatur*. Verum hæc regula non ubique accurate ſervata eſt: quum non deſint in veteri Eccleſiaſtica Hiſtoria exempla Epiſcopatuum etiam in parvis oppidis conſtitutorum: e. g. *Nanzianzus*, *Geras* prope Peluſium, *Cucuſus* in Armenia, *Dolicha*, *Olbia*, aliaque, nonniſi parva erant oppida, & tamen Epiſcopos habebant: idem dicas potiſſimum de Romanis, & Africanis, in quibus frequentiſſimi vel in oppidulis Epiſcopatus. Uti patet ex Subſcriptionibus Conciliorum: *vide diſſert. de Eccleſia Setina Cl. Viri Georgii*.

V. Porro Epiſcopi ſive in parvis oppidulis, ſive in magnis urbibus ſint conſtituti, eandem omnino ha-

habent Sacerdotii plenitudinem, quam Chriſtus in ſinum Patris reverſurus Apoſtolis infudit ſuis dicens: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos:* qua de re, uti modo notavimus, *Summi Sacerdotes* paſſim a veteribus adpellati ſunt; atque adeo S. Ignatius M. *Epiſtola ad Trall.* Epiſcopis Chriſti adpingit perſonam: *Revereamur*, inquit, *omnes Epiſcopum, ut Jeſum Chriſtum exſiſtentem Filium Patris.*

VI. Igitur Epiſcopi ἀμέσως a Chriſto plenitudinem accipiunt Sacerdotii: id conſtat.

1. Ex iiſdem mox productis Chriſti verbis, quibus Apoſtolos eſt adlocutus: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis* &c. atqui Apoſtoli quam poteſtatem a Chriſto recta acceperant, eandem in ſuos ſucceſſores transfuderunt.

2. S. Paullus *Act. XX.* excitando ſtudio, & caritati Epiſcoporum erga Eccleſias eo utitur argumento, quod a Spiritu S. ad illam regendam poſiti ſint: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos* ἔθετο *poſuit* (deſignavit, conſtituit) *Spiritus S. Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.*

3. S. Cyprianus *Ep. 65.* aperte docet Epiſcopos æque ac Apoſtolos, atque adeo in ipſis Apoſtolis fuiſſe, tamquam in ſemine, a Chriſto Domino inſtitutos. *Apoſtolos, ideſt Epiſcopos, & Præpoſitos Dominus elegit.* Quum igitur Apoſtoli ἀμέσως a Chriſto poteſtatem accepiſſent, idem profecto de Epiſcopis ſentiendum, præſertim quum idem Cyprianus *Lib. de Unitate Eccleſ.* de Epiſcopis ſcribat *Epiſcopos Eccleſiis dominicis in toto mundo divina dignatione præpoſitos.*

4. Ex eodem Cypriano *Ep. 69.* Hieronymo *Ep. 1.* Concilio Aquisgranenſe *cap. 9.* Nicolao I. *Ep. 47.* aliiſque veterum teſtimoniis Epiſcopi Apoſtolis *vicaria ordinatione ſuccedunt*; tum *Eccleſiam a Chriſto Apoſtolis, ac per eos tanquam hæreditario jure Succeſſoribus eorum fuiſſe commendatam:* denique *Epiſcopos, tamquam Apoſtolico gradui* ſuc-

ſuccedentes Eccleſiam Chriſti Sponſam gubernare. Porro de ratione Succeſſoris eſt ſuam poteſtatem ab eodem habere, a quo habuit prædeceſſor; alioquin vera ſucceſſio non eſſet, ſed nova inſtitutio. Igitur Epiſcopi æque ac Apoſtoli recta a Chriſto ſuam habent poteſtatem. At de his fuſius Theologi.

VII. Per priora Eccleſiæ ſecula quum ſimul in Synodo Provinciæ & electio confirmaretur, & novus electus Epiſcopus conſecraretur; hinc in Poteſtate Epiſcopali nulla facta eſt diſtinctio. At quum ſecutis temporibus confirmatio a conſecratione disjungi cœperit, atque adeo opinio invaluerit ſolam electionis confirmationem Eccleſiæ Paſtorem conſtituere; hinc in Poteſtate Epiſcopali *Juriſdictio* ab *Ordine* ſeparata eſt; itaut nomine Juriſdictionis omnis poteſtas intelligatur, quæ Ordini non eſt adfixa; Ordo vero ea tantummodo complectatur, quæ Epiſcopo vi ſacræ Ordinationis conveniunt, quæque aliis committere nequit.

VIII. Adhæc quum jure antiquo omnes prorſus hominum ordines Diœceſim incolentium Epiſcopo ſubiicerentur: adeout S. Cyprianus *Epiſt. 69. ad Papian.* ſcripſerit: *Scire debes Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo. Et ſi qui cum Epiſcopo non ſint, in Eccleſia non eſſe*: poſt multa tamen ſecula Monachi, aliæque conditiones hominum ab Epiſcopali poteſtate eximi cœpiſſent; hinc factum eſt, ut *lex Diœceſana* a *lege Juriſdictionis* diſtingueretur: & legis juriſdictionis nomine omnis Epiſcopi poteſtas intelligeretur, quæ in dando, vel faciendo conſiſtit; ideoque utraque ſimul poteſtas mox explicata *Ordinis* ſcilicet, & *Juriſdictionis*. Nomine vero *legis Diœceſanæ* poteſtas ſignificaretur in res Eccleſiaſticas, & jura Epiſcopo debita: qualia *Cathedraticum*, *Synodaticum*, ſimilia, quæ enumerantur *in Cap. 16. de Officio Ordinarii*: atque ita a lege Diœceſana Monachi exemti haberentur; haud vero a lege juriſdictionis; niſi ejuſmodi exemtionem

I ſpe-

ſpeciali privilegio obtinuerint.

VIIII. Epiſcopalis poteſtas primæva ſui origine nullis perſonarum, aut locorum finibus divinitus circumſcripta fuit. Namque Diœceſeōn, ſive Parœciarum diſtinctio, nonniſi jure poſitivo primum inducta eſt: id quod pluribus conſtat & quidem

1. Apoſtoli, quibus Epiſcopi ſuccedunt, in univerſum mundum ad prædicandum Evangelium a Chriſto Domino miſſi ſunt: qua de re licet ex communi, mutuoque conſilio, ut Evangelium facilius diſſeminari poſſet, totum Orbem, veluti in quaſdam Diœceſes diviſerint, quarum ſinguli ſingulas erudiendas ſuſceperunt; attamen non inde vetabantur, quocunque perveniſſent, populos docere, Eccleſias fundare, iiſdemque Epiſcopos conſtituere.

2. Apoſtoli aliquando diſcipulos a ſe rite inſtitutos, & ordinatos ad amplas etiam Diœceſes, quo ipſi pertingere non poterant, ablegare conſueverunt, & quidem cum poteſtate alios conſtituendi, & ordinandi; cujus rei exemplum habemus in D. Paullo, qui Titum reliquit Cretæ, *ut ea*, ait, *quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi*.

3. Idem mire adſtruitur ex ipſa Epiſcopatus eſſentia, qui natura ſua unus eſt Epiſcoporum multorum concordi univerſitate diffuſus; haud ſecus ac ipſa Chriſti Eccleſia, cujus præcipuus character unitas eſt, licet per varias, diverſaſque Orbis regiones diffundatur. Ad rem Cyprianus in Lib. de Unitate Eccleſiæ: *Epiſcopatus unus eſt, cujus a ſingulis pars in ſolidum tenetur*. Inſtitutione divina nimirum ita conſtitutus Epiſcopatus, ut & Poteſtas eſſet ampliſſima, & locus non eſſet circumſeptus: circumſcribi tamen poſſet communi conſilio, ac ſuprema Eccleſiæ Poteſtate. Qua de re quum id præſtitit Eccleſia, non Poteſtatem, ſed Poteſtati locum circumſcripſit.

X. Licet antiquiſſimo Eccleſiaſtico jure, atque adeo etiam inſtitutione Apoſtolica, epiſcoporum po-

poteſtas, ne confuſio in Chriſti corpus induceretur, certis incluſa fuerit locorum limitibus: unde ibidem ſubdit Cyprianus: *ſingulis Paſtoribus portio gregis fuit adſcripta, quam regat unuſquiſque, & gubernet:* attamen non defuerunt Sanctiſſimi, iidemque Sapientiſſimi Epiſcopi, qui ultra ſtatutos limites, proprias ſcilicet Paræcias, Epiſcopalem exercerent juriſdictionem, ubi neceſſitas, aut ſalus populi, deficientibus, corruentibus, abſciſſis Paſtoribus id poſtularet: eo forte principio, quod Epiſcopatus unus ſit, cujus in ſolidum pars tenetur a ſingulis, adeout ſinguli in ſolidum obligati ad gregis ſalutem adcurrerent, ubi deficerent, corruerent, abſcinderentur alii, quorum & locum, & onus ex caritate communi ſubibant. At extra neceſſitatem ſuo cuique Epiſcopo pars gregis circumſcripto territorio, extra quod moliri aliquid vetitum, ex Apoſtolica diſciplina eſt. Atque hinc de S. Cypriano ſcribit Gregorius Nanzianzenus *Orat. XVIIII.* quod non Eccleſiæ ſolum Carthaginienſis, ac totius Africæ; verum & aliarum Eccleſiarum etiam per Orientem curam egerit. Huc quoque faciunt exempla Athanaſii, & Euſebii Samoſatenſis: ille nanque teſte Socrate Lib. II. cap. 24. *ex exſilio redux per Peluſium iter faciens Alexandriam... in quibuſdam Eccleſiis ordinationes fecit.* Hic vero ex Theodoreto Lib. IIII. c. 12. *Syriam, Phœniciam, & Paleſtinam militari habitu indutus peragrans, Presbyteros ordinavit, & Diaconos, alioſq; ſuffecit Ordines Eccleſiaſticos: &* Lib. V. c. 4. *per Syriam, Ciliciam, aliaſq; Provincias plures Epiſcopos creavit.* Profecto hi SS. Epiſcopi, quum de fidei Chriſtianæ veritate adverſus gliſcentes hæreſes ageretur, ſuarum partium eſſe duxerunt manum admovere, & pro quibuſvis aliis non minus, quam pro ſuis ipſorum Diœceſibus neceſſitate urgente laborare: id quod nunquam præſtitiſſent, ſi jure divino Diœceſeōn diſtributio inſtituta fuiſſet.

Præcipua Epiſcoporum munia.

XI. Quod vero ad Epiſcoporum munia ſpectat

profecto primum, ac præcipuum eſt Verbi Dei prædicatio; hoc ſane munus adeo Epiſcoporum proprium eſt, ut Apoſtoli ad illud liberius exſequendum menſarum, & viduarum ſervitium in Diaconos rejecerint, *Act. VI.* & Apoſtolus non dubitaverit adſerere ſe non ad baptizandum, ſed ad Evangelizandum fuiſſe miſſum, *I. ad Corin.* 1. Porro nomine prædicationis quidquid ad fidelium inſtitutionem ſpectat, intelligimus; Sermones nempe publice in Eccleſia habendos, privatas admonitiones, catecheſes pro informandis pueris, & rudibus, Epiſtolas ad populum erudiendum, & in fide, ac in bonis operibus confirmandum, aliaque hujus generis. Trid. *Seſſ. VI. Ref. cap.* 2. & *Seſſ. XXIIII. cap.* 4.

XII. Feliciter per quinque priora Eccleſiæ Secula Epiſcopi hoc munere functi ſunt; nunquam enim ſacer fidelium conventus ad miſſæ Sacrificium peragendum habitus eſt ſine Scripturarum prælectione, eamque conſequente prædicatione, quam nonniſi admodum raro per Subſtitutos exercuerunt. Atque hinc in Africanas Eccleſias, teſte Poſſidio *in vita Auguſtini cap. V.* nonniſi a Valerio primum inducta eſt conſuetudo, ut Presbyteri coram Epiſcopo, & ex ejus mandato concionarentur. Verum in Eccleſiis Orientalibus facilius ab Epiſcopis verbum Dei prædicare Presbyteris committi conſuevit: uti ex eodem Poſſidio *ibid.* Socrate *Lib. V. cap.* 22. & *Lib. VII. cap.* 2. Theodoret. *Lib. I. cap.* 2. aliiſque conſtat.

XIII. At labentibus Seculis Epiſcopi plures prædicandi munus adeo neglexerunt, ut omnino conticuiſſe viderentur: qua de re Concilium Lateranenſe IIII. Can.X. mandavit, ut ſaltem per alios viros idoneos illud obirent. Verum Tridentina Synodus ad veteris Eccleſiæ diſciplinam, quoad ejus fieri poterat, inſtaurandam mandavit Epiſcopis, *ut in Eccleſiis ſuis ipſi per ſe, aut ſi legitime impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus adſument; in aliis autem Eccleſiis per*
Pa-

Parochos, ſive iis impeditis, per alios ab Epiſcopis, impenſis eorum, qui eas præſtare vel tenentur, vel ſolent, deputandos in civitate, aut in quacunque parte Diœceſis cenſebunt expedire, ſaltem omnibus diebus Dominicis, & ſolemnibus diebus feſtis; tempore autem Jejuniorum quadrageſimæ, & adventus Domini quotidie, vel ſaltem tribus in hebdomada diebus, ſi ita oportere duxerint, Sacras Scripturas, divinamque legem annuntient; & alias quotieſcunque id opportune fieri poſſe judicaverint.

XIIII. Adhæc quum *Seſſ.V. Ref. cap.*2. prohibuerit Regularibus prædicare in *Eccleſiis non ſuorum Ordinum ſine Epiſcopi approbatione, vel in Eccleſiis ſuorum ordinum ſine Epiſcopi benedictione:* tum de eadem hac re pleniore Concilio diſputatum eſt: unde *Seſſ. XXIIII. Ref. cap. IIII.* abſolute ſancitum eſt: *Nullus autem ſive ſecularis, ſive regularis etiam in Eccleſiis ſuorum ordinum contradicente Epiſcopo prædicare præſumat.*

XV. Alterum Epiſcopi munus eſt Sacramentorum adminiſtratio: quam provinciam antiquitus per ſe procurarunt. Qua de re S. Ignatius Ep. ad Smyrn. num.8. *Non licet*, inquit, *ſine Epiſcopo, neque baptizare, neque agapem facere.* Verum temporis lapſu illam presbyteris aucto fidelium numero demandarunt: ita tamen, ut nunquam ex ſuo ipſorum arbitrio, atque adeo contra Epiſcopi voluntatem, ſed tantummodo ex ejus mandato illud munus obirent: ad rem Hier. Dialogo contra Lucifer. pag. 139. *Sine juſſione Epiſcopi neque Presbyter, neque Diaconus jus habeant baptizandi.*

XVI. At vero Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum Ordinatio jure divino adeo Epiſcopis reſervata eſt, ut Presbyteris committi nequeat. Veteres enim Eccleſiæ Patres, & Concilia de Sacramenti Ordinis adminiſtratione loquuntur, tanquam de peculiari quadam prærogativa, qua Epiſcopi a Presbyteris diſtinguuntur. *Quid enim facit,*

 inquit

inquit Hier. Ep. 85. ad Evagrium, *excepta Ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat*. Et Chryſoſtomus Hom.XI. in I. Tim.III. *Inter Epiſcopum, & Presbyterum intereſt ferme nihil .... ſola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt, atque hoc tantum plus, quam Presbyteri habere videntur*. Idem quoque aperte tradunt Concilia Nicænum *Can. XVIIII.* Antioch. *Can. VIIII.* Chalced. *Can. II.* Carthag. III. *Can. XXXXV.*

XVII. Quinimmo Ordinationes per Presbyteros factæ ſemper ab Eccleſia, tanquam irritæ habitæ ſunt. Unde in Synodo Alex. Iſchiras, aliique a Colutho ordinati *ad priorem reverſi ſunt conditionem*, quippe qui *ordinati a Colutho Presbytero, qui falſo Epiſcopi nomine gloriabatur*. Athan. Apol. pag. 732. Idem omnino de Presbyteris quibuſdam in Synodo Sardicenſi conſtitutum eſt, quippe qui ab Eutychiano, & Muſæo, qui Presbyteri tantum erant, Sacerdotio initiati eſſent.

XVIII. Poteſtatem confirmandi Neophitos Epiſcopis quoque fuiſſe antiquitus omnino reſervatam perſpicua demonſtrant Patrum teſtimonia: Hier. contra Lucif. cap. 4. docet *hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per presbyteros, & diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem Sancti Spiritus manus impoſiturus excurrat*. Et paullo poſt: *In Eccleſia baptizatus, niſi per manus Epiſcopi, non accipit Spiritum S.* tum Chryſoſtomus in illud Actuum Apoſt. *Imponebant manus, & accipiebant Spiritum S.* ſic commentatur. *Igitur hoc erat in Apoſtolis ſingulare: unde* Κορυφαίους (Præcipuos, hoc eſt Epiſcopos) *& non alios videmus hoc facere*. Verum in ſpecialibus quibuſdam caſibus poſſe preſbyteros accepto mandato, ac facultate R. Pontificis, tanquam extraordinarios miniſtros, Sacramentum Confirmationis conferre plerique tenent Theologi.

XVIIII. Ex Eccleſiæ inſtituto Ordini Epiſcopali ſacræ quædam functiones adeo adfixæ ſunt, ut ab

ab Epiſcopis aliis delegari nequeant : hujuſmodi ſunt Conſecratio Olei Catechumenorum , & Infirmorum : Innocentius I. *Ep. ad Decentium*. Conſecratio Eccleſiarum, & altarium: *Can. VIII. de Conſecratione Diſt. I.* Benedictio Abbatum: *Can. I. Diſt. 69.* Benedictio major , ſeu ſolemnis : *Can. VI. Diſt. 21.* Antiquitus Pœnitentium reconciliatio Epiſcopo quoque erat omnino reſervata.

XX. Tum inter præcipua Epiſcopi munia locum ſibi vindicat Oratio ; quæ Apoſtolis adeo cordi erat , ut viduarum , & menſarum cura in diaconos abjecta , illam æque ac prædicationem ſibi reſervarent . Orationis vero nomine publica indicatur Liturgia , atque ea Liturgiæ pars potiſſimum , qua Sacrificium pro vivis , atque defunctis offertur . Epiſcopi nempe, præſertim dum ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium peragunt , pro concredita ſibi plebe ferventes Deo preces fundere ex animo debent . Unde Syn. Trid. Seſſ. XXIII. Ref. cap. I. ſic decernit . *Quum jure divino mandatum ſit omnibus , quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere , pro his ſacrificium offerre .*

XXI. Ex eadem ratione ad Epiſcopum pertinet pro Eccleſiæ neceſſitatibus, aliiſque juſtis de cauſſis publicas preces indicere , orationum formulas concipere , libros eo ſpectantes evulgare , receptos repurgare , orandi formulas minus pietati congruas abolere ; aliaque hujuſcemodi , quorum nonnulla conſecutæ Apoſtolicæ Conſtitutiones R. Pontifici reſervarunt . At de his fuſius *in noſtris Antiquitatibus Chriſtianis*.

XXII. Sequuntur Epiſcoporum munia externam poteſtatem ſpectantia : hinc Epiſcopi partes ſunt fidei , & Doctrinæ evangelicæ depoſitum ſartum tectum cuſtodire : & quidem ex Ap. mandato *I. ad Timoth. cap. VI. & II. cap. I.* unde ne aliquis in doctrina fidei , vel morum error obreperet Syn. Trid. Seſs. IIII. decrevit nemini *licere imprimere, vel imprimi facere quoſvis libros de rebus ſacris ſine nomine auctoris , neque illos in futurum ven-*

dere, aut etiam apud ſe retinere, niſi prius examinati, probatique fuerint ab Ordinario ſub pœna anathematis, &c. Id quod de Libris etiam profanis intelligas cum ex Bulla Leonis X. edita in Concilio Lateranenſi an. 1512. tum etiam ex jam inolita Regni Neap. conſuetudine. At idem de multa pecuniaria ſtatui nequit, qua in typographos animadvertere Ordinariis regia poteſtas non permittit.

XXIII. De Sanctorum quoque cultu cognoſcere, & judicare; tum eorundem miracula, ac reliquias probare proprium Epiſcopi munus eſt: quinimmo antiquitus Servi Dei, qui mortem obibant, ab Epiſcopis in Sanctorum Canonem referebantur: id quod deinde poſteriores Conſtitutiones Summo Pontifici reſervarunt.

XXIIII. Epiſcopo etiam cura incumbit, ut Sacri Canones exacte cuſtodiantur, quique de novo fiunt, canonice evulgentur; qua de re Diœceſim luſtrare, & Synodum Diœceſanam cogere præcipuæ Epiſcopalis poteſtatis partes ſunt.

XXV. Epiſcopum ſpecialiorem quarundam perſonarum curam gerere oportet; uti pauperum, orphanorum, viduarum, peregrinantium, virginum Deo dicatarum, atque etiam Monachorum, quos ſpeciali Epiſcoporum curæ ſubjecerunt Patres Chalcedonenſes *Can. IIII. & VIII.* quamvis poſterioribus temporibus in id unice incumbuerint, ut Epiſcoporum excuterent jugum.

XXVI. Poſtremo ad Epiſcopum ſpectat, tum cauſſas omnes Eccleſiaſticas, *Civiles* dictas, ex ſenſu Sacrorum Canonum ſuo judicio definire, tum in eos, qui divinam legem, vel Eccleſiaſticas Conſtitutiones tranſgrediuntur, etiam criminali judicio animadvertere, tum demum bona ſuæ Eccleſiæ temporalia adminiſtrare. Verum de his fuſius opportuniori loco agemus.

XXVII. Duo hic tantummodo liceat ſubnectere, veluti extraordinaria quædam Epiſcoporum officia: 1. diſſidentes Chriſtianorum animos in concordiam revocare, liteſque ex bono, & æquo com-

componere: id quod ex Apoſtoli verbis *I. ad Corinth. V.* nonnulli Patres, ac præſertim Auguſtinus derivarunt. Alterum: apud Magiſtratus pro reis intercedere; id quod tum Patres Sardicenſes *Can. VII.* decrevere; tum veteres Epiſcopi haud raro præſtiterunt. In hac Officii Paſtoralis parte eluxit Ambroſii, & Auguſtini caritas, qui ſæpius magiſtratus ad veniam reis implorandam convenerunt.

XXVIII. Ex hactenus explicatis Epiſcoporum muniis illud prono alveo fluit, eos ad reſidendum obſtrictos eſſe, & quidem jure divino: id quod Tridentinum, licet tanquam fidei Dogma definire noluerit, tamen pro certo omnino habet; præſertim *Seſſ. XXIII. Ref. cap.* 1. ubi recenſitis pluribus, iiſdemque graviſſimis muneribus Epiſcopis *Præcepto divino* mandatis; ſtatim ſubjungit: *ea nequaquam præſtari poſſe ab iis, qui gregi ſuo non invigilant, & aſſiſtunt*. Quinimmo uti ex Cajetano refert Fagnanus ad Caput *Ex parte* n. 21. *Nullus antiquorum contradicebat, quin Paſtores animarum tenerentur ſub præcepto divino ad perſonaliter reſidendum*.

XXVIIII. Merito igitur Synodus Tridentina tum *Seſſ. VI. Ref. cap.* 1. omnes innovat antiquos Canones ad eam rem facientes; tum eadem *Seſſ. XXIII.* novis pœnis illos coercet, qui ultra duos, vel tres menſes in ſingulos annos a Diœceſi abſunt: atque adeo etiam in hac duorum, vel trium menſium abſentia, eadem Trid. Synodus requirit, ut ſit *æqua ex cauſſa ſine ullo gregis detrimento, & extra feſtos dies Adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis, Pentecoſtes, & Corporis Chriſti*.

XXX. Legitimæ cauſſæ a Synodo Trid. ibidem probatæ, cur Epiſcopus etiam diutius Diœceſi abeſſe poteſt, ſunt *Chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, & evidens Eccleſiæ, reique publicæ utilitas*. At eadem Synodus ſtatim ſubdit, eaſdem has legitimæ abſentiæ cauſſas *a Beatiſſ.*

tiſſ. R. Pontifice, aut a Metropolitano, vel eo abſente, a ſuffraganeo Epiſcopo antiquiore in ſcriptis eſſe approbandas: niſi quum abſentia inciderit propter aliquod munus, & Reip. officium Epiſcopatibus adjunctum: cujus quoniam cauſſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, nec eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit.

TITULUS XVII.

DE CHOREPISCOPIS.

I. CHorepiſcopi hoc nomines donati ſunt, quod eſſent τῆς χώρας Ἐπίσκοποι *Ruris Epiſcopi.* Illud hic primum non immerito quæritur Epiſcopi ne fuerint, an vero tantummodo Presbyteri? Presbyteros eos fuiſſe communis pene eſt Canoniſtarum ſententia; at contra Barlovius, Hammondus, aliique cenſent Chorepiſcopos omnes antiquis commemoratos Canonibus veri nominis Epiſcopos fuiſſe.

II. Vero ſimilior videtur Caballutii, Bellarmimi, ac doctiſſimi Thomaſſini opinio; nimirum Chorepiſcopos, ſuapte natura inſpecta, meros fuiſſe Presbyteros, etſi aliquando contigerit, ut Epiſcopi eſſent, quippe qui Epiſcopi ordinati, antequam Chorepiſcopi conſtituerentur. Id in Nicæna Synodo accidit, quæ Novatianis Epiſcopis ad Catholicam redeuntibus Eccleſiam ita conſultum voluit, ut vel ad Presbyteri Oppidani, vel ad Chorepiſcopi officium admitterentur. *Can. VIII.*

III. Ceterum meros fuiſſe Presbyteros plura demonſtrant. 1. Ad ſimilitudinem Septuaginta diſcipulorum conſtituti dicuntur. Concilium Neocæſar. *Can. VIII.* Atqui ſecundum veterum ſententiam Presbyteri Diſcipulos, Epiſcopi Apoſtolos repræſentant. S. Hier. *Ep. ad Fabiolam.*

2. Epi-

2. Epiſcopi ex Apoſtolica traditione a tribus ſaltem Epiſcopis ordinandi : at Chorepiſcopi ab uno tantum Civitatis Epiſcopo conſtituebantur. Conc. Antioch. *Can. X.*

3. Patres Concilii Hiſpalenſis ſevere increparunt Agapium quendam Cordubenſem Epiſcopum, eo quod Chorepiſcopos ad Epiſcopalia munia exercenda delegarit; & rationem ſubdunt: *quia Chorepiſcopi, & Presbyteri juxta Canones unum ſunt.*

4. Concilium Metenſe *Can. VIII.* præcipit, ut Baſilicæ a Chorepiſcopis conſecratæ ab Epiſcopis conſecrentur : *Quia juxta Decreta Damaſi Papæ, Innocentii, & Leonis vacuum eſt, atque inane quidquid in Summi Sacerdotii Chorepiſcopi egerunt miniſterio ; & quod ipſi iidem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.*

5. Tandem quæcunque antiquis Eccleſiæ Canonibus Chorepiſcopis adſignantur officia, eadem & Presbyteros quoque obiiſſe nemo dubitat.

IIII. Jam vero Chorepiſcoporum haud exigua erat poteſtas : nam 1. Hypodiaconos, Lectores, Exorciſtas, aliosque inferiores Clericos ordinabant. Syn. Antiochena *Can. X.* tum ſi Epiſcopatus charactere inſigniti fuiſſent, Presbyteros quoque & Diaconos ordinare poterant: verum conſulto prius *Urbis epiſcopo, cui ſubjicitur ipſe, & regio :* uti ſtatuit ipſamet Syn. Antioch. ibidem.

2. Poteſtatem habebant dandi Clericis ruralibus, quibus in aliam Diœceſim proficiſcendum eſſet, Epiſtolas Dimiſſorias, ſive ut alias vocabantur, Canonicas, & Pacificas. *Syn. Antioch. Can.* 8.

3. Curabant Agrorum Presbyteros, & Eccleſias rurales; quas & in credita ſibi regione viſitabant. *Thomaſſ. P. I. Lib. II. cap.* 1. *n.* 15.

4. In Eccleſia oppidana Sacris operabantur etiam præſentibus Epiſcopo, & Presbyteris Urbis, quod ſane Presbyteris ruralibus non licebat. Ita Conc. Neocæſar. *Can. XIII.*

5. Tandem privilegio fruebantur ſedendi, &

ſuffragia ferendi in Conciliis ; hinc Synodorum Nicænæ, Epheſinæ , Neocæſareenſis Definitionibus nonnullos Chorepiſcopos ſubſcripſiſſe eorundem Acta probant.

V. Ceterum non ſemper & ubique eandem fuiſſe Chorepiſcoporum poteſtatem ingenue fatemur: nanque, ubi contigiſſet ipſos Epiſcopos eſſe, ex Epiſcopi Urbis voluntate non modo Presbyteros, & Diaconos ordinabant, uti mox ex Concilio Antioch. obſervavimus, verum & aliquando Neophytos confirmabant, Virgines conſecrabant, aliaque epiſcopalia munia exercebant.

VI. Verum Chorepiſcoporum poteſtati grave vulnus inflictum eſt, ubi Περιοδευταὶ, hoc eſt *Circumcurſatores*, ſive *Viſitatores* conſtitui cœperunt. Horum prima occurrit mentio in Concilio Laodiceno *Can. LVII.* dein & in Synodis Chalced. *Act. IIII.* & Cpolitana ſub Menna *Act. I.* adeout in Oriente ætate Balſamonis jam prorſus exoleverint.

VII. In occidente, ac præſertim in Gallia, quum ex perperam intellectis Canonibus quibuſdam Orientalibus Epiſcopalia ſibi munia vindicare auſi fuerint; hinc tum per Gallicanas Synodos, tum & per ipſos R. Pontifices paullatim eſſe deſierunt Chorepiſcopi, quibus ſucceſſiſſe videntur Decani, ſive Archipresbyteri rurales, de quibus ſuo loco agemus.

TITULUS XVIII.

DE COADJUTORIBUS.

I. Coadjutor conſtituitur, ubi Epiſcopus ſenio, diuturno morbo, alióve detentus impedimento ſuo muneri ita impar evadit, ut adjuncti ſibi ſocii ope indigeat. Porro vel temporalis eſt, vel

vel perpetuus. Temporalis, cui Eccleſia adminiſtranda committitur, quoad Epiſcopus ipſe vixerit. Perpetuus, qui futuram Epiſcopi ſucceſſionem continet; & hic rurſus, vel ſola electione, ſeu deſignatione conſtituitur, ita ut Ordinatio, ſeu conſecratio poſt Epiſcopi mortem facienda ſit; vel etiam ipſa ordinatione Eccleſiæ præficiatur regimini, adeo ut duo ſimul in eadem Eccleſia ſint Epiſcopi.

II. Illud hic jure quæritur, num dare Epiſcopo Coadjutorem cum receptis Eccleſiaſticis regulis conveniat? Coadjutores temporales quod ſpectat nulli dubium eſt ex jure communi recte conſtitui; & quidem ad poſtulationem Epiſcopi, & Capituli, vel hujus tantum, ſi ille contradixerit. *Cap.* 5. *De clerico ægrotante*, & *Cap. un. eodem in VI.* Jam vero de Coadjutoribus perpetuis major eſt difficultas; qua in re ſunt qui negant, ſunt qui ajunt. Videſis Fagnanum *in Cap.* nulla *de Præbendis n.* 42.

III. At vero nobis magis illorum probatur opinio, qui media incedunt via; ſcilicet diſtinquendo inter Coadjutores perpetuos primi, & ſecundi generis; atque illos quidem ex jure communi locum habere poſſe ſtatuimus, ſecus vero iſtos. Utranque concluſionis partem paucis adſtruimus.

IIII. Et quidem 1. ex Magno Auguſtino, qui Valerio Hipponenſi Epiſcopo ex conſenſu Cleri, & Primatis Numidiæ ſocius adjunctus, atque adeo ordinatus Valerio adhuc vivente; profecto ubi reſcivit hujuſmodi ordinationem Canoni VIII. Nicæno adverſari, eum quidem facti pœnituit. At ipſe nihilo ſecius jam grandævus Eradium Eccleſia conſentiente ſibi ſucceſſorem delegit; quem tamen dum vixit noluit ordinare. *Quod reprehenſum eſt in me*, ſunt ejus verba Epiſt. 110. *nolo reprehendi in filio meo. Erit presbyter ut eſt; quando Deus voluerit, futurus Epiſcopus.*

2. Ex *Can. XVII. Cauſ.* 7. *q.* 1. diſcimus, Zachariam Papam Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino du-

duplicem facultatem feciſſe; alteram ſcilicet, qua poſſet ſibi Coadjutorem adſciſcere; alteram, ut eum ſub ſuæ mortis tempore præſentibus cunctis ſucceſſorem deſignaret ſuum. At vero facultatem, qua ejuſmodi Coadjutor, ipſo adhuc Archiepiſcopo vivente, ordinari poſſet, omnino denegavit.

3. Demum idem colligi poſſe videtur ex Regeſto Epiſtolarum Gregorii M., ac præſertim ex *Lib. VIIII. Ep.* 4. ad Anatolium Diaconum Cpolitanum de Joanne Epiſcopo primæ Juſtinianææ, qua ipſi injungit, ut Joanni gravi morbo ægrotanti Coadjutorem dari curet; novum vero Epiſcopum haud ordinari permittat. *Et quidem*, ſcribit, *nuſquam Canones præcipiunt, ut præ ægritudine Epiſcopo ſuccedatur . . . ſed diſpenſator illi requiratur talis, qui poſſit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine Eccleſiæ implere.*

V. His accedit, in antiquis Eccleſiæ monumentis quamfrequentia occurrere exempla Coadjutorum, qui Epiſcopis vel grandævis, vel infirmis dati ſunt, ut iiſdem poſtea in epiſcopatu ſuccederent; at hi ſimul Epiſcopo adhuc vivente ordinati non ſunt. Videſis Thomaſs. *P. II. Lib. II. cap.* 57. *& ſeq.* id quod haud ita intelligas, quaſi perpetui Coadjutoris ordinatio irrita habenda ſit, vel diſpenſatione locum habere nequeat. Sane Auguſtinus ſuam ordinationem improbavit quidem, at irritam non habuit: tum etiam ante Synodum Nicænam exempla ejuſmodi Coadjutorum occurrunt; uti illud Narciſſi Ep. Hieroſolymitani, qui ſibi Coadjutorem adſcivit Alexandrum in Cappadocia Epiſcopum: Euſeb. *Lib. VI. Cap. II.* & alterum Theotheonis Ep. Cæſareæ Paleſtinæ, qui coepiſcopum ſibi adjunxit Anatorium: Euſebius *ib. cap.* 32. Quæ quum ita ſint non eſt, cur hæretici Synodum Trid. carpant, quod *Seſſ. XXV. cap.* 7. urgenti ex cauſſa det locum Coadjutoriis cum futura ſucceſſione in Epiſcopatibus, & Monaſteriis.

VI. Perpetuum Epiſcopo coadjutorem dare antiqui-

tiquitus Synodi Provincialis, plebe etiam conſentiente, jus erat, eodem prorſus modo, quo Epiſcopi eligebantur: at jure novo cujuſcunque generis Coadjutores nonniſi a R. Pontifice dantur Epiſcopis; duntaxat in Eccleſiis nimis ab Urbe diſſitis, auctoritate Apoſtolica, vel ipſe Epiſcopus cum adſenſu capituli unum, vel plures ſibi Coadjutores adſciſcit, vel, Epiſcopo impote, duæ partes Capituli Coadjutorem conſtituunt. Demum ubi Epiſcopus Coadjutorem, quo ipſi omnino opus eſt, accipere nolit, apoſtolicis Reſcriptis eſt Eccleſiæ providendum.

TITULUS XVIIII.

De Sacra Episcopali Visitatione.

I. JAm inde ab IIII. Eccleſiæ ſeculo exempla occurunt Patriarcharum, qui ſuas Diœceſes, Metropolitarum, qui ſuas Provincias, & Epiſcoporum, qui ſuas Parœcias circumluſtrarunt. Athanaſium Ægyptiacæ Diœceſeos Eccleſias viſitare conſueviſſe conſtat ex ejuſdem *Apolog. II.* In Concilio totius Africæ plenario Epiſcopi Mauritaniæ Aurelium Primatem Carthag. rogant, ut Mauritaniæ Provinciæ Eccleſias viſitet: *Dignemini etiam, quod hoc anno ſecundum ordinem diſtuliſtis, vel alio anno Mauritaniam Provinciam viſitare*. Codex Eccleſ. African. *Can. LII.* Concilium Taurinatenſe an. 397. *Can. XXI.* dum Metropolitis Arelatenſi, & Viennenſi Epiſcopatus adſignat, qui eorundem Eccleſiaſticas Metropoles conſtituerent, hæc habet: *Unaquæque de his viciniores ſibi intra Provinciam vindicet civitates, atque eas Eccleſias viſitet &c.* Demum viſitationis Parœciæ, quam modo Diœceſanam dicimus, illuſtria habemus exempla in Martino, Auguſtino,

no, & Chryſoſtomo. Martinum *aſello impoſitum in veſte hiſpida nigro pendulo pallio circumtectum* ſuas Parochias viſitantem, & ubique in vicis idololatriæ reliquias debellantem deſcribit Severus Sulpitius *Dial.* 2. Tum Auguſtinus in Fuſſalenſi Caſtro, cujus cives a Donatiſtarum ſchiſmate ad Eccleſiam Catholicam traduxerat, Epiſcopum conſtitutum voluit, quod, quum is locus longius ab Hyppone diſtaret, eum frequenter inviſere non poſſet: *Ep.* 261. Tum *Ep.* 237. eaſdem viſitationes perſpicue indicat ſcribens: *Quoniam viſitandarum Eccleſiarum ad meam curam pertinentium neceſſitate profectus ſum*. Demum Chryſoſtomus inter præcipua Epiſcopi munia Eccleſiarum recenſet viſitationem. *Hom. I. in Ep. ad Titum*.

II. Non negaverim in quibuſdam Orientalibus Eccleſiis morem viguiſſe, ut Epiſcopi per Περιοδευτὰς Circuitores, ſive Viſitatores, vel per Chorepiſcopos ſuas Parochias viſitarent. Conc. Laod. *Can. LVII.* Verum quum & Periodeutæ, & Chorepiſcopi nec ubique, nec diu viguerint, hinc noniſi Epiſcoporum præcipua, ac primaria ea videtur fuiſſe & cura, & poteſtas.

III. Eccleſia quidem Occidentalis ſtabiles illos Viſitatores non agnovit; at vero permiſit Epiſcopis ægritudine, aliove detentis impedimento opera uti Presbyterorum, vel Diaconorum: Conc. Tolet. IIII. *Can. XXXV.* quo in munere poſt ſecutis temporibus Archidiaconi, & Decani rurales ſucceſſere: Con. Later. III. *Can. IIII.* id quod Syn. Trid. *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 3. pro iis locis confirmavit, *ubi hactenus viſitationem exercere legitime conſueverunt*. At tria de integro conſtituit. 1. ut nonniſi per ſemetipſos, & quidem adſumpto notario de conſenſu Epiſcopi viſitare debeant. 2. ut non ideo Epiſcopus, vel eo impedito ejus Viſitator eaſdem Eccleſias ſeorſum ab iis viſitare prohibeatur. 3. ut Archidiaconi, vel alii inferiores viſitationis factæ Epiſcopo, ejuſve Viſitatori infra menſem rationem reddere, & depoſitiones te-

teſtium, atque integra Acta exhibere teneantur. Demum provinciales Viſitationes quod ſpectat, Metropolitanos jubet, ſuorum comprovincialium Diœceſes non viſitare, niſi prius propria plene luſtrata Diœceſi, & ex cauſſa cognita & probata in Concilio Provinciali.

IIII. At quorſum Epiſcopales inſtitutæ viſitationes? inquiet fortaſſe quiſpiam. Paucis præcipuas complectitur rationes Trident. ib. *Viſitationum præcipuus ſit ſcopus, ſanam, orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus, & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere; cetera prout locus, tempus, & occaſio feret, ex viſitantium prudentia ad fidelium fructum conſtituere.* Uti providere, ut Eccleſiæ quæ reparatione indigent, reparentur, cura animarum, ſi quæ illis immineat, aliiſque debitis obſequiis non defraudentur: &c. Hoſce ſane viſitationum veterum SS. Epiſcoporum uberrimos fuiſſe fructus jam ſupra innuimus, neque poſt Synodum Tridentinam Carolum Borrom. Franciſcum Saleſium, alioſque SS. Præſules minus uberes ſacris ſuis viſitationibus fructus tuliſſe neminem latere arbitror.

V. Perſonalem totius Diœceſeωs viſitationem Epiſcopo jure divino incumbere communiter tradunt Canoniſtæ. Fagn. ad *Cap.* Ex parte 23. *de Cler. non reſid.* Profecto antiquitus Epiſcopi non modo Catholicas omnes ſuarum Diœceſeωn perſonas, verum & Eccleſias, Monaſteria, Hoſpitalia, aliaque loca pia, eorumque bona proprio jure viſitabant: Syn. Chalced. *Can. VIII.* Atque adeo Syn. Aurel. *Can. XXVIIII. cauſ.* 18. *quæſt. II.* & Gregorius M. *Can. XXVIII. ibid.* Epiſcopis injungunt, ut non ſemel, ſed ſæpius in anno pro ſuo ipſorum arbitrio monaſteria viſitent: id quod imperiali etiam ſanctione firmatum eſt. *Leg. XXXXVI.* §. 3. *C. de Epiſc.*

VI. Succeſſu temporum frequentibus inductis ab

ab Epiſcopali poteſtate exemtionibus Epiſcopi viſitantis auctoritas multum decrevit : at Syn. Trid. diſciplinam Eccleſiaſticam priſtinæ puritati , quã fieri poſſet , reſtituere ſatagens , plura viſitationem ſpectantia Epiſcopis jura reſtituit , licet pleraque poteſtate duntaxat delegata ; ſcilicet ut viſitare poſſint 1. Capitula Cathedralium quomodolibet exemta . 2. beneficia omnia unita , curata, vel non curata, vel qualitercunque commendata . 3. omnes , & quaſcunque æque ſeculares, ac regulares Eccleſias . 4. Monaſteria commendata , in quibus non viget regularis diſciplina . 5. Demum hoſpitalia , Collegia quæcunque , & Confraternitates laicorum ; non tamen quæ ſub Regum immediata poteſtate ſunt ſine eorum licentia ; & pia loca omnia , etiamſi eorum cura ad laicos pertineat . Decretum de viſitandis omnibus locis piis, hoſpitalibus, collegiis, confraternitatibus &c. uti alibi notavimus , unum ex illis eſt, quæ Neap. Reges tanquam inveteratis Regni conſuetudinibus contraria , temperandà cenſuerunt . Quamobrem noviſſima concordatorum lege *Cap. V. art.* 1. conſtitutum eſt , ut Epiſcopi duntaxat *in ſpiritualibus* Eccleſias , Extauritas, Capellas, Confraternitates , & alia loca pia per laicos gubernata viſitare poſſint . Verum de hoc Capite opportunius Libro ſequenti.

De Procurationibus.

VII. Jam alibi demonſtravimus , Clericorum jus eſſe de Eccleſiaſticis proventibus , decimis, aliiſque populi donationibus vitam tranſigere : mirum igitur non ſit, ſi Epiſcopi viſitantes ab Clericis locorum procurationes accipiant ; nimirum vel ſumtus ad frugalem victum neceſſarios , vel ipſa victualia . *Procurare* enim apud latinos quandoque eſt cibaria præbere . Faciunt huc Chriſti verba Luc. X. *In quamcumque civitatem intraveritis, & receperint vos, manducate quæ apponunnuntur vobis .*

VIII. At vero illud ſummopere mirandum, me-

mediis ſeculis, quando ſcilicet Eccleſiæ prædiis, aliiſque reditibus abundabant, procurationes in tantam abiiſſe abuſionem, ut Syn. Later. III. an. 1179. *Can. IIII.* iiſdem quendam imponere modum volens, exemplum Apoſtoli primum proponat, qui prædicationi, & evangelicæ propagationi incumbens ſe ſuoſque propriis manibus ſuſtentabat: dein conſtituat, *ut Archiepiſcopi Parœcias viſitantes pro diverſitate provinciarum, & facultatis Eccleſiarum quadraginta, vel quinquaginta evectionum numerum nunquam excedant. Epiſcopi viginti, aut triginta, Cardinales viginti quinque. Archidiaconi vero quinque, vel ſeptem, Decani conſtituti ſub Epiſcopis duobus equis contenti exſiſtant . . . . . Non cum canibus venatoriis, aut avibus procedant. Nec ſumtuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſte, & competenter illis fuerit miniſtratum &c.* Hoc Lateranenſe Statutum alicui forte offenſioni erit, quippe quod nimium Viſitatoribus indulgeat: at recte hic ad rem advertit doctiſſ. Thomaſſinus *P. II. Lib. III. cap.* 80. *num.* 3. eo canone non multum quidem exigi, ſed multum recidi: tum damnari quidem quod prohibetur; at non ſtatim, quod toleratur, probari; præſertim quum ibidem, & Epiſcoporum, qui modeſtiore comitatu uti conſueverint, mos retinendus decernatur, & Statutum illud, tanquam gravi morbo pro temporis ratione adhibitum lenimen, tolerantiæ uni, & indulgentiæ tribuatur, & demum in pauperioribus Parochiis ea omnino tenenda præſcribatur menſura, ut Epiſcopi viſitantes iiſdem nec oneri ſint, nec offendiculo.

VIIII. Atqui eodem hoc medio ævo non deſunt SS. Epiſcoporum exempla, qui more Apoſtolico ſuas luſtrarent Parochias: Radulphus Epiſcopus Ciceſterſis, uti a Willelmo in *Lib. de Geſtis Pont. Angl.* perhibetur, ter quolibet anno ſuam circuibat Diœceſim nihil a quoquam exigens,

gens, ſpontanea licet dona non reſpuens: tum Malachias Hiberniæ Epiſcopus, auctore S. Bernardo, omnes ſuæ Diœceſeos Eccleſias viſitans, *nec vehebatur equo, ſed pedes ibat; erogabat vel ingratis cœleſtis pabuli menſuram*. Apud Thomaſſ. P. II. Lib. III. Cap. 80. n. 6.

X. Denique Synodus Tridentina uti in ceteris, ita quoque in hoc capite ſacras viſitationes ad veteris diſciplinæ normam exegit. Sanxit enim. 1. ut Epiſcopi nihil cauſſa viſitationis, etiamſi ultra oblatum, recipiant, exceptis tantum victualibus, quæ ſibi, ac ſuis frugaliter, moderateque pro temporis tantum neceſſitate, & non ultra, erunt miniſtranda. 2. ut in optione eorum qui viſitantur, ſit, num pecuniam, de qua antea jam conventum fuerat, an vero ipſa in ſpecie victualia præbere malint. 3. ut ſi qui gratuito viſitare conſueverint Epiſcopi, ab receptis moribus ne diſcedant. 4. ſi qui autem aliquid amplius exigere non vereantur, duplum intra menſem reſtituant, pœniſque vel in jure, vel in Statutis Synodi Provincialis præſcriptis ſubjaceant. Verum per hæc Decreta Tridentini Patres nihil immutatas velle antiquas cum Eccleſiis, Monaſteriis, aliiſque piis locis conventiones, expreſſe edixerunt.

XI. Quænam in viſitatione ab Epiſcopo præcipue intendenda ſint jam ſupra ex Syn. Trid. notavimus; pauca hic obſervanda ſuperſunt: 1. Epiſcopo viſitanti non judiciali, ſed potius paterno more procedendum. *Cap.* 1. §. Sane *de Cenſibus in VI.* 2. Epiſcopus in viſitatione nec proceſſus conficiat, nec ſententias ferat, nec ordinarias irroget pœnas; ſed in his, quæ morum emendationem, & correctionem reſpiciunt, ſine ſtrepitu judicii decernat. Sacr. Congr. Conc. 24. Apr. 1595. & 1. Febr. 1607. 3. ubi hoſce limites non excedant Epiſcopi decretorum viſitationis exſecutionem nulla exemtio, aut adpellatio impedire poteſt: h. e. adpellatio effectum ſuſpenſivum

vum in his nullum habet. Trid. *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 10.

XII. Poſtremo illud hic juvat ſubnectere, nimirum conſueviſſe Epiſcopos Diœceſes viſitantes ſuas, regios ſibi adſciſcere miniſtros *Miſſos dominicos* ſic dictos; ut fideles enormium criminum reos, vel invitos publicæ pœnitentiæ ſubjicerent; vel etiam pœnis corporalibus addicerent; tum ut quæ corrigi oporteret, facilius corrigerentur. Syn. Mogunt. *Cap.* 20. Hincmarus Rem. *Tom. II. pag.* 131. *Thomaſſ. P. II. Lib. II. cap.* 79. quod ad imminutionem, vel uſurpationem Eccleſiaſticæ poteſtatis factum non eſt, ſed tantummodo, ut Epiſcopalia decreta facilius exſequerentur. Id quod & ipſi Reges diſerte faſſi ſunt. *Lib. II. Capit. cap.* 17. *Ut ſi quos*, (verba ſunt Syn. Arel. an. 813. cap. 17.) *Sacerdotalis admonitio non flecteret ad juſtitiam, Regalis poteſtas ab improbitate reduceret ad pietatem, & obedientiam.*

TITULUS XX.

De Electione, Confirmatione, et Conſecratione Episcoporum.

I. Apoſtolica, eique proxima inſecuta ætate quatuor potiſſimum fuiſſe videntur Clericos qua ſuperiores, qua inferiores deligendi rationes: nimirum 1. *ſortitione*, 2. *ſelectione primitiarum ex converſis gentilibus*, 3. *ſpeciali mandato*, & *inſpiratione Spiritus S.* 4. demum via ordinaria *examinationis*, & *electionis*.

II. Prior in Matthiæ ad Apoſtolatum deſignatione ex communiori interpretum ſententia obſervata eſt: *Act. I.* Eadem in Hiſpania VI. duntaxat ſeculo viguit; id ex *Canone III.* Concilii Barcinonenſis colligere licet, ubi poſt plura ad Cle-

Clericorum electionem ſpectantia hæc ſubnectuntur: *Duobus, aut tribus, quos antea conſenſus Cleri & plebis elegerit, Metropolitani judicio, ejuſque coepiſcopis præſentibus, quem* Sors *præeunte Epiſcoporum jejunio*, Chriſto Domino terminante, *monſtraverit, benedictio conſecrationis adcumulet*.

III. Alterius, nimirum per ſelectionem primitiarum e converſis gentilibus, præclariſſimum nobis præbet monumentum S. Clemens R. in priori ad Corinthios *Ep. num.* 42. in qua ſcribit: *Apoſtolos per regiones, & urbes verbum prædicantes primitias eorum, ſpiritu probantes, Epiſcopos, & Diaconos eorum, qui credituri erant, conſtituiſſe*.

IIII. Tertius ſacros miniſtros eligendi modus erat per ſpeciale Spiritus S. mandatum. Hac ratione haud paucos primis illis Eccleſiæ temporibus ordinatos novimus: uti Paullus, & Barnabas *Act. XIII.* Eccleſiarum Aſianarum Clerici, quos S. Joannes ex Pathmo inſula redux ordinavit, id atteſtante Clemente Alex. *apud Euſebium Lib. III. cap.* 23. Fabianus Romanus Pontifex ex eodem Euſebio *Lib. VI. cap.* 29. Alexander Hieroſolym. Epiſcopus: Euſebius *ibidem cap. II.* Alexander itidem ſic dictus Carbonarius: Nyſſenus in *vita S. Gregorii Taumaturgi*.

V. Quartus denique, & communior magiſque ordinarius ad ſacrum miniſterium, præcipue vero ad animarum regimen promovendi modus erat *Electio* ſtricto ſenſu ſic proprie dicta, quam recte definies: *Eſt perſonæ idoneæ ad Eccleſiæ vacantis, aut perſonarum regimen canonice facta vocatio*. Hæc definitio æque Epiſcopos, ac reliquos etiam Prælatos inferiores complectitur. Adhæc vocula illa *canonice* adjecta eſt, tum ut a tribus prioribus extraordinariis ſacros miniſtros deligendi rationibus diſtingueretur, tum vel maxime ad indicandum, ſemper in Eccleſia ſecundum peculiares quoſdam ſtatutos canones fuiſſe peractam, li-

licet non eadem ſemper hac de re fuerit Eccleſiæ diſciplina; quam per diverſas, variaſque juris canonici epochas, qua fieri poterit, diſtincte, ac exacte expendemus.

De Electione Epiſcoporum per octo priora Eccleſiæ ſecula.

VI. Hoc temporis ſpatio, quod jus canonicum *Primigenium*, ſive *Arcanum*, & *Adultum*, ſive *Publicum* complectitur, ad electionem ex æquo aliquid conferebant Metropolita, Synodus Provinciæ, Clerus, & Plebs; eo tamen ordine, ut Plebs proponeret, peteret, teſtaretur: Clerus vota, petitiones, teſtimonia Plebis expenderet, expenſis aut accederet, aut refragaretur, ac Plebem ad alium deſignandum diverteret, dirigeretque. Synodus provinciæ electionem a Plebe, cleroque peractam examinaret, judicioque ſuo confirmaret. Metropolita denique adſtantibus ſaltem duobus, aut tribus Provinciæ Epiſcopis electum conſecraret. Quod quidem communi jure receptum patet ex omnium Eccleſiarum priſca conſuetudine.

Et quidem 1. de Romana Eccleſia id innuit Cyprianus, de Cornelio Papa loquens Lib. II. Ep. 2. *Factus eſt Cornelius Epiſcopus de Dei, & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc adfuit ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio.*

2. De Africana tum ipſe Cyprianus Lib. 1. Ep. 4. *Quum ipſa*, inquit, *maxime plebs habeat poteſtatem, vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi:* tum & Concilium Carthag. IIII. Can. 1. *Cum conſenſu clericorum, & laicorum, & conventu totius Provinciæ Epiſcoporum, maximeque Metropolitani vel præſentia, vel auctoritate ordinetur Epiſcopus.*

3. De Alexandrina teſtatur Theodoretus Lib. IIII. cap. 22. *rejectum a Petro Alexandrino Lucium, quod non in Orthodoxorum Epiſcoporum Sy-*

Synodo , non ſuffragio legitimorum Clericorum; non poſtulatione plebis electus fuerit, ſicuti Eccleſiaſticæ leges requirunt.

4. De Cæſareenſi in Cappadocia refert Nazianzenus *Orat.XVIIII.* de Euſebio, *quod quum in plures ſententias multitudo diſtraheretur, aliique alium proponerent (quemadmodum in hujuſmodi rebus fieri conſuevit) . . . . tandem plebs tota uno conſenſu primarii ordinis virum in ſacrario collocarunt, & Epiſcopis obtulerunt, ab iiſque petere inſtituerunt, ut eum initiarent , & Antiſtitem proclamarent* . Et Baſilius *Ep.* 28. ad Neocæſareenſes : *Nunc veſtrum quidem eſt petere animis a contentione, & ambitione repurgatis, Domini vero oſtendere.*

5. De Aſia univerſa idem innuit Julius I. *Ep. ad Orientales apud Athan. Apol. II.* ubi Gregorium in Alexandrinam ſedem ab Arianis intruſum eo rejicit , quod homo externus non illic baptizatus, nec a Presbyteris, vel Epiſcopis, vel a plebe poſtulatus fuerit.

6. De Oriente teſtem habemus Synodum Oecumenicam Cpolitanam I. *Ep. ad Damaſum* , in qua hæc habentur : *Nectarium in Concilio Generali communi omnium conſenſu , præſente Imperatore, totius denique Cleri, totiuſque Civitatis ſuffragiis, Epiſcopum conſtituimus.*

7. Eadem quoque diſciplina in Eccleſiis Galliarum vigebat . Id quod evincitur ex Synodi Aurelianenſis III. Can. III. *De comprovincialibus ordinandis cum conſenſu Metropolitani, cleri, & civium juxta priorum Canonum ſtatuta , voluntas, & electio requiratur.*

8. Tum & in Hiſpaniis. Ita Concilium Toletanum IIII. Can. XVIII. *Nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec populus propriæ civitatis elegit . . . . . Quicunque ergo deinceps ad ordinem Sacerdotii poſtulatur . . . cum omnium clericorum, vel civium voluntate ab univerſis comprovincialibus Epiſcopis, aut certe a tribus in Sacerdotem die Dominica conſecrabitur.*

9. De

9. De Eccleſia Mediolanenſi teſtis producatur Theodoretus, qui *Lib. IIII. cap.* 7. Ambroſii electionem referens hæc habet: *Cives illius urbis tumultuabantur, dum alii hunc, alii illum ordinari contenderent... omnes una voce clamare ceperunt, Ambroſium ſibi Paſtorem conſtitui poſcentes.*

10. In noſtra quoque Neapolitana Eccleſia eandem obtinuiſſe conſuetudinem colligimus ex pluribus Gregori M. Epiſtolis, ac præſertim ex VIII. Lib. X. *Nec novum*, inquit, *nec reprehenſibile eſt in eligendo Epiſcopo populi ſe vota in duas partes dividere; ſed grave eſt, quod in hujuſmodi cauſſis non ex judicio, ſed de ſolo favore venit electio... cum decreto a vobis facto ad nos eum venire neceſſe eſt, ut de vita, moribuſque ipſius ſollicitius inquirentes veſtra in eo adjuvante Domino deſideria compleamus.*

11. Poſtremo de toto Occidente, immo vero de Eccleſia univerſa teſtatur, & ſanxit Leo M. pluribus in locis. Ep. X. cap. 6. *Per pacem, & quietem Sacerdotes, qui futuri ſunt, poſtulentur. Teneatur ſubſcriptio Clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus, & plebis. Qui præfuturus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* Tum Ep. LXXXIIII. ad Anaſtaſium cap. 5. *Quum de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtularit.... exſpectarentur vota civium, teſtimonia populorum, quæreretur honoratorum arbitrium, electio clericorum: quæ in ſacerdotum ſolent Ordinationibus ab his, qui noverunt Patrum regulas, cuſtodiri.* Et Ep. ad Ruſticum cap. 1. *Nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec a Clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati.* Idem jam antea conſtituerat Cæleſtinus Ep. II. cap. 5. *Nullus invitis detur Epiſcopus. Cleri, plebis, & Ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur.* Nihil hiſce clarius, diſertius nihil.

K VII.

VII. Cur autem Plebis & votum, & petitio, & teſtimonium priſco jure requireretur non una, ſed multiplex cauſſa interceſſit. 1. ut arcerentur indigni, quorum mores plebs reprobaret: *Epiſcopus*, ait Cyprianus Ep. 68. *deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſime novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione proſpexit*.

2. Ut facilius optimi quique vulgo probati dignoſcerentur: Origenes *hom. II. in Levit.* populi præſentiam in Chriſtianorum Antiſtitum electionibus requiſitam ſcribit, *ut conſtaret optimos quoſque ad Sacerdotia promoveri:* & S. Cyprianus *Lib. I. Ep.* 4. expreſſe docet ordinationes Sacerdotales nonniſi ſub populi adſiſtentis conſcientia fieri oportere, *ut plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & ſit ordinatio juſta, & legitima, quæ omnium ſuffragio, & judicio fuerit examinata*. Ad rem quoque facere videtur Tertullianus in Apolog. cap. 39. *Præſident apud nos probati quique ſeniores honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti*.

3. Ne populo invito daretur Epiſcopus: S. Leo M. Ep. 64. ad Anaſtaſium: *Quum de ſummi ſacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri Plebiſque conſenſus concorditer poſtularit.... nullus invitis, & non petentibus ordinetur, ne plebs invita Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit*. Et in Ep. 69. ad Epiſc. Vienn. *Exſpectarentur*, inquit, *certa vota civium, teſtimonia populorum, quæreretur honoratorum arbitrium, electio clericorum ..... qui præfuturus eſt omnibus, ab omnibus eligatur*. Quinimmo aliquando plebe, & Epiſcopis conſilio diviſis Epiſcopi contra ipſam animi ſui propenſionem ad ſuffragia plebis ſe conformare conſueverunt, uti ex Martini Turonici *Sulpit. Sev. vit. Mart. cap.* 7. & Demophili Patriarchæ Cpolitani *Philoſtorg. Lib. VIIII. cap.* 13. electionibus comprobatur.

VIII. Verum id œconomiæ duntaxat cauſſa fa-

factum recte dici quiverit, quum ex adverſo haud raro plebis petitio omnino ab Epiſcopis rejecta ſit : unde Cæleſtinus I. qui *Epiſt.* 2. ad Epiſcopos Galliæ, *nullus*, ait, *invitis detur Epiſcopus Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus requiratur :* Can. XIII. Diſt. 61. & Can. XXVI. Diſt. 65. idem ipſe Pontifex ad Epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ Ep. 3. *Docendus*, inquit, *populus eſt, non ſequendus : noſque, ſi neſciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his conſenſum præbere debemus*.

VIIII. Verum quum ſecutis temporibus plebs inter ſe diviſa, & diſſentiens plerumque in coitiones, factiones, & interdum etiam in cruentos tumultus erumperet, uti in electione Damaſi Papæ accidiſſe narrant Socrates *Lib. IIII. cap.* 29. & Ammianus Marcellinus *Lib. XXVI. cap.* 3. hinc pro turba advocati ſunt proceres, & magiſtratus; nec tamen omnino plebs excluſa : unde S. Gregorius M. epiſtolas dedit *Clero, Nobilibus, Ordini, & Plebi Neapolitanæ* eos hortando, ut Epiſcopum eligerent, qui eam non dedecoraret ſanctiſſimam dignitatem. Eadem de cauſſa Epiſtolas quoque dedit *Urſicino Duci, Clero, Ordini, & Plebi Ariminenſi. Clero, Ordini, & Plebi Peruſinæ. Clero, Ordini, & Plebi Nepienſi*. Idem in Gallia aliiſque Occidentis regionibus obtinuiſſe late probat Thomaſſinus *Part. II. Lib. II. cap.* 10.

X. Quin & aliquando, ne Plebs in incerta diffflueret, tres ab Epiſcopis nominati ſunt, data Clero & Plebi optione unum ex tribus eligendi. Conc. Arel. II. Can. LIIII. *Tres ab Epiſcopis nominenter, de quibus clerici, vel cives erga unum habeant eligendi facultatem*. Idem quoque ſancitur Concilii Bracar. Can. III. Uti ex adverſo quandoque plebi datum eſt tres eligere perſonas, ex quibus melior ſeligeretur electione, & judicio ordinantis. Leg. XXXXII. Cod. de Epiſc. *Præſenti lege ſancimus, ut quoties in qualicunque civitate ſacerdotalem ſedem vacare contigerit, decretum fiat ab*

 his,

his, qui eam civitatem incolunt ſuper tribus perſonis rectæ fidei . . . ut ex ipſis idoneior ad Epiſcopatum promoveatur.

De Confirmatione, & Conſecratione per octo priora Eccleſiæ ſecula.

XI. Ubi Clerus, & Plebs de novo eligendo Epiſcopo inter ſe conveniſſent, Metropolitæ partes erant cum Epiſcopis Provinciæ in urbe vacantis Eccleſiæ convocatis in electam perſonam inquirere; quæ ſi idonea comprobaretur, id quod Confirmationis loco erat, ſtatim ſequebatur Conſecratio: nam jure antiquo uno ferme actu, ſcilicet *manuum impoſitione* & electio confirmabatur, & electus conſecrabatur. Id tum ex pluribus, tum vel maxime ex eo evincitur, quod in antiquis Canonibus nullibi occurrat Confirmationis mentio, ſed abſolute decernatur, ut electus a Clero, & a Plebe Metropolitæ, & Epiſcoporum Provinciæ judicio probetur, & ordinetur. Concilia Carthag. III. *Can. XI.* & IIII. *Can. I.* Nanzianzenus *Orat. XXI.* &c.

XII. At ſi contra electio minus legitima videretur, vel ſi electioni ambitus, vel pecunia interceſſiſſet, Synodus electionem reſcindebat; unde nova inſtituenda erat electio, in qua præcipuæ Metropolitani partes erant. Uti quoque diviſis cleri, & populi votis Metropolitæ jus erat illum præferre, qui majoribus meritis juvaretur. Leo M. *Ep.* 84. relatus in *Can. LXXXIIII. Diſt.* 63.

XIII. Verum ſi Metropolitanus in electione coram adeſſe non poſſet, decretum præcipuorum e clero, & populo ſubſcriptionibus munitum ad eum deferebatur, ut illud ratum, & firmum eſſe juberet. In antiquo Ordine Romano formula quædam Decreti habetur, cui clerus, & populus, quum Epiſcopum eligerent, ſubſcribebant, ut Metropolitano, ac Synodo Provinciæ exhiberetur . . . . . *ut omnium noſtrorum vota in hanc electionem convenire noſcatis, huic Decreto Canonico promtiſſima voluntate ſinguli manibus propriis roborantes ſubſcri-*

ſcripſimus. Ejuſdem Diſciplinæ perſpicua habemus teſtimonia apud Symmachum Papam *Ep. V. cap. 6.* & apud Gregorium M. pluribus in locis, ac præſertim Lib. XI. Ep. 16. *Qui dum*, ſcribit, *fuerit poſtulatus cum ſolemnitate Decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio litterarum ad nos ſacrandus occurrat*.

XIIII. Quod vero Metropolitarum electionem ſpectat, profecto Patriarchæ, Exarchi, vel Primatis jus erat illam confirmare. Hæc diſciplina æque in Oriente, ac in Occidente vigebat. Concilii Chalced. *Can. XXVIII.* quo Epiſcopo Cpolitano primatus honoris tribuitur poſt Romanum, eidem quoque poteſtas datur ordinandi omnes Metropolitas in Aſiana, Pontica, & Thracia Diœceſibus. Quinimmo, uti obſervavimus agentes *de Patriarchis*, Patriarcharum Romani, & Alexandrini jus erat ordinandi non modo Metropolitas, verum & Epiſcopos omnes ſuarum Diœceſeon.

XV. Ubi vero de Metropolitis illis agatur, qui nulli Patriarchæ, Exarcho, vel Primati ſuberant; eorum electiones vel a Romano Pontifice, vel a Synodo Provinciæ confirmabantur. Atque hinc Gregorius M. *Lib. IIII. Ep.* 7. electionem Joannis in Archiepiſcopum, ſive Primatem Juſtinianææ Primæ datis ad Synodum Illyricanam Epiſtolis confirmavit. Tum idem Gregorius de Epiſcopis Dalmatiæ, quod Maximum Salonæ Metropolitam ipſo inſcio ordinaſſent, graviter conqueritur.

XVI. At contra in Galliis, Hiſpania, Anglia, atque etiam Africa, ubi Metropolitæ nullis ſuberant Primatibus, Metropolitanorum electio a Synodo Provinciæ confirmabatur; ita Concilia Aurelianenſia II. *Can. III.* & III. *Can. VII.* Toletanum IIII. *Can. IIII.* Auguſtinus *Brevic. Collat. tertia die cap.* 16.

Romani Pontifices Epiſcoporum electionibus aliquando interceſſerunt.

XVII. Romanorum Pontificum jure Patriarchico ſtricte ſumpto licet tantummodo jus eſſet

Metropolitas ordinandi, atque adeo Epiſcopos omnes decem provinciarum ſuburbicariarum; attamen non deerant aliquando extraordinariæ quædam rerum, locorum, temporumque cauſſæ, quibus neceſſe fuerit intervenire ſedem apoſtolicam, quo ſtabiliretur Epiſcoporum quorundam electio. Et quidem 1. ubi Epiſcopus legitime electus, quominus ordinari, ſuamque Eccleſiam ingredi poſſet, ineſpugnabiles quidam obices opponerentur. Hinc Hieronymo in Lauſanenſem Epiſcopum canonice electo, quum Carolus Craſſus tunc Italiæ Rex huic obſtaret electioni, Joannes VIII. ad ipſum Regem, tum ad Metropolitam Veſuntionenſem, & ad Epiſcopum Vercellenſem litteras dedit, ut huic amoliendo obici operam navarent.

2. Ubi præter Canones peractam electionem Metropolitanus confirmaret. Atque hinc quum Herimannus Colonienſis Metropolita, ut Gilleberto Lotharingiæ Duci faveret, Hilduinum Leodienſem epiſcopum ordinare præſumeret; huic facinori ſtatim reſtitit Joannes X. Herimanno præcipiens, ut potius Richerium a Clero, & populo canonice electum in Epiſcopum Leodienſem ordinaret.

3. Ubi Epiſcopi alicujus electio, ut confirmaretur, diſpenſatione opus eſſet. Hinc pro confirmanda Wlfadi in Archiepiſcopum Bituricenſem electione Carolus Calvus litteras dedit ad Nicolaum I. propterea quod ex una parte ab Ebbone Metropoli Remenſi jam abdicato Diaconus ordinatus eſſet; ex altera vero in Concilio Sveſſionenſi reſtitutio eorum, qui ab Ebbone poſt ſuam abdicationem ordinati eſſent, Sedi Apoſtolicæ reſervata fuerat.

4. Ubi Metropolitanus electionem jam a clero, & a plebe legitime peractam confirmare negligeret. Hinc Joannes VIII. electionem Optati in Epiſcopum Genevenſem ſua auctoritate firmavit, id negligente Metropolita Viennenſi; qui, ut partes Boſonis regis tueretur, Optati ordinationem differebat.

5. De-

5. Demum, ubi diſſidia partium ſedari non potuerint, niſi interventione Summæ Sedis. Atque hinc Joannes VIII. videns Vercellenſem clerum, & plebem impacato diſſidio in duos competitores fluctuare, utrunque epiſcopatus ſpe dejecit, ac ipſe, adſentientibus provinciæ epiſcopis, Goſpertum Epiſcopum ordinavit.

XVIII. Atque hæ præcipuæ ſunt cauſſæ, in quibus Epiſcoporum electionibus ſedes Apoſtolica aliquando intervenit. In quibus cave putes veteres illos Romanos Pontifices metropolitica jura ullatenus violare intendiſſe: quum tantummodo canonicæ devolutionis jure, utilitate, ac neceſſitate eccleſiæ id exigente, Epiſcoporum, & Metropolitarum extra Italiam electiones confirmaverint. Quamvis negandum non eſt tenuia hæc fuiſſe initia, ex quibus tam varia in Eccleſia manarunt mutationum documenta, ut tandem poſtrema hac ætate Epiſcoporum confirmatio ab Apoſtolicæ Sedis examine, & adſenſu toto pene chriſtiano orbe ſuſpenſa, & religata ſit; uti recte advertit Cl. Thomaſſinus de Veteri, & Nova Eccleſiæ diſciplina *Parte II. Lib. I. cap. 3.*

De Regio Adſenſu in electionibus Epiſcoporum.

XVIIII. Per eadem tempora regius quoque adſenſus in Epiſcoporum electionibus requiri conſuevit. Licet enim veteres chriſtiani Imperatores nullis Eccleſiaſticis ſe interpoſuerint electionibus, niſi ut exortas diſſentiones compeſcerent; uti in electionibus Nectarii, Nanzianzeni, Chryſoſtomi, aliorumque accidit: attamen paullatim plurimum hac in re Imperatoribus tributum eſt: præſertim ubi de præcipuis ageretur Eccleſiis. Hinc IIII. exeunte ſeculo Eccleſia Mediolanenſi ſacro viduata paſtore *Concilium Epiſcoporum* (id atteſtante Theodoreto Lib. IIII. cap. 16.) *contendit ab Imperatore, ut ipſe, utpote ſapientia, & pietatis inſignibus præclare exornatus Epiſcopum deligat.* Tum in Oriente Imperatores interdum Epiſcopum Cpolitanum nominarunt; præſertim ubi

populus & clerus in diverſa ſcinderentur. Atque hinc defuncto Chryſoſtomo, *viſum eſt Imperatori*, ſcribit Socrates Lib. VII. cap. 29. *propter homines inanium rerum appetentes neminem ex illa Eccleſia ad Epiſcopatum illum eligere, ſed advenam Antiochia arcerſsere*.

XX. Romanam Eccleſiam quod ſpectat, primus Odoacer Italiæ Rex defuncto Simplicio an. 483. edicto evulgato vetuit, ne novus ſe inconſulto Pontifex eligeretur. *Can. I. Diſt. 96.* Tum an. 498. clero, & plebe Romana ob novi Pontificis electionem acriter inter ſe contendentibus, res ad Theodoricum delata eſt, cujus judicio Symmachus Romanam ſedem obtinuit: *Anaſtaſius in ejus vita*. Adhæc cleri populique concertationibus non adhuc ſopitis Felix IIII. per eundem Theodoricum ad Romanam Sedem evectus eſt, uti narrat Caſſiodorus *Lib. VIII. ep.* 15. Porro hæc veluti quædam videntur fuiſſe præludia illius poteſtatis, qua Imperatores deinde, re in conſuetudinem abeunte, ſibi vindicarunt, ut nec Romæ, nec in famoſioribus aliis Italiæ urbibus Epiſcopi crearentur, niſi quos Cpolitanus Imperator confirmaſſet.

XXI. Atque hinc Pelagius I. *Epiſtola ad Narſetem Italiæ Ducem* (quam Holſtenius in Collect. Rom. integram refert, Gratianus in plura diſſectam fragmenta) enarrat Paullinum Aquilejenſem, & Honoratum Mediolanenſem inconſulto Imperatore contra receptam Italiæ conſuetudinem Epiſcopos fuiſſe conſtitutos: petitque brachium Principis ad eos coercendos ob ſchiſmatis crimen; & Gregorius M. Mauritium Imp. prævenit, ne electioni de ſe factæ conſentiret.

XXII. Hoc Imperatorum jus ſecutis temporibus modo remiſſum eſt, modo revocatum pro variis temporum conditionibus. At x. ineunte ſeculo iterum vigere cœpit, poſtquam in Synodo Ravennatenſi an. 904. Othoni Imp. promiſſum eſt de non creando Pontifice *præter conſenſum, atque ele-*

electionem Domini Imp. Quod deinceps fere ſtetit uſque ad abdicatas ab Honorio V. per annulum, & baculum inveſtituras. Moribus præſentibus Cardinalibus ad Pontificis electionem coactis, quem ſibi ex Cardinalibus infenſum habent, modeſte denunciant; ſicque quominus in Pontificem eligatur, ſunt impedimento.

XXIII. Quod vero ad reliquas attinet Eccleſias; jam inde ab VI. ſeculo, plerumque Epiſcoporum electiones imperiali, vel regio adſenſu vel ante, vel poſt accedente, celebratæ ſunt. Id moris primum in Gallia obtinuit, uti ex Concilio Aurelianenſi I. perquam manifeſtum eſt. Quinimmo in Hiſpania Epiſcopi ad Regis nominationem eligi conſueverunt. Concilium Tolet. XII. *Can. VI.*

XXIIII. At negandum non eſt in Epiſcoporum electionibus præcipuas Epiſcoporum provinciæ, ac Metropolitani partes fuiſſe. Concilia nanque, atque adeo ipſi Principes ſollicite caverunt, ne ob requirendum civilis poteſtatis conſenſum antiqua electionum diſciplina præcipue quod ad eligentium libertatem vel minimum læderetur.

XXV. Igitur ut paucis rem omnem complectar; octo prioribus Eccleſiæ ſeculis in Epiſcoporum electionibus præcipuas ſibi vindicabant partes Clerus, & Populus: Populus proponendo, petendo, teſtando; Clerus vota, petitiones, teſtimonia plebis expendendo, expenſis accedendo, aut refragando, ſimulque plebem ad alium deſignandum divertendo, dirigendoque. Tum Synodus Provinciæ electionem a Clero, & a Populo peractam examinabat, judicioque ſuo confirmabat. Demum Metropolitano reſervata erat Conſecratio. Regius quidem adſenſus requiri conſuevit; at ea adjecta cautione, ne eligentium libertas ullatenus violaretur. Plebs quidem ſucceſſu temporis excluſa; at in ejus locum advocati Proceres, & Magiſtratus. Tandem extraordinariis quibuſdam in caſibus R. Pontifices Epiſcoporum electionibus etiam extra Romani Patriarchatus fines interceſſere. Atque

K 5 hæc

hæc ad octo priora Eccleſiæ ſecula quod ſpectat.

De Electione, & Confirmatione Electionis Sec. VIIII. X. & XI.

XXVI. Nono Seculo requirendus Principis conſenſus, ac regiæ Epiſcoporum nominationes in ſolemnes abiere inveſtituras. Nomine *Inveſtituræ ſignificabatur Regius adſenſus electionibus adhibitus, & conceſſio bonorum Eccleſiaſticorum ſolemni baculi, & annuli paſtoralium facta traditione*. Hic mos ex eo ortum duxiſſe videtur, quod quum feuda Eccleſiis donata ſint, Epiſcopi, & Abbates non ſecus ac alii feudatarii inveſtituras acciperent, quæ deinde ad cetera Eccleſiaſtica bona extenſæ ſunt. Vi inveſtituræ Principes rogandi erant, ut canonicas electiones permitterent, electi Regibus ad recipienda bona Eccleſiaſtica ſiſtebantur, ac tandem ſequebatur Ordinatio.

XXVII. At quum hujuſmodi mos in eam evaderet abuſionem, ut Epiſcopi ſola Principis auctoritate, nullo cleri, ſynodi provinciæ, aut Metropolitarum judicio inſtituerentur; atque adeo paſſim pretio conceſſæ Eccleſiæ, & monaſteria; hinc R. Pontifices, & Epiſcoporum Synodi recentem invaſionem totis viribus reprimere conati ſunt; donec ſeculo XII. abolendis inveſtituris tandem conſentirent Principes pactis cum Sede Apoſtolica conventis. Henricus Imperator pro regnis Germaniæ diſſidiis cum Rom. Sede compoſitis in Synodo Lateranenſi I. ſub Calliſto II. primus omnium Eccleſiaſticis perſonis liberam dimiſit Epiſcoporum, & Abbatum electionem: at ea adjecta conditione, ut electi regalia per ſceptrum jura ab Imperatore reciperent, qui ſuum Epiſcoporum provinciæ judicio adſenſum præberet.

XXVIII. Jure Neapolitano concordia inita inter Hadrianum IIII. & Willelmum I. Northm. Regem Neap. an. 1156. de Electionibus inter ipſos ita convenit, ut fierent quidem a Clericis; quas tamen non promulgarent, niſi poſt præſtitum a Rege adſenſum.

XXVIIII. Reginæ Conſtantiæ, & Friderico ejus filio Innocentius III. regii in electionibus conſenſus jus confirmavit; uti colligitur ex Pontificiis inveſtituræ litteris apud Rainaldum *ad an.* 1198. *n.* 67. Unde ipſemet R. Pontifex tanquam Balius ejuſdem Friderici II. Svevi minorenſis electiones confirmavit Epiſcoporum Campani, & Pennenſis vice regia, ſive Regis nomine. *Cap.* 18. *& Cap.* 17. *de Electione*.

XXX. Sequenti ſeculo Clemens IIII. inveſtituræ litteris ad Carolum I. Andegavenſem datis cavit, id quod Rex ſe obſervaturum promiſit, nimirum, *ut in eligendis Eccleſiarum Prælatis nec ante, nec poſt, neque in electione Regis adſenſus, vel conſilium ullatenus requireretur, ſalvo jure patronatus ſolum in Eccleſiis regii patronatus*. Idem Capitulis Caroli II. Andegavenſis ab Honorio IIII. probatis firmius conſtitutum eſt.

XXXI. Regio adſenſu vix abdicato ſtatim præſto fuit auxilium *Placiti regii*, ſive *regii Exſequatur*, ſine quo Reges Neap. nunquam paſſi ſunt Epiſcopos jam electos, & conſecratos Eccleſiarum adminiſtrationem, poſſeſſionemque inire. Id juris agnoviſſe videtur Nicolaus IIII. dum Carolo II. Andegavenſi indulſit, ne quis Regi ſuſpectus ulli Regni Eccleſiæ præficeretur. *Apud Bart. Chioccarell. Archiv. tom. IIII.* Atque adeo ipſemet Carolus II. Manfredo Giſonio regium placitum petenti concedi vetuit; id quod, ne Eccleſiam Melitenſem regendam ingrederetur, ipſi impedimento fuit. *Ughellus Ital. Sacr. tom. I. in Epiſc. Melit. n.* 16. Porro in Eccleſiis regii juris patronatus integrum Regibus Andegavenſibus jus reſtitit adſenſus Electionibus præſtandi, uti ex Epiſt. Benedicti VIIII. ad eundem Carolum II. perſpicuum eſt.

XXXII. Igitur Seculo XII. abolitis inveſtituris Epiſcoporum electiones ſolis Cathedralium capitulis ceſſere; excluſis non modo plebe, nobilibus, magiſtratibus, verum & reliquo clero; quippe quod ſoli Canonici unum cum Epiſcopo corpus

conſtituere, univerſumque referre presbyterium cenſerentur. *Cap.* 4. *&* 5. *de iis, quæ fiunt a Prælatis ſine conſenſu Capituli*.

Variæ Electionis formæ jure Decretalium.

XXXIII. Porro Capitulis Cathedralium tres eligendi formæ jure Decretalium propoſitæ ſunt; ut ex ipſis quam mallent, ſequerentur: nimirum *Inſpiratio*, *Compromiſſum*, *&* *Scrutinium*. *Cap.* 42. *De Electione*. Inſpiratio, quum omnes, qui in electione jus habent ſuffragii, veluti numine ducti, ad unum eligendum conveniunt. *Cap.* 55. *eodem*. Id ſi in R. Pontifice eligendo accidat, electio dicitur facta *per Adorationem*.

XXXIIII. Per compromiſſum electio fit, quum univerſum Capitulum omne jus ſuum in unum, aut in plures ſive ex ſuo corpore, ſive extraneos transfert, ut illius, vel eorum ſit eligendi arbitrium. Atqui compromiſſariis mandati forma omnino obſervanda eſt; adeo ut ſi contra egerint, electio nulla ſit. *Cap.* 32. *eodem*. Hac electionis forma ſummum Pontificatum adſecutus eſt Gregorius X.

XXXV. Denique per ſcrutinium celebratur electio, ubi Capitulum ex eligentium numero tres deligit fide dignos, qui ſecreto & ſigillatim ſuffragia ſingulorum diligenter exquirant, eaque in ſcriptis redacta mox in communi evulgent; ut is demum collatione habita electus habeatur, in quem omnes, vel major, & ſanior capituli pars conſenſerit.

XXXVI. Dicitur *major*, *&* *ſanior pars*, quæ eligentium non modo numero, verum & ſapientia, ac meritis præſtat: at major pars, niſi ſcienter indignum elegerit, ſemper ſaniorem vincit, ubi duplo eam ſuperaverit. *Cap.* 42. *eodem*. Verum ex Bonifacii VIII. Conſtitutione in *Cap.* 43. §. ſi qua *eodem in VI.* non ſanior pars minor, ſed major duntaxat vocum numerus attendendus ob æquale ſingulorum eligentium jus: idque abrogata antiqui juris ſententia.

XXXVII. Per ſcrutinium quoque dicitur fieri ele-

electio, quum eligentium quiſque ſuffragium ſuum ſecreto in ſchedula ſcriptum in urnam immittit, ut ſuffragiis numeratis is, in quem plura conveniunt, electus intelligatur.

XXXVIII. Priore ſcrutinii forma eliguntur Epiſcopi, & Prælati inferiores, qui Eccleſiarum ſuarum perpetuo titulares exſiſtunt. Altera vero ex jure Concilii Tridentini *Seſs. XXV. Ref. cap. 6.* prorſus eligi oportet temporales monachorum, aliorumque regularium ſuperiores, qui antea nullam ex jure communi certam ſcrutinii formam obſervare cogebantur. Tum eadem prorſus electionis forma eligendi quoque ſunt eorundem Superiores Generales licet perpetui; uti ſunt illi Prædicatorum, Auguſtinenſium, & Jeſuitarum, Ciſtercienſi tantummodo, & Cluniacenſi exceptis, qui ſi ſcrutinio eligi velint, ad formam Capitis *quia propter* eligantur oportet, quum ambo ſint titulares perpetui Abbatiarum Ciſtercienſis, & Cluniacenſis.

De iis, quæ ad electionem requiruntur jure Decretalium.

XXXVIIII. In electione jure Decretalium plura requiruntur, & quidem tum ex parte ipſius electionis, tum ex parte eligentium, tum demum ex parte eligendorum. Igitur ex parte ipſius electionis 1. requiritur, ut Eccleſia vacet; id quod morte Epiſcopi præcipue contingit: quo caſu exſequiæ prius celebrentur oportet. *Cap. 35. de Electione.*

2. Omnes citandi ſunt, qui jus habeat ſuffragii, dummodo ſint in provincia: *Cap. 35. de Electione.* Quod ſi vel unius citatio neglecta fuerit, irrita per judicis ſententiam declaranda erit electio, niſi is, qui vocatus non fuerat, ſuo ſaltem ſilentio illam adprobet. *Cap. 23. de Electione in VI.*

3. Legitime abſens poteſt impedimento jurejurando probato ſuffragium ſuum, & inſtrumentum procurationis uni ex canonicis mandare, vel etiam extraneo Capitulo conſentiente. Tantummodo in electio-

electione Summi Pontificis nec Cardinales citari oportet, nec eorundem abſentium mandatum procurationis admittitur.

4. Qui nomine alterius eligit, & ſuo non poteſt ancipiti conſcientia dividere ſuffragia in diverſos, ſed utrunque debet in eandem perſonam conferre; niſi ad certam determinatam perſonam eligendam fuerit ſpeciatim conſtitutus: *Cap.* 46. §. porro *de electione in VI.* Hic textus omnino notandus; quippe qui peropportunus videtur ad reprobandam conſcientiam verſatilem, quam tuentur benigniores caſuum arbitri.

5. Tandem electionis locum Eccleſiam vacantem eſſe convenit; eamque intra tres menſes a die vacationis omnino fieri oportet: *Cap.* 41. *de Electione*. Ubi tamen de minoribus dignitatibus, perpetuis tamen, agatur, ſpatium ſex menſium conceditur: quibus elapſis temporibus jus eligendi cum iisdem ſpatiis ad proximum ſuperiorem devolvitur; ab eoque ad alios, ſi qui ſunt, donec ad Summum Pontificem perveniatur: *Cap.* 41. *de Electione*, *Cap.* 5. *de Conceſs. Præbendæ*, *Cap.* 6. *eodem in VI.*

XXXX. Quod vero ad eligentium attinet qualitates: 1. jure communi nonniſi Cathedralis Eccleſiæ Canonicorum jus eſt Epiſcopum eligere. At alii etiam ex conſuetudine, pacto, vel privilegio illud cum ipſis commune habere poſſunt, modo laici non ſint. *Cap.* 8. *de conſuetudine*, *cap.* 32. *de electione*, *Cap.* 51. *eodem*.

Immo 2. nonnunquam & illi, qui in Capitularium collegium ſunt cooptati eligendi jure deſtituuntur, & quidem vel impedimento naturæ ob conſilii inopiam; uti impuberes, furioſi, mentecapti: *Cap.* 32. *de electione in VI.* vel impedimento legis, uti ſuſpenſi, interdicti, excommunicati per ſententiam judicis. *Cap.* 16. §. *fin. de electione*, & *Cap.* 1. *de Cleric. Excom.* Item hæretici, ſchismatici, apoſtatæ, ſi publice denunciati,

ſeu

ſeu non tolerati ſint, vel oppoſita ſaltem exceptione repulſi: *Extravag. ad evitanda*: ac demum qui ſacros ordines nondum ſuſceperunt: *Clementina* 2. *de ætate*, *& qualitate*.

3. Eligendi facultatem ad tempus amittunt, tum qui inter eligentes ſuffragia laicorum admiſerint, quæ electio dicitur facta per abuſum ſecularis poteſtatis, & nullius roboris eſt: *Cap.* 43. *de Electione*; tum negligentes eligere intra tempus a jure ſtatutum: tum demum qui vel formam *Cap. quia propter* contemſerint, vel ſcienter indignum elegerint, aut poſtulaverint: id quod ſi omnes peccaverint electio ἀμέσως ad R. Pontificem devolvitur: *Cap.* 16. *de Electione in VI.*

XXXXI. Illud hic omnino animadvertendum, in electione per ſcrutinium, qui jure ſuffragii gaudet, non poſſe illud in ſeipſum convertere: *Cap.* 26. *de Jure patronatus*; at quorſum hoc? profecto tum ob alias rationes, tum vel maxime ne ambiendarum dignitatum Eccleſiaſticarum daretur occaſio: at contra in electione per compromiſſum data compromiſſariis facultate eligendi unum ex ipſis, compromiſſarii recte poterunt eligere unum ex ſe, & electus electioni de ſe factæ recte conſenſerit; neque ambitionis nomine accuſari poterit, quippe quod ex forma compromiſſi licuit compromiſſariis unum ex ſe eligere, atque adeo compromiſſarius quiſque totius Capituli ſententia dignus eſt, qui promoveri poſſit: *Cap.* 35. *de Electione*.

XXXXII. Poſtremo eligendorum qualitates paucis explicabimus. ac 1. ex Concilii Later.III. *Cap.* 2. Epiſcopus eligi nequit, niſi qui trigeſimum ætatis annum jam exegerit, legitimo ſit matrimonio natus, atque adeo vita, & ſcientia commendabilis comprobetur.

Tum 2. Ex Tridentino *Seſs. XXII. Reſ.cap.*2. in Epiſcopo eligendo requiritur idonea ſcientia. Qua de re qui Epiſcopus eligi velit, neceſſum eſt, ut antea in aliqua ſtudiorum univerſitate Magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia,

logia, aut Jure canonico merito ſit promotus, vel publico alicujus Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.

3. Nedum ab epiſcopatu, verùm & ab Presbyteratu arcentur Neophyti: *I. ad Timoth. III.* ſcilicet ne ſuperbiant. Quamobrem ex eodem Tridentini decreto Epiſcopus eligi nequit, qui ſaltem Hypodiaconus ante ſex menſes non fuerit ordinatus.

4. Eligi quoque vetantur Irregulares omnes, qui ſcilicet vel ab ordinibus, vel ab ordinum muneribus exercendis perpetuo arcentur: quinimmo qui in defectu natalium gratiam ſacros ordines ſuſcipiendi a Rom. Pontifice impetravit, non cenſetur legitimus ad conſequendam dignitatem, perſonatum, aut curam animarum: *Cap.* 18. *de Filiis presbyterorum*; neque ad hæc ex ejusdem R. Pontificis venia promotus, Epiſcopatum conſequi poteſt, niſi de eo expreſſa fiat mentio. *Cap.* 3. *de Electione*.

5. Excluduntur criminoſi, vel gravi quadam infamia notati, uti hæretici, eorumque filii, ſchismatici, excommunicati etiam excommunicatione minori, ſuſpenſi, interdicti, eunuchi, bigami &c.

6. Tandem electione prohibentur aliarum Eccleſiarum Epiſcopi, monachi ſine ſuperiorum ſuorum licentia, atque exteri populi, cui præficerentur, idioma haud callentes.

De Poſtulatione jure Decretalium.

XXXXIII. Antequam ulterius progrediamur, illud hic omnino animadvertendum, ſcilicet, ubi perſona eligatur, cui canonicum aliquod obſtet impedimentum, diſpenſatio a R. Pontifice petenda eſt. Unde hujuſmodi electio in jure noſtro *Poſtulatio* dicitur: quæ quidem nonniſi in eo ab *Electione* differt, quod electio jus tribuat electo, ſecus vero Poſtulatio, quouſque fuerit ex gratia a R. Pontifice probata. *Cap.* 3. *de Poſtulatione*.

XXXXIIII. Ubi vero dicitur Poſtulationem ejus eſſe, qui ab aliquo canonico impedimento eligi ve-

vetetur; hoc de iis duntaxat impedimentis intelligas, in quibus venia dari conſueverit; Poſtulatio enim diſpenſationis ſpecies eſt, cauſſamque requirit: *Cap.* 1. *de Poſtulatione*. Quinimmo ubi ſimul electus, & poſtulatus concurrant, ille huic eſt præferendus: tantummodo quum duplo major fuerit poſtulantium numerus, poterit poſtulatus electo præponi. *Cap.* 3. *de Poſtulatione*.

De Confirmatione, & Conſecratione jure Decretalium.

XXXXV. Electione peracta 1. exquirendus eſt electi conſenſus: qui ſane omnino poſt electionem petendus; nanque ubi ante electionem exquiratur, electio propter ambitus ſuſpicionem non ſubſiſtit: *Cap.* 46. *de Electione*. Unius menſis ſpatium electo conceditur, ut deliberet, num impoſitum onus ſubire velit.

2. Tum præſtito conſenſu, niſi quæſito jure excidere velit, omnino intra tres menſes confirmationem petat: quam novo Decretalium jure ſolus impertitur Metropolita examine præmiſſo, ac omnibus, quorum intereſt, auditis. Ubi vero confirmatio a Rom. Pontifice petenda ſit ratione vel proximæ ſubjectionis, vel interpoſitæ adpellationis, electus intra menſem a præſtito conſenſu, vel accepto de ipſius electione nuntio iter Romam verſus arripiat, illucque quantocius perveniat. *Cap.* 16. *de Electione in VI.*

XXXXVI. Per Confirmationem ſpirituale inter electum, & Eccleſiam contrahitur conjugium: *Cap.* 2. §. ſicut enim *de Translatione*. Unde electus impetrata confirmatione omnia, quæ epiſcopalis jurisdictionis ſunt, exercere poteſt. Solis Epiſcopis, & Abbatibus extra Italiam, qui vel ἀμέσως Rom. Pontifici parent, vel ab ipſo confirmationem petere debent, ob locorum diſtantiam indultum eſt, ut concordibus ſuffragiis electi interim Eccleſias adminiſtrent. *Cap.* 44. *de electione*.

XXXXVII. Conſecrationem quod ſpectat, profecto licet Confirmationem non ſtatim ſequatur;

id

id quod, uti ſuo loco vidimus, per undecim priora ſecula obtinuit: attamen intra tres menſes proxime a confirmatione elapſos differenda non eſt: *Can. I. Diſt.* 100. & quidem ab eodem celebranda Antiſtite, a quo confirmatio obtenta eſt, adſtantibus provinciæ Epiſcopis, vel ſaltem eorum duobus: *Can. I. diſt.* 91. & *Diſt.* 65. *per totam*: ita ut ſi in provincia nullus præter Metropolitam epiſcopus fuerit, vicinæ provinciæ præſules advocandi ſint. *Can. Ult. eadem Diſt.* 65. Ubi vero Metropolitanus juſto detineatur impedimento, quominus ipſe conſecrationem perficiat, non prohibetur vices ſuas alteri committere: *Cap.*10. *de officio judicis ordinarii*.

XXXXVIII. Igitur ſpirituale fœdus conjugii inter Epiſcopum, & Eccleſiam conſecratione veluti conſummatur: unde conſecratus non modo quæ juriſdictionis, verum & quæ ordinis ſunt Epiſcopalis jure exercet. Tum qui nonniſi *Epiſcopus electus* poſt confirmationem nuncupabatur, poſt conſecrationem ſimpliciter *Epiſcopus* dicitur. Fagnanus in *Cap.* 7. *de Reſcriptis num.* 6. & 7. Præterea hunc *venerabilem fratrem* adpellat Pontifex, illum vero *Dilectum filium*.

De Electionibus Epiſcoporum Jure noviſſimo.

XXXXVIIII. Porro non diu ſteterunt penes Capitula Cathedralium Epiſcoporum electiones; paullatim enim Pontificiæ induci Reſervationes cœperunt. Et quidem primus Clemens IIII. generatim Eccleſias Cathedrales, Dignitates, Perſonatus, aliaque beneficia apud Rom. Curiam vacantia Sedi Apoſtolicæ reſervavit. *Cap.* 2. *de Præbendis in VI.* mox alii Pontifices novas induxere reſervationes; ac tandem Paullus II. an. 1467. per Conſtitutionem *Ad Rom. Pontificis providentiam* Extrav. Com. *Lib. III. cap.* 14. aliique deinceps Pontifices per Regulam II. Cancellariæ omnes prorſus Eccleſias ſive Patriarchales, ſive Metropolitanas, ſive ſimpliciter Epiſcopales, etiam apud Rom. Curiam non vacantes Sedi apoſtolicæ reſervarunt.

L. Per

L. Per haſce reſervationes antiqua electionum diſciplina, quæ jam immutari cœperat, ad nihilum pene redacta eſt. At nemo inficiabitur, cur hujuſmodi reſervationes inducerentur, in cauſſa fuiſſe tum electiones ultra tempus protractas, tum frequentes Reges inter, ac Pontifices, præſertim Avenionenſi ſchiſmate vigente, diſcordias, tum demum vel maxime gravia eligentes inter, & electos diſſidia plerumque ad ſedem Apoſtolicam delata.

LI. Verum quum hujuſmodi reſervationibus non modo Canonicorum Collegia, verum & Reges, ac Principes undique, ac fortiter reclamarent; hinc primum in Concilio Baſileenſi prorſus abrogatæ ſunt, illa tantum excepta, qua beneficia in curia vacantia R. Pontifici reſervantur. At non ubique Baſileenſe Decretum æque obtinuit; quinimmo ipſamet Gallia, ubi non modo ſummo plauſu exceptum, verum & in Comitiis Bituricenſibus an. 1438. auctoritate regis probatum eſt, atque adeo in Pragmaticam Sanctionem conjectum, non diu canonicas electiones retinuit, Pontificibus adverſus Pragmaticam ſanctionem ſtrenue agentibus. Qua de re ſucceſſu temporis Concordatis inter ipſos Rom. Pontifices, & ſeculares Poteſtates initis res varie tranſacta eſt.

LII. In Germania pactis conventis inter Fridericum III. alioſque Principes, & Nicolaum V. electiones Capitulis Cathedralium reſtitutæ ſunt. In Gallia ex Concordato inter Franciſcum I. & Leonem X. Rex nominat Epiſcopos. Ac demum Catholici Hiſpaniarum Reges tum indulto Adriani IIII. tum vel maxime antiquiſſimo regii patronatus jure omnes Hiſpanienſium Eccleſiarum Epiſcopos eligunt.

LIII. Pro regno Neapolitano ex Concordato inter Clementem VII. & Carolum V. an. 1529. inito Rex nominat, eligitque Epiſcopos ad viginti quatuor Eccleſias Cathedrales Regni Neap. tanquam regii patronatus; octo ſcilicet Archiepiſcopales,

pales, & ſexdecim Epiſcopales. Archiepiſcopales ſunt: Acheruntina cum Materana, Brunduſina, Hydruntina, Regienſis, Tarentina, Tranenſis, Salernitana, & Lancianenſis. Epiſcopales vero ſunt, Acerrarum, Aquilæ, Ariani, Cajetæ, Caſertæ, Caſſani, Caſtri Stabienſis, Crotonæ, Gallipolis, Juvenatii, Monopolis, Motulæ, Uriæ, Potentiæ, Puteolorum, & Ugenti.

LIIII. Illud poſtremo in regno Neap. ſervatur, ut Epiſcopatus, ac reliqua beneficia omnia nonniſi regnicolis, vel jura civitatis habentibus omnino conferenda ſint ex Caroli VI. Imp. Reſcripto; *Tom. II. Privileg. Neap.* & quidem poſt acrem cum Rom. Curia concertationem. Id quod ratum habuit lex Concordatorum an. 1741. *Cap. VIII. art. I.*

De Confirmatione, & Conſecratione Jure noviſſimo.

LV. Per Pontificias reſervationes ſicuti Capitula Cathedralium jure eligendi, ita Metropolitæ jure confirmandi, & conſecrandi exciderunt. Unde jure noviſſimo omnium prorſus Epiſcoporum, etiam illorum, qui a Regibus nominantur, & eliguntur, confirmatio, & conſecratio R. Pontifici eſt reſervata. Illud duntaxat diſcriminis agnoſcitur inter electos a Papa, & nominatos a Regibus, quod hi confirmatione omnino indigeant, contra vero illi; quum ipſa per R. Pontifices ad Epiſcopatus promotio confirmationis robur habeat.

LVI. Quamvis autem vetus Eccleſiaſtica de electione diſciplina pene abolita videatur, adhuc tamen de perſona eligenda diligens inquiſitio facienda eſt. Unde ex præſcripto Synodi Tridentinæ *Seſſ. XXII. Ref. cap. 2. & Seſſ. XXIIII. Ref. cap. 1.* necnon & ex Conſtitutionibus Gregorii XIIII. & Urbani VIII. proceſſus inquiſitionis, ſive examinis in electi mores, doctrinam, & ætatem inſtruendus eſt; & quidem in Rom. Curia, ſi de Epiſcopis agatur Italiæ, inſularumque adjacentium; vel in provinciis, ubi Eccleſiæ ul-

tra

tra montes poſitæ ſint: tum proceſſus traditur uni ex Cardinalibus, ut eum in Conciſtorio ad Summum Pontificem referat, quæ *Præconizatio* dicitur: deinde in altero Conciſtorio judicium de promovendo fertur, quæ dicitur *Propoſitio:* quam ſtatim ſequitur Decretum, quod Summus Pontifex conſultis Cardinalibus interponit.

LVII. Verum in inquiſitione de promovendorum qualitatibus, quæ fit in curia, illud ex Clementis VIII. Conſtitutione ſervatur: eos ſcilicet coram Pontifice, & delectis ad hoc Cardinalibus, inferioribuſque Prælatis, necnon & aliis Theologis, juriſque canonici conſultis diligenti, ac improviſo examine probari.

LVIII. Ceterum jure Neap. novis electis, vel etiam conſecratis Epiſcopis nullum permittitur Epiſcopalis poteſtatis munus exercere, niſi prius Litteris Pontificiis regium Placitum acceſſerit, & corporalem adepti ſint poſſeſſionem.

De Antiſtitum Sanctimonialium Electione.

LVIIII. In Antiſtita eligenda plura requiruntur: 1. Aetas quadraginta annorum. 2. Octennium ſaltem profeſſionis. 3. Epiſcopus, vel ejus Vicarius electioni præſit; at non intra Clauſtra, ſed ad crates colligat ſuffragia. 4. Superior regularis, cui monaſterium ſubditur, vetatur ſuum ſuffragium cum ſuffragiis monialium conferre. 5. Tandem Antiſtita non eligatur, niſi ad triennium: neque iterum eligi quiverit, niſi alio integro elapſo triennio. Ita Sacra Congregatio apud Nicolaum.

TITULUS XXI.

De Translatione Renunciatione et Depositione.

I. SPirituale Conjugium ab Epiſcopo per Conſecrationem cum Eccleſia initum, præter mortem, quæ omnia ſolvit, tribus potiſſimum modis accidere poteſt, ut diſſolvatur; nimirum Translatione, Renunciatione, & Depoſitione. De Depoſitione ſermo redibit Lib. III. hic igitur de Translatione, & Renunciatione tantummodo agendum nobis eſt.

De Translatione.

II. Epiſcopi ab Eccleſiis, quas ſemel regendas ſuſceperunt, ad alias tranſire eccleſiaſticis canonibus omnino vetantur: ita Concilia Nicænum *Can. XV.* Antiochenum *Can. XXI.* Sardicenſe *Can. I. & II.* & alia quamplurima, quorum canones ex parte congeſſit Gratianus in *Cauſſa VII. quæſt.* 1. Qua de re Conſtantinus M. ſummis laudibus Euſebium Cæſareenſem extulit, atque adeo tanquam Apoſtolicæ, & Eccleſiaſticæ regulæ cuſtodem commendavit; quippe qui Antiochenam, ad quam vocatus erat, Eccleſiam refutarit.

III. Hujuſce canonici interdicti duplex potiſſimum antiquis Patribus profertur ratio. Prima: ſpiritualis neceſſitudo conjugii, quod individuam, ac perpetuam Epiſcopi cum Eccleſia conjunctionem requirit. Innocentius III. *Cap. I. & Cap. 3. de Translatione.* Altera: ad compeſcendam ambitionem, & avaritiam Epiſcoporum, qui ob ſua privata commoda ſedem mutare adpetunt; quum nonniſi de minori ad majorem transferri poſtulent Eccleſiam. Concilium Sard. *Can. I.* cujus verba hic placet exſcribere. *Non tam mala conſuetudo, quam pernicioſa rerum corruptela eſt ex ipſis ſun-*

fundamentis penitus exſtirpanda, ne cui Epiſcopo liceat a parva civitate in aliam migrare: ejus enim cauſsæ prætextus eſt manifeſtus, propter quem talia tentantur: nullus enim Epiſcopus adhuc inveniri potuit, qui a majori civitate in minorem transferri ſtuduerit: unde conſtat eos habendi plura cupiditate ſuccendi, & arrogantiæ ſervire, ut videantur majorem habere poteſtatem.

IIII. Utranque rationem eleganter complectitur Hieron. Ep. 83. ad Oceanum: *Et hoc*, inquit, *in Nicæna Synodo a Patribus decretum, ne de alia in aliam Eccleſiam transferatur Epiſcopus, ne virginis paupercula ſocietate contemta, ditioris adulteræ quærat amplexus.*

V. Quinimmo tantum ambitionis, avaritiæque facinus graviſſima pœna multandum Patres Sardicenſes decreverunt; ſcilicet Epiſcopos, qui illud admiſerint, laica etiam communione privandos, nec in morte Eccleſiæ paci reſtituendos. *Can. I. & II.*

VI. Sed ad Eccleſiæ utilitatem, neceſſitatemque non modo jure Decretalium, verum & antiquiſſimo Eccleſiæ uſu Epiſcoporum translationes admiſſæ ſunt. Id indicant quamplurima Epiſcoporum in Synodis translatorum exempla: Socrates *Lib. III. cap.* 36. quinimmo in ipſa Nicæna Synodo Euſtathius Berœæ Epiſcopus ad Sedem Antiochenam translatus eſt: Pagius *Critic. in Baronium ad annum* 324. Igitur illa veterum canonum reſtrictione ambitioſæ duntaxat Epiſcoporum translationes vetabantur, haud vero quæ cauſſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ fierent. Ad rem Pelagius II. *Non mutat ſedem, qui non mutat mentem, ideſt, qui non cauſſa avaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel ſuæ delectationis migrat de civitate in civitatem, ſed cauſſa neceſſitatis, vel utilitatis mutatur.* Adhæc Synodus Carthag. IIII. Can. XXVII. *Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis Clericus. Sane*

ne ſi id utilitas Eccleſiæ faciendum popoſcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum Epiſcopis porrecto in præſentia Synodi transferatur... inferioris vero gradus Sacerdotes, vel alii clerici conceſſione ſuorum Epiſcoporum poſſunt ad alias Eccleſias traſmigrare.

VII. Ex hoc Carthag. Canone bina eruuntur veteris diſciplinæ capita: I. Apud Africanos Epiſcoporum translationes, earundemque cauſſas fuiſſe in Synodo provinciæ examinandas, ac probandas. Idem juris apud Orientales quoque obtinebat; uti ex Concilii Antioch. *Can. XXIII.* colligere eſt. Verum procedente tempore Patriarchæ jus translationum uſu ſuum fecere: Socrates *Lib. V. cap. 8. & Lib. VII. cap. 36.* donec tandem Rom. Pontifici reſervaretur. Porro hujuſce Pontificiæ reſervationis jam inde ab V. Seculo tenuia licet quædam initia repetuntur; Socrates enim modo indicatis locis translationibus Perigenis e Patrenſi oppido in Corinthi Metropolim, & Procli e Cizico in Cpolitanam ſedem R. Pontificis auctoritatem interveniſſe ſcribit.

VIII. Alterum, quod ex Carthag. Canone efficitur, illud eſt: nimirum inferiorum Prælatorum translationes facilius admittendas, quippe quod inter Eccleſias, & Clericos Epiſcopis inferiores tanta neceſſitudo non eſt, quanta inter Epiſcopos, & Eccleſias, quibus ſpirituali quodam conjugii fœdere arctiſſime copulantur, haud ſecus ac ipſemet Chriſtus cum Eccleſia; id quod *Magnum Sacramentum* dixit Apoſtolus: *Ad Epheſios V.* 32. Igitur inferiores illi Antiſtites, ubi proprii Epiſcopi accedebat auctoritas, relictis ſuis Eccleſiis ad alias recte migrabant. At contra invito proprio Epiſcopo ad aliam tranſire Eccleſiam Clericis omnino vetitum: Concilia Nicænum *Can. XVI.* & Antiochenum *Can. III.*

De Renunciatione.

VIIII. Ex eadem mox explicata ſpiritualis conjugii ratione prohibentur Epiſcopi proprio arbitrio

bitrio ab ſuis ſe abdicare Eccleſiis, ut vitam deinceps agant privatam. At ubi legitima ſubſit cauſſa, Epiſcopalis muneris abdicatio canonicis Eccleſiaſticis permiſſa. Hinc ex una parte Cyrillus Alex. Epiſtola ad Domnum *præter eccleſiaſticas leges eſſe*, ſcribit, *quod nonnulli Sacerdotes recuſationum libellos offerant, quippe ſi digni ſint, miniſterium ſacrum obire: ſin autem minus, non renuntiare, ſed velut damnatos excedere oportere*. At ex altera Auguſtinus Ep. 238. *Longe eſt glorioſius*, inquit, *Epiſcopatus ſarcinam propter Eccleſiæ vitanda pericula depoſuiſſe, quam propter regenda gubernacula ſuſcepiſſe*.

X. Jam vero hujuſmodi abdicatio duobus modis fieri poteſt: ſcilicet gradum duntaxat Epiſcopalem dimittendo, vel gradum ſimul, & dignitatem. Qui poſteriori hac ratione ſe Epiſcopatu abdicat, licet Epiſcopalis characterem ordinis retineat, attamen in ſimplicium presbyterorum claſſem omnino redactus cenſetur; adeout quæ ordinis ſunt Epiſcopalis neque ex Diœceſani Epiſcopi permiſſu rite exercebit; atque adeo qui ordines ab eis ſuſceperint, ſint ſuſpenſi: toto titulo *De ordinatis ab eo, qui Epiſcopatum renunciavit*.

XI. At qui priori modo ſuam dimittit Eccleſiam, jurisdictionem tantummodo Epiſcopalem exercere vetatur, honorem tamen, & dignitatem retinet; unde quæ ordinis ſunt Epiſcopalis ab Epiſcopo Diœceſano rogatus rite exſequetur. *Cap. 1. De ordinatis ab eo.* Concilium Epheſinum *Epiſt. ad Syn. Panphyl.* de Euſtathio Epiſcopo Pergæ ſic decernit. *Nomen retineat Epiſcopi, & honorem, & communionem, ea tamen lege, ut neque ordinandi ipſe auctoritatem habeat, neque in ulla Eccleſia ex propria ſacrificet auctoritate: niſi id ſibi, vel adjuvandi cauſſa, vel conceſſionis ratione, adſectu, amoreque chriſtiano a fratre, & coepiſcopo, ſi ita contigerit, liberaliter deferatur*.

XII. Quinimmo his ſuo muneri renuntiantibus Epiſcopis etiam antiquitus nonnunquam ex dimiſ-

ſi Epiſcopatus reditibus ad vitam ſubſtentandam canonica penſio indulta. Conc. Chalced. *Action. X.* in cauſſa Domni Antiocheni, qui Eccleſiaſticæ pacis cauſſa Antiochenam Eccleſiam libenter dimiſit: *Dignemini, & ſtatuere ei certos ſumtus de Eccleſia, quæ ſub me eſt.* Ita Maximus, qui Domno ſuccedebat. Univerſa Synodus vociferata eſt: *Omnes cogitatum ejus laudamus*. Notanda omnino hæc Chalcedonenſis Synodi Sanctio; inde enim primæva penſionum Eccleſiaſticarum origo ſimul & ratio hauritur.

XIII. Juſtæ renunciationis cauſſæ ſunt 1. Conſcientia criminis, at non cujuslibet, ſed gravioris, & cui illigata ſit irregularitas: verum id novo Decretalium jure; antiquitus enim quodcunque grave delictum legitima abdicationis Epiſcopatus cauſſa erat, nec ſatis habebatur illud pœnitentia luere.

2. Debilitas corporis vel ex infirmitate, vel ex ſenio; at non quælibet, ſed quæ Epiſcopum reddat impotem ad paſtorale munus exſequendum: *Cap. 10. eodem. Can. XIII. Can. XIIII. Can. XVII. Cauſ. 7. q. 1.* Verum ob ætatem, vel morbum non cogitur Epiſcopus Eccleſiam dimittere: licet, ubi ipſe ultro non petat Epiſcopatum abdicandi licentiam, ei etiam invito detur coadjutor. *Cap. 5. de Clerico ægrotante, vel debilitato.*

3. Defectus ſcientiæ, quæ in Epiſcopo oppido eſt neceſſaria; verum licet Epiſcopo eminenti opus ſit ſcientia, mediocris tamen ſatis habetur, præſertim ubi caritatis perfectione ſuppleatur.

4. Malitia plebis, quæ ita inoffenſo animo erga Epiſcopum ſit, ut de conciliatione deſperetur; ne ſcilicet invitis ſine fructu præſit Epiſcopus. *Can. XIII. diſt. 61.* Hoc nomine Martyrius Eccleſia Antiochena ſe abdicavit his verbis: *Clero rebelli, populo inobedienti, Eccleſiæ contaminatæ nuntium remitto, reſervata mihi Sacerdotii dignitate.* Theodorus Lector *Lib. I.* & Nicephorus Calliſtus *Lib. XV. cap. 18.*

5. Gra-

5. Grave occaſione Epiſcopi obortum ſcandalum, quod alias reparari nequeat. Eam ob cauſſam Nazianzenus Sedem Cpolitanam ultro dimiſit.

6. Denique Irregularitas perſonæ: at vero irregularitas ob defectum natalium juſta renuntiandi cauſſa non eſt: hoc enim caſu, quum culpa lateat, injuncta congrua pœnitentia facile venia datur.

XIIII. Renunciatio generatim accepta bifariam partitur: nimirum in *tacitam*, & *expreſſam*. *Tacita* ipſo jure inducitur, ut quum quis Clericus, vel nuptias contrahat, vel beneficium conſequatur, quod cum priori ſimul ſtare nequeat: utroque hoc caſu beneficium vacat, quum neque nuptiæ cum beneficio, neque duo beneficia inter ſe pugnantia, *incompatibilia* vulgo dicta, in una eademque perſona ſimul ſtare poſſint. *Cap.*5. *de Clericis conjugatis*. *Cap.* 28. *de Præbendis*.

XV. Expreſſa fit verbis dimittendi animum declarantibus; & hæc vel pura eſt, uti ſi renuntianti ex reditibus beneficii nihil reſervetur, vel conditionalis, uti ſi renuntians velit aliquid ex dimiſſi beneficii reditibus ſibi retinere, vel ita beneficium dimittat, ut alicui certæ perſonæ a ſe demonſtratæ conferri poſtulet, vel demum utraque hac conditione dimittat.

XVI. Verum ab hujuſmodi in certæ perſonæ gratiam conceptis renutiationibus mirum quantum veteres Patres abhorruerint. Ad rem Origenes Hom. XXII. in Levit. *Propinquis agrorum*, & *prædiorum relinquatur hæreditas; gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit*. Idem ex Concilii Antiocheni *Can.XXIII.* aliiſque antiquis Canonibus manifeſto colligitur. At ſecutis temporibus frequentes evaſerunt hujuſmodi conditionatæ reſervationes. Noſtra hac ætate rigidior videtur eſſe hac in re diſciplina; ſaltem non adeo facile admittuntur.

XVII. Renuntiationes antiquitus in Synodo provinciæ rationibus expenſis vel admittebantur,

 vel

vel rejiciebantur. At poſt inductas falſas Decretales Sedi Apoſtolicæ reſervari ceperunt : *Can. XXXIIII. Cauſ.7. quæſt. I.* Tum ex binis Innocentii III. Decretalibus: *Can. I. & Cap. 2. de Renunciatione*: necnon & ex aliis poſteriorum Pontificum conſtitutionibus , ac præſertim ex *LVIII.* Pii V. auctoritatem R. Pontificis omnino requirunt.

XVIII. Poſtremo hujuſmodi Renunciationes, ſive Reſignationes vulgo dictæ *in favorem*, ut ſuum ſortiantur effectum, plura requirunt . Præcipua ſunt: 1. ut Reſignans ante diem a facta reſignatione viceſimum non decedat. *Regula Cancell.*18. 2. ut ſi beneficium ſit juris patronatus, patroni adſenſus habeatur. 3. ut beneficium non ſit litigioſum, vel conjunctum , ſive unitum, etiam antequam conjunctio, ſive unio perficiatur. Trid. *Seſs.XXIII. Ref. cap.* 15. 4. in beneficiis Epiſcopatu inferioribus ſervanda omnino eſt Conſtitutio Gregorii XIII. quæ incipit *Humano vix judicio*. 5. Denique Renunciatione a legitimo Superiore admiſſa, non eſt, cur renunciantem facti pœniteat, quum omne in beneficium, quo ſe abdicavit, jus prorſus exuerit.

TITULUS XXII.

DE PRESBYTERIS, ET PAROCHIS.

I. ALterum ab Epiſcopis gradum tenent *Preſbyteri*: nomen quod græci peculii eſt, latine *Seniorem* ſignificat; Seniorem , inquam, ſapientia magis, & doctrina, quam ætate. Neque vero πρεσβύτερος ita majorem natu ſignificat , ut non aliquando gravitatem potius notet, & dignitatem, quæ grandævos comitatur nulla ætatis ratione habita. Quia enim τιμιώτατον τὸ πρεσβύτατον, ut in *Problem*. Ariſtoteles, hinc ſimpliciter πρεσβύτατον dictum legimus , quod maximo haberetur

in

in pretio, eſſetque maxime venerandum. Adhæc Heſychio πρεσβυτάτη eſt ἐντιμοτάτη. Nec aliter ad *Odyſ. XIII.* 142. ubi Juppiter Neptunum fratrem adpellat πρεσβύτατον: *Schol.* ἐντιμότατον. ἀλλαχοῦ γὰρ λέγει. Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει. h. e. *maximo honore proſequendum. Alibi enim ait* (Iliad. XIII. 355.) *At prior Juppiter natus*. Ita illud Homero frequens: Πρέσβα θεὰ *veneranda Dea*. Hujuſmodi nomen primis ſeculis Epiſcopis quoque commune erat; atque, ut notat Balſamon ad *Can. XV.* Concilii Ancyrani, aliquando omnibus Clericis datum fuit. Senior igitur, ſive Πρέσβυτερ in Eccleſia Chriſtiana is eſt, qui non propter ætatem, ſed propter animi dotes, & merita Eccleſiaſticis præficitur miniſteriis.

II. Dici quoque conſueverunt Sacerdotes: quo nomine, ut alibi notavimus, donati ſunt Epiſcopi; ſed quum iſti *Summi Sacerdotes, vel in Summo Sacerdotio conſtituti* aliquando dicantur; illi contra diſtinctionis gratia *Sacerdotes minores, vel inferioris gradus*, ſive *ſecundi ordinis*, ut ipſos vocat Leo M. *Ep.* 162. ſeu in *ſecundo Sacerdotio conſtituti*, ut eoſdem adpellat Optatus Milevit. *Lib. I. pag.* 39. Eodem adjecto *primi*, & *ſecundi ordinis* diſcrimine dicti etiam ſunt Antiſtites tam Epiſcopi, quam Presbyteri. Sidonius Apollinaris *Lib. IIII. Ep. II.* de Mamerto Claudiano fratre Mamerti Epiſc. Viennenſis cecinit.

Antiſtes fuit ordine in ſecundo
Fratrem faſce levans Epiſcopali.

III. Jam vero quemadmodum ætate Apoſtolica nomen Presbyteri cum Epiſcopis communicatum eſt; ita ex adverſo nomen Epiſcopi Presbyteris quoque tribuebatur. Chryſoſtomos *Hom. I.* in Philipp. *Cap.* 1. conſule Calmetum in eandem Paulli Ep. *ibid.*

Presbyterorum munia.

IIII. Presbyterorum munia Pontificale Rom. his verbis exponit. *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare*. Pri-

mum igitur Presbyterorum munus eſt offerre ; quo nomine Sacrificii Euchariſtici oblationem intelligendam nullus inficiabitur, quippe quæ ex nova Eccleſiæ diſciplina primaria, ac omnium presbyterorum veluti propria functio reputatur, quum antiquitus non offerrent, niſi Epiſcopo abſente, vel impedito.

V. Præclarum eſt, quod Morinus hac in re ex antiquis monumentis docet: *Part. I. de Sacris Ordinat. Exerc. VIII. cap. I.* eum nimirum antiquitus morem apud græcos æque, ac latinos obtinuiſſe, ut ſimul plures Presbyteri cum ſuo Epiſcopo celebrarent, Diaconis, ac reliquis clericis unoquoque in ſuo ordine ſacris myſteriis miniſtrantibus. Eamque fuiſſe communionem eccleſiaſticam paſſim ab antiquis Patribus memoratam, cujus privatio pœna erat in Clericos delinquentes, utpote qui pro criminis ratione modo ad inferiorem ordinis gradum, modo ad infimum deducerentur. Quod ſi ita poſtulante facinoris gravitate omnino illius exſortes eſſent, ad laicam communionem redacti cenſebantur. Exſtat hodie hujus diſciplinæ veſtigium in ordinatione Epiſcoporum, & Presbyterorum, qui cum Epiſcopo ordinante concelebrant.

VI. Alterum Presbyteri munus eſt *benedicere;* idque ſuperiori omnino proximum eſt. Nanque, ut obſervat S. Hieron. Ep. ad Ruſticum: *Poteſtas benedicendi corpus Chriſti myſticum a poteſtate conficiendi corpus Chriſti verum procedit*. Porro duplex diſtinguitur benedictio major una, ſive ſolemnis, quæ concipitur hac formula. *Sit nomen Domini benedictum &c.* quæ Epiſcopi propria non aliis, niſi ex privilegio convenit: minus ſollemnis altera, cujus emittendæ jus eſt etiam Presbyteris. *Can. VII. Diſt.* 95. abſente ſcilicet Epiſcopo. *Can. LXV. de Conſecr. Diſt.* I. Sunt & aliæ benedictiones, uti aquæ, novorum fructuum &c. ſed in his ſervandi Eccleſiarum ritus, & uſus, ex quibus quædam benedictiones vel Epiſcopis, vel

vel Parochis, vel aliis ab Epiſcopo delegatis presbyteris reſervantur.

VII. Tertia Presbyterorum functio, ſive potius prærogativa, quæ verbo *præeſſe* indicatur, in eo ſita eſt, quod presbyteris in publicis conventibus honoratior poſt Epiſcopum locus, & primæ partes ſint tribuendæ. Id quod quum in ceteris, tum præcipue ſervandum eſt, quum totius populi nomine publicis precibus cum Deo agitur, ſive in Eccleſiaſtica ſolemni liturgia, ſive in publicis cujuſcunque generis ſupplicationibus. Adhæc clericis, & ipſis Diaconis, nec Epiſcopo abſente coram Presbytero, niſi ejus juſſu ſedere licet: *Can. XV. Can. XVIIII. Can. XXIIII. Diſt. 93.* Quum contra Epiſcopus ubicunque ſedens Presbyterum ſtare non patiatur: *Can. VIIII. Diſt. 96.* Poſtremo ex eo quoque præeſſe intelliguntur Presbyteri, quod Senatum Epiſcopi antiquitus conſtituebant. Quare S. Hieronymus Ep. ad Ruſticum. *Eccleſia*, inquit, *habet Senatum cœtum Presbyterorum:* qui quidem Senatus, ut alibi notavimus, ab ipſis Presbyteris Presbyterium vocabatur.

VIII. Quartum Presbyterorum munus eſt prædicare; id quod de prædicatione verbi Dei ad Chriſtiani populi inſtitutionem procul dubio intelligendum. Qua de re quum Presbyter ordinatur, ejus capiti liber imponitur Evangelii, quod eſt ſummum prædicationis argumentum. Antiquitus hujuſmodi munus Epiſcoporum adeo proprium erat, ut nonniſi Epiſcopo mandante illud Presbyteri obirent: conſule *Tit. XVI. n. XII.*

VIIII. Quinta, & ultima Presbyterorum functio eſt *baptizare:* quo verbo Pontificale Rom. videtur complecti omnem Sacramentorum adminiſtrationem, iis exceptis, quorum conferendorum ſolis Epiſcopis jus eſt reſervatum.

X. Verum de his duabus, quas poſtremo loco recenſuimus, Presbyterorum functionibus, juvat animadvertere, quod licet eæ Presbyteris in ſua ordinatione ſimpliciter exercendæ committantur, nihi-

nihilominus per Canones, Conſtitutiones, & Conſuetudines adeo ſunt reſtrictæ, ut ſolis Parochis ἀδιαφόρως *indifferenter* conveniant: id ex antiquiſſimo jure originem ducit, quo fiebat, ut Presbyter ſine Epiſcopi venia, a cujus nutu in omnibus pendebat, nihil omnino agere poſſet. Ad rem Ignatius M. Ep. ad Smyrn. *Sine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam pertinent*. Conſonant Tertull. *de Baptiſmo cap.*17. Cyprian. *Ep.* 10. *Canon. LX. ex ſic dictis Apoſtolicis*. Verum ſecutis temporibus quum animarum curam duntaxat ex parte Epiſcopi Parochis commiſerint, hac delegatione ſemel facta Parochi agnoſcunt quidem Epiſcopum tanquam ſuperiorem, ſed concrediti ſibi populi curam jure proprio exercent. Ceteris vero Presbyteris, niſi petita Epiſcopi, aut Parochi venia, neque verbum Dei adnuntiare, neque Sacramenta adminiſtrare permiſſum eſt.

De Parochis.

Parochorum Origo.

XI. Antiquitus nonniſi una in ſingulis urbibus conſtituta erat Eccleſia Κυριακὸν τῆς πόλεως *Dominicum Civitatis* dicta, ad quam omnes non modo urbis, verum & vicinorum oppidorum fideles confluebant: atque hinc Presbyteri in civitatibus tantummodo ordinabantur, ut Epiſcopis in paſtoralis faſcis levamen præſto eſſent, ac ſub ipſis curam animarum gererent. Qua de re in Synodo Antiochena an. 265. adpellantur συλλειτουργοὶ τῶν ἐπισκόπων *Collegæ*, & *Comminiſtri Epiſcoporum*: Euſebius *Lib. VII. cap.* 24. & Ep. Syn. *ad Dionyſium Rom.* & a Chryſoſtomo *Compaſtores*: Serm. de Pſeudoprophetis.

XII. Jam vero ætate progrediente aucto fidelium numero inferiores quædam Eccleſiæ conſtitui, ac Presbyteri per eaſdam, veluti per certos titulos diſponi ceperunt, ut plebis mores inſpicerent, & de

& de omnibus ad Epiſcopum referrent. Hac præsbyterorum diſtributione in frequentioribus potiſſimum civitatibus opus fuit, veluti Romæ, & Alexandriæ, in quibus ſæculo IIII. jam plures Eccleſiæ fuere, & in unaquaque peculiaris presbyter, qui populum doceret, baptiſmum, & pœnitentiam periclitantibus conferret, ſepulturæ martyrum curam haberet, aliaque hujus generis præſtaret. Id ex *Can. XIIII. ex ſic dictis Apoſtolicis*, ex Auctore Pontificalis Damaſo tributi in *Evariſto*, *Dionyſio*, *&* *Marcello*, & ex Athanaſio *Apol. II.* perſpicuum eſt. Paullo poſt etiam ruri Æccleſiæ ædificatæ fuere, quibus præsbyteri præfecti ſunt, ut ruſticanis hominibus, quippe qui urbem adire minus poſſent, Eccleſiaſtica munera impenderentur.

XIII. Inferiores iſtæ ſive urbanæ, ſive rurales Eccleſiæ dictæ ſunt *Parochiæ*, quaſi ſacræ quædam viciniæ; *Diœceſes*, quaſi diviſæ quædam adminiſtrationes; & *Tituli*, forte quod illis præpoſiti presbyteri inde ſuum nomen, titulumque ducerent: Auctor Pontificalis *ibid.*

XIIII. Presbyteri igitur inferioribus hiſce Eccleſiis præpoſiti a ſolo titulo, hoc eſt Parochia denominabantur. Verum poſt ob ſtabilitatem ſedis dicti ſunt *Cardinales*; & quoniam etiam Diaconi ad titulos, vel ad oratoria, quæ preſbytero vix digna videbantur, conſtituti ſunt, hinc Cardinalium Diaconorum nomen ortum habuit. In Neapolitana Cathedrali Eccleſia hodiedum Canonici exſtant *Cardinales Presbyteri*, & *Cardinales Diaconi* nuncupati: horum enim Canonicatibus Præbendæ adnexæ ſunt veterum Cardinalium Presbyterorum, & Diaconorum, qui Eccleſiis, & Diaconiis Neap. Urbis antiquitus præerant.

XV. Parochi per Parœcias, ſive Parochias æque ac Epiſcopi per Eccleſias diſtribuuntur. Verum Epiſcopos inter, & Presbyteros illud intercedit diſcrimen, quod Epiſcopi ſingulis Ec-

cleſiis, & perpetuo præſunt ; qua veluti ſingularitate, & perpetuitate Unitas Eccleſiæ ſignificatur. At Parochi licet plerumque ſinguli ſingulis præſint Parochiis, nihil tamen impedimento eſt, quin plures, & ad tempus unam Parochiam regant, uti reapſe Parochorum ita conſtitutorum non deſunt exempla etiam in noſtra Diœceſi Neapolitana.

Parochorum munia.

XVI. Præcipua Parochorum officia ex Concilio Trid. *Seſſ. XXIII. Ref. Cap.* 1. ſunt 1. Sacrificii oblatio, quam ex Bulla Benedicti XIIII. edita an. 1744. quilibet Parochus ſive dives, ſive pauper omnibus dominicis, aliiſque feſtis diebus pro populo ſibi commiſſo offerre tenetur: tantummodo ex eadem Bulla Parochi pauperes feſtis diebus eleemoſynas a pio benefactore licite, ac libere oblatas accipere poſſunt, & pro ipſo ſacrificium offerre: ea tamen adjecta conditione, ut tot miſſas infra hebdomadam pro populo celebrent, quot in diebus feſtis juxta peculiarem benefactoris intentionem obtulerint.

XVII. Alterum Parochi munus eſt verbi Dei prædicatio. Qua de re Syn. Trid. *Seſſ. V. Ref. Cap.* 2. ſancivit, ut Parochi, aliique Eccleſiis, quibus cura animarum concredita ſit, Præpoſiti ſermonem de rebus divinis ad populum habeant cunctis dominicis ſaltem diebus: Quadrageſimæ vero, & Adventus tempore ter minimum in unaquaque hebdomada: adhæc pueros fidei rudimenta doceant. Parochus igitur præ ceteris preſbyteris vitæ ſanctitate prælucere debet, quæ, ut ibidem loquitur Trident., perpetuum prædicationis genus eſt. Ad rem II. Synodus Provinc. Neap. *tit. VIII. cap.* 4. *Parochus chriſtifideles ſibi commiſſos portet in ſinu ſuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum .... ut verus Paſtor, qui quum emiſerit oves ſuas ante eas vadit, paſcat eas verbo, paſcat exemplo.*

XVIII. Tertium denique eſt Sacramentorum admi-

miniſtratio, quæ generatim (exceptis Confirmatione, & Ordine) a ſolo Parocho licite ſuſcipi monet Trident. *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 13.

XVIIII. Jam vero ex his præcipuis, aliiſque propriis Parochorum officiis recte colligit ipſamet Trident. Syn. *Seſſ. XXIII. Ref. cap.* 1. Parochos ad reſidentiam obſtringi; & quidem, ut explicat eadem Syn. Provinc. Neap. ibid. *Aut in ædibus parochialibus Parochi inhabitent, vel intra Paræciæ ſuæ fines, ſi parochiales ædes nullæ fuerint.* Neque longius abeſſe ibidem ipſis permittitur, niſi per duos, vel tres menſes in ſingulos annos, conſtituto tamen Vicario ab Epiſcopo probando, & ex cauſſa cognita, probataque ab eodem.

XX. Illud denique hic reſtat obſervandum, eandem Provincialem Synodum *ibid.* ex Conſtitutione Innocentii XII. ſanxiſſe, *ut Epiſcopi a Paræciis ulla penſione* gravandis abſtineant, ne quum *operarius dignus mercede ſua portaverit pondus diei, & æſtus, capiant alieni labores ejus: id quod in omnibus beneficiis conferendis digniſſimum eſt obſervari*. Verum de Penſionibus opportunius Lib. ſequenti.

TITULUS XXIII.

De Diaconis et Diaconissis.

Vocis Diaconus *Etymon*.

I. Vox Διάκονος græce, latine *Diaconus* generatim notat miniſtrum a κονεῖν, quod eſt *miniſtrare*; idque juxta Voſſium in Etymolog. ab Hebræo כהן *chahan* deſcendit, quod eſt *miniſtrare*, & in ſpecie *Deo*; unde eſt כוהן *chohen Sacerdos*, *Miniſter*. Qua generali acceptione etiam Epiſcopi, & Presbyteri nonnunquam Diaconi dicuntur: *Act.* 1. *v.* 25. *II. ad Corinth. VI. v.* 4.

Chryſoſtomus *Hom. I. in Philippenſ. cap.* 1. Porro ætatis progreſſu ſtrictiori notione Diaconi dicti ſunt, qui tertium in eccleſiaſtica hierarchia ordinem conſtituunt.

Diaconorum Origo.

II. Diaconos ab Apoſtolis electos *Act. VI.* non ſolum ut communibus menſis, ſed ſacris etiam miniſtrarent ex ipſo ſacro textu intelligimus. Quorſum enim plenitudo Spiritus S. & ſapientia tanta, ſi temporalium tantum miniſterium obituri erant? quorſum ad ipſos creandos advocata fidelium concio? quorſum jejunio præcedente, & impoſitis manibus eos conſecrare? His accedit, Diaconos paullo poſt Evangelium, veluti proprio jure, gentibus adnuntiaſſe: *Act. VI. & VIII.* iiſdemque Jeſu Chriſti miniſterium fuiſſe demandatum: Ignatius M. *Ep. ad Magneſ. n. 6.* Juſtinus *Apol. II.*

III. Septenarium Diaconorum numerum ſemper retinuit Eccleſia Romana Apoſtolorum exemplum ſecuta: Sozomenus *Lib. VII. cap.* 19. Ex hac porro eorum paucitate, & præſertim, quum ipſis temporalia Eccleſiæ bona concrederentur, factum eſt, ut tantum ſibi honoris compararerint, ut ſeſe presbyteris præferre auſi fuerint: quorum merito audaciam reprimere ſtuduit S. Hieronymus *Ep. ad Evagrium*. Eundem ubique numerum retinendum conſtituerat Syn. Neocæſar. *Can. XV.* quod tamen pleræque non obſervarunt Eccleſiæ.

Diaconorum Munia.

IIII. Diaconorum munia explicat Pontificale Romanum his verbis: *Diaconum oportet miniſtrare ad altare, baptizare, prædicare.* I. igitur Sacerdoti ſacra præſertim myſteria perficienti præſto ſunt: quare *ibid.* vocantur *Comminiſtri, & Cooperatores Corporis, & Sanguinis Domini.* Hinc autem tantum ſibi licere Diaconi crediderunt, ut quidam etiam ſacrificium offerre adtentarint: quos merito damnavit Syn. Arelat. I. *Can. XV.* Tum Syn. Carthag.

thag. IIII. Can. IIII. *Non ad ſacerdotium*, inquit, *ſed ad miniſterium conſecrantur*. Rurſus nonnulli ſeſe non presbyterorum, ſed Epiſcoporum duntaxat miniſtros eſſe jactitabant, quos eadem Carthag. Synodus coercuit Can. XXVII. *Diaconus*, inquit, *ita ſe presbyteri*, *ut Epiſcopi miniſtrum noverit*. Quod vero pertinet ad Euchariſtiæ diſpenſationem, certum eſt eam inter Diaconorum officia ſemper fuiſſe numeratam: Juſtinus *Apolog. II.* Verum Nicæna Synodus *Can. VIII.* vetuit ipſos Euchariſtiam presbyteris porrigere: & eadem Syn. Carthag. *Can. XXXVIII.* ne populo quidem illam diſtribuere, præſente presbytero, niſi eo jubente, permittit.

V. Alterum Diaconi munus eſt *baptizare*: at vero baptizandi facultas a Gelaſio P. *Ep. 9.* contracta eſt; ita ut ſi nulla adſit neceſſitas, neque deſint Presbyteri, Diaconis ſolemniter baptizare non liceat.

VI. Ad Diaconum denique pertinet verbi Dei prædicatio: id quod non ſolum de Evangelii lectione in miſſis ſolemnibus, ſed etiam de vera prædicatione Verbi Dei ad populi inſtitutionem intelligas: *Can. I. diſt.* 95. Id quod exemplis etiam comprobatur tum Stephani, & Philippi: *Act. V. & VI.* tum Origenis, Chryſoſtomi, & Gregorii M. quos adhuc Diaconos prædicaſſe veteres Eccleſiaſtici Scriptores teſtantur. Verum quod ad prædicationis exercitium attinet, huc revocanda ſunt, quæ de eo notavimus, ubi de Epiſcopis, & Presbyteris egimus.

VII. Præter ſacrorum miniſterium ad Diaconos antiquitus etiam pertinuit: 1. cura viduarum, orphanorum, & pauperum: *Act. V.* unde loca egentibus hiſce perſonis deſtinata *Diaconiæ* dictæ ſunt. Tum 2. Diaconi curam gerebant Confeſſorum, & Martyrum: Cypr. *Ep. II.* 3. erant tanquam oculi Epiſcopi aberrantes, & perſcrutantes proximos præcipitio, ideſt peccato, ut omnia ad eum deferrent: *Can. VI. diſt.* 93. 4. anteibant Epiſcopum, quum

quum procederet in publicum : Palladius in vita Chryſoſtomi *Cap.* 2. 5. demum eorum ſeptem cuſtodire ſolebant Epiſcopum prædicantem : *Can. XI. eadem diſt.* Verum de his, aliiſque bene multis Diaconorum muniis fuſius in noſtris *Antiquitatibus Chriſtianis*.

DE DIACONISSIS.

Diaconiſſarum Origo.

VIII. FUerunt jam inde ab ætate Apoſtolica Diaconiſſæ; earum enim haud ſemel in ſacro novi Fœderis codice injicitur mentio. Apoſtolus ad *Rom. XVI.* 1. Phoeben adpellat Διάκονον *Miniſtram* Eccleſiæ Cenchrenſis; in Concilio Laodiceno *Can. XI.* & ab Epiphanio *Hæres. LXXVIIII.* dicuntur Πρεσβύτιδες *Seniores*; eo quod nonniſi viduæ Seniores ad tale munus deligerentur. Aliquando etiam Virgines in Diaconiſſarum cenſum recipiebantur, uti conſtat ex Auctor. Conſtit. *Lib. VI. cap.* 18. & ex Juſtiniano *Novell. VI. cap.* 6. at id raro : Tertull. enim *de veland. Virg. cap.* 9. de virgine quadam in Diaconiſſam electa, tanquam *de miraculo, & monſtro in Eccleſia* loquitur.

Diaconiſſarum munia.

VIIII. Præcipua Diaconiſſarum munia erant 1. Epiſcopo, vel Presbytero feminas baptizanti præſto eſſe, ut baptiſmi ritus ea decentia, qua par erat, peragi poſſent. 2. Catechumenas de præcipuis Chriſtianæ Religionis capitibus privatim erudire; nanque publice in Eccleſia docere ipſis expreſſe vetitum. 3. feminas ægrotas, & adflictas inviſere, iiſdemque miniſtrare. 4. Epiſcoporum mandata ad feminas deferre, ad quas diaconos mittere non expediviſſet. 5. Martyribus, & Confeſſoribus in carceribus detentis neceſſaria vitæ ſubſidia præbere. 6. Feminis in Eccleſia ſuum cuique locum adſignare, eaſque ſubmonere, quomo-

modo ſeſe gerere oporteret . 7. tandem reliquis Viduis præſidere , & earundem neceſſitatibus, ubi opus eſſet, ſuccurrere . Porro de Diaconiſſarum muniis , uti & de legibus in earundem electione ſervatis , fuſius in noſtris *Antiquitatibus Chriſtianis*.

X. Duo hic juvat ſubnectere. 1. Diaconiſſas nullum Eccleſiaſticum ordinem habuiſſe , cujus ſemper feminæ fuerunt expertes ; ſed merum tantummodo miniſterium, ad quod benedictione, ac, ſi vis , etiam manuum impoſitione inaugurabantur . 2. *Diaconiſſæ* nomen a Scriptoribus Eccleſiaſticis aliquando fuiſſe adhibitum ad ſignificandam non veri nominis Diaconiſſam , ſed Diaconi cujuſdam uxorem ; eo ſenſu , quo *Presbytera* uxorem Presbyteri , & conjugem Epiſcopi *Epiſcopa* denotabat . Hac notione vocabula Epiſcopæ, Presbyteræ, Diaconiſſæ, & Subdiaconiſſæ uſurpata leguntur in Concilii Turon. *Canonibus XIII.* & *XVIIII.* & in Concilii Antiſſiodorenſis *Can. XXI.*

TITULUS XXIIII.

De Subdiaconis, aliisque Inferioribus Ordinibus.

Ordinum Inferiorum numerus in Eccleſia Latina.

I. Inferiores Ordines in Romana Eccleſia , & ex ea in reliquis Occidentalibus jam inde a primis Eccleſiæ ſeculis ſemper quinque fuiſſe antiquiſſima produnt Eccleſiaſtica monumenta . Et ſane 1. Cornelius P. celebri Epiſtola ad Cyprianum , quam incolumem ad nos uſque tranſmiſit Euſebius *Lib. VII. cap.* 43. diſerte ſcribit, fuiſſe tunc in Eccleſia Romana præter ſuperiores ordines

dines Subdiaconos ſeptem, duos, & quadraginta Acolythos, Exorciſtas autem, Lectores, & Oſtiarios duos, & quinquaginta. Tum 2. Auctor Libri Pontificalis in *Cajo* ſic habet. *Hic conſtituit ordinationes omnes in Eccleſia ſic adſcendere: Si quis Epiſcopus eſſe mereretur, ut eſſet Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Sequens, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, & exinde Epiſcopus ordinaretur.* Idem tandem evincitur ex Concilio Carthag. IIII. a *Can. VI.* uſque *ad VIIII.* & ex Canonibus I. *Diſt.* 21. & *I. Diſtinct.* 25. ex S. Iſidoro Hiſpal. *Lib. VII. Etymolog. cap.* 11. & *Epiſt. ejuſdem ad Ludiſredum.*

Ordinum Inferiorum numerus in Eccleſia Græca.

II. Jam vero Eccleſia Græca, quæ pluribus abhinc ſeculis ex quinque modo recenſitis nonniſi Ὑποδιακόνους *Subdiaconos*, & Ἀναγνώστας *Lectores* agnoſcit, antiquitus plures habuit, quam Latina. Nanque præter Subdiaconos, Lectores, Exorciſtas, & Oſtiarios (Acolythatus enim Græcis ſemper ignotus) habuit quoque ψάλτας, ſeu *Cantores*, *Laborantes*, ſeu *Foſſarios*, qui effodiendæ terræ, ac ſepeliendis mortuis operam navabant, atque etiam *Parabolanos*, qui ægrotos curabant. Ita doctiſs. Thomaſſinus *Parte I. Lib. II. cap.* 31. Et ſane quum non ex divina, ſed ex eccleſiaſtica inſtitutione proceſſerint, profecto mirum non eſt, ſi alii ab aliis fuerint appoſiti, quos poſteri non receperint, & rejecti alii, quos ætas poſterior probaverit. Idem Auctor *ibidem*. Verum de hoc Eccleſiaſticæ antiquitatis capite uberiori calamo agemus in noſtris *Antiquitatibus Chriſtianis*.

Ordinum Inferiorum Origo.

III. Primævam inſtitutionem quod ſpectat, profecto certum definiri tempus nequit, quo primum ceperint ſinguli. Nihil autem probabilius eſt, quam veluti quaſdam portiones eſſe Diaconatus aliis, aliiſque temporibus ab eo decerptas: quamobrem aliquo ſenſu recte dixeris in ſuo fonte, & ori-

& origine, ideſt in Diaconatu, unde tanquam ſurculi ſcaturierunt, inſtitutionis eſſe divinæ. Sunt enim veluti quædam Eccleſiaſtici Miniſterii partes, quod totum eſt in Diaconatu. Eadem prorſus videtur fuiſſe ſententia S. Thomæ: Supplem. *Part. III. Quæſt. XXXVII. Art.* 2.

De Hypodiaconis.

IIII. Hypodiaconatus antiquitatem diſerte teſtantur Cornelius Papa in celebri *Epiſt. ad Fabium Antiochenum*, Cyprianus in pluribus *ſuis Epiſtolis*, Auctor Conſtitutionum *Lib. III. Cap. II.* Canones ſic dicti Apoſtolici *Can. LXXXVIII.* Athanaſius *Epiſt. ad Solitarios*, aliique veteres. Porro illud hic juvat adnotare, Hypodiaconos æque in Græca, ac in Latina Eccleſia ſemper ſine χειροτονία, *manuum* ſcilicet *impoſitione* fuiſſe ordinatos: quare Baſilius eoſdem ἀχειροτονήτους nuncupat: *Ep. Canon. LI.* idem evincitur ex Concilio Carthag. IIII. *Can. V.*

Hypodiaconorum Munia.

V. Subdiaconi munia recenſet Pontificale Romanum. *Subdiaconum*, inquit, *oportet aquam ad miniſterium altaris præparare, Diacono miniſtrare, pallas altaris, & corporalia abluere, Calicem, & patenam in uſum ſacrificii eidem offerre*. In his muniis exponendis non eſt cur immoremur; tum quod explanatione non indigent, tum quod moribus hodiernis plerumque per laicos, aut inferiores clericos exercentur. Illud duntaxat obſervandum ex Can. I. Diſt. 21. *Diacono miniſtrare* idem fuiſſe, ac oblationes a fidelibus ſuſcipere, & ipſi Diacono altari imponendas deferre.

VI. Sed & aliud eſt Hypodiaconi munus; ſcilicet legendi Epiſtolam in miſſa ſolemni. Unde idem Pontificale formulam ordinationis ejuſdem tradit ſic conceptam. *Accipite Librum Epiſtolarum, & habete poteſtatem legendi eas in Eccleſia ſancta Dei*: Hoc ſane ex recentiori Eccleſiæ diſciplina, tanquam præcipuum Hypodiaconi munus habetur; licet neque antiquitus in Eccleſia Latina inter Hypodiaconi munia recenſeretur, nec hodie apud

apud Græcos recenſeatur; uti probat Morinus de Sacris Ordinat. *Parte III. Exercit. XII. cap.* 1.

VII. Adhæc Subdiaconi Diaconorum etiam munus aliquando obiere, ut quum Diaconiis præficiebantur; id quod præſertim eveniebat in iis, quas Rom. Eccleſia ex patrimonio S. Petri in variis Patriarchatus ſui partibus extruxerat, & alebat. Quum enim Rom. Diaconi, utpote ſuis Diaconiis in Urbe addicti, illuc mitti non poſſent, mittebantur Subdiaconi. Hinc Anthenius Romanus Subdiaconus, ad quem exſtat Epiſtola Gregorii M. in regeſto *Lib. VI. num.* 18. præfectus fuit Diaconiæ S. Andreæ ad Nidum hujus Urbis Neapolis.

VIII. Hypodiaconatus ordo etiam aliquando ſuos habuit gradus: ſicuti enim ex Diaconis eligebatur, & inſtituebatur Archidiaconus, ita & Archiſubdiaconatus in quibuſdam Eccleſiis inſtitutus legitur in Ordine Romano, & in Synodo Antiſſiodorenſi.

De Lege Cœlibatus Hypodiaconatui adjecta.

VIIII. Lex Cœlibatus VI. exeunte ſeculo Hypodiaconis primum impoſita; tum dein facta illis permiſſio ſacra vaſa ad altare deferendi, proximeque altari miniſtrandi in cauſſa fuere, cur Hypodiaconatus ſenſim ſine ſenſu inter majores Ordines referretur. Id quod circa finem Seculi XI. Decreto Urbani II. generatim obtinuit. At vero Græci adhuc minoribus ordinibus adcenſent.

De Acolythis.

X. Acolythus, ſeu Ἀκόλουθος, ſi etymon quæras, *ſervum juvenem* ſignificat, ſive *pediſſequum*, qui aliquem κατὰ πόδα comitatur, eique miniſtrat. Et ſane antiquitus

1. Epiſcoporum ad Epiſcopos epiſtolas deferebant, quibus de graviſſimis Eccleſiæ rebus conſultabant. Cyprianus *Lib. II. Ep. 6. &* 10.

2. Epiſcoporum erant velut σύγκελλοι ſive *concancelli*, tanquam perpetui converſationis eorundem teſtes. Acolythorum teſtimonio facile amo-

tæ

tæ ſunt maledicorum calumniæ, quibus gravius vexatus fuit Symmachus Papa: Ennodius in *Libello Apologetico*.

3. Ex *Can. VI.* Concilii Carthag. IIII. Acolythi ad accendenda luminaria Eccleſiæ mancipati erant, & ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti: unde in ordinatione accipiebant ab Archidiacono ceroferarium cum cereo, & urceolum vacuum. Atque hinc Acolythi paſſim *Ceroferarii* dicti ſunt.

De Exorciſtis.

XI. Exorciſtæ munus, & ſupra Lectorem dignitatem expreſſit S. Paulinus *Carmine IIII.* in natali S. Felicis, de quo cecinit.

— Primis Lector ſervivit in annis,
Inde gradum cœpit, cui munus voce fideli
Adjurare malos, & ſacris pellere verbis.

Traditur igitur Exorciſtis poteſtas invocandi nomen Domini ſuper eos, qui ab immundis Spiritibus vexantur. Primis Eccleſiæ ſeculis communis fere erat omnibus fidelibus ejuſmodi in Dæmonas poteſtas, uti teſtatur Tertull. in Lib. *de Corona militis cap.* 11. qua ratione vetant Conſtitutiones ſic dictæ Apoſtolicæ quemquam ordinari Exorciſtam, quum *hoc munus*, inquiunt, *ſpontaneæ Dei erga homines miſericordiæ ſit*. Verum Eccleſia maluit, ut per peculiarem ordinem poteſtas illa conferretur.

XII. Exorciſtæ, quum ordinatur, traditur liber Exorciſmorum dicente Epiſcopo. *Accipe, & commenda memoriæ, & habe poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos, ſive baptizatos, ſive catechumenos.*

De Lectoribus.

XIII. Ordinis hujus præſtantiam duo præcipue commendant. Primum quod in Eccleſiis quibuſdam ſuum veluti corpus conflarent Lectores, cujus caput erat Ἀρχιαναγνώστης, ſacroſque codices cuſtodirent; quod ipſis ſæpe cedebat in materiam illuſtris triumphi. Alterum, quod ceteris ordinibus fre-

frequentius conferretur in Eccleſia: nam & pueri ipſi facile ejus miniſteria obire poterant ex Auguſtino *Lib. de conſenſu Evangeliſtarum cap.* 10.

XIIII. Præcipuum Lectorum munus eſt Sacras Scripturas legere ex ſuggeſto: laudatis *Can. I. Diſt.* 21. *&* *I. Diſt.* 25. Unde Sozomenus *Lib. VIIII. cap.* 2. Ambonem, ſeu Suggeſtum *Tribunal lectorum* vocat. Hinc quum Lector ordinatur accipit Codicem divinarum Scripturarum, quem lecturus eſt, his verbis affante eum Epiſcopo. *Accipe, eſto zelator verbi Dei, habiturus, ſi fideliter, & utiliter officium impleveris, partem cum eis, qui verbum Dei miniſtraverint*. At contra in Eccleſia Græca Lectoratus ordo per manuum impoſitionem confertur.

XV. Jam vero Lectorum plura, quam hodie, olim munia fuerunt: enim vero Evangelii partem ab Epiſcopo explicandam populo legebant, panem, novoſque fructus benedicebant &c. adhæc hodiedum in Eccleſia Græca latius eorum munia patent, quam in Latina: pleraque enim aliorum ordinum miniſteria ipſis etiam ſunt communia. Id quod inde originem habet, quod, ut alibi notavimus, ex minoribus ordinibus nonniſi unus apud Græcos obtinet Lectoratus.

XVI. Plerique Canoniſtæ, qui in Eccleſia quinque duntaxat inferiores ordines ſemper obtinuiſſe tuentur, Lectores, & ψάλτας *Pſaltes*, ſive *Cantores* unum eundemque ordinem conſtituiſſe contendunt. Verum in noſtris *Antiquitatibus Chriſtianis* pluribus adſtruemus æque ψάλτας *Pſaltes*, *ac Cantores*, & Parabolanos in veteri, præſertim Græca Eccleſia, diverſos inter ſe fuiſſe ordines.

XVII. Porro Acolythi, Exorciſtæ, Lectores, & præcipue Pſaltæ ſive Cantores in Eccleſia Latina ſuberant Primicerio: *cit. Can. I. Diſt. XXV.* ubi hujus etiam officia deſcribuntur. Unde Primicerius aliquando *Caput Scholæ Cantorum*, *Chori Inſpector*, & *Præcentor* dictus eſt. At vero de Pri-

Primicerii origine, juribus, aliiſque infra ſermo redibit.

De Oſtiariis.

XVIII. Poſtremum inter minores ordines locum habet Oſtiariatus, cujus meminit Cornelius P. ſupra relatus. Ejus ordinis quanta fuerit in Eccleſia dignitas ex eo cognoſcimus, quod Theſaurarii munus, quod præſtantiſſimum habetur, olim ad Oſtiarios pertinuerit; unde Theſaurarius erat veluti Oſtiariorum Princeps, cui illi ſuberant: *cit. Can. I.*

XVIIII. Oſtiario dum ordinatur claves traduntur Eccleſiæ ab Epiſcopo his verbis. *Sic age, quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Can. VIIII. Concilii Carthag. IIII. Qua de re Oſtiarii munia ſunt claves januamque Eccleſiæ cuſtodire, eam fidelibus aperire, claudere infidelibus, & excommunicatis, campanas pulſare, adhæc curare, ne quid pereat eorum, quæ in Eccleſia ſervantur, impedire ne quis propius ad Sacerdotem rem divinam facientem accedat; atque olim etiam Epiſcopo concionaturo librum aperiebat. Mandat demum Oſtiario Epiſcopus, ut quemadmodum materialem Eccleſiam infidelibus aperit, ita fidelium animas, quæ templum ſunt ſpirituale Dei, dictis ſuis, & exemplis Deo aperiat, & claudat Diabolo.

De Clericis primæ Tonſuræ.

XX. Quos ad Clerum formandos, & in Clericali vita inſtituendos ſuſcipit Eccleſia, eos tondendis capillis, ac veſtibus inter preces, ſolemneſque cæremonias per Epiſcopi manus tradendis aſſumere conſuevit; iſque tanquam neceſſarius ad ſuſcipiendos ordines adparatus universæ Eccleſiæ diſciplina cuſtoditur.

XXI. Hallerius *hoc tit. art.* 1. non abs re cæremonias conferendæ tonſuræ cum illis confert, quæ uſui ſunt, quum militaribus ordinibus milites initiantur. Quemadmodum enim illi militare cingulum primum induunt, tum militari characte-

raſtere inſigniuntur, poſtremo militiæ ſacramentum dicunt: ita prorſus Clericus veſtem primo Clericalem induit, deinde inſignitur tonſura, & clericalis ordinis profeſſionem emittit.

XXII. Quod ad hujuſce ritus antiquitatem, & originem ſpectat, profecto primis quinque Eccleſiæ ſeculis nullos fuiſſe clericos primæ duntaxat tonſuræ nullo minore, aut majore ordine inſignitos, ſed per ea tempora tonſuram ſimul cum infimo aliquo ordine, veluti ritum ejus collationi adnexum, datam fuiſſe pluribus demonſtrant Morinus de Sacris Ordinat. *Part. III. exercit. XV. cap.* 3. Mabillonius *Præfat.* 1. *in ſeculum III. Benedictinum n.*19. & Chriſtianus Lupus *in Scholiis ad canonem XIII.* Concilii Oecumenici VII.

XXIII. Verum quum Morinus prima exempla clericalis tonſuræ abſque ordine collatæ adferat ex ſeculo VII. alii contra illam repetant jam inde a ſeculo VI. hinc Mabillonius tonſuram primitus non ſolum ab Epiſcopis, ſed etiam a Presbyteris, imo & a laicis ſubinde fuiſſe datam cenſet. Nec id mirum videatur, quum tunc temporis nonniſi in ſimplici quadam capillorum detonſione, & veſtium mutatione conſtiterit: quo ritu quis ſolum animum ad ſtatum Eccleſiaſticum adſpirandi prodebat, nec de foro eccleſiaſtico cenſebatur, non ſecus ac qui modo *Tonſurandi* dicuntur, veſtem mutant, & tonſuram in ſimplici capillorum tonſione patiuntur.

XXIIII. At poſtquam ſecutis temporibus hujuſmodi tonſio ſenſim fieri cœpit quibusdam precibus, & ritibus adhibitis, atque inſtar alicujus ordinis conferri, inter Ordines recenſeri coepit, ejuſque collatio ad Epiſcopum reſervata. Adhæc quum Clerici prima initiati tonſura de foro Eccleſiæ cenſerentur, ac omnibus clericalibus privilegiis donarentur: id in cauſſa fuit, cur ſolius tonſuræ clericorum numerus augeri cœpiſſet. Hinc enim homines clericalia privilegia, & eccleſiaſtica beneficia inhiantes, ut prima initiaren-

rentur tonſura, undique confluebant. Tum illinc Epiſcopi, quo latius Epiſcopale forum pateret, facilius quam par erat, quemque ea inſignire non recuſabant.

XXV. Huic autem malo tandem occurrerunt Tridentini Patres decernentes, neminem ab Epiſcopo prima tonſura initiandum, niſi morali judicio conſtet, illum non lucri cauſſa, ſed propter Deum hanc vitæ conditionem elegiſſe. Præterea in noſtro Regno juxta noviſſimam Concordatorum legem Clerici tonſurati privilegiis clericalibus non fruuntur, niſi vel in aliquo Seminario, vel univerſitate, quo ad ſuſcipiendos ordines inſtituantur, verſentur, vel Epiſcopi mandato alicui Eccleſiæ inſerviant.

XXVI. Conſtitutum præterea Concordatis eſt, primam tonſuram non aliis conferri, quam illi, qui poſt decimum ætatis annum per tres jugiter annos, vel in aliquo Seminario degerit, vel deferens veſtem clericalem alicui Eccleſiæ Epiſcopo jubente feſtis diebus miniſtraverit. Hac lege vix excipiuntur *arctati*; & quidem tum ii, qui paſſivum ad aliquod eccleſiaſticum beneficium jus patronatus habent, tum quoque ii, quos ſine jure paſſivo unam eandemque familiam cum patronis activis ſortitos patroni intra legitima tempora nominaverint: ita cenſuit Tribunal Mixtum die 23. Auguſti 1753. *Car. Gagliardus Lib. I. Tit. XXXI. n. XXVIIII.*

XX. Synodus Tridentina *Seſs. XXIII. Ref. cap. 6.* vetat cuique vel clerico beneficium ante decimum quartum ætatis annum conferri. Qua de re impuberes arctati, ut poſſint ſimul Tonſuræ gradum, & beneficium conſequi, æque pontificia, ac regia ætatis diſpenſatione indigent. Hanc autem ætatem in Beneficiis ante Synodum Tridentinam erectis haud requiri lex ipſa concordatorum monet. Concord. *Cap. 4. art.* 5.

XXI. Conferendæ Tonſuræ ritum quod ſpectat, profecto credibile eſt antiquitus tonſurandum per

ma-

manus Epiſcopi primo veſtem clericalem civilem accepiſſe: nanque, uti ſuo loco obſervabimus, jam inde ab VIII. Seculo clericorum veſtis a laicali diſtincta inoleverat, & monachalis habitus inter cæremonias ſolemnes tradebatur, teſte Auctore Eccleſiaſticæ Hierarchiæ *cap. 6.* Tum veſtis mutationem morum quoque mutationem in ordinatione faciendam ſignificare haud raro Patres docent. Demum religionis habitum perpetuo conſervandum ea in re precatur Eccleſia, ut in Pontificali Rom. *Orat. I. de Clerico faciendo*. Tametſi autem non ab Epiſcopo veſtem hodie clericalem clerici adſumant, certe ſine ejus permiſſu eam induere nemini licet.

XXII. Capillorum attonſio adeo ſolemnis in clericis ordinandis eſt, ut idem ſit attonderi, ac clericum ordinari: Syn. VII. Gen. *Can. XIIII.* qua de re Beda *Lib. III. cap.* 5. Clericos vocat *Attonſos*. Ea vero abjicienda vitia ſignificat: *ut criminibus carnis noſtræ, quaſi crinibus exuamur* Concilium Aquisgran. *cap.*4. Eſt præterea ſignum mancipationis, qua in Dei ſervitium dedimur, & adoptionis, qua in ſortem Domini, ſeu ad ejus hæreditatem jus adipiſcimur. Clericus enim dum attondetur ſeculo abrenunciat, profeſſionemque vitæ clericalis emittit illa *Pſ. XV.* verba recitans: *Dominus pars hereditatis meæ & calicis mei, tu es qui reſtitues hereditatem meam mihi*. Adhæc moris fuit apud Langobardos, ut iis, qui in ſervitutem traderentur, capillos tonderent, ſicut & iis, qui adoptabantur: Hallerius *hoc tit. art.* 11. §.3. Fit demum in crucis formam ad crucis ignominiam ſignificandam.

XXIII. Poſtremo Epiſcopus Clerico attonſo ſuperpelliceum imponit dicens: *Induat te Dominus novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis. Dum autem ſuperpelliceum induit, cogitet* (inquit Concilium Mediolanenſe V.) *quam perſonam ſuſtineat, nempe a ſordibus, labeque puram, qualem ve-*

veſtitus ille indicat. Dimittuntur tandem Clerici ab Epiſcopo prius de privilegiis clericalibus admoniti, de quibus ſuo loco.

TITULUS XXV.

DE JURE PROMOVENDI AD ORDINES.

I. ANtiquitus Epiſcopo Cleri, quin & populi teſtimonium exquirendum erat de natalibus, vita, converſatione, moribuſque eorum, qui ordinandi erant: adeout penes plebem jus eſſet teſtimonium ferendi de Clerico ſive ordinando, ſive ab ordinatione rejiciendo. Ad rem S. Cyprianus Ep. 68. *Coram omni Synagoga jubet Deus conſtitui Sacerdotem, ideſt inſtruit & oſtendit ordinationes Sacerdotales nonniſi ſub populi adſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur*. Et Siricius *Epiſt. ad Himerium Tarrac. cap.* 10. docet Diacono Presbyterium, vel Epiſcopatum dari, *ſi eum cleri, & plebis evocaverit electio*. Tum Auguſtinus, auctore Paulino in ejus vita cap. 21. *In ordinandis Sacerdotibus, & Clericis conſenſum majorem chriſtianorum, & conſuetudinem Eccleſiæ ſequendam eſſe arbitratus eſt*. Quinimmo ipſummet Auguſtinum, & Paulinum Nolanum, teſtimonio, atque adeo vi inflammatæ plebis id petentis, ſummoque ſtudio, & clamore flagitantis, presbyteros ſacratos fuiſſe narrant Poſſidius *ibid. cap.* 4. & Paulinus *Ep.* 24. *inter Epiſt. Auguſt.* Porro Plebs ſuum teſtimonium dabat per voces Ἄξιος *dignus eſt*, Ἀνάξιος *indignus eſt*. Conſt. ſic dictæ Apoſt. *Lib. VIII. cap.* 4. Euſebius *Lib. VI. cap.* 29. Ambroſius *De Dignita. Sacerd. cap.* 5. Auguſtinus *Ep.* 315. aliique. Hæc Chriſtianæ Eccleſiæ conſuetudo ipſis etiam Rom. Ethnicis Imperatoribus

adeo probata eſt, ut non dubitarent illam laudibus extollere, atque in civilium magiſtratuum electione ſibi imitandam proponere. Id de Alexandro Severo teſtatur Lampridius: *Vit. Alex. Sev. Cap.* 45.

II. Porro ejuſmodi teſtimonium deinde loco cleri, & plebis, ut præſtaret Archidiaconus, uſus invaluit: Conc. Carthag. IIII. *Can. VIII.* Qua de re Archidiaconi præcipuæ partes erant in ordinandorum inſtitutione, examinatione, & ad Epiſcopum præſentatione. Et licet ſecutis temporibus univerſum hac in re Archidiaconi munus in meram evaſerit cæremoniam, non eo tamen a letali noxa immunis erit, ubi dignum Presbyteratu, vel Diaconatu illum dixerit, quem indignum noverit. *Cap. un. de ſcrutinio in ordine faciendo.*

III. Jam vero ex jure noviſſimo Concilii Tridentini *Seſs. XXV. de Ref. cap.* 5. in promovendis, præcipue ad majores ordines, omnino requiritur, ut ipſi per menſem ante ordinationem Epiſcopum adeant, *qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videtur, committat, ut nominibus, ac deſideriis eorum, qui volunt promoveri, publice in Eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, ac vita a fide dignis diligenter exquirant, & litteras teſtimoniales ipſam inquiſitionem factam continentes ad ipſum Epiſcopum quam primum tranſmittant.* Ubi obſervandum in Regno Neapolitano ad vitandas fraudes, quæ in ordinationibus haud raro committebantur, eandem hanc ſanctionem pro ſuſcipiendis etiam minoribus ordinibus, ac prima clericali tonſura ſervandam eſſe; idque virtute Decreti editi 10. Kalendas Julias an. 1623. a Congregatione Cardinalium negotiis jurisdictionalibus Regni Neapolitani juſſu Gregorii XV. ſpecialiter præpoſita: quod Decretum κατὰ λέξιν exſcriptum videſis apud Monacellum in *Formulario*.

IIII. In omnibus igitur, qui ad ordines ſive majores, ſive minores promoveri petant, Cano-

nibus

nibus Eccleſiaſticis plura deſiderantur; quæ num habeant, quamdiligenter inquirendum eſt. Et quidem 1. num eis obſtet aliquod ex canonicis impedimentis, quæ Irregularitates dicuntur, quaſque fuſius recenſitas, & explicatas dabimus inferius.

2. Num habeant ſcientiam ordini ſuſcipiendo congruentem. Porro clerici in divinarum ſcripturarum, & Sacrorum canonum doctrina inſtituti ſint oportet. Ad rem Synodus Toletana IIII. Can. XXIIII. *Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in Sacerdotibus Dei vitanda eſt... Sciant igitur Sacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat: atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina*. Similia efferunt Canones a Gratiano congeſti *Diſt.* 38. Adhæc Synodus Trident. *Seſſ. XXIII. Ref. Cap.* 4. 11. 13. & 14. primæ tonſuræ initiari vetat, qui legere, & ſcribere non didicerint, & minoribus ordinibus, qui latinam linguam non intelligant; tum ab Hypodiaconatu, & Diaconatu arcendos præcipit, qui litteris, aliiſque ad ordinem exercendum ſpectantibus non ſint inſtructi: tandem ad presbyteratum eos adſumi jubet, qui ad docendum populum, & ad Sacramenta miniſtranda ſunt idonei. Eccleſiæ Neapolitanæ diſciplina in promovendis ad Sacros ordines Theologiæ, ac Juris utriuſque ſcientiam requirit.

3. Inquirendum quoque eſt in promovendorum mores, vitamque tranſactam: antiquitus quælibet gravis licet occulti peccati macula ab ordinibus arcebat; atque adeo neque clinicis, ſcilicet quibus in lecto baptiſma collatum erat, ad presbyteratum aditus patebat, eo quod *eorum fides non ex propoſito, ſed ex neceſſitate deſcenderit*. Conc. Neocæſ. Can. XII. Igitur quodlibet grave crimen ſive publicum, ſive occultum, quod publica expiandum erat pœnitentia, per decem, & amplius priora ſecula ordinationi canonicum erat impedi-

mentum. At poſt ex receptis putidis Iſidori mercibus paullatim uſu receptum eſt, ut occulti criminoſi peracta clam pœnitentia ordinibus initiarentur. Novam hanc inductam diſciplinam magis magiſque in dies obtinentem Romani Pontifices ſuis Conſtitutionibus confirmarunt. Urbanus II. *Epiſt. ad Epiſc. Conſtantienſem*. Verum antiquus Eccleſiæ Canon ex parte retentus; nam æque publica cujuſcunque peccati pœnitentia, ac homicidium etiam occultum ab ordinibus arcet. Trident. *Seſſ. XXIIII. Cap.* 7.

4. Cum vitæ innocentia, ac morum gravitate in promovendis debet eſſe conjuncta vocatio: ſecreta ſcilicet Dei vox ad ſacrum miniſterium invitantis. Hujuſce vocationis neceſſitatem diſcimus, tum ab ipſo Chriſto Domino, qui & in mundum venit miſſus a Patre: *Jo: VII.* 16, & diſcipulos ad promulgandum Evangelium miſit, quos ipſe elegerat: tum ex Apoſtolo, qui *ad Hebræos V.* 5. docet illam legitimi Eccleſiæ miniſtri eſſe proprietatem, ut ad ſacrum miniſterium non ſuapte accedat voluntate, ſed divinam ſequatur vocationem: ſicut de Aarone, qui primus fuit Sacerdos Leviticus Scriptura teſtatur, eum divinitus ad illam dignitatem vocatum fuiſſe. Hinc Concilium Tridentinum *Seſſ. XXIII. Ref. Cap.* 4. vetuit *primæ tonſuræ initiari, de quibus probabilis conjectura non ſit eos non ſecularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe*.

Ordines gradatim ſuſcipiendi.

V. Promovendis non patet ad Ordines progreſſio, niſi gradatim a minoribus ad majores; idque ex antiqua Eccleſiæ diſciplina. Profecto inferiora miniſteria produnt clericorum vitam, morumque probitatem, ut inde Epiſcopo liceat agnoſcere, num digni ſint, qui ad ſacerdotium promoveantur. Unde Patres Sardicenſes *Can. X.* ſanxerunt. *Si forte aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratione Epiſcopus fuerit poſtulatus, ut non*

non prius ordinetur, niſi in Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus; ut per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, adſcendat ad culmen Epiſcopatus. Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt prolixum tempus, probari qua fide ſit, qua modeſtia, qua gravitate, & verecundia . . . conveniens non eſt, nec ratio, vel diſciplina patitur, ut temere ordinetur aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, maxime cum & Magiſter gentium Apoſtolus, ne hoc fieret, denuntiaſſe, & prohibuiſſe videatur. Illud hic juvat obſervare, antiquitus neceſſum non fuiſſe omnes inferiores ordines percurrere, quum ſatis fuerit vel unum eorum ſuſcepiſſe, ac in eo miniſtraſſe. Certe ex mox producto Sardicenſi canone, ut quis potuiſſet ad Epiſcopatum promoveri, ſatis erat, ut ante Diaconatum Lectorem egiſſet. Lectoratus præ reliquis inferioribus ordinibus ratio habebatur, quod in ejus munere adimplendo magis ſeſe proderet clerici induſtria, ac inde facilius dignoſci poſſet, quo quis animo ad eccleſiaſticum miniſterium acceſſiſſet. Quinimmo non deſunt Auctores, qui aliquando Diaconatum, ac etiam Presbyteratum omiſſum contendunt, ac quoſdam ἀμέσως ad Epiſcopatum promotos: quod nempe eadem forma Sacramentalis varios iſtorum Ordinum effectus ſimul & exprimeret, & pareret; ac proinde idem ſenſibile ſignum longius protractum virtute multiplex haberetur. Ita Morinus de Sacris Ord. *P. III. Exerc. II. cap.* 2. Mabillonius Comment. prævio *in Ord. Rom.* §. 18.

VI. Verum quidquid ſit de hac ſententia: profecto ex nova Eccleſiæ diſciplina omnes omnino ordines ſuſcipiendi ſunt, non majores modo, verum & inferiores, adeout nemo ad Diaconatum promoveri poſſit, qui prius non fuerit Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Acolythus, & Subdiaconus. Quanam ætate conſtans, & communis hæc diſciplina invaluerit obſcurum eſt: at veroſimilius Seculo XI. & quidem ex Pſeu-

do-Iſidoro, qui ſub larvato Caii Papæ nomine Decretalem confinxit, qua omnes omnino æque inferiores, ac majores ordines gradatim ſuſcipiendi præcipiuntur. Contendit hic Pagius *Breviar. Hiſt. chron. in Sabiniano* Gregorium VII. primum fuiſſe, qui ex Diacono in Pontificem electus prius in presbyterum ordinatus ſit, & altera die Pontifex conſecratus; quum ſuperioribus ſeculis tum qui ex Diaconis, tum qui ex Presbyteris in R. Pontifices eligerentur, nonniſi una, ſolaque Epiſcopali benedictione conſecrari conſueverint, ut pluribus idem Auctor id probare conatur: de quo tamen ſuo loco.

VII. Ex inducta, firmataque Eccleſiæ diſciplina, neminem ſcilicet, niſi per gradus ordinum ad Presbyteratum, & Epiſcopatum ſubinde promovendi, duo veluti conſectaria profluxerunt: Primum vetitas omnino ordinationes ſic dictas *per ſaltum*: nimirum quum quis uno, aut pluribus inferioribus ordinibus omiſſis majori initiatur: veluti ſi hypodiaconus omiſſo diaconatu presbyter ordinetur. Hujuſmodi quidem ordinis per ſaltum collatio irrita non eſt; at ſummo jure ſic ordinati ordinis exercitio cadunt. Ivo Carnot. *Ep.* 185. quin Synodus Rothomagenſis an. 1022. depoſitione cenſuit dignos, qui nullis ordinibus minoribus initiati ad Diaconatum, & Presbyteratum acceſſerint. Verum ſecutis temporibus benignior invaluit diſciplina; nanque ſic ordinatis, ſuppleto prius ordine omiſſo, Epiſcopi indulgent, ut in ſuſcepto ordine miniſtrent, & ad majores promoveantur: *Can. I. Diſt.* 52. *& Cap. un. Ex. de clerico per ſaltum promoto*. Id quod ita intelligas, ſcilicet ſi talis ordinatus in ſuſcepto ordine non miniſtraverit; ſi enim miniſtraſſe contingat, tantum Summus Pontifex diſpenſat.

VIII. Alterum: ut quis ad majorem ordinem promoveri poſſit, neceſſum eſt, ut in prius ſuſcepto miniſtraverit: interſtitia enim, ſeu intervalla ſervanda ſunt; quæ quidem licet antiquitus varia

varia eſſent pro temporum, Eccleſiarumque diverſitate: ſæpius tamen fuerunt quinque annorum inter Sacros Ordines: *Can. II. & III. Diſt.* 77. Quod poſtea ſpatium adeo contractum eſt, ut & quatuor minores ordines una die plerumque dari conſueverint, & inter majores ordines unius duntaxat anni interſtitia ſatis eſſent. *Cap. I. Extr. de eo, qui furtive ordinatus eſt*. Sed Tridentinum, cui modo ſtandum eſt, de hujuſmodi interſtitiis *Seſſ. XXIII. Ref. cap. II.* hæc ſtatuit: *Minores ordines per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur... in unoquoque munere, juxta præſcriptum Epiſcopi, ſe exerceant; idque in ea, cui adſcripti erunt, Eccleſia: atque ita de gradu in gradum adſcendant, ut in eis cum ætate vitæ meritum & doctrina major accreſcat: quod & bonorum morum exemplum, & aſſiduum in Eccleſia miniſterium, atque major erga Presbyteros, & Superiores Ordines reverentia, & crebrior, quam antea, Corporis Chriſti communio, maxime comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus, & Sacratiſſima myſteria ſit ingreſſus, nemo iis initietur, quem non ſcientiæ ſpes majoribus ordinibus dignum oſtendat. Hi vero nonniſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum ad Sacros Ordines promoveantur: niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi, aliud expoſcat.*

VIIII. Igitur Tridentinum prudenti Epiſcopi οἰκονομίᾳ relinquit, num quis ad ſuperiores ordines non ſervatis integris interſtitiis promoveri poſſit. Quare Superiores Regularium ſuper interſtitiis cum ſuis ſubditis diſpenſare minime poſſunt; ut ut aliqui eorum contra ſentiant.

X. Illud præterea explorati juris eſt, nec ad minores ordines patere adſcenſum, niſi iis, qui prima clericali tonſura initiati ſint; quæ propterea dicitur diſpoſitio ad ordines: tum ipſam clericalem tonſuram iis tantummodo rite conferri, qui Sacramentum Confirmationis jam ſuſceperint. Trid. *ib. cap.* 4.

De legitima Ordinandorum Ætate.

XI. Ætatem quod ſpectat antiquitus minores ordines interdum conferebantur etiam pueris ætate tenellis. Siricius P. *Ep. I. cap.* 9. & Zoſimus *Ep. I. cap.* 2. & 3. Hinc Concilium Carthag. III. *Can. IIII.* ſanxit, *ut Lectores quum ad annum pubertatis venerint, cogantur aut uxorem ducere, aut continentiam profiteri*. Et ſane in Africa potiſſimum mos erat, ut infantuli Eccleſiæ miniſterio dicarentur: id conſtat ex Victore Uticenſi, qui *Lib. V. de Perſec. Vandalica* in hac perſecutione quamplurimos Lectores infantulos martyrium ſubiiſſe teſtatur. Eundem morem in Italia etiam, ac in Gallia viguiſſe præter mox laudatas Zoſimi, ac Siricii Epiſtolas conſtat quoque ex Sidonio Apollinari, & ex Ennodio: ille enim *Lib. III. Ep. ult.* de Joanne Ep. Cabilonenſi ſcribit; *Lector hic primum, ſic miniſter Altaris, idque ab infantia:* hic vero in vita Epiphanii Ep. Ticinenſis de eodem teſtatur: *annorum fere octo Lectoris Eccleſiaſtici ſuſcepit officium.*

XII. Porro, uti Ordinibus inferioribus nulla erat conſtituta ætas, ut pueruli nullo ſecularis nequitiæ contagio inquinati ad Clerum cooptarentur, ita ad majores Ordines nonniſi provectiores, quique per plures annos in inferioribus miniſtraverint, adſpirare poterant. Hinc idem Siricius P. *ibidem* Acolytho, vel Subdiacono annum ætatis trigeſimum præſcribit, *ut ad Diaconi gradum accedat. Ubi ſi ultra quinque annos miniſtravit Præsbyterium conſequatur*. Synodus Neocæſarienſis idoneam Presbyteratui ætatem anno adfigit triceſimo; *quod Chriſtus in triceſimo anno baptizatus eſt, & cepit prædicare*. Similia habes apud Hieronymum *Ep. ad Theophilum adverſus errores Jo: Hieroſolym.* Igitur IIII. & V. ſeculo ea lex viguit, ut nonniſi poſt annum ætatis triceſimum quiſque ad Sacros, majoreſque ordines accedere poſſet: licet non deſint exempla ordinationum ante legitimam hanc ætatem eodem

dem ævo peractarum, quibus perſonæ ſanctitas, & gravitas abſterſit invidiam, auctoritatem conciliavit. Certe S. Remigius Epiſcopus Arelatenſis electus eſt, quum natus eſſet annos non amplius, quam viginti duos.

XIII. Secutis temporibus eadem pene viguit diſciplina, tum quod ad ordines inferiores, uti conſtat ex Concilii Tolet. X. *Can. VI.* & ex Concilii Generalis V. *Collat. V.* ubi Thomas Presbyter occurrit, qui annorum non amplius quinque Clero cooptatus eſt: tum etiam quod ad Ordines ſuperiores, uti produnt Concilia per ea tempora habita. Arelatenſe IIII. *Can. I.* Aurelianenſe III. *Can. VI.* Trullanum *Can. XIIII. & XV.* Toloſanum an. 1056. *Can. II.* Melphienſe an. 1089. *Can. IIII.* &c. Adhæc & Juſtinianus *Leg. VIIII. Cod. de Epiſc. & Cler.* Leo, & Conſtant. Imp. *Juris Orient. Tom. II. pag.* 94.

XIIII. Non negaverim quidem ab ſeculo X. quamfrequentia occurrere exempla ordinationum, in quibus ſaluberrimæ ejuſmodi leges peſſumdatæ ſunt; at conſtat quoque ex una parte Eccleſias, in quibus ſincera vigebat diſciplina, ab præſcriptis Canonibus non aberraſſe; & ex altera parte viros illorum ſeculorum ſanctiſſimos contra ejuſmodi ordinationes plurimum ſcripſiſſe. S. Bernardus *Ep. ad Jordanem Cardinalem* de Legati Apoſtolici perverſitate graviter conqueritur, quod Eccleſiis puerulos præfecerat ætate prorſus immaturos. Nanque iſtæ ordinationes avaritiam, ac turpe lucrum præſeferebant. Neque enim eo conſilio id tum fiebat, quo antiquitus infantuli Eccleſiæ miniſterio addicebantur, ſcilicet ut nulla mundani pulveris ſorde polluti Deo inſervirent; at contra plerumque parentes illos Eccleſiæ offerebant, ut ſimul ad præbendas, dignitates, ac etiam Epiſcopatus adhuc in ea ætate promoverentur, unde & ipſi ex Eccleſiæ reditibus locupletari poſſent.

XV. Tandem Synodus Tridentina gravi huic

vulneri antiquæ Eccleſiæ diſciplinæ inflicto ſaltem ex parte mederi cupiens *Seſſ. XXIIII.* ſanxit: I. ut clericalis tonſura, minoreſque ordines non conferantur, niſi iis, qui capaces ſunt per ætatem eligendi certum aliquem ſtatum, in quo perpetuo maneant: *de Reform. cap.* 4. II. ut nullus prima tonſura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus conſtitutus ante decimum quartum ætatis annum beneficium poſſit obtinere: *ib. cap.* 6. III. ut nec Subdiaconatum ante viceſimum ſecundum, nec Diaconatum ante viceſimumtertium, nec Presbyteratum ante viceſimumquintum ætatis ſuæ annum ſuſcipere quis poſſit. *Trid. ib.* Quem annorum numerum attigiſſe ſufficit, nec expleviſſe neceſſum eſt; ſed vel unius diei, aut horæ defectus ordinum ſuſceptionem impedit.

Titulus in Ordinatione requiſitus.

XVI. Addictio Clericorum certæ Eccleſiæ, certoque miniſterio titulus nuncupatur: immo Eccleſiæ ipſæ, ut alibi obſervavimus, *tituli* dictæ ſunt, vel quod ſigno, aut crucis, aut alio quopiam inſigniri conſueverint, vel quod ab illis Presbyteri titulum ſumerent. Hinc *Titulare* apud Gregorium M. eſt bona Eccleſiæ in titulum erigere, vel clericum titulo mancipare; quod dicitur etiam *Incardinare*, vel Cardinalem Presbyterum, aut Diaconum conſtituere.

XVII. Clerici igitur ad certam Eccleſiam, ſeu titulum ordinandi: id quod antiquitus exacte obſervabatur; uti patet ex Canonibus Ancyrano XVIII., & Neocæſareenſi XIII. & quidem inſtituto Apoſtolico. Apoſtolus enim per civitates conſtituendos Epiſcopos mandat *Ep. ad Titum I.* & in *Actis Apoſt. XX.* commendat Epiſcopis curam gregis, in quo Sp. S. eos poſuit Epiſcopos. Non deſunt exempla, & quidem inſignia ordinationum ab hac Eccleſiæ regula deerrantium; uti Hieronymi, & Paulini: ille enim a Paulino Antiocheno, hic vero a Lampadio Barcinonenſi Presbyteri ordinati ſunt, ſeu dedicati in Sa-

Sacerdotium duntaxat Domini, non etiam in Eccleſiæ locum, ideſt titulum, ut ſcribit idem Paulinus *Ep. VI.* Ejuſmodi autem Clerici nulli titulo, aut cardini adfixi *abſolute ordinati* dicti ſunt: *Can. VI. Diſt.* 70.

XVII. Verumtamen eadem hæc exempla quum ſenſim in perniciem cederent diſciplinæ, & clericos abſolute ordinandi abuſio invaleſceret, hinc *Can. VI.* Chalced. diſerte ſancitum eſt: *Neminem abſolute ordinari, nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui ſunt in Ordine Eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter in Eccleſia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel monaſterio is, qui ordinatur, adſignetur: eos autem, qui* abſolute ordinantur *decrevit Sancta Synodus irritam, & invalidam habere manuum impoſitionem, & nuſquam exercere, aut operari poſſe, ad ejus, qui ordinavit, injuriam*. Profecto hoc Chalced. canone conſtituti ordinandorum tituli. Eandem hanc ſanctionem, quæ contrariis exemplis violari ceperat, ſecutis temporibus Urbanus II. *Can. II. Diſt.* 70. Carolus M. in Capitularibus, & Concilium Lateran. III. *Can. V.* renovarunt, ac ſartam tectam obſervari juſſerunt. Quinimmo eadem hæc Lateran. Syn. ibid. præcepit, ut *Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ alimenta percipiat, in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit, tandiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia clericalis vitæ adſignet. Niſi forte talis, qui ordinatur, exſtiterit, qui de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidia vitæ poſſit habere.* Idem juris deinde ſtatuit Innocentius III. ſi quis ordinaretur Subdiaconus: *Cap. XVI. De Præbendis, & dignitatibus*. Demum Syn. Trident. *Seſſ. XXI. Ref. Cap.* 2. Clericos nonniſi ad titulum beneficii Eccleſiaſtici, vel ſi Eccleſiæ ſuæ neceſſitas, aut utilitas poſtulaverit, ad patrimonii, vel penſionis titulum omnino ordinandos decrevit.

XVIIII. Quod Tridentinum de ſuſcepturis ordines Sacros ſanxit, noviſſimum concordatum

maxima ex parte extendit ad ſuſcepturos etiam primam clericalem tonſuram: itaut iſti ſtatim habituri ſint beneficium, vel penſionem, cujus reditus æquent ſaltem medietatem eorum, qui ex taxa ſynodali pro ſuſcipiendis ſacris ordinibus requiruntur: vel ſaltem integrum patrimonium; quod tum duntaxat legitime admittitur, ubi ſimul Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas concurrunt. *Cap. IIII. n. 1. & 2.* ibidem quoque modus conſtituendis patrimoniis impoſitus eſt; itaut eorum reditus non poſſint eſſe minores annuis ducatis vigintiquatuor, nec annuis ducatis quadraginta majores.

XX. Inter titulos producto Chalced. canone ſtatutos eſt Monaſterium: puta quum Presbyter Sacramenta miniſtraturus monaſterio præficitur: immo etiam Epiſcopum uni, vel pluribus monaſteriis miniſtraturum aliquando eſſe ordinatum narrat Chriſt. Lupus *ad Canonem VI. Chalced.* Ad Monaſterium etiam ordinari dicitur Clericus, quum non monaſterio, ſed ejus altaribus præficitur, vel tanquam ſimplex Monachus monaſticis officiis incumbens. Eutychianorum turbis in Syn. Chalcedonenſi periclitati ſunt monachi, ne ad laicam omnes vitam, ſacra illis ordinatione prorſus interdicta, redigerentur; quod Epiſcopi nonnulli ſuadebant: ſed S. Synodus iniquum duxit, ut paucorum ſcelus aliis perniciem adferret. Itaque monaſterii titulum confirmavit; & exinde clericorum frequentia in monaſteriis viguit. Clemens V. in Concilio Viennenſi conſtituit, ut *Monachi quilibet ad monitionem Abbatis ad omnes ſacros ordines excuſatione legitima ceſſante promoveantur.* Eam vero hujus Conſtitutionis rationem addit idem Lupus loco cit. *quia poſt ablatum per divitias opus manuum ceperunt Monachi ab otio invadi; ideoque ſacro ſaltem miniſterio adverſus illud muniendos Pontifex judicavit.* Hodie igitur ad titulum monaſticæ profeſſionis monachi ordinantur.

De Proprio Ordinationis Epiſcopo.

XXI. Proprium ſacræ ordinationis miniſtrum nonniſi Epiſcopum jam inde ab Apoſtolico ævo ſemper in Eccleſia habitum fuiſſe, perſpicua demonſtrant veterum Patrum qua Græcorum, qua Latinorum teſtimonia. Quinimmo eorum nonnulli hoc tantum jure Epiſcopos presbyteris eminere diſerte ſcribunt: Hieronymus *Epiſt.*85. *ad Evagrium*: Chryſoſtomus *Hom.XI. in Ep. I. ad Timoth.* Non negaverim quidem aliis etiam prærogativis Epiſcopos presbyteris præſtare; id quod & iidem illi antiqui Patres agnoſcunt: at illud duntaxat inde licet colligere, ſacram ordinationem omni chriſtiani nominis ævo tanquam χαρακτηριστικὸν Epiſcopalis dignitatis habitum fuiſſe. Verum de his plura in Theologicis Inſtitutionibus habebitis.

XXII. Jam vero antiquiſſimo Eccleſiaſtico jure illud ſemper in Eccleſia viguit inſtitutum, ut Epiſcopus nonniſi clericos ſuæ poteſtati ſubjectos ordinaret. Qua de re Canonibus *Nicæno XVI. Sardicenſi XVIII.* aliiſque, Epiſcopis vetitum eſt clericos ab aliis Epiſcopis ordinatos ſine permiſſu eorum, a quibus ordinati fuerint, ad ſuperiores ordines promovere.

XXIII. Igitur jure antiquo ſola alicujus in Clerum adſcriptio, tanquam præcipuus habebatur titulus, quo quis proprius ordinationis Epiſcopus haberetur: nullibi enim pœnam in Epiſcopum ſanctam reperies, qui alienum laicum in ſuum clericum ordinaſſet. Quinimmo laicum a quocunque Epiſcopo ordinari potuiſſe perſpicua demonſtrant illuſtrium virorum exempla: Origenis ſcilicet, Martini Turonenſis, Epiphanii, Hieronymi, Auguſtini &c. qui inconſultis Epiſcopis civitatum, ubi natalem ſolum ſortiti erant, ab aliis in clerum fuerunt admiſſi.

XXIIII. Veruntamen jure novo quadruplex agnoſcitur proprius ordinationis Epiſcopus: nimirum ratione *beneficii*, *originis*, *domicilii*, & *familiaritatis*. Prioris, & alterius meminit Cle-

mens

mens IIII. *cap. I. de temporibus Ordinat. in VI.* tertii Bonifacius VIII. *Cap. 3. ibidem*. De quarto, nempe de familiaritate, mox pauca ſubnectemus.

XXV. Ac primo poteſt quis ab eo Epiſcopo ordinari, in cujus territorio obtinet beneficium. Nomine beneficii quodvis venit ſive curatum, ſive ſimplex tam ſi liberæ collationis ſit, quam ſi juriſpatronatus. Porro tam ex Triden. *Seſſ. XXI. Ref. cap.* 2. quam ex Bulla *Speculatores* Innocentii XII. illud diſerte colligitur, non laicum quemlibet, cui beneficium ſit Epiſcopus collaturus, ſed clericum duntaxat, qui beneficium reapſe obtentum poſſideat extra diœceſim ſuæ originis, vel domicilii, ſubditum alieno Epiſcopo fieri ex titulo beneficii. Quamobrem illud omnino requiritur, ut prima ſaltem clericali tonſura ab Epiſcopo originis, vel domicilii ſit initiatus, ut dein beneficii poſſeſſionem in aliena diœceſi nactus ab ejuſdem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoveri poſſit.

XXVI. Ad Beneficii rationem referri poſſe videtur Familiaritas, qua Epiſcopus antiquitus Eccleſiæ ſervos ordinabat, ipſique Eccleſiæ addicebat. Ex quo quum ſenſim mos inoleviſſet, ut Epiſcopi omnes indiſcriminatim ordinarent famulos, unde plura irrepſerunt ſcandala; hinc Syn. Trident. provide ſanxit *Seſſ. XXIII. de Ref. cap.* 9. ut Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi is per triennium ſecum fuerit commoratus, & beneficium quacumque fraude ceſſante ſtatim reapſa illi conferat, conſuetudine quacumque etiam immemorabili in contrarium non obſtante.

XXVII. Originem quod ſpectat, profecto ex eadem Bulla ſatis non eſt, ut quis in aliqua diœceſi natus ſit, ſed omnino requiritur, ut id non ex accidenti, occaſione ſcilicet itineris, officii, legationis &c. evenerit, ſed ex vera, ac naturali patris origine. Jure quidem antiquo major habebatur

batur ratio loci, ubi quis baptizatus eſſet: *Cap.* 3. *de tempor. Ordinat. in VI.* at jure novo quod ad ordinationem magis attendendus eſt locus nativitatis, quam baptiſmi. Adhæc licet jure civili locus originis filii etiam ille habeatur, ubi pater natus eſt: *Leg. VI.* §. *I. Ad Municipalem*; attamen ex mox laudata Decretali Epiſcopus Originis tantummodo loci illius Epiſcopus intelligitur, ubi ipſemet ordinandus ortum habuit, ſive natus eſt. Garzias de Beneficiis *Part. VII. cap. VIIII. num.* 25. Hallierius *Part. II. Sect. V. cap. III. artic.* 3. *num.* 2.

XXVIII. Epiſcopus denique domicilii cenſetur illius regionis Epiſcopus, in qua ordinandus domicilium habet. Verum domicilii ratio haud quidem ex diuturna inhabitatione, at potius ex animo, ac circumſtantiis eſt deſumenda. Aliquando enim vel perbrevis mora *domicilium* parit; ſcilicet ubi quis ab originis loco demigrans, ut alibi domum vel matrimonio, vel rerum ſuarum tranſlatione, vel ſuſceptis ibi propriis muniis, & oneribus, conſtituat.

XXVIIII. Poſtremo adeo verum eſt, nonniſi a proprio Epiſcopo ordines ſuſcipiendos eſſe, ut Tridentinum *Seſſ. XIIII. cap.* 1. hac in re etiam arctatis ratione Sacerdotalis beneficii facultatem adimat adpellandi a recuſatione proprii Epiſcopi; & *Seſſ. XXIII. Ref. cap.* 1. decernat, ut Epiſcopi per ſemetipſos ordines conferant: quod ſi ægritudine fuerint impediti ſubditos ſuos non aliter, quam jam probatos, & examinatos ad alios Epiſcopos *ordinandos dimittant*.

De Litteris Dimiſſoriis.

XXX. Hujuſmodi dimiſſio fit per litteras, quæ propterea *Dimiſſoriæ*, & *Commendatitiæ* dicuntur: at proprie differunt a dimiſſoriis commendatitiæ. Nam hæ ordinandi tantummodo teſtimonium, haud vero facultatis delegationem continent: porro illæ utrunque complectuntur. Quamobrem ubi Tridentinum *Seſ. XXIII. Ref. cap.* 8. mandat, ut unuſ-

unuſquiſque a proprio Epiſcopo ordinetur, neque ab alio promoveri petat, niſi ejus probitas, ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur; profecto hujus litteras commendatitias, ſive teſtimoniales, non dimiſſorias requirit. Circa litteras dimiſſorias illud hic juvat ſubnectere ex ſupra citato Decreto juſſu Gregorii XV. edito pro Regno Neap. eas nonniſi ad certum Epiſcopum omnino dirigendas.

De Temporibus Ordinationum.

XXXI. Per tria priora ſecula Eccleſia certa, ac ſtatuta ordinationis tempora non habuit: quovis enim anni menſe, ac die, prout res Eccleſiæ exigeret, ordines conferebantur. Id patet ex Cypriano, qui Aurelium Lectorem Kalendis Decembribus, & Optatum Hypodiaconum menſe Auguſto ordinavit. Pearſonius Annal. Cypriani *an.* 250. *num.* 20. Tum Paulinus ipſo nativitatis domini memoria ſacro die ordinatus eſt: *Epiſt. VI. ad Sever.* At negandum non eſt plerumque menſe Decembri, ſaltem in Romana Provincia, Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum ordinationes per illud temporis fuiſſe peractas. Auctor enim Pontificalis Damaſo tributi ordinationes a Romanis Pontificibus ad Simplicium uſque ſemper menſe Decembri habitas memorat: tantummodo in Vitis Simplicii, & Gelaſii addit Februarium. Verum primus Gelaſius ipſe *Epiſt. VIIII. ad Epiſcopos Lucaniæ cap.* 11. quinque tempora ordinationi præſtituiſſe videtur. *Ordinationes etiam presbyterorum*, inquit, *& diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent; ideſt quarti menſis jejunio, ſeptimi, & decimi, ſed & quadrageſimæ initio, & mediana quadrageſimæ die ſabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandas.*

XXXII. Eadem hæc tempora diſtinctius ab Alexandro III. præſtituta ſunt: reſcribit enim *in cap.* 3. *De Temporibus ordinat.* nonniſi in quatuor jejuniorum temporibus, Sabbato ſancto ante Paſcha,

ſcha, & Sabbato ante dominicam paſſionis Epiſcoporum nemini licere ſacros ordines conferre, præterquam R. Pontifici.

XXXIII. Horam quod ſpectat antiquitus veſpere ſabbatum ſequente ordinatio inchoabatur, & ad diei dominicæ mane protrahebatur; & quidem ut ordinatus vel conſecrare, vel certe ſacram Euchariſtiam participare poſſet. Theodoret. *Hiſt. Relig. cap.* 13. Epiph. *Ep. ad Jo. Hieroſolym.* Ne autem jejunii continuatio ad matutinas uſque diei Dominicæ horas ordinantes, & ordinandos defatigaret, ordinationes ipſius Sabbati veſperis adfixæ ſunt. Demum ſecutis temporibus ad tertiam diei Dominicæ horam conſecrationes Epiſcoporum, & generales ordinationes clericorum ad matutinas ſabbati horas translatæ ſunt.

XXXIIII. Illud hic juvat animadvertere, Græcos antiquum adhuc morem ſervare: ſcilicet, ut nullum ordinationibus præſtitutum habeant diem: id quod ipſi Summi Pontifices Cæleſtinus III. & Innocentius III. agnovere: *Cap.9.& 11. de Tempor. ordinat.* Verum in Quadrageſima ſolis Sabbatis, Dominicis, & Annuntiationis B. V. Mariæ feſto Presbyteratum, & Diaconatum conferunt. Etenim æque ac Latini in pleno ſacrificio ordinationes celebrant. Porro in aliis Quadrageſimæ diebus, in quibus jejunium exacte cuſtodiunt, præſanctificata tantum participant.

XXXV. Hactenus dicta de ordinibus ſacris, & majoribus, de inferioribus ne intelligas: hi enim quocunque dominico, vel feſto die ſub ritu duplici conferri poſſunt: *Cap. 3. de tempor. Ordinat.* mane tamen, niſi aliud obtineat ex conſuetudine. Collatio demum primæ tonſuræ, uti habetur in Pontificali Romano, nulli certæ diei, nullique certæ horæ eſt adligata.

XXXVI. Ut quis extra tempora ad ſacros ordines promoveri poſſit, diſpenſatione indiget, quam ſolus R. Pontifex concedit, quaque plerique Regulares fruuntur. Eam primum Patribus Soc. Jeſu Gre-

Gregorius XIII. impertivit, eandemque deinceps vel ſpeciatim, vel communione privilegiorum Soc. Jeſu omnes fere Regulares conſecuti ſunt. Quinimmo quum diu, ac ſæpe a Doctoribus diſputatum eſſet, num privilegia hæc per Bullam Innocentii XII. an. 1693. abrogata eſſent, Benedictus XIII. in Syn. Rom. *Tit. V. de tempor. ordinat. cap. 2.* primum declaravit, privilegia illa adhuc in ſuo robore ſubſiſtere; tum decrevit iisdem Regulares abſque novo indulto tuto poſſe uti.

TITULUS XXVI.

DE CANONICIS, ET VICARIO CAPITULARI.

I. CAnonicorum nomen omnibus olim clericis commune fuit: Baſilius *Ep. I. Canonica can. VI.* eo quod *Canoni*, ſive *Matriculæ* Eccleſiæ adſcripti eſſent, cujus ſtipendiorum participes erant. Quamobrem qui deinde Magnatum Oratoriis ſerviebant Presbyteri, non dicebantur Canonici, eo quod ab illis, non autem ab Eccleſia ſuſtentarentur. Tum inducta clericorum vita communi, eo quoque Canonici dicti ſunt, quod arctiori quadam Eccleſiaſtica Regula, *κατὰ τὸν κανόνα ſecundum canonem*, ſive *regulam* adſtricti, vitam ducerent.

II. Eccleſiaſtica ejuſmodi Regula vitam communem potiſſimum præcipiebat; quæ quidem in prima Hieroſolymorum Eccleſia ab omnibus fidelibus ſub Apoſtolis agebatur: *Act. V.* Sed quum ab ea vivendi ratione receſſiſſent laici, ſoli Clerici deinceps eam coluerunt. *Omnia*, ajebat Tertull. in Apolog., *indiſcreta ſunt apud nos.* Et Hier. de Clericis loquens Can. VII. Cauſ. 12. q. 1. *Illi*, inquit, *victu, & veſtitu contenti nullam inter ſe proprietatem habentes debent habere omnia communia.* III.

III. At ſævientibus perſecutionibus quum vix Clerici clandeſtinos conventus agere poſſent, vitæ communio in eo poſita fuit, ut ex bonis Eccleſiæ certas ſibi quiſque portiones, ſive ſportulas in dies, aut menſes ſingulos acciperent. Unde Clerici a S. Cypriano Ep. *66. Fratres ſportulantes* dicuntur; & quod nos nunc *ſuſpenſionem a beneficio* dicimus, ab eo *ſuſpenſio a diviſione menſurna* redditur.

IIII. Poſt pacem Eccleſiæ redditam ceperunt Epiſcopi in ſuis Cathedralibus Eccleſiis Clericos ſecum retinere, quibus & habitatio, & menſa, ceteraque communia eſſent. Id in Oriente obtinuiſſe diſcimus ex S. Baſilio *Ep. 63.* & ex Sozomeno *Lib.VI. cap.* 31. Ex Orientali vero Eccleſia in Occidentalem migraſſe opera S. Euſebii Vercellenſis, quum ab Athanaſio ex Oriente remigravit, memoriæ prodidit Ambroſius *Ep.* 26. ubi ſcribit *illum* Euſebium *conjunxiſſe officia Clericorum*, *& inſtituta monachorum*. Hanc vivendi diſciplinam ab Euſebio arripuit Ambroſius, indeque in ſuas Eccleſias derivarunt S. Martinus Turon. S. Paulinus Nolan. aliique; ac præ ceteris M. Auguſtinus in ſua Hyppon. Eccleſia, quem, teſte Poſſidio in ejus vita, complures Epiſcopi ſecuti ſunt.

V. Quum vero frigeſcente caritate communis Clericorum vita paſſim intermitteretur, ſanctorum virorum opera diverſis in locis ſubinde reſtituta eſt. Hinc Iſidorus, ſcilicet Hiſpalenſis, antiquum vitæ communis inſtitutum in Hiſpania inſtauravit, & Cronogangus Epiſcopus Metenſis in Gallia tempore Pipini Regis ſuis Clericis in unum cœnobium collectis opportunas regulas tradidit, quibus corrupti mores integritati redderentur.

VI. Salutare hoc Inſtitutum tum piiſſimi reges Pipinus, Carolus M. & Ludovicus Pius confirmarunt, tum Concilia Gallicana maximopere commendarunt, & promoverunt. Cronogangi regulam,

gulam, agente potiſſimum Ludovico Pio an.816. pleniorem dedit Synodus Aquiſgranenſis, Canoniciſque omnibus ſervandam propoſuit. Ex quo tempore in omnibus pene Gallicanis Eccleſiis Cathedralibus, & Parochialibus, atque adeo (collapſa monaſtica diſciplina) in ipſis monachorum clauſtris communis clericorum vita inſtituta eſt. Feminæ quoque canonicam admiſerunt vitam, novumque inde genus velatarum virginum invaluit; nimirum, ut quædam Monachæ, quædam Canonicæ eſſent.

VII. Jam vero ſive ex barbarorum incurſionibus, ſive aliis ex cauſſis ſeculo X. exeunte, & XI. ineunte in omnibus pene Eccleſiis communis Clericorum vivendi regula jam defecerat, quum mox viri doctrina, ac pietate illuſtres, quo Eccleſiæ damnis ob corruptos clericorum mores mederentur, collapſam canonicam vitam inſtaurare adgreſſi ſunt. Petrus Damiani in Italia, Ivo Carnotenſis in Gallia, Ecbertus Eboracenſis in Anglia, aliique veterem vivendi normam iterum induxerunt votis inſuper monaſticis eam adſtringentes, in quo a Canonicis Aquiſgranenſibus diſtinguebantur, quibus patrimonio non renunciare ſuo permiſſum erat.

VIII. Quum vero non omnes clerici communem illam, ac pene monaſticam amplecterentur vitam; hinc Canonicis ſic dictis Secularibus aditus patefactus eſt. Regulares enim dicebantur, qui in Epiſcopiis, Collegiatis vel Monaſteriis perpetuum, bonis omnibus remittentes nuntium, ſub Epiſcopo, Præpoſito, vel Abbate vitam ducebant: unde Auguſtini clerum omnino æmulabantur pari terrenarum rerum abdicatione; quamobrem & ſub Auguſtini nomine inclaruerunt. Seculares vero, qui perpetuis eccleſiaſticis Præbendis donati, nec propria dimittentes bona, canonicum inſtitutum, ſingularem ſuis in domibus agentes vitam, qua poterant diligentia, obſervabant. Licet igitur vocabula Canonicorum Regularium ταυτολογίαν, hoc

hoc eſt, *eandem rem ſemel, atque iterum pluribus vocabulis indicatam*· & Canonicorum Secularium apertam exhibeant ἐναντιολογίαν *contradictionem*, diverſos tamen ordines præ ſe oſtendunt.

VIIII. Porro ſenſim Canonici Seculares adeo invaluerunt, ut apud omnes fere Cathedrales Eccleſias obtinuerint; cujuſmodi cœtus paſſim Capitula dicta ſunt. Tum reditus Eccleſiaſtici, qui primum Epiſcopo, & Canonicis ex æquo communes erant, in duas deinde ſunt tributi partes, ita ſcilicet, ut alii menſam Epiſcopi, alii menſam canonicam, ſive capitularem conſtituerent. Quin immo menſa capitularis tot in partes diviſa eſt, quot erant Canonici: id quod in aliarum etiam Eccleſiarum Capitulis, ſive Collegiatis deinceps invaluit.

X. Cathedralium Eccleſiarum Canonici, quippe qui ſimul cum Epiſcopo communem agerent vitam, ad eccleſiaſticorum negotiorum adminiſtrationem tanquam conſiliarii, & adſeſſores adhibiti ſunt. Hæc quidem erat antiquitus, ut alibi demonſtravimus, omnium Presbyterorum, & Diaconorum prærogativa; verum inſtaurata Clericorum communi vivendi ratione, quum e Clericis alii in monaſteriis ſub Abbate, alii in Parochialibus, ſive Collegiatis ſub Præpoſito, alii demum in Cathedralibus ſub ipſo Epiſcopo canonicam vitam viverent; hos tantummodo, tanquam propius ſibi adhærentes, in paſtoralis officii partem advocarunt Epiſcopi. Verum deinde abjecta vita communi priſtinæ diſciplinæ conſuetudo reſtituta non eſt: nanque Canonici Cathedralium comparatum antea jus retinuerunt, ut Epiſcopi Senatum exhiberent, quorum nempe conſilio Eccleſiaſtica negotia tractarentur. Qua de re Alexander III. *Cap.* 4. *de his, quæ fiunt ab Epiſcopo*, Patriarcham Hieroſolymitanum ſic adloquitur. *Novit plenius tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus ſitis, ita quod tu caput, & alii membra eſſe probentur. Unde non de-*

cet

cet te, omiſſis membris, aliorum conſilio, in Eccleſiæ tuæ negotiis uti, quum id non ſit dubium, & honeſtati tuæ, & Sanctorum Patrum conſtitutionibus contraire. Profecto hic Summus Pontifex de antiquiſſima loquitur Eccleſiaſtica conſuetudine, qua inauditum erat, ut Epiſcopus quidquam ageret ſine conſilio ſui cleri, cujus jura ſolum deinde Cathedralis Eccleſiæ Capitulum ſibi vindicavit.

XI. Verum ſanctiſſima hæc unitas, qua Canonici ſuo Epiſcopo, veluti membra ſuo Capiti adnectebantur, unumque corpus efficiebant, non diu ſtetit, ſed paullatim disjuncta eſt; unde & Senatus Eccleſiaſtici amplitudo, & veteris diſciplinæ decus omnino concidit. Uſu enim ſenſim inductum eſt, ut plura ſibi adrogarent Epiſcopi, quæ ſine Capituli agerent conſenſu; contra vero Canonici haud pauca ſibi reſervarunt, in quibus ab Epiſcopis non penderent: quinimmo aliquibus in locis eo proceſſerunt, ut more monachorum exemtionem ab Epiſcopi juriſdictione ſibi procurarent.

XII. Ex iis, quæ Epiſcopus non advocato Capitulo agere nequit, præcipua ſunt, Synodum Diœceſanam celebrare, in eaque Judices, & Examinatores creare, tum & Conſtitutiones edere. Trid. *Seſs. XXIIII. Ref. cap.* 18. & *Seſſ. XXV. cap.* 10. Bona Eccleſiæ alienare: *Cap.* 1. 8. 9. *de his, quæ fiunt a Prælatis ſine conſ. Capit.* Eccleſias, vel beneficia unire: *Clem. ult. de Rebus Eccl. non alienandis*. Cauſſas omnes, quæ ad jura Capituli pertineant, terminare: *ibid. Cap. fin.* reliqua vide apud Fagnanum in *Cap.* quum ex injuncto *de novi Operis nunciatione*. Ceterum attendendæ ſunt locorum conſuetudines.

XIII. At contra Capitulo nonnulla competunt independenter ab Epiſcopo: uti Inſtituta, ſeu Statuta facere, quæ ſua negotia reſpiciant, in Canonicos immorigeros, alioſque Clericos capitulo ſubjectos pœnis levioribus animadvertere, propriam arcam habere, & ſigillum, menſæ Capitula-

tularis reditus adminiſtrare, aliaque.

XIIII. Jam vero antequam hinc egrediamur, hic παρέργως obſervare juvat, Patres Tridentinos etiam in hoc capite veterem diſciplinam, priſtinamque presbyterii auctoritatem inſtaurare exoptaſſe; at Canonicis nimium ſuis exemtionibus addictis rem nonniſi ex parte perfeciſſe.

1. Igitur Epiſcopis jure Tridentino competit *in choro, & in capitulo prima ſedes, & locus, quem ipſi elegerint*.

2. Præcipua rerum omnium agendarum auctoritas; quin ſi aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad ſuum, vel ſuorum commodum ſpectante agatur, Epiſcopi ipſi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant. *Seſſ. XXV. Ref. cap. 6.*

3. Tum Epiſcopis jus tributum eſt, ut cum conſilio capituli ſingulis Cathedralium Eccleſiarum canonicatibus, ac portionibus ſacrum aliquem ordinem adnectant; ita tamen, ut dimidia ſaltem pars Presbyteri ſint, niſi plures, aut omnes ex laudabiliori conſuetudine ſint Presbyteri. *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 12.

4. Epiſcopis facultas eſt impertita, ut viſere poſſint, corrigere, & emendare auctoritate Apoſtolica Capitula etiam exemta, eorumque perſonas, vel per ſe ipſos, vel adjuncta illorum, quos voluerint, opera: *Seſſ. VI. Ref. cap.*4.

5. Demum extra viſitationem Epiſcopi in Canonicos, etiam Capituli exemti, animadvertunt, duobus tamen adjunctis Canonicis principio cujuſcunque anni ab ipſo Capitulo deputandis; licet in atrocioribus delictis, ubi de fuga timetur, initio poſſit ſolus Epiſcopus ad ſummariam informationem, & neceſſariam detentionem procedere.

XV. Canonicorum officia alia ſunt cum reliquis Clericis communia, alia ipſis peculiaria. Primi generis ſunt: caſtitatem, ſobrietatem, vitæ integritatem præſeferre, in ſacrarum litterarum, Canonum-

que

que ſtudia incumbere, rerum mundanarum pompas, faſtumque contemnere &c. Canonicis peculiaria ſunt ordinis præbendæ ſuæ addicti defungi miniſterio, proprium ſuæ dignitatis, perſonatus, vel officii munus ſedulo exercere, demum in choro ad pſallendum ex ſuæ eccleſiæ inſtituto quotidie, vel alternis vicibus adeſſe. Quinimmo ex more ab Ivone Carnotenſi primum inducto, & a Syn. Tridentina probato, diſtributiones quotidianas, nimirum certas ſpecierum, vel pecuniæ præbitiones, præſentes tantum Canonici lucrantur: *ut ad quas horas canonicas panis interni refectio non movebat, panis corporei refectio provocaret:* uti loquitur Ivo Carnot. *ibidem*.

XVI. Jam vero ex dictis illud prono alveo fluit, Canonicos lege reſidentiæ teneri, adeout ultra tres menſes a propria Eccleſia quolibet anno abeſſe nequeant. Trid. *Seſs. XXIIII. Ref. cap.* 12. At non deſunt quædam Canonibus probatæ cauſſæ, quæ canonicos ultra definitum ſpatium abeſſe patiuntur: veluti ſi abſint negotia curaturi ad Eccleſiam ſpectantia, modo non ſint ultra duos. *Cap.* 7. *&* 15. *Extrav. de Clericis non reſidentibus*. Tum ſi Epiſcopi venia ſacris canonibus dant operam, vel Theologiæ in aliquo probato Gymnaſio. *Cap.* 12. *eodem*, & *Cap. fin. Extrav. de Magiſtris*. Porro abſentes, licet juſtis ex cauſſis, lucrantur quidem fructus præbendarum, quos *groſſos* vocant: minime vero quotidianas diſtributiones, quibus duntaxat præſentes fruuntur: has vero, licet choro non interſint, ii lucrantur, qui animarum curæ Capitulo, vel ſuæ dignitati, aut canonicatui perpetuo adnexæ incumbunt, dum reliqui officia in choro actu perſolvunt: veluti Pœnitentiarius, quouſque audiendis confeſſionibus revera vacet; & Canonicus Theologus ea die, qua Sacræ Scripturæ lectionem habet.

XVII. In promovendis ad Canonicatum plura requiruntur. 1. Ordo canonicatui adnexus, vel ſaltem, ut intra anni ſpatium eo initiari poſſit.

1. le-

2. legitima ætas; nimirum in meris Canonicatibus ſufficit ætas 14. annorum; dignitates curam animarum adnexam habentes annos requirunt 25. reliquæ vero annos 22. completos. Verum ubi ex Tridentini Decreto jam ſingulis canonicatibus ſacer aliquis ordo fuerit adnexus, profecto quiſque etiam merus Canonicatus ætatem requirit ſaltem annorum 21. 3. Theologiæ, & Sacrorum Canonum ſcientia; Epiſcopis enim jus eſt Canonicis præſertim Cathedralibus in faſcis Epiſcopalis levamen utendi.

XVIII. Sede Epiſcopali vacante in Capitulum jurisdictionis Epiſcopalis poteſtas transfertur. *Cap. II. De majoritate, & obedientia, & Cap.6. De officio ordinarii in VI.* idque non alieno mandato, vel delegatione, ſed potius jure proprio, ac primigenio, quo antiquitus ſimul cum Epiſcopo regebat Eccleſiam. Cardinalis de Luca *Diſcurſu* 31. *in Conc. Trid.* Quamobrem perperam aliqui Canoniſtæ inter jurisdictionem diſtinguunt neceſſariam, & voluntariam; atque illa Capitulum frui autumant, iſta non item: rectius alii diſcrimen agnoſcunt inter jurisdictionem ordinariam, & delegatam, illamque, non vero iſtam in Capitulum transferri contendunt.

XVIIII. Jam vero conſtat Capitulum ſede vacante non poſſe 1. exſequi, quæ ordinis ſunt Epiſcopalis; at non prohibetur ad exercenda Pontificalia exteros advocare Epiſcopos. 2. neque quidquam de juribus Epiſcopalibus imminuere, aut innovare: qua de re omnino vetatur bona Eccleſiaſtica alienare, beneficia unire, aut diſtrahere, aliaque hujuſcemodi. 3. Neque beneficia conferre ad liberam Epiſcopi collationem ſpectantia, licet poſſit præſentatos inſtituere: *cap. 1. de Inſtitut. in VI.* 4. Beneficia quod ſpectat, quæ Epiſcopus cum Capitulo confert, inſpiciendum ſane num Capituli adſenſus, vel conſilium Epiſcopo exquirendum ſit, an vero collatio utriſque ſimul, & ex æquo conveniat: id quod de jure commu-

 ni

ni in omnibus Canonicatibus, & Præbendis locum habet: *Cap. XV. De conceſſione præbendæ.* Primi enim generis vacantia beneficia conferre nequit, ſecundi jure poteſt: *Cap. un. de ſede vacante in VI.* 5. demum nequit concedere Litteras Dimiſſorias ad Ordines ſuſcipiendos intra annum luctus Eccleſiæ, iis tantummodo exceptis, qui beneficio ſint arctati, quos ad ordines etiam intra annos dimittit. In Regno Neapolitano ex noviſſimo concordatorum jure Vicarius Capitularis nonniſi cum conſenſu pleni Capituli per ſecreta ſuffragia impertiendo ad Ordines dimittit, & laicos clericali tonſura initiandos, qui beneficio, vel Cappellania arctentur, & Clericos ad beneficium, quod actu certum ordinem requirat, præſentatos: dummodo eosdem Epiſcopus defunctus ab ordinibus non rejecerit. Alios demum non arctatos neque poſt annum ad ordines dimittit, niſi expreſſa Sacræ Congregationis Concilii petita venia.

XX. Porro ſuam jurisdictionem Capitulum ſede vacante per Vicarium Capitularem exercet; ita dictum, quod a Capitulo eligatur. At Capitulum Vicarium conſtituens non abdicat ſe jurisdictione, neque per generalem commiſſionem in eum transfert, quæ requirunt ſpeciale mandatum, quin & eundem ad certum tempus conſtituere, & intra illud etiam ſine cauſſa revocare poſſet, niſi obſtaret decretum Sacræ Congregationis Epiſcoporum apud Fagnanum in *Cap. quum olim de majoritate, & obedientia.*

XXI. Tempus præfinitum Capitulo conſtituendi Vicarium Capitularem eſt octiduum: quo dilapſo ad Metropolitanum ejus electio devolvitur. Et ſi Eccleſia ipſa Metropolitana fuerit, vel exemta, tunc antiquior Epiſcopus ex ſuffraganeis in Metropolitana, & propinquior Epiſcopus in exemta Vicarium conſtituit. *Trid. Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 16. Verum Canonicis intra octiduum Vicarium conſtituere negligentibus, re integra poteſt mora bene purgari; & rata habebitur electio, quam iidem

iidem ipſi tandem, antequam Metropolita, vel alius negligentiam Capituli ſuppleverit, concluſerint. Tum ubi contigerit Eccleſiam Metropolitanam una cum ſuffraganea vacare, electio Vicarii ſuffraganei non ad antiquiorem ſuffraganeum, ſed ad Capitulum Metropolitanum ſpectabit. Benedict. XIIII. *Lib. II. de Syn. Diœceſ. cap. VIIII. num. I.*

XXII. Poſtremo negligente Metropolita, aut antiquiore, vel proximiore ſuffraganeo Romanus Pontifex, vel Sacra Congregatio Epiſcoporum conſtituit Vicarium; eique modo ampliores, modo limitatas mandat facultates pro libito. Quinimmo Vicarius Epiſcopo aliqua de cauſſa ab Sede Apoſtolica datus, is adhuc mortuo Epiſcopo munus idem obibit: tunc enim ob reverentiam ſupremæ Sedis locus non datur electioni Vicarii Capitularis. Sixtus V. *Conſt. CXVII.* & Benedictus XIIII. *ib. num.* 7.

XXIII. Vicarius Capitularis ex Canonicis, ſi qui inter eos ſint Doctores, Licentiati, Juriſve Conſulti, eſt eligendus. At non vetantur Canonici poſtremum Epiſcopi defuncti vicarium eligere, vel, ubi doctores in Capitulo deficiant, extraneum conſtituere, niſi aliquem de gremio, quoad fieri poterit, idoneum eligere maluerint.

TITULUS XXVII.

DE DIGNITATIBUS, PERSONATIBUS, ET OFFICIIS.

I. DIgnitatis, Perſonatus & Officii vocabula licet aliquando promiſcue uſurpentur: *Cap.* 8. *de Conſtitutionibus:* attamen revera inter ſe ſunt diſtincta. Dignitas enim quædam eſt Præeminentia, ſive Præfectura honoraria, cui adminiſtratio, ſive juriſdictio eſt adjuncta: *Leg. XIIII. Dig. De Muneribus, & honoribus.* Perſonatus eſt

Prærogativa, ſive honor ſine adminiſtratione; quo nomine, uti notat Cujacius *in Rubrica de Præbendis, & dignitatibus* primus in jure noſtro uſus eſt Alexander III. illudque ſumſit a Gallis, apud quos majores Clerici *Perſonæ* vocabantur: uti colligere licet ex *Can. IIII. Cauſ. I. q. I.* Officium denique eſt nuda rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratio ſine juriſdictione, & præeminentia. *Cap.* 38. *de Simonia*.

II. Dignitates poſſunt eſſe vel ſolius Cathedralis Eccleſiæ, vel Cathedralibus, & Collegiatis communes. Prioris generis ſunt Archidiaconatus, & Archipresbyteratus: poſterioris Decanatus, & Præpoſitura. Primiceriatus, Cantoratus, & Theſaurariatus modo dignitatibus, modo perſonatibus adcenſentur pro diverſis Eccleſiarum conſuetudinibus: atque adeo Theſaurariatus aliquando in cenſu ſimplicium officiorum venit. In plerisque Cathedralibus primam dignitatem obtinet Archidiaconus; & in nonnullis Archipresbyter. Nec deſunt Cathedrales, in quibus Decanus præ ipſo Archidiacono primam honoris prærogativam habet.

III. Dignitatum, & Officiorum origo potiſſimum ex inſtituta, atque inſtaurata communi clericorum vita eſt educenda. Tunc enim opus fuit, & iis, qui præeſſent, & iis, qui propius clericis curam impenderent, tum demum & iis, qui bona adminiſtrarent, ac tuerentur. Munia hæc, ſive officia plerumque nonniſi mera erant miniſteria, ſive delegationes, quæ ab Epiſcopis pro arbitrio conferri, adimive poſſent. Verum diſſociata communi clericorum vita, ſingulisque officiis ſuis conſtitutis reditibus, delegationes illæ non ſolum in beneficia, ſed & in dignitates degenerarunt, & quidem perpetuas, & irrevocabiles cum juriſdictione, ac poteſtate ſingulis iisdem propria. Adeout qui eas ſemel eſſet conſecutus, iiſdem exſpoliari nequiret, niſi gravioribus quibuſdam de cauſſis, iisdemque in jure expreſſis. Atque hinc primum dignitates in Capitulis emerſerunt;

runt ; quibus aliæ novis fundationibus acceſſere. Verum ex poſterioris ævi moribus omni fere eccleſiaſtica jurisdictione ad Epiſcopum revocata Dignitates ſive Cathedralium, ſive Collegiatarum præter primas in choro Sedes, aliaque honorifica jura nullam obtinent poteſtatem ; unde Dignitates inanes, ac ventoſæ a Doctoribus adpellari conſueverunt. Fagnanus *in Caput* Ad hæc *de Præbendis num.* 22.

IIII. Capituli Neapolitani veluti prærogativa eſt nullam habere dignitatem. Tantummodo Primicerius, veluti primus reliquos antecedit, ex ipſorum tamen canonicorum indultu ; & Cimeliarcha, qui Theſaurario reſpondet, non modo unus eſt ex primario Canonicorum præbendariorum ordine, ſed Præfectus etiam eſt collegio Hebdomadariorum, baculoque utitur argenteo manubrio ornato in proceſſionibus, aliiſque functionibus, quas ſoli peragunt Hebdomadarii, in jurisdictionis, & præeminentiæ ſignum cum prærogativa ſuffragii in eorum comitiis.

De Archipresbytero.

V. Non omnes presbyteros, qui pluribus preſbyteris præeſſent, at eos duntaxat, qui omnibus Diœceſeωs presbyteris eſſent præpoſiti, antiquitus dictos Archipresbyteros docet Morinus *Part. III. Exercit. XVI. cap.* 2. Parochi enim, quibus ſuæ parœciæ presbyteri ſuberant, non Archipresbyteri, ſed duntaxat Presbyteri Cardinales adpellabantur. Græci Archipresbyterum vocant Πρωτοπρεσβύτερον, Πρωτοπάππαν, καὶ πρωτοϊερέα.

Archipresbyteri Origo.

VI. Quod ad hujus Eccleſiaſtici muneris originem ſpectat, ſane perantiquam ejus inſtitutionem diſcimus ex S. Hieronymo Epiſt. ad Ruſticum : *Singuli*, inquit, *Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi* &c. ubi obſervandum, unum in unoquoque Epiſcopatu Archipresbyterum fuiſſe, cui omnes Presbyteri tam urbani, quam rurales ſubjiciebantur.

VII. Archipresbyteri dignitas antiquitus in Ec-

cleſia num pro ætate, & antiquitate ordinationis, an vero pro perſonarum merito delata ſit quæſtio eſt inter eruditos. Porro non eadem hac in re videtur fuiſſe Græcæ, & Latinæ Eccleſiæ diſciplina. In Latina enim ea religioſiſſime lex cuſtodiebatur, ut ſeniores junioribus præferrentur. Et ſane Leo Papa in Doro Epiſcopo Beneventano graviter offendit, quod primum ante alios honoris gradum Epicarpio præsbytero recens ordinato detulerit: quo facto Presbyterii ordinem turbatum ſcribit.

VIII. At in Græca Eccleſia contrariam viguiſſe conſuetudinem plura, quæ occurrunt, exempla demonſtrant. Et ſane Liberatus de quodam Proterio meminit, quem diſertis verbis ſcribit a Dioſcoro Epiſcopo Eccleſiæ Alexandrinæ Archipresbyterum fuiſſe conſtitutum: tum Gregorius Nanz. *Orat. XX.* de ſe narrat, quod Baſilio volenti ſibi primum inter presbyteros locum adſignare non adquieverit. His igitur, aliiſque exemplis quum in Oriente, tum in Occidente uſus invaluit, ut Archipresbyteratus dignitas non ætati, & antiquitati, ſed meritis perſonæ tribueretur.

VIIII. Archipresbyter igitur propius ad Epiſcopum accedebat, eratque ejus veluti Vicarius generalis, præſertim in ſpiritualibus; qua de re abſente, vel ægrotante Epiſcopo miſſæ Sacrificium offerre, Sacramenta miniſtrare, fontem baptiſmalem benedicere, infirmos, præſertim Prælatos, oleo perungere, populo ab Eccleſia dimittendo benedictionem impertiri Archipresbyteri munia erant. *Cap.* 1. 2. *&* 3. *de Officio Archipresb. Can. I. Diſtinct.* 25. Benedictus XIIII. *Conſtit.* 48. Bullarii *Tom. II.*

X. Verum tam ampla dignitas aucto fidelium numero diviſionem ſubinde paſſa eſt; ita ut plures in una diœceſi Archipresbyteri eſſent, qui in Presbyteros extra civitatem, & clericos curam intenderent, dicti propterea *Rurales*, Archipresbytero urbano Presbyterorum ſolius Epiſcopalis civitatis

tatis cura reſervata. Jam vero quum ruralium Archipresbyterorum diviſioni Diœceſeos in plures regiones partitio reſponderet, hinc factum eſt, ut hæ Decaniæ, & illi Decani dicerentur; quaſi certo presbyterorum, ſive clericorum numero præpoſiti. *Can. XI. Cauſ.* 16. *q.VII. Can. LXIIII. Diſt.* 50. *Can. I, & II. Diſt.* 60.

De Archipresbyteris Ruralibus.

XI. Porro Achipresbyteri rurales licet ſint velut Paſtores Paſtorum, atque adeo omnium ſui diſtrictus clericorum curam agant; haud tamen horum intuitu, ut ordinarii, habendi ſunt, quum ejuſmodi poteſtatem ex commiſſione, & delegatione Epiſcopi quaſi jure delegato duntaxat accipiant: unde ad nutum Epiſcopi amovibiles plerumque conſtituuntur, ac *Vicarii* etiam *Foranei* dici ſolent: tenentur tamen, utpote quibus non clericorum modo, verum & laicorum quadam ratione cura demandata eſt, intra ſui diſtrictus limites reſidere; adhæc & ſuas regiones quam frequenter inviſere: qua de re a cunctis earundem clericis honor ipſis præſtandus eſt, & obſequium. *Tanquam vigiles*, inquit Syn. Provinc. Neap. an. 1699. Tit. VIIII. cap. 3. *qui cuſtodiunt civitatem, regiones ſibi commiſſas obire, & perluſtrare non deſinant: atque ut id cum majori diligentia, & alacritate præſtare poſſint, præcipit S. Synodus, ut a cunctis Eccleſiaſticis honor ipſis, & reverentia exhibeatur.*

XII. Igitur Archipresbyterorum ruralium præcipua ex jure novo munia ſunt: 1. ſui diſtrictus Parochias identidem luſtrare: 2. feſtorum dierum cultum ſedulo tueri: 3. de delictis, ſi quæ ab Eccleſiaſticis patrentur, quamcitius Epiſcopum admonere. 4. inquirere num Parochi ſui muneris partes adimpleant. 5. ad Epiſcopum referre, ſi qua ſcandala in Diœceſi oriantur, aut abuſus inducantur. Eadem Syn. Prov. Neap. *ibid.* Qua de re nonniſi viri probatæ virtutis, & maturæ ætatis in iſtiuſmodi officium adſumendi ſunt.

De Archipresbytero Urbano.

XIII. Archipresbyteri Urbani prærogativæ, & munia magis ex ſingularum Eccleſiarum uſibus, & inſtitutis, quam ex jure ſcripto metienda ſunt. Illud hic duntaxat eſt obſervandum, in eo nimirum Urbanum a Ruſticanis Archipresbyteris diſcrepare, quod hi merum habere officium cenſeantur, & quidem jure delegato, ille vero Cathedralis Eccleſiæ dignitas ſit, ſuaque munia jure habeat ordinario, quæ Epiſcopi arbitrio tolli, diminuique nequeant: quumque illis adcenſeatur Eccleſiæ muneribus, quibus cura animarum eſt adnexa, hinc ad eam is promoveri poterit, qui ſaltem XXV. ſuæ ætatis annum attigerit, & doctrinæ fulgore, morumque integritate ſimul commendetur. *Cap. 7. de Electione*: Syn. Trident. *Seſſ. XXIIII. Ref. Cap.* 12.

De Archidiacono.

XIIII. Archidiaconus tanquam Diaconorum Princeps, & Rector adpellari quoque conſuevit *Diaconus Cardinalis*: Can. V. Diſt. 93. *Prior Diaconus*: Cap. unic. *de Scrutinio in ordinat. faciendo*. Perantiquam ejus inſtitutionem prodit modo laudatus Hieronymi locus, in quo idem illud obſervandum occurrit, quod de Archipresbytero notavimus: nimirum in unaquaque Eccleſia unum duntaxat fuiſſe Archidiaconum: qui mos ad noſtram uſque ætatem in omnibus fere Eccleſiis perdurat.

XV. Hujuſmodi dignitatem jam inde a ſui inſtitutione non ætatis, aut antiquitatis, ſed meritorum intuitu ſemper fuiſſe collatam, & plura Eccleſiaſticæ hiſtoriæ monumenta probant, & potiſſimum illud Hieronymi Ep. 65. ad Evagrium: *Diaconi*, inquit, *eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent*. Unde illud quoque patet, quod Archidiaconus nonniſi ex Diaconis eligeretur, qui principem inter ipſos locum obtineret.

XVI. Quod autem Archidiaconi munia ſpectat, ſicuti Diaconi generatim miniſtri erant Epiſcoporum,

rum, & Eccleſiæ; ita ille veluti præcipuus erat Epiſcopi miniſter in functionibus exterioribus, præſertim temporalibus. Qua de re ipſius erat Epiſcopo ſacra peragenti miniſtrare, calicem populo præbere, poſtquam Epiſcopus panem diſtribuerat, eique in ſacris concionibus præſto eſſe. Ipſe præterea inferioribus Clericis in Eccleſia miniſteria diſpenſabat, eoſque, quod & hodiedum viget, quum ordinareatur, ad Epiſcopum adducebat: atque eorum mores cognoſcens, ſi quas inter ipſos exoriri lites ſentiret, eas aut componere ſatagebat, aut Epiſcopo indicabat. Ipſius etiam muneris pars erat populo jejunia, & dies feſtos indicere, oblationum, aliorumque Eccleſiæ redituum curam agere, ratamque clericis portionem erogare, pauperibus tandem, viduis, & virginibus proſpicere: haud immerito igitur Epiſcopi manus, & oculus adpellatus.

XVII. Jam vero munia hæc, de quibus fuſius in noſtris *Antiquitatibus Chriſtianis* agemus, Archidiaconus non tam jure ſuo exercebat, quam Epiſcopi juſſu: itaut integrum eſſet Epiſcopo eorundem exercitium etiam alteri, præſertim Archipresbytero, committere, uti *ibidem* productis veterum teſtimoniis demonſtrabimus.

XVIII. Tam late patens Archidiaconi poteſtas ſecutis temporibus non intra ſolius Cathedralis Eccleſiæ, aut civitatis Epiſcopalis ambitum ſe continuit, ſed per univerſam ſeſe explicuit Diœceſim; adeout haberetur, veluti Generalis Epiſcopi Vicarius, alteramque ab Epiſcopo dignitatem obtineret. Ex hac porro ejus poteſtate factum eſt, ut tanquam Epiſcopi delegatus, vel eo abſente, vel ſede Epiſcopali vacante, epiſcopalem in omnes exerceret juriſdictionem, & ex jure communi tanquam judex ordinarius ſuos conſtitueret miniſtros, quibus illam demandaret: *Cap. 1. de officio Archidiaconi:* id quod ad ſeculum uſque XII. obtinuiſſe videtur; ex quo tempore Epiſcopi Archidiaconorum poteſtatem tanquam ſibi in-

viſam decurtare ceperunt, atque inde paullatim Vicarii generalis dignitas emerſit, de quo mox redibit ſermo.

XVIIII. Monumenta, quibus permoti nonnulli Canoniſtæ cenſent Archidiaconum jam inde ab V. Seculo in Presbyteros, atque adeo in ipſum Archipresbyterum poteſtatem exercuiſſe, vel ſuppoſititia ſunt, vel ſaltem dubiæ fidei: nimirum *Canon I. Diſt.* 25. ex Epiſt. Iſidori Hiſpalenſis ad Ludifredum, & *Cap.* 1. *de officio Archidiaconi* ex Concilio Toletano. Qua de re ſecutis temporibus illud per abuſionem irrepſiſſe credimus: tum quod Archidiaconi plerumque non ex Diaconorum, ſed ex Presbyterorum ordine ſeligerentur; tum vero præcipue quod Archipresbytero rerum tantummodo ſpiritualium adminiſtrationem gerente, Archidiaconus rebus ſenſibilibus, quibus homines magis adficiuntur, præfectus erat. Id quod deinde Gratiani auctoritate, & Decretalibus evulgatis, tanquam jure communi ſancitum, habitum eſt.

XX. Synodus Tridentina non Archidiacono, ſed Epiſcopo duntaxat cauſſas matrimoniales, & criminales diſquirendas relinquit. Quo decreto & beneficiales, & majores omnes Epiſcopo reſervatas intelligi docent Canoniſtæ. Barboſa *Collect. num.* 6.

XXI. Ceterum jure noviſſimo Archidiaconi munus eo redactum eſt, ut Epiſcopo generalem ordinationem celebranti clericos ad ordines promovendos ſiſtat: id quod licet in ſpeciem tantummodo fieri videatur, non erit tamen a peccato immunis, ſi eos indignos judicans, Epiſcopo interroganti palam reſponderit a ſe præſentes factos dignos eſſe, qui ordinentur: Benedictus XIIII. *de Syn. Diœceſ. Lib. V. Cap. III. n.* 4.

XXII. Quod ſi autem ex locorum legibus, inſtitutis, vel conſuetudinibus Archidiaconus primam obtineat dignitatem, vel præfecturam in choro, nec levis honor illi præſtabitur, nec pauca illius erant munia. In ſacris enim functionibus,

bus, & thurificatione ipſum etiam Vicarium præcedit, horas canonicas inchoandi, & a choro diſcedendi ſignum dat. Adhæc ipſe Canonicos ad conſilia, ſi quæ inter illos ſint agitanda, convocat, atque abſente Epiſcopo horas, viaſque publicarum ſupplicationum indicit, tabularii, depoſitorumque claves, libros concluſionum, & ſigillum capituli cuſtodit, Viaticum ægrotanti Epiſcopo defert. Ceterum tanta hodie erit Archidiaconi auctoritas, quantam ipſi indulſerit vel Epiſcopi mandatum, vel Eccleſiæ inſtitutum, vel conſuetudo longiſſima. Trident. *Seſſ. XXIIII. cap. 3.*

De Præpoſitis, & Decanis.

XXIII. Vigente communi clericorum vita præter Abbates, alioſque Prælatos ſuperiores erant quoque ſic dicti *Præpoſiti*, qui aliquam curam ſub Prælatis ſuperioribus gerebant. *Præpoſiti*, inquit Synodus Aquiſgr. an. 816. cap. 139. *qui quandam prioratus curam ſub aliis Prælatis gerunt. Hi tales, & tam ſtrenui ſunt conſtituendi, qui & vitæ probabilis ſint, & ea, quæ ſibi injuncta ſunt, fideliter, humiliterque expleant.*

XXIIII. Erant quoque & *Decani*, quos Canonici, quum communem vitam agerent, ad exemplum monachorum conſtituerunt, quibus interior eorum cura incumberet, quum Præpoſiti temporalibus negotiis intenti curam ſpiritualem negligerent, ſæpiuſque a Cœnobio abeſſent. Diſſociata vero vita communi adhuc quidem ſuperfuere æque Præpoſiti, ac Decani: verum quum illi potentia, ac redituum opulentia inflati durius canonicos habere cepiſſent, hinc pedetentim pleriſque in Cathedralibus, vel prorſus abrogati ſunt, vel univerſa ipſis juriſdictio ademta: at contra nulla pene eſt Cathedralis, cujus Capitulum Decanatum, & quidem inter præcipuas dignitates recenſitum, non habeat.

XXV. Decani in Canonicos, alioſque Eccleſiæ ſuæ clericos Poteſtas magis ex conſuetudinibus, inſtitutis, & privilegiis, quam ex jure hau-

rienda eſt. Verum ubi Decanus eſt Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ de jure habet juriſdictionem ordinariam in Canonicos, alioſque Eccleſiæ ſuæ clericos: *Gloſſa ad cap. VI. de ſent. excomm. in VI.* Ceterum quæcunque Decani fuerit poteſtas, ea non contentioſa, ſed correctoria, uti Canoniſtæ loqui amant, tantummodo eſſe intelligitur, niſi contraria conſuetudine, aliove ſpeciali titulo contentioſam quoque juriſdictionem ſibi vindicet.

De Cantore, ſive Primicerio.

XXVI. Qui in titulis Decretalium *Primicerius* dicitur, idem pene eſt, ac qui hodie *Cantor* adpellari ſolet: dictus quidem Primicerius, tum quia primum inter Canonicos gradum obtinebat, tum vero, & præſertim, quia in Cantoribus inſtituendis, & ad cantum in choro ducendis ejus cura verſabatur, unde & aliquando *Præcentor* dictus eſt.

XXVII. Cantoris, ſive Primicerii officium eſt choro præeſſe, ut divina officia graviter, & ordinate Altiſſimo perſolvantur. Unde riſus cohibere, & colloquia, ſilentium indicere, curare ne quis nimium in pſallendo feſtinet, aut tardet, aliaque hujus generis Cantoris omnino munia ſunt. Atque hinc in quibuſdam Cathedralibus uſu receptum eſt, ut in ſuæ poteſtatis argumentum in feſtis ſolemnioribus baculo argenteo utatur, quem *baculum Cantoralem* vocant.

De Scholaſtico.

XXVIII. Vigente communi clericorum vita haud raro pueri a parentibus Epiſcopis offerebantur, ut iiſdem ducibus, ac magiſtris paullatim ad vitam clericalem inſtituerentur. Jam vero Epiſcopo gravioribus Eccleſiæ negotiis diſtento, ex ipſis in communi degentibus clericis probatiſſimus aliquis ſeligebatur, qui pueros, & adoleſcentes in bonis moribus, vitæque ſanctitate erudiret.

XXVIIII. Porro hujuſmodi vivendi ratione exoleta, quum ſcholæ Cathedralibus, & Collegiatis adnexæ adhuc permanſiſſent, hinc mos quoque per-

perduravit, ut unus e clero earundem curam ageret, qui hodie *Scholaſticus*, & interdum *Scholarchus* nuncupatur. Ejuſmodi munus, quod olim ſimplex erat officium, ſenſim in Beneficium abiit; quinimmo in quibuſdam Eccleſiis ad dignitatis gradum evectum eſt: quamobrem ab hominibus vix ſibi regendis idoneis ambiri cepit, qui dignitate, & proventibus potiti proprium exſequi munus negligerent. Huic pravo uſui, ut proſpiceret Tridentinum *Seſſ. XXIII. Ref. cap.* 18. ſanxit, ut dignitates hujuſmodi nonniſi doctoribus, vel magiſtris, aut licentiatis in ſacra pagina, vel in jure canonico, & aliis perſonis idoneis, & qui per ſe ipſos id munus explere poſſent, conferantur.

XXVI. Scholaſticus igitur tenetur ipſe per ſe curare, ut nonniſi probi, & docti ad adoleſcentes erudiendos, & informandos conſtituantur: adhæc & frequenter ſcholas inviſere, ut cognoſcat, num juventus tam in litteris, quam in pietate rite inſtituatur, & proficiat.

De Theſaurario, ſive Κειμηλιάρχη

XXX. Qui ſacra vaſa, & pretioſas Eccleſiæ ſupellectiles cuſtodit a Græcis Κειμηλιάρχης *Ceimeliarcha* dictus a Latinis *Theſaurarius*, maximæ in Eccleſiis præſertim orientalibus dignitatis, & auctoritatis fuiſſe ex Juſtiniano diſcimus, qui *Viri Reverendiſſimi* titulum, quo tunc Epiſcopi diſtinguebantur, ipſi tribuit. *Leg. fin. Cod. de bonis auct. Jud. poſſid.* In Eccleſiis etiam occidentalibus jam inde ab Innocentii III. ætate inter dignitates fuiſſe recenſitum patet ex *Cap. 32. de Offic. Jud. Deleg.* Quinimmo ipſe Innocentius *Lib. I. Regeſtr. Epiſt.* 176. Sacriſtam, qui Theſaurario reſpondet, dignitatis titulo decoraverat.

XXVIII. Moribus hodiernis Theſauraria, vel ſimplex officium eſt, vel Beneficium, vel Dignitas. Verum ex quo Dignitates Cathedralium, uti modo ex Barboſa notavimus, inane aliquid evaſere, in Theſauraria Officium a Dignitate ſeparatum eſt, adeout uni, qui proprie dicitur Sacriſta,

va-

vaſorum, utenſilium, reliquiarum, oblationum, aliorumque hujus generis cura demandetur; alteri dignitatis prærogativa inter Canonicos, nulla vero tribuatur jurisdictio. In Eccleſia Neap. ut alibi obſervavimus, Cimeliarcha non modo unus eſt ex primario Canonicorum præbendariorum ordine, verum & Hebdomadariis præeſt.

De Canonico Theologo.

XXXI. Concilium Lateran. IIII. ſub Innocentio III. duo nova officia conſtituit, ſcilicet *Theologi*, & *Pœnitentiarii*. Ac primo ſanxit, ut unaquæque Metropolitana Eccleſia Theologum habeat, qui ſacerdotes, aliosque clericos ſacras Scripturas doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum pertinent. Hoc ſaluberrimum decretum Synodus Tridentina non modo firmavit, verum & in ceteris Cathedralibus, Eccleſiis, atque etiam Collegiatis in aliquo inſigni oppido exſiſtentibus omnino ſervandum conſtituit. Tum adjunxit, ut ubi nulla Præbenda huic officio deputata reperiatur, Præbenda quomodocunque, præterquam ex cauſſa reſignationis, primo vacatura ad eum uſum ipſo facto perpetuo conſtituta, & deputata intelligatur.

XXXII. Theologalem Præbendam nonniſi prævio concurſu conferendam Conſtitutione *Paſtoralis* an. 1725. motu proprio edita juſſit Benedictus XIII. Tum methodum in concurſu ſuper textu ſacro ſervandam præſcripſit.

XXXIII. Quibuſnam diebus lectio Theologalis habenda ſit expreſſe non edixit Syn. Trident. Verum qua hora, quibuſve diebus; tum ſuper quo Sacræ Scripturæ libro prælegendum ſit, arbitrio Ordinarii relictum voluit Sacra Congr. apud Garziam de Beneficiis *Part. III. Cap. VII. num.* 155.

De Canonico Pœnitentiario.

XXXIIII. Theologo ſuppar eſt Pœnitentiarius. Eadem enim Lateran. Synodus ſanxit, ut *tam in Cathedralibus, quam aliis Conventualibus Eccleſiis viri idonei ordinarentur, quos Epiſcopi poſ-*

ſent

ſent coadjutores habere in confeſſionibus audiendis, & pœnitentiis injungendis. Epiſcopi igitur quoſdam ex ſacerdotibus ſeligere ceperunt, quibus criminum quorundam abſolutionem reſervarunt: in ordinariis enim ſuo quilibet Parocho confitebatur.

XXXV. Verum licet ſingularis iſte confeſſarius deſignatus eſſet; nemo tamen vetabatur, quin Epiſcopum adire, eique ſuam conſcientiam pandere poſſet: qua de re quum tunc temporis frequentiores ad Epiſcopum confluerent, Epiſcopi presbyterum prudentia, ac pietate præſtantiorem eligere inſtituerunt, ad quem, veluti ad alterum Epiſcopum, omnibus pateret acceſſus, quemque *Confeſſorem*, aut *Pœnitentiarium generalem* nuncupavere. Hunc porro tum inferiores confeſſarii, & pœnitentiarii in caſibus dubiis conſulere poterant, tum ad eum, tanquam ad Epiſcopum, graviorum criminum abſolutio, & pœnitentiæ impoſitio referebantur.

XXXVI. Pœnitentiarii officium a Decreto Lateranenſi inductum Synodus Trident. non modo probavit, verum & eidem præbendam proxime vacaturam adfixit. Præcepit vero, ut ſit Magiſter, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Jure canonico, & annos quadraginta natus, niſi aliter pro locorum diverſitate utilitas, vel neceſſitas poſtulaverit. Hic autem juxta Tridentinum, dum pœnitentium in Eccleſia excipit confeſſiones, in choro adeſſe cenſetur, æque ac ſi reipſa ibi præſens eſſet. Tandem ex ante dicta Benedicti XIII. Conſtitutione Pœnitentiarii munus nonniſi prævio concurſu conferendum eſt: alias irrita habetur collatio.

XXXVII. Pœnitentiarium, æque ac Theologum, nullam in Capitulo habere ἐξουσίαν *poteſtatem*, neque inter dignitates, ſed inter canonicos ſervato collationis, poſſeſſioniſque antiquioris ordine ſedere decrevit S. Congreg. Concilii an. 1699. At alicubi dignitatem ex fundatione, vel ſtatuto obtinere te-

teſtatur Eſpenius *Part. I. Tit. XII. cap. III. num.* 13.

XXXVIII. Pœnitentiarius licet vi ſui officii in confeſſionibus audiendis ſit veluti Vicarius natus Epiſcopi, atque adeo a jure facultatem habeat audiendi confeſſiones pœnitentium totius Diœceſis, & jurisdictionem abſolvendi a peccatis, ſitque veluti ordinarius Diœceſis confeſſor; attamen ex veriori ſententia non habet poteſtatem alios delegandi, neque etiam ad unum tantum reſervatum, ſive ad nudum miniſterium. Ita S. Congr. Concilii an. 1597. & Syn. Diœceſ. Neap. Cantelmi *Part. II. Cap. VI. num.* 28.

TITULUS XXVIII.

De Vicario Generali Episcopi.

I. Ex diminuta Archidiaconi poteſtate paullatim conſuetudo invaluit, ut Epiſcopi in præcipuis ſui muneris adimplendis partibus alteri cuidam Clerico, veluti vices committerent ſuas, qui propterea & Officialis, & Vicarius Generalis dictus eſt. Quum enim Archidiaconi ſua poteſtate ita abuti cepiſſent, ut nonnunquam in ipſos inſurgerent Epiſcopos, profecto exorbitans hæc, ac ultra modum creſcens ambitio, Epiſcopos tandem movit, ut de ea cohibenda, ac delenda cogitarent. Ut autem miniſtros haberent, per quos ſuam exercere jurisdictionem poſſent, Archidiaconis Vicarios ſubſtituerunt; quorum mandata quum pro lubito revocare poſſent, minus ab ipſis, quam ab Archidiaconis, ſibi metuendum videbatur.

II. Verum hanc conſuetudinem nonniſi ſeculo XIII. primum obtinuiſſe ex eo conficit Thomaſſinus *P. I. L. II. cap.* 7. quod nec in Gratiani Decreto, nec in Collectione Gregoria-
na

na ullum deprehendatur Vicariorum Generalium veſtigium: quorum originem ex Concilio Lateran. IIII. repeti poſſe cenſet, ubi Innocentius III. cum ceteris Patribus Epiſcopos hortatur, ut ſi negotia omnia per ſe expedire nequeant, eligant Presbyteros, qui ipſorum vice fungantur. Tandem addit, ſeculo XIII. ſaltem exeunte ubique gentium inter Catholicos fuiſſe Vicarios Generales. In VI. enim Decretalium Libro titulus proſtat *de Officio Vicarii*, qui totus eſt in explicandis Vicariorum Generalium muniis.

III. In Italia nullum omnino eſt diſcrimen Vicarium Generalem inter, & Officialem. Unus enim idemque tum in ſpiritualibus adminiſtrandis, tum in jurisdictione contentioſa exercenda vices Epiſcopi gerit: quam Italiæ praxim Synodus Tridentina ſecuta eſt *Seſs. XXIIII. Ref. cap.* 16. Ubi Officialem cum Vicario confundit. At in Gallia, aliiſque ultramontanis regionibus Officialis a Vicario diverſus eſt. Officialis enim dicitur, qui in forenſibus Epiſcopales adimplet partes, Vicarii autem poteſtas in iis verſatur, quæ voluntariæ jurisdictionis ſunt; adeout Vicarius limites ſuæ jurisdictionis trasgrederetur, ſi ſervata judicii forma partes coram ſe citari juberet.

IIII. Igitur Italiæ more omnis cauſſarum cognitio, quæ ad Epiſcopum pertinet, ad Vicarium transfertur: toto titulo *de Officio Vicarii in VI.* & quidquid Leges Epiſcopo tribuunt, tributum quoque intelligitur Vicario; modo id ſpeciale mandatum non requirat: neque enim conceſſio generalis ea comprehendit, quæ non eſſet quis ſpeciatim conceſſurus: *Cap.* 3. *eodem in VI.*

V. Qua de re Vicarius Generalis ſine ſpeciali mandato criminales cauſſas non cognoſcit, neque matrimoniales, nec quaslibet alias ſoli duntaxat Epiſcopo delegatas: tametſi, quæ Epiſcopo, vel Ordinario loci ſine particula taxativa, quæ induſtriam perſonæ requiſitam indicet, mandat Tridentinum, ea vel Vicario commiſſa cenſentur,

vel

vel ſaltem ipſi ab Epiſcopo ſpeciatim committi poterunt.

VI. Præterea nec beneficia confert: *Cap.* 3. *eodem in VI.* nec iis permutandis, uniendis, erigendiſve adſenſum impertitur: *Cap.* 5. *de Rerum permutatione*, & *Can. VIIII. de Conſecrat. Diſt. I.* Porro inſtituit præſentatos a patronis, cauſſaſque beneficiarias de pertinentia, & quaſi poſſeſſione jurispatronatus cognoſcit: *Cap.* 3. *de Inſtitutionibus*. Non viſitat Diœceſim, nec Synodum cogit: Tridentinum *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 20. Papæ duntaxat Vicario permittitur Diœceſanam Cleri Romani Synodum celebrare: Benedictus XIIII. *Lib. II. de Syn. Diœceſ. cap. III. num.* 4. Tum vetatur Capitulum Canonicorum indicere, eidem præſidere, atque adeo intereſſe, aut ſuffragium ferre: Trid. *Seſſ. XXV. Ref. cap.* 6. Non abſolvit a caſibus Epiſcopo reſervatis, nec ab iis abſolvendi facultatem impertitur: *Cap. II. de Pœnit. & remiſſ. in VI.* Adhæc neque ab irregularitatibus occulto ex crimine obortis diſpenſat: Trid. *Seſſ. XXIIII. Ref. cap.* 6. Denique dimiſſorias ad ordines, niſi Epiſcopus in longinquis regionibus diuturnam fecerit moram, non concedit: *Cap.* 3. *de tempor. ordinat.* Qua de re potiori jure, quæ ordini Epiſcopali, ſive ex divina, ſive ex Eccleſiaſtica antiquiſſima inſtitutione ſunt addicta, exſequi prohibetur: uti Ordines conferre, chriſma conficere, Eccleſias conſecrare, indulgentias elargiri &c. Poſtremo Metropolitani Vicario generali, niſi ultra duas dietas abſit Archiepiſcopus, in ſuffraganeos cenſuris animadvertere non licet: *Cap. I. de Officio Ordin. in VI.*

VII. In Vicarium generalem quilibet Clericus adſumi poteſt; ſcilicet qui prima ſaltem clericali tonſura ſit initiatus. Porro arcentur 1. Mendicantes: *Clement.* 2. *de Reſcriptis*. 2. Conjugati, Clerici bigami, & Minores annis vigintiquinque: *Doctores communiter*. 3. Conſanguinei Epiſcopi, Cives Urbis Epiſcopalis, & Diœceſani gratia,

odio,

odio, aliove nomine haud raro ſuſpecti. Syn. Rom. an. 1725. *Tit. VIII. Cap.* 2. 4. Parochi, Canonici Pœnitentiarii licet exteri, omneſque curam animarum habentes: *Sacra Congregatio Concilii pluribus Decretis*. 5. Demum Imperiti: qua de re ex eadem Sacra Congregatione in vicarium deligendus neceſſum eſt, ut in utroque, vel ſaltem in canonico jure lauream ſit conſecutus. Niſi aliunde viri peritia manifeſto conſtet.

VIII. Illud hic jure quæri poteſt, Vicarii poteſtas ordinaria ne ſit, an delegata? Sunt qui ordinariam docent. 1. quia Vicarius ſemel conſtitutus, quæ Epiſcopalis juriſdictionis ſunt, proprio jure exercet. 2. Quia Vicarius, licet Provicarium conſtituere nequeat, poteſt tamen cauſſas nonnullas aliis delegare: porro Delegatus ſubdelegare vetatur. 3. Quia Vicarius nunquam Delegati nomine in Pontificum Decretalibus deſignatur.

VIIII. At contra delegatam potius cenſendam plura evincunt. 1. Vicarii poteſtas æque jure, ac conſuetudine ab voluntate Epiſcopi ita dependet, ut eam contrahere, ampliorem que reddere libere queat. 2. Epiſcopus Vicarium ad nutum removere ab officio, novumque conſtituere nullo jure vetatur: tum 3. poteſt pro lubito unum, aut plures ſibi conſtituere vicarios, qui ſimul corpus unum, quod Vicariatus dicitur, componunt. Ita in Neap. Archiep. Curia duo Locumtenentes cum Vicario, veluti tribunal quoddam conſtituunt, cui peculiaria quædam reſervata ſunt expedienda negotia. 4. Vicarii tribunal ab tribunali Epiſcopi diſtinctum non eſt: quamobrem ab Vicarii ſententia non provocatur ad Epiſcopum, at vero ad eum, ad quem provocandum eſſet, ſi Epiſcopus ipſe per ſe ſententiam dixiſſet. 5. Demum Epiſcopo mortuo, vel alias ſua juriſdictione deſtituto, Vicarii poteſtas omnino exſtinguitur; quæ propterea alia non eſt, quam ipſamet Epiſcopalis mandata, ſive delegata.

X. Verum tamen ſi eo ſenſu ordinariam quis intelligat, quod Vicarius juriſdictionem exerceat ſuam intuitu officii in jure probati, eandemque non tam ab homine, quam a jure habere videatur, Ordinariam illam nuncupari poſſe non abnuam.

XI. Epiſcopus, uti mox innuimus, poteſt non modo unum, ſed & plures ſimul Vicarios conſtituere; eoſdemque vel in ſolidum, vel diviſim. Quæ diviſio multifariam fieri poteſt.

Et quidem 1. ratione locorum; ſcilicet, ut partita per plures diſtrictus Diœceſi, ſingulis regionibus ſinguli præſint Vicarii: at vero omnes in civitate, ubi Epiſcopus ſedem habet, degere debent: adeout ſi unus in Civitate conſtituatur, alter vero in Diœceſi, hic non generalis, ſed foraneus dicendus erit, ab cujus ſententia ad illum, vel ad Epiſcopum recte provocetur, niſi aliud obtineat ex conſuetudine.

2. Uni commiſſa juriſdictione voluntaria, alteri vero contentioſa; id quod, ut ſupra indicavimus, in regionibus ultramontanis obtinet.

3. Uni regimine ſpirituali concredito, qui dicitur *Vicarius in ſpiritualibus*, alteri vero temporali, qui dicitur *Vicarius in temporalibus*. Hinc quum apud Italos receptum ſit, ut unus idemque tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus vices gerat Epiſcopi, is vulgo *Vicarius generalis tam in ſpiritualibus quam in temporalibus* adpellatur.

XII. Ubi accidit Vicarium ab Epiſcopo ſua poteſtate privari, actus hic omnino evulgandus eſt; adeout quæ interim geruntur, antequam evulgetur, valeant: *Cap. 4. de Reſtitutione ſpoliatorum*, & *Clementina un. de Renunciatione*. At vero quum Vicarius non ab Epiſcopo, ſed a Sede Apoſtolica fuerit conſtitutus, (uti aliquando vel ad ſupplendam negligentiam, vel ad frænandam cupiditatem Epiſcopi fieri ſolet) is profecto nonniſi ab ipſamet Sede Apoſtolica revocari poterit. Porro utriuſque ſive Apoſtolici, ſive Epiſcopalis Vi-

Vicarii juriſdictio, excommunicato Epiſcopo, non ſuſpenditur: *Cap. I. de Officio Vicarii in VI.*

TITULUS XXVIIII.

De Vita, et honestate Clericorum.

I. Utraque Sacerdotum Poteſtas, ſcilicet in reale, ac myſticum Chriſti corpus, non levem, & qualemcumque virtutum exercitationem requirere cenſenda eſt, ſed adcuratam, & perfectiſſimam. Sancta enim ſancte tractanda ſunt, nec illotis manibus, ut ſcribit Nanz. *Orat. I. Apolog. de fuga*, profaniſque animis ſanctiſſima myſteria attingere unquam licuit: tum quoque, niſi clerici omnigenam virtutem vita ſua exprimant, vix ſperandum eſt plebem ad mediocre virtutis ſtudium excitatum iri. Non abs re igitur erit hic paucis veluti digito præcipuas leges indicare, ad quas, tanquam ad normam, Clericis ſuæ vitæ mores ſunt exigendi.

II. Ac primo eximia puritate animi, ac corporis clerici præfulgere debent. Qui enim clericus in officio perſtringendi aliorum vitia libere, utiliterque verſabitur, niſi ſe talem præſtiterit, ut a nemine reprehendi poſſit? Chryſoſt. *de Sacerd. Lib. V. cap. 3.*

2. Omnis criminis, vel pravitatis ſuſpicio clericis vitanda: nanque obſervante Chryſoſtomo *ib. Lib. VI, cap. 9.* homines laici ad conquerendum de Clericis, & ad inferendas adverſus ipſos contumelias, & incuſationes mirum quantum propendent. Ergo omnes illæ actiones clericis vitandæ ſunt, quarum dubia ſit, & ſuſpecta natura. Quamobrem Synodus Nicæna univerſis omnino Clericis vetuit συνείσακτον ἔχειν *Subintroductam habere mulierem*, præterquam utique matrem, vel ſoro-

ſororem, vel amitam, vel eas ſolas perſonas, quæ omnem ſuſpicionem excedunt.

3. Clericis parce, & frugaliter vivendum, quo aliorum inopiæ ſubvenire poſſint. Nanque immoderati ſumptus ſemper in Eccleſia habiti ſunt, tanquam iniqua jurium, ac redituum pauperibus deſtinatorum uſurpatio. Veterum Epiſcoporum parciſſimam edendi, potandique tenuitatem, adhæc & vilitatem indumentorum ipſi etiam gentiles ſunt admirati. Ammianus Marcell. *Lib. XXVII.*

4. In quotidianum Eccleſiæ miniſterium ea gravitate, animi ſubmiſſione, ac pietatis ardore Clericis eſt incumbendum, ut illud & divinæ Majeſtati probetur, & fideles religioſa quadam in Deum pietate afficere poſſit. Meminiſſe enim eos oportet ſe & populi ad Deum oratores, & Dei ad populum legatos agere. Ad rem Chryſoſtomus ib. Lib. VI. cap. 4. *Eum, qui pro civitate tota; quid dico civitate? immo vero pro univerſo terrarum orbe legatus intercedit, deprecatorque eſt apud Deum, ut hominum omnium peccatis propitius fiat, qualem quæſo eſſe oportet?*

5. In privatis congreſſibus, & colloquiis Clericos doctrinam, prudentiam, & fidelitatem præſeferre oportet, ut ab hominum, quibuſcum colloquuntur, animis vel ignorantiæ caliginem diſpellant, vel errores avertant, vel vitia removeant. Neque enim ad voluptatem, ſed ad utilitatem æquum eſt Clericos cum laicis converſari. Hac ratione Auguſtinum innumeros æque hæreticos ad veritatem, ac ſceleſtos homines ad meliorem frugem reduxiſſe teſtis eſt Poſſidius in *ejus vita cap. 9.*

6. Clericis forti, & imperterrito animo Chriſtianæ veritatis defenſio eſt ſuſcipienda. Neque enim hac in re lenitas, ac facilitas, ſed fortitudo, ac pene ferocia adhibenda eſt. *Tametſi*, inquit Nanz. Orat. XXI. *alioqui pacati, ac moderati ſint Antiſtites; hac tamen in re lenes, &*

faci-

faciles eſſe non ſuſtinent, quum per ſilentium, & quietem Dei cauſſa proditur: verum hic admodum bellaces ſunt, atque in confligendo acres, & feroces. Hujuſmodi fortis, & imperterriti animi exempla plura, eademque admirabilia in veteri Eccleſiaſtica Hiſtoria occurrunt.

III. Porro ex altera parte plura Clericis vitanda ſunt. Ac 1. luſus alearum; ſcilicet ludi omnes, qui ab ancipiti pendent fortunæ eventu: tot enim, tanta, tamque pernicioſa mala hujuſmodi ludos comitari ſolent, ut licet innocuæ recreationis ergo licite exerceri poſſent, habeantur nihilominus tanquam prorſus inutiles, & omnino vetiti. Quinimmo etiam laicis ſub pœna ſegregationis a communione Eccleſiæ aliquando fuerunt interdicti. Conc. Illib. *Can. LXXVIIII.*

2. Ab ebrietate clericis prorſus abſtinendum. Qui enim animum in divinis rebus contemplandis occupatum habebunt clerici ebrioſi? Ex Canonibus ſic dictis Apoſtolicis XXXXI. ſic decernit. *Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus aleis, & ebrietatibus vacans, vel ceſſet, vel deponatur*.

3. Omne turpe lucrum, ac præſertim injuſta uſurarum acceptio clericis omnino vitanda. Plures Eccleſiaſticæ leges adverſus iſtiuſmodi crimen ſancitæ occurrunt; ſatis hic ſit Canonem Nicænum XVII. producere, qui in hunc modum ſe habet. *Quoniam multi, qui in canone recenſentur, plura habendi ſtudium, & turpe lucrum perſequentes divinæ ſcripturæ obliti ſunt, quæ dicit* Argentum ſuum non dedit ad uſuram: *& fœnerantes centeſimas exigunt: æquum cenſuit magna, & ſancta Synodus, ut ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras ex mutuo ſumere, vel eam rem aliter perſequi, vel ſeſclupas exigere, vel aliquid aliud excogitare turpis quæſtus gratia a clero deponatur, & ſit alienus a canone*.

4. Secularia quoque negotia, & mercaturam Clerici devitent: tum quod tempus divino miniſterio impendere debeant, tum quod turpem quæ-

quæſtum, & avaritiam plerumque comites habeat negotiatio. Concil. Arelat. I. Can. XIIII. *Si quis clericus turpis lucri gratia aliquod genus negotiationis exercuerit, depoſitus a communione alienus fiat.*

5. Porro non illicita duntaxat negotiatio, ſed omnis ſecularis cura, quæ ipſos a divino miniſterio abſtrahere poſſet, clericis interdicta. *Can. Apoſt. VII.* in hanc rem ſic habet. *Epiſcopus, vel preſbyter, vel diaconus ſeculares curas non ſuſcipiat: alioquin deponatur.* Atque hinc Clerici prohibentur 1. militiam profiteri: *Canon Apoſt. LXXXII.* 2. publicis adminiſtrationibus ſeſe immiſcere: *Canon Apoſt. LXXXI.* 3. Teſtamenti exſecutionem ſuſcipere, vel tutoris, aut curatoris officio defungi. Juſtinianus *Novell. CXXIII. cap.* 5. Demum 4. & procuratorem ad laicum tribunal agere, præterquam ſuo, ipſorum, vel Eccleſiæ, aut pauperum nomine. *Conſt. Apoſt. Lib. II. cap. 6.* & Alexander III. in Conc. Later. III. *Cap.* 12. Huc quoque faciunt plures Regum Neap. Sanctiones, quas in Diatriba Iſagog. ſummatim recenſuimus, quaſque opportunius fuſiori calamo explicatas *Lib. III.* dabimus.

De Clericorum Studiis.

IIII. Clericorum ſtudia quod ſpectat, profecto continui in clerico laboris, & ſtudiorum neceſſitatem ex pluribus, iiſdemque gravibus ipſi demandatis muneribus diſerte evincit Chryſoſtomus ib. *Lib. IIII. cap.* 3. & ſane aptas animarum morbis curationes adhibere, cum Eccleſiæ hoſtibus, ubi opus fuerit, congredi, proficuas conciones, & catecheſes habere, fidelibus vitæ ſancte inſtituendæ conſilia tradere, Sacramenta ea, quæ par eſt, ſanctitate adminiſtrare: profecto hæc, aliaque id genus Sacerdotum munia evidenter oſtendunt Clericis in ſacra ſtudia ſedulo incumbendum. Recte Hier. *Ep. 2. ad Nepot.* in conſummato Sacerdote & ſcientiam, & ſanctitatem requirit, ut ad explendas diverſas functionis ſuæ partes evadat idoneus. Porro ſacrarum litterarum codex

codex præcipue Clericis nocturna diurnaque manus verſandus eſt. Ab Ambroſio Lib. III. de fide cap. 7. *Liber ſacerdotalis* ἀντινομαστικῶς adpellatur: & Hieron. negat eſſe Domini Sacerdotem, qui Dei legem ignoret. Qui ſine piaculo omiſerim aurea Chryſoſtomi verba ibid. *Hoc*, ſacra ſcriptura, *inſtrumentum eſt*, *hoc cibus*, *hoc aeris temperamentum optimum*, *hoc medicamenti inſtar*, *hoc ignis loco*, *hoc ferri vice*; *ac ſi vel urere*, *vel ſecare opus*, *hoc ipſo uti neceſſe eſt*: *atque hoc ſi nihil profuerit*, *reliqua omnia evanida pereant oportet*. Atque hinc antiquiſſima Conciliorum canonibus, ſanctiſque viris probata conſuetudo menſas ſacrarum ſcripturarum lectione condire, atque hinc utilibus inſtitutis ſermonibus convictores oblectare.

V. Poſt Sacram Scripturam tum in conciliorum canonibus addiſcendis, tum in veterum Eccleſiæ Patrum operibus pervolutandis clericis plurimum temporis, & operæ eſt impendendum. Celebre eſt illud Cæleſtini Papæ Ep. III. cap. 1. *Nulli Sacerdotum liceat ſacros canones ignorare*: Et Concilium Tolet. IIII. *Can. XXV.* in Sacerdotibus æque Sacrarum Scripturarum, ac Canonum ſcientiam requirit, *ut poſſint cunctos tam fidei ſcientia*, *quam operum diſciplina erudire*. Demum S. Hieron. Nepotianum amicum ſuum eo nomine laudat, quod poſt Scripturas plurimum optimis eccleſiaſticis auctoribus vacaverit, eorumque adſidua lectione, & meditatione tantum profecerit, ut quavis occaſione eorum verba recitare potuerit: *Illud*, inquiens, *Tertulliani*, *iſtud Cypriani*, *hoc Lactantii*, *illud Hilarii eſt*. *Sic Minucius Felix*, *ita Victorinus*, *in hunc modum eſt locutus Arnobius*. His accedit quod alibi notavimus; videlicet in ſacris ſcripturis explicandis ab concordi veterum Patrum interpretandi ratione ne latum quidem unguem diſcedere fas eſſe.

VI. Illud hic opportune quæri poſſet, num librorum gentilium, & hæreticorum lectio fuerit clericis antiquitus permiſſa? Ac primo libros hæreti-

reticorum quod ſpectat nonniſi pro neceſſitate, & tempore eorum lectio Epiſcopis permiſſa: Conc. Carthag. IIII. *Can.* XVI. Quod vero ad Gentilium libros attinet, illud quorundam clericorum inſtitutum ſemper in Eccleſia damnatum eſt, qui neglectis Scripturis, aliiſque utilioribus libris, vel delectationis tantum cauſſa illos legerent, vel ut linguam ſuam politiori, atque elegantiori dialecto adſuefacerent, quod ſimplex Sacræ Scripturæ ſtylus ipſis non adrideret; nec deerant ex Clericis, qui ut artem ſophiſticam ad imponendum imperitioribus addiſcerent ſuum tempus generatim in Ethnicis Scriptoribus perlegendis inſumebant. Profecto his de cauſſis inſtituta Auctorum gentilium lectio ſemper in Eccleſia, & quidem jure optimo prohibita. Ceterum ubi de confirmanda Doctrinæ Chriſtianæ veritate, vel de gentilium detegendis, confutandiſque erroribus ageretur, profanos Auctores legere nunquam non permiſſum, quinimmo & aliquando ſummopere commendatum. Quis enim inficiatur, pleroſque veterum Patrum in gentilium eruditione multum fuiſſe verſatos, ac eorundem lectionem plurimum ipſis profuiſſe, tum ex una parte ad Sacras Scripturas felicius, & facilius interpretandas, tum ex altera ad hoſtium fidei detegendas, profligandaſque fallacias. Profecto divinas Scripturas, antiquoſque Canones vix, aut ne vix quidem interpretabitur, qui linguas originales, veterem hiſtoriam, chronologiam, geographiam, criticam, artemque oratoriam non calleat. His præſidiis deſtituti non fuere veterum Patrum illuſtriores Origenes, Hieronymus, Auguſtinus &c.

VII. Poſtremo de Jure civili, ac de medicina pauca hic ſuperant obſervanda. Ac primo veteres quidem clericos ab hiſce ſtudiis fuiſſe alienos, patet ex Ambroſio *Lib. I. de Abraham*, Hieron. *Ep. ad Ocean.* aliiſque. At contra ſecutis temporibus adeo toti profanis hiſce ſcientiis ſeſe dederunt, ut Sacrarum litterarum, canonumque ſtudia omnino neglecta viderentur

rentur: uti graviter conqueritur S. Petrus Damiani *Lib.I.ep.*15. Illud vero ſummopere mirandum, monachos etiam, licet alioquin ex proprio inſtituto ſolitudini adſtrictos, profanis hiſce ſtudiis, præſertim medicinæ, adeo vacaſſe, ut celebriores medici eſſent medici Caſſinenſes. Porro Honorius III. *Cap.*10. *Ne clerici, vel monachi*, monachos exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, ſive medicinam ſub pœna excommunicationis jubet ad clauſtra quamcitius redire. Hac prohibitione, quam antea etiam in Syn. Turonenſ. Alexander III. ediderat, ad Theologiæ ſtudium ampliandum Clericos quoque in dignitate conſtitutos adſtringi idem Honorius *ibid.* præcepit. Ceterum quod in Jus Canonicum novum plura ex jure civili irrepſerint, hinc factum eſt, ut niſi utriuſque ſtudium conjungatur, fere nullum in Jure Canonico quis fecerit progreſſum. Igitur tandiu in Jus Civile incumbendum, quandiu Juri Canonico novo recte intelligendo ſatis erit. Damnanda prorſus clericorum quorundam conditio, qui neglectis Eccleſiaſticis ſtudiis, juri civili, forenſibuſque negotiis ad turpe lucrum quærendum unice dant operam. Meminerint iſtiuſmodi Clerici Ordinatione ſeſe ultro divino miniſterio, ac proximorum ſaluti procurandæ unice addixiſſe. Jure Neap. Clericis vetitum eſt coram judice ſæculari cauſſas dicere, tum ex Prag. 2. *de Poſtulando* edita an. 1596. ſub Philippo II. Hiſpaniarum, & Neap. Rege, tum etiam ex Diplomate Caroli Borbonii.

De Civilibus Clericorum Veſtibus.

VIII. De externo Clericorum habitu liceat hic pauca ſubnectere. Profecto hac in re Clericis mediocritas nunquam præſcripta non fuit; ſcilicet, ut nec nimis eleganti, & invidioſo, nec neglecto nimis, & ſordido veſtitu uterentur. Hieronymus Nepotianum ſuum ſic admonebat: Epiſtola 2. ad Nepot. *Veſtes pullas æque devita, ac candidas. Ornatus & ſordes pari modo fugiendæ ſunt; quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.*

dolet. Et ſane quinque prioribus Eccleſiæ ſeculis civiles clericorum veſtes a communibus laicorum, licet forma non diſcreparent, bene vero modeſtia, & ſimplicitate eas inter ſe diſcrepare oportebat. Hinc Synodus Carthag. IIII. *Can. XXXXV.* præcipit, ut Clerici profeſſionem ſuam in habitu, & inceſſu probent, nec veſtibus, & calceamentis decorem quærant.

VIIII. Jam vero per quinque priora Eccleſiæ ſecula nullam fuiſſe diſtinctionem Clericalium veſtium civilium a laicalibus multa ſuadent. 1. Sævientibus tempore perſecutionum contra Eccleſiam tyrannis, ſi Clerici diſtinctas a laicis geſtaſſent veſtes, ultro ſeſe perſecutoribus objeciſſent; quum illi igitur declinare, quoad poſſent, procellam ſtuderent, ac ſeſe populo paſcendo ſervare, communibus ceterorum veſtibus utebantur. Atque hinc Origenes *apud Euſebium Lib. VI. cap.* 19. de Heracla presbytero Alexandrino ſcribens: *Idcirco*, inquit, *quum vulgari veſte antea uſus fuiſſet, ea depoſita, philoſophicum induit habitum, quem etiam nunc retinet*. Porro philoſophicus habitus hominum etiam laicorum, qui ſapientes ſe demonſtrare adfectabant, proprius erat.

2. Auctor *de Eccleſ. Hierarch.* ſub nomine Dionyſii *cap. 6.* monachorum habitum, tonſuramque deſcribens, nullum verbum habet de veſtibus Clericorum. Synodus quoque Carthag. IIII. quum nihil eorum omitteret, quæ ad officia Clericorum pertinerent, quod ad veſtes ſolam mandavit Clericis modeſtiam, ut modo indicavimus.

Idem 3. evincitur ex Epiſt. Cæleſtini Papæ ad *Epiſcopos Narbonenſis, & Viennenſis Provinciæ*. In ea Clericos, qui pallio, & cingulo uti ceperant, relictis tunica, & toga, qui communis erat & ipſis, & laicis habitus, ſic reprehendit. *Didicimus quoſdam Domini Sacerdotes ſuperſtitioſo potius cultui inſervire, quam mentis, vel fidei puritati. Amicti pallio, & lumbis præcincti, credunt ſe Scripturæ fidem, non per ſpiritum, ſed per*

per litteram completuros .... diſcernendi a plebe, vel ceteris ſumus doctrina, non veſte, mentis puritate, non cultu... Non eſt imponendum oculis, ſed mentibus infundenda præcepta.

X. Occurrunt quidem haud raro in antiquis Eccleſiaſticis monumentis veſtes ſic dictæ: *Tunica, ſive Dalmatica, Lacerna, ſive Birrum, Linea, Hemiphorium, Colobium &c.* & quidem tanquam indumenta a Clericis adhibita: verum uti recte obſervat Thomaſſinus *P. I. Lib. II. cap.*45. hæ communes erant clericorum, & laicorum veſtes, quibus etiam ethnici utebantur. Tantummodo Cpoli, uti ex Socrate colligimus *Lib. VI. cap.* 12. quarto exeunte ſeculo mos viguiſſe videtur, ut Clerici atra veſte uterentur. Fortaſſe ut a Clericis Novatianis diſtinguerentur, qui albis veſtibus induti incedebant.

XI. At nemo inficiabitur jam inde ab VI. ſeculo cepiſſe clericos etiam in exteriori corporis cultu a laicis diſtingui. Id quod perquam manifeſtum eſt 1. ex S. Gregorio Turonenſi, qui *Lib. V. cap.* 14. eam veſtium diſtinctionem ſua ætate jam inductam indicat. *Merovechus*, inquit, *tonſuratus eſt, mutataque veſte, qua Clericis uti mos eſt, Presbyter ordinatur.*

2. Ex S. Gregorio M. qui pluries in ſuis Epiſtolis Clericos a laicis veſte ipſa diſtinctos repræſentat: ac præcipue Lib. II. Epiſt. 24. *Paulum, qui deſpecto habitu ſuo ad laicam reverſus vitam &c.* Et Lib. VI. Epiſt. 11. *dum ad Eccleſiaſticum habitum veniunt .... dum in Eccleſiaſtico habitu non diſſimiliter, quam vixerant, vivunt, nequaquam ſtudent ſeculum fugere, quam mutare.*

3. Ex Auctore Vitæ S. Cæſarii Arelat. qui Cæſarium *mutato habitu in clerum fuiſſe cooptatum* narrat.

4. Ex Concilii Liptinenſis *Can. VII.* quo ſancitur, *ut Presbyteri, & Diaconi non ſagis laicorum more, ſed caſulis utantur ritu ſervorum Dei.* Tum Syn. Agathenſis an. 506. *Can. XX.* veſtimenta,

& calceamenta, quæ religionem decerent, Clericos geſtare juſſit. Matiſconenſe I. an.582. *Can. V.* laicas veſtes diſerte Clericis interdicit. Narbonenſis demum Concilii *Can. I.* prohibentur veſtimenta purpurea Clericorum.

XII. Porro hujuſce in indumentis clericalibus mutationis ratio ea prorſus fuiſſe videtur: ſcilicet barbararum gentium irruptio. Quum enim Barbari Romanum Orbem invaſiſſent, atque uſus veſtis brevioris pedetentim irreperet, laicis ad barbaros mores deficientibus, Clerici Romanas veſtes, uti etiam ſermonem, retinuerunt. Unde in Oriente, ubi ſerius barbariei calamitas ſævire cepit, diutius oblongarum veſtium æque apud Clericos, ac apud laicos uſus obtinuit. Nonniſi in Synodo Trullana an. 692. primum ejuſmodi veſtium diſtinctionis mentio occurrit. Nanque *Can. XXVII.* in hanc rem ſic decernit. *Nullus eorum, qui in Cleri Catalogum ſunt relati, veſtem ſibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens. Sed utantur veſtibus, quæ iis, qui in Clerum relati ſunt, adtributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una Septimana ſegregetur.*

XIII. Igitur ab Seculo VI. inducta in Eccleſiam conſuetudo eſt, ut Clerici veſte, forma a laicorum veſte diſtincta, uterentur. Verum nunquam deſtitit Eccleſia Clericos admonere, ut neque in diſtincta hac veſte aut luxum quærerent, aut mollitiem adfectarent, ſive in pannis, ſive in colore, ſive in fiſſuris multiplicibus, ſed modeſtiam præſeferrent. Unde Concilium Lateranenſe II. ſub Innocentio II. *Can. III.* decernit: *Nec in ſuperfluitate, ſciſſura, aut colore veſtium intuentium offendant aſpectum Epiſcopi, & Clerici.* Et Synodus Melphitana Regni Neap. Can. XIII. *Sciſſis veſtibus Clericos abuti ulterius prohibuit, & ne pomposis exuviis induantur.*

XIIII. Qui plura de hoc capite noſſe cupit, adeat Thomaſſinum *P. I. Lib. II. Cap.* 47. *& ſeq.*

ſeq. qui totus in eo eſt, ut oſtendat, veſtes Clericorum ex Synodorum Decretis ſemper oblongas fuiſſe, ſive talares, clauſas, nec nimis ſtrictas, neque fimbriatas, aut rugoſas, neque demum ſericas: coloris vero nunquam purpurei, viridis, albi, aut ſplendidi, ſed quo Clerici præ laicis modeſtiam, animique demiſſionem præſeferrent.

XV. Tum idem Auctor ibidem obſervat ab Seculo XIIII. colorem nigrum, vel ad nigrum proxime accedentem factum fuiſſe veſtium clericalium communem. Concilium quidem Tridentinum *Seſs. XXIIII. Ref. cap.* 12. non indixit Clericis, niſi parcitatem, & modeſtiam in veſte, fugamque conſtantem laicorum habitus, & conſuetudinis; verum pene omnes, quæ poſt deinceps habitæ ſunt Synodi, Tridentinam Sanctionem veluti explicantes veſtem talarem, ſive oblongam, coloremque nigrum præſcribunt. Ad rem I. Synodus Provincialis Neapolitana Cap.22. *Pileum nigri ſit coloris, veſtis itidem ſuperior, ac interior; atque utraque talaris .... Pallio, quod vulgo Ferrajolum vocant, ut Clericali convenit honeſtati, ad frigoris tantum, pluviæque injurias repellendas utantur, veſtemque interiorem nunquam deponant ... Dum pedibus iter facit, veſtibus poterit uti contractioribus, ex quibus tamen Clericus facile cognoſcatur.* Idem jam ſanxerat S. Carolus in ſuis Synodis, ac præcipue in I. Provinciali *cap.*17. *&* 23. *& II. cap.* 31. apud Thomaſſinum *ibidem*.

XVI. Ceterum munditia una cum modeſtia in Clericorum veſtibus ſervanda eſt; & quidem ob rationem a Poſſidio adductam in vita S. Auguſtini, ubi ait. *Ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum, quia ex his plerique vel jactare ſeſe inſolenter homines ſolent, vel abjicere, ex utroque non quæ Jeſu Chriſti, ſed quæ ſua ſunt, quærentes.*

De Tonſura Clericorum.

XVII. Tonſuram olim apud Ethnicos probro fuiſſe diſcimus, tum ex Ariſtophane, apud quem

vulgaris eſt Paræmia: *Servus quum ſis comam geris;* quo ſervorum propriam fuiſſe tonſuram docemur: tum ex Epiſtola Cypriani ad Martyres ad opus metalli damnatos, ubi ſcribit: *Caput ſemitonſum, deteſtabilis, & tetra deformitas.* Unde Lucianus in Miſandropo Jovem irridens: *Egregius, inquit, gigantum exterminator ſedebas, quum tibi cæſaries ab illis circumtonderetur*: id pro genere quodam ſannæ uſurpans. Itaque tonſuram apud Germanos, Francoſque, immo & apud Romanorum Imperatores regni ſpem præcidebat, regnandique incapaces faciebat. Hinc monachorum plerique humilitatis ſtudio, ut aliis ſeſe deſpicabiles præberent, caput tondere, & radere conſueverunt, de quibus S. Paulinus Epiſt. 4. & 7. *Caſta informitate capillum ad cutem cæſi, & inæqualiter ſemitonſi, & deſtituta fronte præraſi, & damnabiliter deſpicabiles.*

XVIII. Ex hoc monachorum uſu emerſiſſe VI. ſeculo Tonſuram Clericorum docet Thomaſſinus *P. I. Lib. II. cap.* 34. Clericos nimirum monaſticæ perfectionis æmulatores ab illis eam humilitatis ſpeciem arripuiſſe. Et ſane per quinque priora Eccleſiæ ſecula præter capilli brevioris modeſtiam nullam aliam a Clericis uſurpatam Tonſuram plura ſuadent.

1. Optatus *Lib.II. contra Parmen.* crimini vertit Donatiſtis, quod Epiſcopis, Presbyteriſque Catholicis, qui in eorum manus incidiſſent, capita raderent: *Dicite ubi vobis mandatum ſit radere capita Sacerdotibus, quum e contrario tot ſint exempla propoſita fieri non debere.* Qui ita locutus fuiſſet Optatus, ſi tunc Clerici tonſuram geſtaſſent.

2. Hieronymus *Lib.XIII. in Ezech. Cap.* 44. deteſtans capitis tonſuram, tanquam propriam Sacerdotum Iſidis, & cultorum Serapidis modum capillorum clericos decentem ita deſcribit. *Perſpicue demonſtratur, nec raſis capitibus, ſicut Sacerdotes, cultoreſque Iſidis, atque Serapidis: nos*

eſſe

eſſe debere, nec rurſum comam demittere, quod proprie luxurioſorum eſt, barbarorumque, & militantium, ſed ut honeſtus habitus ſacerdotum facie demonſtretur, nec calvitium novacula eſſe faciendum, nec ita ad preſſum tondendum caput, ut raſorum ſimiles eſſe videamur, ſed in tantum capillos demittendos, ut operta ſit cutis. At quid hic clericis peculiare, quod laicis etiam fidelibus non inculcatum?

3. Demum veteres ſancti Chriſtiani Epiſcopi in Hiſtoriis, quas de ipſis proprias, & peculiares habemus, non aliter exhibentur, quam habitu, & capillo ad modeſtiam magis compoſito. Unde Prudentius *De Coronis Hymn.* 12. de S. Cypriano ad Deum converſo ſcribit. *Nanque figura alia eſt, quam quæ fuit, oris, & nitoris. Defluа cæſaries compeſcitur ad breves capillos.*

XVIIII. Porro per illud temporis licet clerici nulla peculiari tonſura a laicis diſtinguerentur, ſemper tamen ipſis præſcripta in capillitio modeſtia, vetitum comam nutrire. Hoc indicant tum modo producta veterum teſtimonia, ac præcipue Hieronymi; tum etiam Concilii Cartag. IIII. Can. XXXXIIII. *Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat.* Atqui ad hanc in capillitio modeſtiam omnes promiſcue fideles hortatur Apoſt. I. ad Cor. 11. 4. *Vir quidem, ſi comam nutriat, ignominia eſt ei:* tum Conſtit. ſic dictæ Apoſtolicæ *Lib. I. cap.* 3. fidelem admonent, *ut ſit non capillum nutriens, nec pexus, nec comatus.* Adhæc Apoſtolus ipſe I. *ad Timoth.* 11. 9. *mulieres* jubet *cum verecundia, & ſobrietate ornare ſe, & non in tortis crinibus.* Quibus verbis modeſtum quidem ornatum mulieribus, ut viris ſuis placeant, permittit Apoſtolus; at nimis quæſita ornamenta, ac inane verticis artificium devitare monet. Id quod quum in feminis improbet Apoſtolus, quonam, quæſo, animi ardore, vehementique zelo id in Clericis reprehendiſſet?

XX. Jam vero præter modeſtam capillorum brevi-

tatem, Corona etiam clericalis invaluit, qua deraſo vertice Clerici inſigniuntur. Hujus originem quod ſpectat Hallerius *Lib. III. Eccleſ. Hierarch. Sect. III. Art.* 3. tres deſcribit Tonſuræ ſpecies, ſcilicet Clericorum, Monachorum, & Pœnitentium; atque hos Chriſtianorum Ordines tonderi juſſos ab Eccleſia docet. Et ſane Concilium Tolet. III. *Can. XII.* præcipit, ut publice pœnitentibus Epiſcopus, vel Presbyter caput tonderet. Tonſura enim habitus luctus erat, uti Sacræ Scripturæ, Hiſtoriæque teſtantur. Monachus vero, quia plangentis habet officium, uti ſupra ex Paulino monuimus, caſtam tonſuræ informitatem retinet. Tum ex Socrate *Lib. III. cap. I.* Julianus Apoſtata ad cutem abraſus monachum ſimulavit. Illud autem diſcrimen ſtatuit inter tonſuram Clericorum, & tonſuram Monachorum, & Pœnitentium, quod Clerici in modum Coronæ in ſignum dignitatis, illi vero abraſa cute in ſignum luctus tonderentur, eamque differentiam etiam nunc retineri docet; quippe qui inter monachos Clerici ſunt coronam geſtant, qui vero Laici toto capite tondentur.

XXI. Igitur VI. ineunte ſeculo coronæ Clericalis uſus primum in Eccleſiam invectus videtur. Iſidorus enim Hiſpalenſis *De Offic. Eccleſ. lib. II. cap.* 4. & Gregorius Turon. *de Glor. Martyrum Lib. I. cap.* 28. ſua ipſorum ætate Coronam Clericalem jam in Eccleſiam inductam produnt. Atque adeo Synodus Toletana IIII. an. *636. Can. XXXXI.* Tonſuræ præceptum ſimul, & formam complectitur: *Omnes Clerici detonſo ſuperius capite toto, inferius ſolam circulem coronam relinquant.* Ea tamen ſubinde paullatim ita contracta eſt, ut Concilium Colonienſe an. 1260. *Can. IIII.* ſummum verticem radi jubeat, quam vocat *Coronam.* Conc. Rothomag. an. 1072. *Can. XI.* anathema ejaculatur in Clericos coronam geſtare detrectantes. Patentem eſſe debere ſanxit Syn. Londinenſis an. 1102. Can. XII. *Clerici patentes coronas habeant.* Ejus magnitudinem quatuor digitorum in Dia-

Diametro deſignavit Concilium Palentinum an. 1388. *Can. III.* Ut ſecundum uniuſcujuſque ordinem geſtaretur mandavit Senonenſe an. 1528. *Can. XXIIII.* Poſtremo magnitudinem pro ſingulis ordinibus definivit Mediolanenſe V. an. 1579. Etenim *Can. IIII.* edixit, ut corona Presbyterorum quatuor haberet pollices in diametro, tres Diaconorum, a quibus non multum recederent Subdiaconi, duos vero Corona minorum Ordinum.

XXII. Coronæ Clericalis ſignificationes multæ ſunt: nam 1. ex humilitatis profeſſione, unde ortum habuit, retinenda a Clericis eſt; quo intuitu imitationem opprobriorum Chriſti ſignificat. 2. Regiam Sacerdotis dignitatem indicat ex Iſidoro Hiſpal. *Lib. II. de Offic. Eccl. cap.* 4. 3. Temporalium curarum vacuitatem ex eodem Iſidoro *ibidem*. 4. demum ex S. Thoma ob circularem figuram omnium perfectiſſimam Clericorum vitæ, ſanctimoniæque perfectionem.

TITULUS XXX.

De Cœlibatu Clericorum.

I. Opportuna hic ſeſe offert occaſio pauca, veluti Appendicis loco, de Clericorum cœlibatu ſubnectendi. Qua in re illud primo conſtat, Sacerdotibus Chriſtianis convenire quam quod maxime, ut cœlibatum, vel ſaltem continentiam profiteantur. Puriſſima nanque hoſtia, quam ſuis manibus quotidie offerunt, atque adeo participant, aliiſque participandam tradunt, ejuſmodi vitæ inſtitutum omnino requirere videtur. Ad rem Origenes Hom. XXIII. in Num. *Videtur mihi, quod illius eſt ſolius offerre ſacrificium indeſinens, qui indeſinenti, & perpetuæ ſe devoverit caſtitati.*

II. Tum Apoſtoli ſacerdotio vel virginitatem conjunxerunt, vel perpetuæ caſtitatis profeſſionem.

Filius nanque Dei, qui ὀντωδῶς *ſubſtantialiter* Puritas eſt, quique de Virgine matre naſci voluit, Apoſtolos ſuos, atque eorundem ſucceſſores puritatis ſuæ certo quodam modo voluit eſſe conſortes. Atque hinc Hieron. Apol. contra Jovinianum. *Chriſtus virgo, virgo Maria, utriuſque ſexus virginitatem dedicavere. Apoſtoli, vel virgines, vel poſt nuptias continentes... adſumti in Apoſtolatum reliquerunt officium conjugale*. Profecto Sacerdotalis ordinationis σφραγὶς *character* potiori, quam Apoſtolatus jure puritatis candorem requirit.

III. Quamobrem primis ſeculis, licet clericis continentiæ lex indicta non fuerit, conſuetudine tamen, moribuſque jam obtinebat, ut ad ſacros promoti ordines, ab ipſis, quas legitimo antea ſibi matrimonio uxores conjunxerant, abſtinerent. Id patet tum ex nuper indicata Origenis auctoritate, tum ex Hieron. Lib. adverſus Vigil. *Quid facient*, inquit, *Orientis Eccleſiæ? quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut Virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt*: tum denique vel maxime ex Euſebio *Demonſt. Evang. Lib. I. cap.* 9. ubi tanquam de diſciplina univerſe jamdiu ſervata loquitur, qua ſcilicet Epiſcopi, & Presbyteri, ut melioribus ſtudiis vacarent liberius, ſejunctum a re uxoria victum adamarent, quippe qui divina, & incorporea ſobole procreanda occupati tenerentur. Igitur moribus antiquiſſimis, atque adeo etiam Apoſtolicis diſciplina in Eccleſiam inducta primis ſeculis viguit, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi perpetuam ſervarent continetiam.

IIII. Quod vero per illud temporis Sacerdotes continentiæ fibula nullo Apoſtolico, vel Eccleſiaſtico præcepto fuerint obſtricti pluribus conſtat.

1. Ex eo, quod hujuſce legis nulla mentio occurrat in Canonibus veterum Conciliorum.

2. Quinimmo antiquæ Synodi haud ſemel occaſio-

caſionem habuere hujuſce legis indicandæ; quod nunquam præſtitere. Sic Concilium Nicænum *Cap. III.* quo decernit non licere his, qui in clero ſunt, *συνεισάκτους ſubintroductas* habere mulieres. Gangrenſe *Can. IIII.* ubi illos damnat, qui docent abſtinendum ab oblatione Presbyteri conjugati. Neocæſareenſe *Can. I.* quo depoſitionis pœna in Presbyteros, qui uxores acceperint, animadvertendum ſancitur. Tum *Can. VIII.* eo duntaxat caſu Clericos jubet ſuas dimittere uxores, ſcilicet ubi adulteratæ fuerint; ceterum cum his cohabitare non prohibet. Atque adeo Concilium Ancyranum *Can. X.* Diaconis etiam poſt ordinationem uxores accipere permittit, *ubi in ipſa ordinatione teſtati ſunt; & dixerunt, oportere ſe uxores ducere, quum non poſſint ſic manere.* Profecto Concilia hæc aliaque per ea tempora celebrata in his ſimilibuſque Decretis qui unquam Apoſtolici, vel Eccleſiaſtici de Cælibatu Præcepti non meminiſſent, ſi quod unquam fuiſſe noſſent?

3. Pynito Gnoſſiorum in Creta Epiſcopo ſeculo II. Dionyſius Corinth. auctor fuit, ne continentiæ legem fratribus ſuis imponeret, ad quod ille propendebat, rationem adjungens: ſcilicet *ne grave onus caſtitatis, tanquam neceſſarium imponeret, ſed ejus, quæ in pleriſque hominibus inſit, infirmitatis rationem haberet.* Euſeb. Lib. IIII. cap. 23.

4. Tum in Nicæna Synodo proponentibus quibuſdam Epiſcopis Canonem condere, quo Clerici majores vetarentur cum uxoribus, quas ante ordinationem legitime ſibi conſociaverint, conjugale commercium habere, Paphnutius Epiſcopus Ægyptius, vir non conjugii modo, verum & cujuslibet muliebris congreſſus omnino expers, illi propoſitioni *vehementer eſt vociferatus. Non grave hoc jugum clericis, & ſacerdotibus eſſe imponendum ... neque enim omnes ferre poſſe tam diſtrictæ continentiæ diſciplinam .... congreſſum viri*

cum

cum uxore legitima caſtitatem eſſe adſerens, ut qui in Clerum fuiſſent adſtricti, juxta veterem Eccleſiæ traditionem jam non amplius uxores ducerent. Socrates Lib. I. cap. 11. Sozomenus Lib. I. cap. 23.

5. Denique Socrates ipſe *Lib. V. cap.* 22. narrat quidem in Theſſalia auctore Heliodoro Triccæ Epiſcopo depoſitionis pœnam fuiſſe ſancitam adverſus Clericos, *qui dormierint cum uxore, quam ante clericatum legitimo matrimonio ſibi copulaverant*. At ſtatim ſubnectit: *Cum in Oriente cuncti ſua ſponte etiam Epiſcopi ab uxoribus ſuis abſtineant, nulla tamen lege, ut neceſſitate obſtricti id faciant*.

V. Porro ex dictis plura colligere eſt. Primum: Clericos primis illis ſeculis non modo cum uxoribus cohabitaſſe, verum & rei uxoriæ aliquando vacaſſe. Quid enim unquam, quam a ſobole procreanda abſtinentiam præcipere *grave onus caſtitatis*, aut *diſtricta continentiæ diſciplina* dici quiverit? Tum vetus Eccleſiaſtica hiſtoria exempla præbet Epiſcoporum, & Presbyterorum, qui in Epiſcopatu, & Presbyteratu filios genuerunt: quod ipſis crimini imputatum non eſt. Id ex Socrate loco modo indicato conſtat, ubi ſtatim ſubnectit: *Multi enim illorum Epiſcopatus etiam ſui tempore liberos ex legitimo conjugio ſuſceperunt*; & ſpeciatim de Cheremone urbis Nili Epiſcopo narrat Euſebius *Lib. VI. cap.* 42. de Numidico presbytero Chartag. *Cyprianus Ep.* 35. de Cæcilio Presbytero etiam Chartag. Pontic. *in vita Cypriani*, de Novato ipſemet Cyprianus *Ep.* 49. & de aliis alii.

VI. Alterum: ejuſmodi diſciplinam non fuiſſe in Eccleſia generalem; ſed plures etiam per illud temporis fuiſſe particulares Eccleſias, in quibus lex continentiæ jam Clericis impoſita fuerat: uti de Theſſalia ex Socrate modo obſervavimus, qui & ibidem teſtatur id juris per Theſſalonicam, Macedoniam, & Achaiam obtinuiſſe; & ex eo quoque evincitur, quod in Synodo Nicæna plures

res Epiſcopi de imponenda lege continentiæ jam conſenſerant ; licet ſua cuique libertas relicta fuerit.

VII. Tertium: Majoribus Clericis poſt Ordinationem nuptias contrahere ſemper fuiſſe vetitum. Et quidem 1. id *veterem Eccleſiæ traditionem* in Concilio Nicæno adpellavit Paphnutius. 2. Synodus Neocæſareenſis, uti ſupra vidimus, depoſitionis pœna multandum ſanxit Presbyterum, qui conjugium adtentaret. 3. Canon ex ſic dictis Apoſtolicis *XXVII.* Cantoribus duntaxat, & Lectoribus uxores accipere permittit. 4. Vix Diaconos excipit ſupra productus Canon Ancyranus, qui tamen in ipſa Ordinatione proteſtati fuerint, *oportere ſe uxores ducere, quum non poſſint ſic manere*. Qua in re rigidior fuiſſe videtur Latinæ Eccleſiæ diſciplina, ubi neque Epiſcopi indulgentia poterant Diaconi nuptias contrahere.

VIII. Porro in Occidente jam inde ab IIII. ineunte ſeculo lex continentiæ imponi cepit. Patres Illiberitani in totum Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos, & omnes Clericos poſitos in miniſterio continentiæ fibula obſtrictos voluere. *Can. XXXIII.* Tum eodem exeunte ſeculo Siricius Papa *Epiſt. ad Himerium Tarracon. cap. 7. & Epiſt. IIII. ad Africanos cap. 9.* Presbyteris, & Diaconis præcipit, ut ab uxoribus pridem ductis continerent: id quod poſtea Innocentius I. *Epiſt. 2. ad Victricium Rothomag.* Leo M. *Epiſt. 8. ad Anaſtaſ. Theſſal.* aliique deinceps Pontifices confirmarunt: tum & Concilia, uti *Cartaginienſia II. III. & V. Toletanum I. Taurinenſe, Turonenſe, Arauſicanum &c.* vide ſis Thomaſſinum de N. A. Eccl. Diſciplina *P. I. Lib. II. cap. 61.* quibus Decretis potius antiquiſſima Eccleſiæ Occidentalis diſciplina confirmata eſt, quam nova ſanctio evulgata.

VIIII. Verum non æque feliciter res proceſſit in Oriente. Etenim ἠρέμα *ſenſim* adeo ab primævæ diſciplinæ candore receſſerant Clerici Orien-

tales, ut ſatius videretur temperanda, quam ad priſtinam puritatem reducenda. Epiphanius *hæreſ. LVIIII. n.* 4. de nonnullorum hac in re ignavia graviter conqueritur, ſubnectens, vix in Eccleſiis, ubi Eccleſiaſtici Canones adcurate cuſtodiuntur, primigenium illud inſtitutum ſupereſſe. Socrates, uti ſupra monuimus, de ſua ætate teſtatur, multos Presbyteros, atque adeo Epiſcopos in ipſo presbyteratu, & epiſcopatu filios genuiſſe. Nimia, ac prava Agapetarum familiaritas in cauſſa fuiſſe videtur, cur vetus hac in re diſciplina laxaretur, & corrumperetur. Porro tanta, tamque gravis corruptela ſic temperata eſt; ſcilicet, ut relicta Presbyteris & Diaconis poteſtate ſuis legitimis utendi uxoribus, duntaxat ad Epiſcopatum ii ſolummodo Clerici promoverentur, qui neque filios, neque nepotes, neque uxorem haberent, aut illi ſaltem non cohærerent. Juſtinianus *Novella VI. cap.* 1. *&* 2. Quæ diſciplina in Synodo Trullana firmata ad hæc uſque tempora apud Græcos perſeverat. *Can. XII. & ſequent.* Illud præterea ex veteri diſciplina in Synodo Trullana ſancitum eſt, nimirum, ut quo tempore clerici æque ſuperiores, ac inferiores ſacra contrectarent, ab uxoribus abſtinerent.

X. Inferiores ordines quod ſpectat, in quibusdam Orientalibus Eccleſiis quarto ſeculo hypodiaconis, quod jam ad proxime miniſtrandum altari, & ad vaſa ſacra contrectanda admitti cepiſſent, lex continentiæ indicta eſt: Ephiphanius *hæreſ. LVIIII.* & Conc. Chalced. *Can. XIIII.* Idem videtur præſcriptum in Hiſpania a Patribus Illiberitanis, continentiam enim injungunt non modo Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconibus, verum *& omnibus Clericis poſitis in miniſterio*. Eadem erat quoque diſciplina Eccleſiæ Romanæ tempore Leonis M. uti patet ex ejus *Epiſtola* 84. *ad Anaſtaſium Theſſalon.* Peculiaris quidam mos vigebat in Africa, ubi Lectores ad annos pubertatis venientes cogebantur aut uxorem ducere, aut

aut continentiam profiteri. Conc. Chartag. III. *Can. XVIIII.* Verum ſecutis temporibus relicta clericis inferioribus matrimonii contrahendi poteſtate, ſoli hypodiaconi legis continentiæ fibula obſtricti ſunt: id quod ſtabili Canone univerſali in Eccleſia obtinuit, hodieque obtinet. Gregorius M. *Lib. I. epiſt.* 42. & *Lib. III. epiſt.* 5. Conc. Toletanum VIII. *Can. VI.* Concilium Aurelian. III. *Can. II.* aliæque per ea tempora habitæ Synodi.

XI. Igitur ut paucis rem omnem complectar. Lex continentiæ primis ſeculis in Eccleſia æque Orientali, ac Occidentali antiquiſſimis moribus ab majoribus clericis ſervata; at nulla Apoſtolica, aut Eccleſiaſtica ſanctione id jubente. Seculo III. ac V. æque Synodicis, ac Pontificiis Decretis diſciplina hujuſmodi in Occidente firmata. In Oriente quum clerici ab primævæ puritatis diſciplina reſilirent, tantummodo ad Epiſcopatum nonniſi vel cœlibes, vel continentes promoti: idque per Canones præcipue Trullanos. Denique quod ad Ordines inferiores varia primum fuit Eccleſiarum diſciplina: at poſt in Eccleſia Latina ſoli ſubdiaconi continentiæ lege obligati.

XII. Atque ita ſe res habuit ad ſeculum uſque VIIII. & X. quando nimium ac in re laxata diſciplina eſt. Quid vero dicam laxata? ſatius dixerim, corrupta quam quod maxime. Jam quidem ſeculo VII. tantæ tamque gravis corruptelæ præludia præceſſerant; at inſtituta ſub Pipino, & Carlo M. communi clericorum vita, diſciplina, quæ jam collabi incipiebat, reparata eſt. At poſt ſeculum VIIII. barbararum gentium irruptio, diſciplinæ remiſſio, morum corruptio, ac præcipue Synodi provinciales intermiſſæ, reditus Eccleſiaſtici in ſtipendia militibus tributi, & Epiſcoporum, clericorumque gravis ignorantia in cauſſa fuere, cur in vetitum nefas clerici nimium frequenter proruerent. Graviſſima, quæ ex prava clericorum libidine hac ætate detrimenta Ecle-

cleſia paſſa eſt, ſatius erit ſilentio præterire, quam in apertum producere. Deus enim viſus eſt veluti repuliſſe plebem ſuam. Donec tandem medio ſeculo XI. miſericordia motus excitatus eſt, tanquam dormiens, & Eccleſiam ſuam plerumque a mercenariis occupatam, optimis Epiſcopis malis ingruentibus coercendis maxime intentis inſtaurandam commiſit. Hinc ex una parte R. Pontificibus, ex altera Epiſcopis, vel ſeorſim in ſuis Eccleſiis, vel in Synodis coactis ſtrenue agentibus eo res devenit, ut tandem Eccleſia lugubres veſtes deponere, novaſque induere videretur, clericis continentiæ jugo iterum ſe ſubjicientibus. Porro ad id gradatim deventum eſt, & quidem primo graviſſimis in clericos incontinentes ſancitis pœnis, uti depoſitionis, atque etiam degradationis, tum & jactura bonorum. Thomaſs. *P. I. Lib. II. cap. 64.* Dein pœna excommunicationis in eoſdem ſtatuta, & eorundem etiam concubinis famulatui Eccleſiaſtico mancipatis. At magis, quam pœnæ, ſanctiſſimorum Pontificum, ac Presbyterorum exempla & cohortationes, frequentes habitæ Synodi Provinciales, & barbariei pulſa caligine novus litterarum dies per Europam elucens plurimum contulere, ut Clerici tandem ſuæ profeſſionis reminiſcerentur.

XIII. Igitur Jure novo, ſcilicet poſt annum Chriſti milleſimum, primum indicta non majoribus modo, verum & inferioribus Clericis lex cœlibatus, vel ſaltem continentiæ; ſcilicet ut graſſanti incontinentiæ fræna injicerentur: ita Conc. Ticinenſe an. 1020. Bituricenſe an. 1031. Toloſanum an. 1056. aliaque *apud Thomaſ. P. I. Lib. II. cap. 65.* At deinde veterem duntaxat diſciplinam revocari ſatius viſum eſt: nimirum ut ſoli majores Clerici, ipſique adeo Subdiaconi cœlibatus, vel duntaxat continentiæ legi ſubderentur, inferioribus eidem legi ſubductis. Concilia Rothomagenſe an. 1072. *Can. XV.* Juliobonenſe an. 1080. *Can. VIIII.* Melfitanum in noſtro Regno

an.

an. 1089. ſub Urbano II. *Can. XII.* Claromontanum an. 1095. *Can. III.* Remenſe an. 1148. *Can. III.* videſis Thomaſſinum *ibidem*.

XIIII. Porro ſeculo XII. plura novæ diſciplinæ capita in Eccleſiam inducta ſunt: Primum, ut Clerici licet minores, ſi uxores ducant, ab ordine ablegentur, & Eccleſis ſuis, ſive beneficiis priventur. *Cap.* 1. 2. 3. *de Clericis conjugatis:* dein & omni clericali privilegio fruſtrati ſunt: Innocentius III. *Cap.* 7. & 8. *eodem*. Demum Honorius III. *ibid. cap.* 9. immunitate quoque Eccleſiaſtica res, & bona illorum non gaudere declaravit. Verum hæ Pontificiæ Conſtitutiones non videntur ſuum ſortitæ effectum. Haud multo poſt Bonifacius VIII. canonis, ac fori privilegium Clericis conjugatis, qui bigami non ſint, veſteque utantur clericali, ac tonſuram geſtent, vel reddidit, vel confirmavit. Eandem diſciplinam firmarunt, quæ poſt ſecutæ ſunt Synodi, ac demum Tridentina Seſs. XIII. Ref. cap. 6. *In clericis conjugatis ſervetur conſtitutio Bonifacii VIII. quæ incipit:* Clerici, qui cum unicis: *modo hi Clerici alicujus Eccleſiæ ſervitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſerviant, vel miniſtrent, & Clericali habitu, & tonſura utantur: nemini quo ad hoc, privilegio, vel conſuetudine, etiam immemorabili, ſuffragante*. Jure Neapolitano ex noviſſima Concordatorum lege iſtiuſmodi Clerici conjugati tantummodo privilegio fori, & quidem nonniſi ex parte fruuntur. Verum de hoc capite opportunius Lib. III.

XV. Alterum: Ordinem ſacrum tunc primum Seculo XII. impedimenti dirimentis naturam induiſſe. Et ſane Synodus Remenſis an. 1148. prima omnium in hac re ita decrevit. *Statuimus, quatenus Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Converſi profeſſi, qui ſacrum traſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumſerint, ſeparentur. Hujuſmodi nanque copulationem, quam contra Ec-*

cle-

cleſiaſticam rationem conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Id ipſum de Sanctimonialibus præcipimus.

XVI. Tertium: Uxori publicum perpetuæ continentiæ votum coram Epiſcopo eſſe emittendum, ubi marito det veniam ſacros ordines ſuſcipiendi: atque adeo neque defuncto marito iſtiuſmodi uxori licet denuo nnbere. Adhæc *ſi talis fuerit, quæ ſuſpicione non careat, voto continentiæ celebrato, a ſecularium hominum ſe converſatione removeat, & in loco religioſo, ubi Deo ſerviat, perpetuo commoretur*. Ita Alexander III. *Cap.* 5. *6.* & 8. *de Converſione Conjugatorum*. Hujuſce diſciplinæ jam inde ab Seculo VI. licet veſtigia repetere, uti evincitur ex Synodi Agathenſis *Can. XVI.* Matiſconenſis II. *Can. XVI.*, ac præcipue ex Antiſſiodorenſis *Can. XXII.* qui in hunc modum ſe habet. *Non licet relictæ Presbyteri, nec relictæ Diaconi, nec Subdiaconi poſt ejus mortem maritum accipere*.

TITULUS XXXI.

De Irregularitatibus.

I. Jam inde ab ævo apoſtolico canones quidam in Eccleſia Chriſtiana partim ab ipſis Apoſtolis, partim deinceps ab ipſamet Eccleſia ſanciti adcurate ſemper ſervati ſunt, ad quos, veluti ad λύδιον λίθον *lydium lapidem*, qui ad clerum promovendi eſſent, ἄξιοι *digni* ab ἀναξίοις *indignis* diſcernerentur. Qui requiſitis conditionibus deſtituebantur, antiquitus vel alieni a canone, vel ἁπλῶς *ſimpliciter* ad clerum promoveri non poſſe dicebantur. Sic Synodus Nicæna *Cap. XVII.* καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἐστὶ: *dejiciatur a clero, & alienus a canone exſiſtat*. Et *Can. VIIII.* τοὺς ὁ κανὼν οὐ προσίεται *tales Canon, ſive Regula*

gula non recipit. Et Synodus Neocæſareenſis *Can. XII.* εἰς πρεσβύτερον ἄγεσθαι οὐ δύναται : *in præsbyterum evehi non poteſt*. Porro ſecutis temporibus *Irregulares* dicti ſunt, & impedimentum quo detinentur *Irregularitas*: quæ vox (cujus primus uſus videtur Innocentius III. *in Cap.* 10. *de Renunciatione*) licet barbara ſit, attamen in græcam ſententiam παρὰ τὸν κανόνα, vel ἀλλότριος τοῦ κανόνος recte quadrat.

II. Antiquitus illa generalis regula ex præſcripto apoſtolico obſervanda omnino erat : ſcilicet ut nonniſi ſpectatiſſimæ probitatis, ac integræ exiſtimationis homines ad Clerum promovendi ſeligerentur. Et ſane nihil magis commendavit Apoſtolus, quam ut ſacris ordinibus non initiarentur, niſi qui criminis cujuſcunque omnino puri novum hominem, quem in baptiſmo induerant, nunquam exuerint. *II. ad Timoth.* 1. *ad Tit.* 1. *Sine crimine*, hoc eſt inculpati, caſtis, piiſque moribus, fama integra, adeout gratiam baptiſmatis adhuc in anima integram, ac inviolatam inveniat Ordinatio, ſuaque gratia illam perficiat, & adcumulet. Et quidem 1. Canones ſic dicti Apoſtolici *Can. VIIII. & X.* diſerte præcipiunt, ut ſi *adverſus fidelem alicujus actus illicitæ actionis accuſatio intendatur, & convictus fuerit, ad clerum ne promoveatur* : eadem habet Syn. Ancyrana *Can. I. & II.*

2. Origenes contra Celſum Eccleſiaſticum hac de re Canonem ſic deſcribit. *Chriſtiani lapſos in crimen carnis rurſus reſipiſcentes, haud ſecus ac redivivos, recipiunt. . . ea tamen conditione, ut quoniam lapſi ſunt, excludantur in poſterum ab omnibus dignitatibus, & magiſtratibus Chriſtianis*.

3. Ex S. Auguſtino *Ep.* 50. ubi explicans verba Apoſtoli: *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe* docet, exceptis iis peccatis, ſine quibus vita tranſigi nequit, quodcunque flagitium ab ordinibus repellere: *Non ait: ſi quis ſine peccato eſt, hoc enim*

enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur, ſed ait, ſi qui ſine crimine eſt. Eadem prorſus eſt ſententia Juliani Pomerii *de vit. contempl. Lib. II. cap.* 7. Iſidori Hiſpal. *de Eccleſ. Offic. Lib. II. cap.* 5.

4. Ex Epiſtola Martini I. Papæ ad Amand. *Tales*, inquit, *quærimus ad Sacros ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium mentes, & corpora præpediat*. Eadem habet S. Greg. M. haud ſemel in ſuis Epiſt. ac præcipue *Lib. I. Ep.* 25. ubi diſerte edicit pœnitentiæ obnoxio non patere ad ordinationem acceſſum: *Præcipimus, ne unquam ordinationes illicitas facias, nec pænitentiæ obnoxium ad ſacros ordines permittas accedere*.

5. Demum ex eo, quod Eccleſia nunquam reprobarit, atque adeo admiſerit, foveritque univerſalem pene praxim, qua pueruli, vel offerrent ſeipſos, vel a parentibus Epiſcopis offerrentur, ut in pietate, ac ſcientiis inſtituti ſuo ipſorum poſtea, ubi ad maturiorem perveniſſent ætatem, accedente conſenſu, ſacris ordinibus initiarentur. Atque hujuſce praxeos illa precipua ratio erat, nimirum, ut adoleſcentuli necdum ſeculi contagio adflati, primigeniam animi, corporiſque innocentiam ſervantes clericatum ambirent ſolo caſtimoniæ, religionis, ſanctitatis, & vitæ æternæ amore accenſi. Videſis Thomaſſ. *Parte II. Lib. I. cap.* 23.

III. Eodem intuitu ab ordinibus arcebantur I. Clinici, vel apud hæreticos baptizati, quorum fides ſatis probata non habebatur: Concilium Neocæſar. *Can. XII.* Innocentius I. *Ep.* 22. II. Neophyti, quippe qui facile in ſuperbiam efferri poſſent. Apoſt. *I. ad Timoth. III.* III. Peregrini, quorum non ſatis perſpecta fides, morumque integritas. Cæleſtinus *Ep.* 2. *ad Epiſc. Narbon.* Leo M. *Ep.* 84. *ad Anaſt.* & Synodus Illib. Can. XXIIII. *Omnes qui peregre fuerint baptizati, eo quod eorum minime ſit cognita vita, placuit ad clerum non poſſe cooptari*. Potiori jure qui

quicunque aliqua nominis macula laborabant παρὰ τὸν κανόνα *Irregulares* habebantur: ejuſmodi erant hæretici, apoſtatæ, ſchismatici, aliique id genus; niſi prudens Eccleſiæ οἰκονομία *diſpenſatio* in gratiam multitudinis ex hæreſi, vel ſchiſmate in Eccleſiæ ſinum redeuntis interceſſiſſet: ut in Catharis decrevit Synodus Nicæna Can. VIII. *De his, qui ſe nominant* Catharos, *id eſt mundos, ſi aliquando venerint ad Eccleſiam Catholicam; placuit Sancto, & magno Concilio, ut impoſitionem manuum accipientes, ſic in clero permaneant... Ubicunque, ſive in municipiis, ſive in civitatibus ipſi ſoli reperti fuerint ordinati, qui inveniuntur in clero, in eodem habitu perſeverent*. Eodem pacto in Collatione Carthag. cum Donatiſtis actum eſt. Decretum Marcellini Tribuni, & Notarii *ad calcem Collat. III.* Auguſtinus *Serm.* 558.

IIII. Quin etiam omnes, qui Pœnitentiæ publicæ ſubjecti fuiſſent, ab ordine ſuſcipiendo arcebantur ex antiquiſſimo Eccleſiaſtico Canone: ſcilicet, ut qui canonicam pœnitentiam ſubiiſſent, in Clero cooptari omnino vetarentur: Unde Concilium Carthag. IIII. *Can. LXVIII.* ſic decernit: *Ex pœnitentibus, quamvis ſit bonus, Clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Epiſcopi factum fuerit, deponatur a Clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit pœnitentem. Si autem ſciens Epiſcopus ordinaverit talem, etiam ab Epiſcopatus ſui ordinandi duntaxat poteſtate privetur*. Idem præſcribunt Siricius P. *Ep.* 1. *cap.* 14. Innocentius I. *Epiſt. XXII. cap.* 3. Gregorius M. paſſim in ſuis Epiſtolis, Concilia Arelat. II. *Can. XXV.* Tolet. I. *Can. II.* &c. Videſis Thomaſs. *P. I. Lib. I. cap.* 56.

V. Porro ſecutis temporibus, Eccleſia licet ab veteris hac in re Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſeveritate receſſiſſet, quum & occultos peccatores exceperit, nec omne publicorum criminum genus irregularem faciant, adhuc tamen irregularitatis οὐσία *eſſentia* in eo eſt, ut ex certis, determinatiſque criminibus, iis etiam per pœnitentiam remiſſis

miſſis, maneat irregularitas Ordinum ſuſceptionem, eorumque uſum impediens.

VI. Irregulairitas igitur recte definitur. *Eſt impedimentum Canonicum, quo quis prohibetur ordinari, vel in ſuſceptis ordinibus miniſtrare*. Dicitur autem *Impedimentum*, quod ex nova Eccleſiæ diſciplina non contrahatur, niſi in caſibus a jure expreſſis: *Cap.* 8. *de Sent. Excomm. in VI.*

VII. Antiquitus Irregularitas præcipue in crimine, ejuſque ſuſpicione locum habebat: adeo ut ille diceretur Irregularis, qui non erat ſine crimine, atque adeo non irreprehenſibilis. Verum poſtea audiri quoque cepit Irregularitas ex defectibus quibusdam tum corporis, tum animæ. Duplex igitur jure novo diſtinguitur Irregularitas, altera ſcilicet ex defectu, & altera ex crimine: utraque varias ſub ſe ſpecies complectitur, quarum præcipuas duntaxat hic paucis explicabimus, reſervata Theologis Moralibus longiori hac de re diſquiſitione.

Irregularitas ex defectu Natalium.

VIII. Prima igitur Irregularitas oritur ex *defectu Natalium*. Antiquitus hujuſmodi defectus Irregularitatem non gignebat, & quaqua ratione illegitimi, ſi Sacerdotio digni viderentur, ordinibus libenter initiabantur. At ſecutis temporibus pluribus ex cauſſis, quas recenſet Eſpenius *P. II. Tit. X. cap.* 3. primum filii presbyterorum, dein & quicumque illegitimi huic Irregularitati obnoxii fuerunt; quod quidem antiquitus non videtur Seculo VIIII. quum primi hac in re perlati Canones ſint *Canon VIII.*Syn. Bituricenſis *an.*1031.*Can.VIII.*Syn. Pictavienſis an.1078. *Cap.I. de filiis Presbyterorum*, & Decretum Urbani II. an. 1095. *Can. I. Diſt.* 56. Igitur qui hujuſcemodi contraxit Irregularitatem ordinari vetatur, niſi in Cœnobiis, aut in Canoniis religioſe probati fuerint converſati: *dicto Can. I.* vel diſpenſationem conſequantur, quæ in minoribus ordinibus ab Epiſcopo rite impartietur, alias a Summo Pontifice: *Cap.* 1. *de filiis Presb.*

Presbyt. in VI. Qua quidem Pontificia diſpenſatione indiget etiam illegitimus monaſticam vitam profeſſus, ſi ad Prælaturas ſuæ religionis adſumendus ſit.

Irregularitas ex defectu Corporis.

VIIII. Irregularitas ex defectu Corporis in populo hebraico, utpote carnali, plurimi fiebat. *Levit. XXI.* 18. *&* 19. Verum ejuſmodi leges cum Synagoga evanuerunt: Sozomenus *Lib. VI. cap.* 3. Palladius in Hiſtoria Lauſiaca *cap.* 12. Igitur legibus eccleſiaſticis ii duntaxat corporis defectus irregularem faciebant, ab quibus ad ordinum munia obeunda impotens quis redderetur. Canones vulgo dicti Apoſtolici *Can. LVI. & LVII.* uti quoque irregulares evadebant, qui ſponte ſua, nulla neceſſitate urgente, membrum aliquod ſibi incidiſſent, tanquam ſuimet homicidæ. *Can. Apoſt. XXI.* At ſeculo V. eadem irregularitas ad quoſcunque defectus extenta eſt, qui vel inſignem deformitatem adferrent, vel ſcandalum gignerent. Ita R. Pontifices Hilarius, & Gelaſius *Can. XII. & Can. III. Diſt.* 55. Ceterum ſuperveniens jam ordinatis debilitas, modo ſuſceptos ordines exercere non impediat, irregularitatem non inducit. *Ibid. cap.* 1. *&* 13. Ad ejuſdem Irregularitatis ſpeciem ea referri etiam poteſt, quam ſubeunt dementes, energumeni, & epileptici. Syn. Tolet. XI. *Can. III. Can. II. III. IIII. Diſt.* 33.

Irregularitas ex Digamia.

X. Irregularitas ex Digamia auctorem habet Apoſtolum I. ad Timoth. III. *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum... Diaconi ſint unius uxoris viri.* Quibus in locis, uti recte obſervat Eſtius, dicuntur unius uxoris viri, qui duas uxores non modo ſimul non habuerint, ſed nec etiam ſucceſſive; quod ſane communis eſt Patrum ſententia, quam Eccleſia ſecuta eſt.

XI. Jam vero quid, ſi quis duas quidem uxores habuerit, at alteram ante baptiſmum, alteram vero poſt baptiſmum? Græci ſane, qui hujuſce Ir-

regularitatis rationem ex incontinentia, ejuſve ſuſpicione hauriebant, conjugii ante baptiſmum initi nullam habendam eſſe rationem cenſebant. Unde *Can. Apoſt. XVI.* præſcribit. *Qui poſt baptiſma duobus conjugiis fuerit implicitus, vel habuerit concubinam, non poteſt eſſe Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex numero ſacerdotali*. At contra Patres Latini ex quodam Sacramenti defectu hanc irregularitatem deſumentes, quippe contrahens ſecundas nuptias *quandam Sacramenti normam amiſiſſe viſus ſit*, ut loquitur Aug. *de Bono conjugali cap.* 18. ex plurali uxorum numero eam omnino exoriri docuerunt; ita ut quis revera ſit bigamus, ſi duas habuerit uxores, licet alteram ante baptiſmum ſuſceperit. Ita Innocentius I. *in Epiſt. ad. Victricium Rothomag. cap.* 5. Auguſtinus *ibid.* S. Leo M. *Ep. I. cap.* 3. ac demum Cæleſtinus III. *in Cap.* 5. *de Bigamis non ordinandis*. Atque Apoſtolica hæc regula adeo invaluit, ut quamvis Apoſtolus Presbyterorum duntaxat, & Diaconorum meminerit, eam tamen Eccleſia ad Hypodiaconatum, alioſque inferiores ordines deinceps extenderit.

XII. Poſtremo quum Apoſtolus nonniſi veros bigamos ab ordinibus arcendos præſcripſerit, Canones tamen duo alia addiderunt bigamiæ genera; nimirum *Interpretativæ*, & *Similitudinariæ*. Interpretativa eſt, in qua non re, ſed vi, ac poteſtate duplex conjugium conſideratur; veluti ſi quis iteratas invalidas nuptias contrahat: *Cap.* 4. *de Bigamis non ordinandis;* vel ſi quis ducat uxorem alio marito viduatam: *Can. VIII. Diſt.* 50. aut ab alio fornicarie corruptam: *Can.II. Diſt.*33. vel virginem, quæ poſt nuptias alteri prius, quam conjugi ſuo, ſe immiſcuerit: *Can.XI. & XII.Diſt.* 34. Similitudinaria eſt, quum quis ſacro decoratus ordine, aut ſolemni Caſtitatis voto conſtrictus uxorem ducat, licet virginem, cumque ea rem habeat: quamvis enim irritas nuptias contrahat, ut tamen ea contrahendi libido puniatur, veluti bi-

bigamus reputatur. *Can. XXIIII. Cauſ. 27. q. 1. &
Cap. 7. De bigamis non ordinandis.* Poſtrema hæc bigamiæ irregularitas Epiſcopi diſpenſatione deletur, ne ordinibus ſuſcipiendis obſtet: *Cap. 1. &
4. de Clericis conjugatis*. Superiores vero nonniſi Pontificis auctoritate amoventur.

XIII. Bigamia non ſolum aditum præcludit ad Ordines, ſed minores etiam Clericos ad laicalem conditionem redigit, ut ne per ipſam quidem uxoris mortem ad Clericatum redeant. *Cap. 3. De Bigamis non ordinandis. Cap. un. eodem in VI.* Clerici vero majores, qui nempe Sacros ordines ſuſceperunt, licet ab omni Eccleſiaſtico miniſterio arceantur, Clericalia tamen privilegia minime amittunt.

XIIII. Epiſcopo non ea adeſt facultas, ut bigamum, ſive verus ſit, ſive interpretativus, ab irregularitate eximat, tum quod ad majores ordines, tum quod ad inferiores, & beneficia ſimplicia. Qua de re nova Eccleſia diſciplina rigidior eſſe videtur in bigamos, quam in criminoſos; quod enim ad hos attinet, Epiſcopum diſpenſare poſſe colligitur ex Decret. Innocentii III. *Cap. 6. eodem*. At vero in bigamos olim mitiorem fuiſſe Eccleſiæ diſciplinam ex hactenus dictis ſat patet.

Irregularitas ex Defectu Libertatis.

XV. Irregularitas ex defectu libertatis ex Apoſtolica videtur profluere traditione. Apoſtolus enim Oneſimum ſervum ordinare noluit, ſed Timotheo præcepit, ut Philemone Domino ſuo conſentiente, illum ordinaret, cui poſtea in Cathedra Epheſina ſucceſſit. Sic etiam Canon ex ſic dictis Apoſtolicis LXXXI. *Servos in clerum provehi ſine voluntate dominorum non permittimus*. Hujus Irregularitatis ratio ea videtur fuiſſe, ne ſcilicet Dominorum jura læderentur: quare ibidem ſubnectit Canon, *ad eorum, qui poſſident, moleſtiam. Domorum enim everſionem talia efficiunt*. Jure Neapolitano ex binis Pragmaticis, quas ſupra indicavimus, Servi adſcriptitii ſine conſen-

ſu ſuorum dominorum Clero adcenſeri vetantur. Ceterum cum *apud Deum non eſt ſervus, non eſt liber, omnes unum ſumus in Chriſto*, Apoſtol. *ad Galat. III.* 28. Hinc ſervos conſentientibus dominis ſuis ordinari poſſe, & hoc ipſo libertatem adipiſci, nulli unquam dubium fuit. Can. Apoſt. ibidem. *Si quando autem etiam dignus Servus viſus ſit, qui ad gradum eligatur, qualis noſter quoque Oneſimus viſus eſt, & Domini conceſſerint, ac liberaverint, & ædibus emiſerint, fiat.*

XVI. Ejuſdem Irregularitatis vinculo videntur obſtricti Syndici Univerſitatum, Tutores pupillorum, & quicunque ad rationes reddendas obligantur, niſi prius adminiſtrationis rationes habuerint, eæque conſtiterint. *Cap. un. de Obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non*. Tum Conc. Carthag. I. Can. VIIII. *Recte ſtatutum eſt, ut obnoxii alienis negotiis non ordinentur.*

Irregularitas ex defectu lenitatis.

XVII. Irregularis ex defectu lenitatis is dicitur, qui alicujus morti, etiamſi juſte ac legitime illata ſit, ſe interpoſuerit. Eccleſia enim ſemper a ſanguine abhorruit. Quam ob rem Apoſtolus in Epiſcopis, & Diaconis inter cetera requirit, ut non ſint percuſſores: & Conc. Tolet. VI. *Can. XXXI.* in iis tantummodo cauſſis Clericos a Regibus judices fieri permittit, *ubi jurejurando ſupplicii indulgentia promittitur, non ubi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis exſtiterit, reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium gradum*. Idem præſcribunt Syn. Tolet. XI. *Can. XXVIIII. Cauſ.* 23. *q.VIII.* Alexander III. in *Cap.* 5. *Ne clerici, vel monachi.* Expreſſius Innocentius III. in Cap. 9. eodem. *Sententiam ſanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat; ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur interſit. Nec quiſquam Clericus litteras ſcribat, aut dictet pro vindicta ſanguinis deſtinanda.*

XIIII.

XVIII. Hinc in Irregularitatem incurrunt 1. Clerici, qui in cauſſa ſanguinis judices agant; quam non evadunt, licet ejuſmodi judicium, ceu Delegati Principis exerceant: *Cap.* 4. *de Raptoribus*.

2. Clerici, qui, ubi vindicta ſanguinis exercetur, ita interſint, ut in illam ſua auctoritate influant: *Cap.* 10. *de Exceſſibus Prælatorum*. Et ita textus Innocentii III. intelligendus; neque enim irregularis erit Clericus, qui tanquam merus ſpectator ex curioſitate forſan illic adſit. Gloſſa *in dictum Caput*. Licet negandum non ſit Eccleſiaſticos minus decere hujuſmodi ſpectaculis intereſſe.

3. Clerici, qui in ejuſmodi judiciis Notarii, Graphiarii, & Actuarii munere funguntur: adhæc qui Advocati, aut Adſeſſoris partes agunt, ſi contra reum poſtulent, vel conſulant, aliique ad ipſam ſanguinis ſententiam, ejuſve exſecutionem proxime concurrentes.

4. Clerici, qui de gravi crimine ſibi irrogato, cui pœna ſanguinis addicta eſt, accuſationem inſtituant, vel judicialem denunciationem, & ſimul non *proteſtentur expreſſe, quod ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendant*; quæ conteſtata denuntiatio ſi interceſſerit, non vetantur quominus ſibi illatas injurias perſequantur; & quidem *ne daretur pleriſque materia trucidandi eoſdem* (Clericos) *& ipſorum bona libere deprædandi*. Cap. 2. de Homicidio in VI. Jure Neap. ex Bulla Sixti V. relata in Prag. 4. *De Perſeq. malefactoribus* Clerici facinoroſos homines, eorumque fautores publicis judicibus detegere non vetantur. Ceterum agere criminaliter ad vindictam ſanguinis ad privatas perſonas non ſpectat, ſed duntaxat ad Officiarios publicos. Poſtremo quod ad teſtes ſpectat, nihil certi jure Canonico ſtatutum eſt: at vero diſtinguunt DD. inter teſtes voluntarios, & neceſſarios, ſive coactos: atque illos irregulares fieri docent, haud vero iſtos, ubi ad teſtimonium ferendum a publicis judicibus cogantur.

adcurate in Eccleſia ſervata eſt; quo tempore primum per falſas Decretales induci diſcrimen cepit inter crimina publica, & occulta; atque illis adfixa Irregularitas, ab his vero amota. Atque hinc factum eſt, ut occulti criminoſi, qui clam pœnitentiam peregiſſent, & in ſuos priſtinos ordines reſtituerentur, ubi jam ordinati eſſent, & Clero quoque adcenſerentur, ubi laici ad ordines adſpirarent. Ejuſmodi inter publica, & occulta crimina diſcrimen probavit Gratianus *Diſt.*50. *ad calcem Can. XXVIII.* Igitur Jure Decretalium ex iis duntaxat criminibus oritur Irregularitas, quæ vel infamiam ſive jure, ſive facto irrogant ob maculam, qua inde criminoſus adſpergitur: *Cap.* 87. *de Regulis Juris in VI.*, vel quæ nominatim ſunt expreſſa.

XXII. Inter crimina, quæ infamiam irrogant, principem locum tenet hæreſis; quare Irregulares habentur non modo hæretici ipſi, verum & eorum filii: *Cap.* 15. *de hæreticis in VI.* Neque minori infamiæ nota inuſti videntur Scenici, Comœdi, Fœneratores, Seditioſi, Uſurarii &c. Conc. Carth. IIII. *Can. LXVII.* Gennadius de Eccleſ. Dogm. *Cap. LXXII.*

XXIII. Criminoſi nominatim expreſſi ſunt 1. Reiterantes baptiſmum, vel eiſdem miniſterium impendentes: *Cap.* 2. *de Apoſtatis*. 2. Qui ad ſuſcipiendos Ordines non adprobati, nec vocati obrepſerunt: *Cap.* 1. & 2. *de eo, qui furtive Ordinem ſuſcepit*. 3. Qui majori excommunicatione, vel alia cenſura obſtricti ordines ſuſcipiant, vel eorundem jam ſuſceptorum obeant miniſteria. *Cap.* 32. *de Sentent. Excomm. Cap.* 3. & paſſim in *tit. de Clerico excom. depoſ. interd. miniſtrante*. 4. Qui in ordine, quem non habent, miniſtraverint. *Cap.* 1. & 2. *de Clerico non ordin. miniſtr.* 5. Demum per ſaltum promoti: *Cap. un. de Cleric. per ſaltum promoto*. Id quod de prima etiam clericali Tonſura intelligendum cenſuit Sacr. Congr. Concilii *in Cap.* 14. *Seſſ. XXIII. Syn. Trident.*

XXIIII. Jam vero præcipuum delictum, quod Or-

dinum ſuſceptionem, eorumque miniſterium impedit eſt homicidium, vel illicita humani membri mutilatio. Quamobrem irregulares ſunt

1. Quicumque re, vel conſilio ad talia perpetranda concurrant. *Can. IIII.* & paſſim *Diſt.* 50. *Cap.* 10. & paſſim *Tit. de Homic. volunt. Cap.* 1. *&* 2. *de Clericis pugn. in duello*.

2. Qui dantes operam rei illicitæ hominem, licet caſu, ſive fortuito, occiderint, vel membrum detruncarint. Quamobrem Clerici, qui vel chirurgiæ, vel choreæ, aliiſve ſibi vetitis operam dantes homicidium commiſerint, irregulares ſunt.

3. Qui ex defectu debitæ diligentiæ, vel peritiæ in arte, quam profitetur, hominem interficit, vel membro aliquo mutilat: *Can. L. & LII. Diſt.* 50. *Cap.* 7. *de Homicidio*, ubi Alexander III. ab Altaris miniſterio, omnique officio ſacerdotali perpetuo removendum eſſe reſpondit *Presbyterum, qui puerum intuitu diſciplinæ percuſſerat in capite, ſi ex ipſa percuſſione interiit, vel aliam infirmitatem incurrerit, de qua noſcitur exſpiraſſe*.

4. Demum hiſce in caſibus non modo irregulares cenſendi ſunt, quos certo conſtat homicidii, vel mutilationis quamcunque cauſſam præſtitiſſe, ſed etiam ii, de quibus prudenter dubitatur. *Cap.* 12. 16. 24. *de Homicidio*; & quidem ex Regula, qua in dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem. *eodem cap.* 12.

XXV. Diſpenſationem in Irregularitatibus quod ſpectat, profecto, quæ ex temporario oriuntur defectu, uti ætatis, libertatis, ſcientiæ &c. eo ablato evaneſcunt: quæ ex perpetuo, & perſeveranti vitio dimanant, ſola diſpenſatione auferri poſſunt. Epiſcopi diſpenſant cum illegitimis, ſed quantum ad minores ordines, & beneficia ſimplicia; uti quoque in Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepto tamen homicidio voluntario, aliiſque ad forum contentioſum deductis: in reliquis R. Pontificis venia opus eſt. Ceterum ſive Epiſcopus diſpenſet, ſive etiam R. Pontifex,

Diſ-

Diſpenſationis canones ſervandi ſunt; nimirum ut parce, & nonniſi Eccleſiæ utilitate, aut neceſſitate id poſtulante, ejuſmodi diſpenſationes impertiantur.

TITULUS XXXII.

De Ascetis, Monachis, et Regularibus.

I. Tribus prioribus Eccleſiæ ſeculis crebra occurrit mentio Aſcetarum: verum hi non iidem ſunt, ac Monachi. Aſcetæ nanque vocabantur Chriſtiani, qui durius quoddam, ac ſtrictius vitæ genus profitebantur; quam vocem a philoſophis mutuati erant, qui *exercitationem virtutis*, *& obedientiæ* ἄσκησιν vocabant. Monachorum vero nomen, & inſtitutum ſerius cepit. Hinc apud Origenem Aſcetæ nuncupantur, qui a carnibus, ac rebus vitam habentibus abſtinebant: quam abſtinentiam Canones ſic dicti Apoſtolici ἄσκησιν *exercitationem* vocant. Tum Cyrillus Alex. Annam prophetiſſam Ἀσκήτριαν εὐλαβεστάτην vocat; quippe quod de ea Lucæ II. ſcriptum ſit: *Non diſcedebat de templo jejuniis, & obſecrationibus ſerviens nocte, ac die.*

II. Monaſticæ vitæ originem quod attinet, Deciana perſecutione fervente multi homines in Ægypto hujus tempeſtatis æſtum ut vitarent, in vicinas ſolitudines, ac montes ſe receperunt, ut ibi tutum a vexationibus perfugium invenirent, ac ſimul liberius in pietate, & rerum divinarum contemplatione ſeſe poſſent exercere. Hæc vitæ ratio eorum nonnullis adeo fuit jucunda, ut perſecutione ceſſante in caſulis, ſive cellulis, quas in ſolitudine ſibi ipſi ædificaverant, permanere mallent, quam ad priſtina ſua domicilia reverti. Primi, & notiſſimi horum fuerunt Paulus, & Antonius, quorum alterum Hieronymus *Ep. XXII.*

 ad

ad *Euſtochium cap.* 16. vitæ Anachoretarum auctorem, illuſtratorem alterum nominat. Nondum vero ullum exſtructum erat monaſterium, neque ullæ hominum ad certas regulas vitam conformantium ſuam ſocietates coaluerant, ſed pauci tantum, & ſingulares homines huc illuc in deſertis Ægypti diſperſi agebant ætatem, donec Pachomius, pace Eccleſiæ reddita, quædam in Ægypti Thebaide ædificanda curavit monaſteria: unde ſenſim in Chriſtiano orbe variæ emerſerunt piorum hominum ſocietates certas profitentium vivendi leges, atque inſtituta. Et ſane non multo poſt M. Baſilius monachorum fautor, atque propagator, ac veluti novus Parens fuit, qui monaſticum inſtitutum triplici *Caſtitatis*, *Paupertatis*, & *Obedientiæ* voto a ſe auctum perfecit, conſummavit, abſolvit.

III. Ex Oriente in Occidentem prodiit monaſticæ vitæ profeſſio opera S. Athanaſii; qui quum Romam vitam S. Antonii a ſe conſcriptam adſportaſſet, eam Romanis, ut ſequerentur, auctor fuit. Hinc brevi emerſerunt varia monachorum Inſtituta, ita ut Caſſiani teſtimonio *Lib. II. de inſtit. Monach. cap.* 2. tot in Occidente propemodum eſſent Regulæ quot monaſteria. Sed tandem ſeculo VI. ineunte S. Benedictus regulam tradidit, quam fere omnes Occidentalis Eccleſiæ monachi amplexati ſunt, licet deinde in varias congregationes abierint. Omnium antiquiſſima eſt Caſinenſis Regni Neapolitani ab ipſo S. Benedicto in Monte Caſino erecta, quæ reliquarum veluti parens habetur, & auctrix. In Regno quoque Neap. binæ aliæ emerſerunt Congregationes Benedictinæ; ſcilicet *Montis Virginis* S. Gulielmi Eremitæ Vercellenſis an. 1124. & *Cæleſtinorum* S. Petri de Morrhonæ Æſernini, qui ad ſolium Pontificium elatus Cæleſtini V. nomen adſumſit an. 1274.

IIII. Monachi igitur ita dicti, quod ſolitariam vitam agerent, antiquitus nonniſi duplici erant in ge-

genere: alii enim ſimul in conventibus degebant, qui & ideo *Cænobitæ* etiam dicti, quorum Præpoſiti *Archimandritæ*, *Cænobiarchæ*, & communiter *Abbates* vocati ſunt. Alii ſeorſum agebant, qui *Anachoretæ*, & *Eremitæ* dicti: quos nimirum vita commendatior a nutu, & regula Abbatis veluti manumiſſos ſilveſtribus antris mancipabat, ut in ſolitudine impenſius ſanctitati vacarent. Ubi vero horum plures in eadem ſolitudine alii ab aliis paullulum disjuncti viverent, omnes communi nomine *Laura* dicebantur. His addi poſſunt *Sarabaytæ*, *Stylitæ*, Ἀκοίμητοι, ſive *Inſomnes*, Βοσκοί, ſive *Paſcentes*, aliique; verum de his fuſius in noſtris *Antiquitatibus Chriſtianis*, ubi de vitæ monaſticæ progreſſu exquiſitius agemus.

V. Monachis ſimiles Seculo XI. prodierunt Canonici Regulares, ſed variis denominationibus diſtincti, quorum celeberrimi ſemper fuerunt Lateranenſes ita dicti a Baſilica S. Joannis ad Lateranum, cui inſerviebant.

VI. Ex Canonicis Regularibus proceſſit S. Dominicus, qui ordinem inſtituit Prædicatorum ad Albigenſium hæreſes eliminandas, depravatoſque mores publicis concionibus corrigendos; quem Innocentius III. an. 1215. in Concilio Lateranenſi IIII. adprobavit, confirmavitque Honorius III. an. 1223. Sub idem tempus S. Franciſcus de Aſſiſio ſummæ paupertatis profeſſionem ad Chriſti, & Apoſtolorum ſimilitudinem invexit novo Ordine a ſe inſtituto, quem idem Honorius eodem anno adprobavit.

VII. His acceſſit ex Oriente Ordo Carmelitarum, quos ad Eliæ imitationem in monte Carmelo an. 1185. B. Bertoldus inſtituerat, quibus deinde B. Albertus Patriarcha Hieroſolymitanus regulam ex S. Baſilio excerptam tradidit, quæ ab eodem Honorio an. 1226. fuit confirmata. Subinde Alexander IIII. complures Eremitas vagos, & errantes an. 1276. ad S. Auguſtini regulam capeſſendam compulit, quos Eremitas Auguſtinia-

nos adpellavit. Atque hi ſunt principaliores Ordines Mendicantium.

VIII. Porro jam præceſſerant in Galliis *Trinitarii* pio Redemptionis Captivorum operi addicti, auctoribus S. Joanne de Matha, ac S. Felice Valeſio, quorum Inſtitutum ipſe Innocentius III. an. 1209. adprobaverat. Tum non diu poſt, ſcilicet an. 1235. prodiit in Hiſpaniis Ordo *S. M. de Mercede* ad redimendos etiam Captivos a S. Petro Nolaſco, S. Raymundo de Pennafort, ac Jacobo Aragoniæ Rege in Eccleſiam inductus. Tum pone ſecuti ſunt *Servitæ* B. Alexii de Falconeriis Florentini an. 1233. *Jeſuatæ* B. Petri Colombini an. 1354. *Hieronimytæ* B. Petri de Piſis an. 1421. *Minimi* S. Franciſci de Paula Calabri in Regno Neapolitano an. 1474. *Fratres Caritatis* S. Jo. de Deo in Luſitania an. 1572. *Carmelitæ Diſcalceati*, ſive *Nudipedes* ex reformatione S. Thereſiæ an. 1592. *Auguſtiniani Diſcalceati* an. 1585. *Trinitarii* item *Diſcalceati* an. 1599. aliique. Videſis Rubertum Miræum, & Philippum Bonannum Ordinum Regularium Hiſtoriographos Clariſſimos.

VIIII. Monachi igitur, Canonici Regulares, & Mendicantes differunt inter ſe, licet *Monachorum* nomine haud raro ex æquo donentur: at magis proprie omnes veniunt nomine *Regularium*, quod omnes certis vivendi Regulis ſunt adſtricti: unde in Libris Decretalium protat titulus *de Regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem;* nec alio, quam *Regularium* titulo eos comprehendit Tridentinum.

X. His porro acceſſerunt Clerici, qui votis, certiſque regulis addicti communem agunt vitam; ex quo *Clerici Regulares* dicti ſunt. Horum prima Congregatio dicta *Theatinorum*, quippe quæ ortum habuit a Jo. Carafa Neapolitano Epiſcopo Theatino, qui poſtea Paulus IIII. Pontifex Maximus fuit, ſocio adſcito S. Cajetano Tienæo an. 1524. Tum deinceps prodierunt *Somaſchi* B. Hieronymi Emiliani Veneti an. 1531. *Barnabitæ* Ven. Antonii M.

Za-

Zachariæ Cremonenſis an.1533. *Jeſuitæ* S.Ignatii de Lojola Hiſpani an. 1541. *Clerici Regulares Minores* inſtituti a Ven. Joanne Franciſco, & Fabritio Caracciolis Neapolitanis, ac Ven. Auguſtino Adorno Genuenſi. *Clerici Regulares Miniſtri Infirmorum* S. Camilli de Lellis Theatini in Regno Neapolitano an. 1586. *Clerici Regulares Matris Dei* Ven. P. Joannis Leonardi Lucenſis an.1595. *Clerici Regulares Scholarum Piarum* B. Joſephi a Calaſantio Aragonenſis an. 1621. Atque iſthæc præcipua ſunt Clericorum Regularium Inſtituta apud nos notiora.

XI. Tum & alia Clericorum Inſtituta in Eccleſiam invecta ſunt; qui ſcilicet ſub certis quibuſdam regulis communem vitam agunt; at vel nulla vota emittunt, vel duntaxat ſimplicia: qua de re ut a Regularibus diſtinguerentur, eorum Collegia *Congregationes Presbyterorum Secularium* dictæ ſunt. Hujuſmodi ſunt *Oratoriani* Romæ inſtituti a S. Philippo Nerio Florentino an. 1577. *Pii Operarii* Ven. P. D. Caroli Carapha Neapolitani an. 1634. Patres *Sacræ Familiæ Jeſu Chriſti* Ab. Matthæi Ripæ Neapolitani Sinenſi apoſtolatu clariſſimi an. 1732. Vota ſimplicia emittunt *Doctrinarii*, ſive Patres pueris, ac rudibus in Doctrina Chriſtiana inſtruendis mancipati Ven. Cæſaris de Bus Galli an 1589. quibus an. 1725. *Doctrinarii* Status Pontificii, ac Regni Neapolitani adjuncti ſunt, unamque Congregationem conſtituunt. *Patres Miſſionis* S. Vincentii a Paulo Galli an. 1632. *Collegiales Sinenſes*, *Indi*, *aliarumque exterarum nationum* modo indicatæ Congregationis Sacræ Familiæ J. Chriſti. *Patres Congregationis SS. Redemptoris* P. D. Alphonſi de Ligorio Neapolitani, qui ad Epiſcopalem Santagathenſem Cathedram evectus, illam ſumma virtute, mirabili pietate, ac ſingulari providentia adminiſtrat. Demum *Patres Congregationis SS. Sacramenti* P. D. Vincentii Mannarini Calabri, qui modeſtia, animique demiſſione conſpicuus adhuc in vivis agit.

XII. Plures etiam Equeſtres Ordines a Chriſtianis Principibus, R. Pontificibus adſentientibus, conſtituti ſunt, & quidem vel *Militares*, vel *Hoſpitalarii*. Militares, quippe qui regionum Catholicarum fines a barbararum gentium incurſionibus armis defenderent; Hoſpitalarii, quod hoſpitalitatem ſacra potiſſimum loca viſitantibus, infirmisque impenderent. Hujuſmodi antiquitus fuere *Equites S. Sepulcri* ejuſdem cuſtodiæ addicti, *Equites S. Lazari Hieroſolymitani* curandis infirmis, præcipue vero leproſis, mancipati, qui plura olim hoſpitalia in Regno noſtro, Regibus Neapolitanis faventibus, iiſdemque ſingulares prærogativas indulgentibus, habuere: at quod Privilegiis Pontificiis contra regiam juriſdictionem abuterentur mandato Philippi II. ex conſultatione Ducis Alcalenſium an. 1568. hinc omnino eliminati ſunt. Chioccharellus *Tom. X. Archiv. tit.* 3. *Templarii*, ita dicti a Templo Domini, ad peregrinos loca ſanta inviſentes a prædonibus tuendos: porro hi quod divitiis, quibus adfluebant, abuterentur a Clemente V. in Concilio Viennenſi, inſtante Philippo Pulchro Galliarum Rege, extincti ſunt. Equites *Theutonici* in Germania, *Sacri Milites Chriſti* in Luſitania, Equites *S. Stephani* in Hetruria, Equites *SS. Virginis* Adnuntiatæ, & Equites *SS. Mauritii*, & *Lazari* in Sabaudia: tum in Hiſpaniis Sec. XII. Maurorum incurſionibus oppoſiti ſunt 1. Equites *S. Jacobi de Spatha* an. 1175. ex P. Floreſii ſententia, quorum Ordinem primum Alexander III. dein & Innocentius III. confirmarunt. 2. *Calatravenſes* an. 1158., ac 3. *Alcantarenſes* 1176. Horum trium Equeſtrium Ordinum ſeculo XV. exeunte Reges Catholici adminiſtrationem, ac magnum Magiſterium Bullis R. Pontificum, ac præcipue Innocentii VIII. nacti ſunt. Demum in Regno Valentiæ ſeculo XIIII. Ordo *Monteſiæ* inſtitutus eſt, ac in locum extincti *Templariorum* ordinis ſuffectus. P. Floreſius *in Clavi Hiſtor. Regni Hiſpaniæ Sec. VIIII. XII. & XIIII.* Videſis

deſis modo laudatum Philippum Bonannum, & Virum Cl. Carolum Gagliardum Inſtit. Canonic. *Lib. I. tit.* 32.

XIII. Porro inter reliquos ſemper emicuere Equites Rhodii, ſive Melitenſes æque Hoſpitalarii, ac Militares, quum & in Noſocomio S. Joannis Baptiſtæ mirabili liberalitate, & caritate infirmis miniſtrent, & ſimul peregrinos mari iter agentes adverſus Turcarum impetus armis propugnent. Ipſis Rhodio ejectis Melitentem Inſulam elargitus eſt Carolus V. Imperator an. 1530, unde Rhodii, & Melitenſes dicti.

XIIII. At qui hic ſine piaculo recenſere omiſerim Regium Equeſtrem ordinem S. Januarii, quem an. 1741. Carolus Borbonius olim Rex noſter, nunc vero Hiſpaniarum Monarca Pius, Inclytus, Felix, Imperatorii *Velleris aurei* inſtar, Neapoli inſtituit, ſingularibuſque prærogativis decoravit; præcipue vero ſe, ſuoſque ſucceſſores ejuſdem Caput, & Primatem conſtituens ad Religionis Catholicæ tutelam, & propagationem, Chriſtianæque pietatis incrementum. Eundem pluribus etiam, variiſque privilegiis exornavit Benedictus XIIII. Pontifex M. Litteris Apoſtolicis datis in forma Brevis die 30. Junii ejuſdem an. 1741.

Monachi antiquitus in cenſu Laicorum habiti.

XV. Et ſane Monachi homines erant ad vitam ſolitariam obligati, nonniſi in Eremis, vel deſertis locis degentes, ubi contemplationi, & Pœnitentiæ exercitiis addicti, nullius, niſi ſuæ ipſorum animæ, curam gererent. At vero Clericos in villis, & civitatibus verſari oportebat, ut ibi in fidelium ædificationem Eccleſiaſticas functiones obire poſſent. Accedit, quod ex Canonum præſcripto Clericus ordinandus non erat, niſi loco, ſive titulo in Eccleſia, cui ipſi inſerviendum eſſet, deſignato. Qui igitur ſimul ſtare poterat vita clericalis, & monaſtica? quin potius una alteri omnino oppoſita videbatur. Ad rem Hieronymus Ep. 55. ad Riparium: *Monachus non docentis,*

tis, *ſed plangentis habet officium : alia monachorum eſt cauſſa*, *alia clericorum*. *Clerici paſcunt oves*, *ego paſcor*. Concilium Chalcedonenſe ſemel atque iterum monachos a clericis diſtinguit, eoſque laicis adnumerat.

XVI. Verum in eo Monachi ceteris laicis præſtitiſſe videntur; quod quum pietate, ac doctrina emicuerint, ubi juſta aliqua cauſſa poſtulante ordinandi eſſent, per inferiores ordines ad ſacerdotium celerius, quam alii, aſcenderint. Id ex Gelaſii Papæ *Epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ* colligitur.

XVII. At vero non deerant cauſſæ, ob quas monachos ad ſacros ordines promovere tum permiſſum eſſet, tum & aliquando expediret. 1. ubi monaſterium longe ab Epiſcopali, & Parochiali Eccleſia diſtaret. 2. ubi monaſteria nimis ampla eſſent, quæ licet oppidana, ſuos tamen habebant Presbyteros. Eutyches hæreticus non modo Archimandrita, ſed presbyter etiam ſui Monaſterii Conſtantinopoli erat. Liberatus *Breviar. cap. XI.* 3. Epiſcopi aliquando inter monachos quosdam ſeligebant, quos in Eccleſiæ miniſterium adſciſcerent. Monaſteria nanque propter bene inſtitutam in pietate, & doctrina educationem, veluti Eccleſiæ Seminaria haberi ceperunt. 4. denique nonnunquam accidit, ut Epiſcopus aliquis, & univerſus ejus clerus monaſticam vivendi rationem præoptarent, rebus ſuis propriis omnibus ſponte renuntiantes, & omnia ad priſcæ Eccleſiæ ſub Apoſtolis exemplum in commune conferentes. Hanc vivendi rationem Euſebius in Eccleſia Vercellenſi, & Auguſtinus in Eccleſia Hypponenſi cum ſuis clericis tenuere. Poſtremo Mendicantes, quum ex proprio inſtituto antiquæ monachorum vivendi rationi actuoſam, & pro fidelium ſalute vigilem quoque vitam conjunxerint, hinc jam inde ab ſua ipſorum origine in *Fratres Clericos*, & *Fratres Laicos* ſic dictos *Converſos* diſtincti ſunt. Id quod potiori jure de Clericis Regularibus intelligas.

Re-

Regulæ ad vitam monaſticam pertinentes.

XVIII. Primum eas leges juvat explicare, quæ monachorum reſpiciebant admiſſionem: ac primo id ſemper cavendum fuit, ne Eccleſiæ, vel Reipublicæ inde detrimentum ſequeretur: quamobrem vitam monaſticam amplecti vetabantur

1. Curiales, niſi poſſeſſiones ſuas cum iis partirentur, qui loco ipſorum publica patriæ, curiæque munia ſubirent. *Leg. LXIII. Cod. Teod. de Decurionibus.*

2. Servi, niſi Dominorum ſuorum voluntas acceſſerit: id quod leges æque Eccleſiaſticæ, ac civiles ſemper præſcripſerunt. *Novell. XII. Valentiniani III. ad calcem Cod. Theod.*

3. Mariti, & Uxores ſine mutua utriuſque partis conceſſione. Paulinus *Ep.* 14. *inter Epiſt. Hieronymi.* Unde Paulinus ipſe, ejuſque conjux Thireſia, bona ſua (quæ ampliſſima erant) ex communi voluntate pauperibus erogarunt, atque ita mutuo conſenſu monaſticam vitam amplexati ſunt.

4. Filii, niſi prius petita parentum ſuorum venia. Conc. Gangr. *Can. XVI.* Baſilius *Reg. Maj. quæſt. XVI. Leg. LV. Cod. de Epiſcopis.* Verum parentibus ſemper inculcatum eſt ut ſinerent ſuos liberos volentes Monachos, vel Clericos fieri.

XVIIII. Profeſſionem quod ſpectat, profecto ut quis licite, ac valide profiteatur duo præcipue requiruntur; nimirum legitima ætas, & prævium tirocinium. Ætas legitima antiquitus erat quatuordecim annorum in maribus, & duodecim in feminis: *Cap.* 8. & *Cap.* 2. *De Regularibus.* Ubi ſtricta admodum eſſet regula, ætas requirebatur annorum octodecim: *Cap.* 6. *eodem*, & *Clementina* 3. *eodem*. Sed ex Tridentino *Seſſ. XXV. De Regularibus cap.* 15. in omnibus indiſcriminatim, qui profiteri volunt, ætas legitima eſt ſexdecim annorum abſolutorum; ubi obſervandum Tridentinum eo loci minime improbaſſe ordinum inſtituta, quæ majorem exigunt ætatem.

XX. Tirocinium, ſeu novitiatus ſemper profeſſio-

feſſionem anteire debuit ; iſque erat antiquitus annorum trium in Eccleſia Orientali ; id quod Juſtinianus probavit *Novell. V.* & unius anni in Eccleſia occidentali ex regula S. Benedicti, quod & Tridentinum ſanxit *ibid.* Sed præterea requirit, ut novitius habitum geſtaverit monaſticum, ac vitam intra monaſterii ſepta perpetuam duxerit; tum nec improbat ordinum inſtituta, quæ longius experimentum requirunt.

XXI. Ex novitiatus igitur, vel juſtæ ætatis defectu profeſſio nulla eſt ; uti quoque nulla eſt, ſi quis ob metum illatum profiteatur. Verum nulliter profeſſus, ſi per quinquennium tacuerit, nec contra profeſſionem reclamaverit, eam ratam habuiſſe cenſetur ; quæ dicitur *profeſſio tacita*, niſi ex juſta cauſſa contra illius quinquennii lapſum fuerit a Summo Pontifice reſtitutus.

XXII. Semel profeſſus in una religione ad aliam, niſi ſtrictiorem, tranſire nequit: *Cap.*28. *de electione*. Et generatim mendicantes abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ venia ad ullum ordinem monaſticum, Carthuſiano excepto, tranſire ſub pœna excommunicationis vetantur: Cap. *extra*: *eodem*.

XXIII. Monachi ex primigenia inſtitutione perpetuis pœnitentiæ exercitationibus addicti ; unde illud Hieronymi Ep. 53. ad Ripar. *Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium*. Eodem intuitu jam inde ab IIII. exeunte ſeculo, uti ſupr. *Tit. XXVIIII.* obſervavimus, Tonſura, quæ proprium pœnitentium inſigne erat, uſi ſunt. Tum labore manuum victum ſibi parabant, ne aliis oneri eſſent, animaſque ſuas ab Diaboli tentationibus incolumes cuſtodirent ; ac plerumque non in civitatibus, ſed in deſertis, remotiſque receſſibus monaſteria olim ædificari conſuevere. Hieron. *Ep. IIII. ad Ruſticum*. Poſtremo ex Conc. Chalced. *Can. IIII.* Monachi vetantur *eccleſiaſticis, civilibuſque negotiis communicare*, quippe qui debeant *quietem diligere, & intentos eſſe tantummodo jejunio,*

junio, *&* *orationi*, *in locis*, *quibus renuntiaverunt ſeculo*, *permanentes*.

XXIIII. Innocentius III. *Cap.* 4. *&* 5. *de Statu Monachorum*, *&* *Canonic. Regul.* præcipuas complectitur monaſticæ vitæ Leges : ſcilicet ne quis Monachorum lineis camiſiis uteretur, nec proprium aliquo modo poſſideat, perpetuum in oratorio, refectorio, & dormitorio ſilentium obſervare, ab eſu carnis abſtinere, commiſſa ab Abbate monaſterii officia demiſſe ſuſcipere, ac fideliter obire, orationi intentum eſſe, &c. At vero Regularium omnium ſtatus potiſſimum in triplici Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ voto conſtitutus eſt, quæ antiquitus duntaxat ſimplicia erat, at poſtea ſolemnitate ab Eccleſia adjecta, ſolemnia evaſere. Unde monacho, licet ſacris ordinibus non initiato, ſed duntaxat profeſſo, matrimonium contrahente, matrimonium iſtud invalidum habetur. Ejuſdem conditionis eſt votum Caſtitatis, licet ſimplex, quod a Jeſuitis in priori profeſſione emittitur.

XXV. Votum obedientiæ, quod Regulares emittunt, non in eo tantummodo poſitum eſt, ut Superiori in iis, quæ Monaſterii regimen ſpectant, demiſſe pareant; at præterea perfectam ſuimetipſius abnegationem poſtulat, omnigenamque a Superioris voluntate dependentiam. *Prima apud eos confœderatio erat*, *obedire majoribus*, *&* *quidquid juſſiſſent*, *facere* : Hieron. Ep. XXII. ad Euſtoch. cap. 15. Porro tria potiſſimum in monaſtica obedientia requirit S. Benedictus *Reg. Benedict. cap.* 5. ſcilicet, ut *ſine mora*, *non tepide*, *&* *cum bono animo* monachi ſuis pareant Superioribus.

XXVI. Votum Caſtitatis, non modo ſeveram ab omni carnali impuritate abſtinentiam monachis indicit, quæ Chriſtianorum communis eſt, verum & monachos a nuptiis arcet. Profecto ſi quæ unquam virtus in monachis elucere debet, ea profecto eſt Puritas. Quorſum enim perpetuæ pœni-

pœnitentiæ exercitationes, frequentia jejunia, perennis rerum cæleſtium meditatio, aſſiduæ præcationes, niſi ut puritatem, qua homines magis Angelis accedunt, integram in anima cuſtodiant. Etiam Eſſeni, & Therapeutæ apud Judæos ab mulieribus abſtinebant, quippe qui ἀσκήσει *virtutis exercitationi* ex propoſito addicti. Porro, uti modo obſervavimus, temporis progreſſu monachorum matrimonia, quæ duntaxat illicita erant, etiam nulla facta ſunt: id quod in Synodo Romana an. 1139. primum ſancitum cenſet Eſpenius *P. II. Tit. XIII. cap.* 4.

XXVII. Porro reliquis votis illud Paupertatis ſemper difficilius habitum eſt, quod eo non modo quodcunque rerum dominium, ſive proprietas, ſed etiam uſusfructus, juriſque uſus monachis interdicatur; nullusque ſuum quidquam habeat, ſed omnia ex Abbatis nutu communia ſint, uti mos fuit primitivæ credentium multitudinis: *Actor. Cap. II. & III.* Quinimmo nec Abbatis quidem, atque adeo neque Summi Pontificis venia poterit quis qualemcunque ſibi tribuere proprietatem, ita hujus abdicatio regulæ monaſticæ adnexa eſt. Si quis autem ſibi proprium aliquid invito, vel inſcio ſuperiore detinere auſerit, fracti voti reus utriuſque ſuffragii jure ad biennium privabitur; tum & pro tranſgreſſionis gravitate depoſitione ab officio, ejectione e monaſterio, aliiſque pœnis multabitur: ac demum moriens, niſi res omnes numerato dimiſerit, ſepelietur extra commune cœmeterium. *Cap.* 4. *de Statu monach.* Tridentinum *Seſſ. XXV. de Regular. cap.* 2. Jam vero hactenus dicta de proprietate regularibus vetita, de eorundem monaſteriis, & conventibus ne intelligas, niſi fuerint Cappuccinorum, & Minorum Obſervantium, quibus nec etiam in communi poſſidere jus; Trid. *ibid. cap.* 3. reliqua vero ſtatos reditus poſſident: unde qui in his profitentur ad legitimas hæreditates admittuntur: *Leg. LVI. Cod. de Epiſc. & Cleric.* eaſque adquirunt monaſterio.

XXVIII.

XXVIII. Poſtremo præter hactenus explicata tria præcipua monaſticæ profeſſionis vota, non deſunt Regularium Inſtituta, quæ peculiaria quædam alia emittunt. Ita Trinitarii, ac Mercenarii redimendis captivis voto ſe adſtringunt: Fratres Caritatis S. Jo: de Deo infirmorum in hoſpitalibus miniſterium vovent: Jeſuitæ propagandæ fidei apud Infideles, animarumque ſalutis procurandæ negotium voto in ſe ſuſcipiunt; peculiaremque hoc intuitu R. Pontifici obedientiam ſpondent. Clerici Regulares Miniſtri infirmorum animam agentibus, etiam peſte graſſante, ex voto præſto ſunt; uti quoque Cler. Reg. Scholarum piarum inſtituendis in pietate, ac litteris rudibus, ac puerulis voto ſe dedunt. Tum & Somaſchi orphanis ad pietatem, litteras, arteſque mechanicas informandis ex ſuo ipſorum inſtituto addicti. Minimi S. Franciſci de Paula, niſi graviter ægrotent, victu duntaxat eſuriali utuntur. Sinenſes, Indi, aliique ex exteris nationibus adſciti in Collegium modo recenſitæ Congr. Sacræ Familiæ Jeſu Chriſti expleto tirocinio apud Congregationis Superiorem Deo vovent, 1. ſe paupertatem & 2. obedientiam ſervaturos; tum 3. ſacros ordines ſuſcepturos, ubi id Superiori expedire videatur; deinde 4. ſe animo paratos eſſe, ut ad Orientales plagas proficiſcantur, ibique vel propriæ vitæ diſcrimine Chriſtianis myſteriis Ethnicos imbuant; ac tandem 5. ulli Congregationi, ſive Collegio, quodcunque illud ſit, in poſterum haud ſe nomen eſſe daturos. Iiſdem quinque votis ſe obſtringit quicunque in eadem Congr. degens in hoc Collegium cooptari voluerit. Hæc votorum emiſſio bis a Clemente XII. adprobata fuit Litteris Apoſtolicis editis in forma Brevis die 7. April. an. 1732. & 22. Mart. 1736. Equeſtres demum Militares ordines tuendæ armis religionis voti fibula ſe obſtringunt.

De Abbatibus aliiſque monachorum Præpoſitis.

XXVIIII. Ut Monachi ſui Inſtituti munia facilius,

lius, ac rectius obirent, plerumque monaſteriis plures, ac diverſas in claſſes partitis idonei Antiſtites præpoſiti ſunt. Deni Monachi uni cuidam parebant, quem *Decanum* vocabant; & centeni alium quendam ſibi præpoſitum habebant, inde *Centenarium* dictum. Præter hos erant quoque Patres plerumque hebraico vocabulo *Abbates* dicti; & *Hegumeni*, hoc eſt Duces: dicti quoque *Archimandritæ* a *mandra*, ſive ovili; quod eſſent horum ſacrorum in Eccleſia gregum cuſtodes, ſive ductores.

XXX. Abbatum ſumma erat poteſtas: ad ipſos enim ſpectabat 1. divinorum officiorum adminiſtratio. 2. Diſciplinæ monaſticæ directio. 3. In monachos ab officii ſui præſcripto deflectentes animadverſio, ac pœnis cum corporalibus, tum ſpiritualibus coercitio. Pœnæ ſpirituales erant Cenſuræ Eccleſiaſticæ, præcipue vero Euchariſtiæ, ſacrorumque omnium interdictio. Pœnas corporales duplicis fuiſſe generis indicat Caſſianus *Coll. II. cap.* 16.: nimirum plagas, & expulſionem: tum *ibidem* crimina, ob quæ ejuſmodi pœnæ infligi conſueverint, ſigillatim enumerat.

XXXI. Ad Concilia quoque haud raro invitabantur Abbates, atque adeo ſedendi, ac ſuffragium ferendi prærogativa donabantur æque ac Presbyteri. Sic in Concilio Cpolitano ſub Flaviano an. 448. vigintitres Archimandritæ cum triginta Epiſcopis Eutychetis damnationi ſubſcripſerunt.

Monachi Civitatis Epiſcopo ſubjecti.

XXXII. Quanta vero cunque fuerit Abbatum poteſtas, ſemper tamen Epiſcoporum juriſdictioni ſubjiciebantur. Sanctiſſimis enim illis monaſticorum Inſtitutorum auctoribus nefas viſum eſt ab Epiſcopali poteſtate omnium maxime in Eccleſia divinitus conſtituta immunitatem adfectare. Unde Concilii Chalcedonenſis *Can.IIII.* tria ſanciuntur. 1. Nullum omnino ædificandum, aut conſtituendum monaſterium *præter conſcientiam civitatis Epiſcopi*. 2. Monachos per unamquamque civita-

vitatem, & regionem ſubjectos eſſe Epiſcopo, & quietem diligere. 3. Epiſcopum convenire civitatis competentem monaſteriorum providentiam habere. Hæc Synodica Sanctio legibus imperialibus firmata fuit. *Novella LXVI. & CXXIII.*

XXXIII. Eadem quoque per Occidentem viguit diſciplina. Id patet ex pluribus, variiſque per ea tempora habitis Conciliis; uti Aurelianenſi I. *Can. II.* Aurelianenſi II. *Can. XXI.* Epaonenſi *Can. VIII.* &c. ac præſertim Concilium Arelatenſe V. generaliter definit, ut *Monaſteria, vel monachorum diſciplina ad eum pertineant Epiſcopum, in cujus ſunt territorio conſtituta.*

XXXIIII. Verum ſecutis temporibus paullatim Monachi ab Epiſcopali poteſtate exemtiones obtinere conati ſunt. Ac primo quidem ſexto ſeculo monachis indulta tantummodo eſt exemtio ab Epiſcoporum exactionibus, ac libera Abbatis tributa eſt electio. Ejuſmodi immunitatem pluribus monaſteriis Gregorius M. indulſit. *Lib. VI. Ep.* 12. & *Lib. VII. Ep.* 15. at expreſſe Epiſcopis *diligentiæ diſciplinæ*, hoc eſt canonica auctoritas reſervata. Hoc enim intuitu Concilia ad annum uſque milleſimum celebrata monachos Epiſcopis ſubditos repræſentant. Concilium Vernis anni 755. *Can. III. & V.* hæc habet. *Unuſquiſque Epiſcoporum poteſtatem habeat in ſua Parochia tam de Clero, quam de Regularibus, vel ſecularibus ad corrigendum, & emendandum ſecundum ordinem canonicum ſpiritalem.* Similia habent Synodi Moguntina *Can. XI. XII. & XVIIII.* Pariſienſis an. 829. *Can. XXXVII.* Aquiſgranenſis an. 836. *Can. I. & II.* &c. videſis Thomaſs. *P. I. Lib. III. cap.* 27. quinimmo, ut idem Auctor obſervat *ibid. cap.* 28. & 29. etiam poſt annum Chriſti milleſimum eadem viguit in Eccleſia diſciplina; adeout neque ipſa Sedis Apoſtolicæ tutela, qua monaſteria gloriabantur, monachos ordinariæ Epiſcopali poteſtati ſubduceret. *Cap.* 3. *de privilegiis. Cap.* 3. *eodem in VI.* Igitur ſi quæ occurrunt Monachis per

ea

ea tempora indulta privilegia, de temporalium potius cura intelligenda ſunt, quam de canonica, & interiori diſciplina.

XXXV. Porro negandum non eſt jam inde ab ſeculo XII. monachos avide ab Epiſcopali auctoritate, etiam quod ad ſpirituale regimen, exemtionem aucupari cepiſſe. Quam fuerit ab hac aviditate abhorrens S. Bernardi animus ſatis liquet ex ejus Epiſtolis, ac præſertim ex *CLXXX. ad Innocentium II.* In ea de Abbate S. Maximini Trevirenſis graviter conqueritur, quod, ut effugeret ſanctiſſimum Alberonis Archiepiſcopi ſtudium in repurgando ſuo monaſterio, patronos Romæ potentiſſimos nactus ſit, & ſuorum confirmationem privilegiorum. Tum *Ep. XXXXII.* in Abbates ſui ſeculi incredibili ſtudio, atque ardore invehitur, quod *quum ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis*. Similia habet *Lib. III. de Conſid.* At quæcumque fuerit hac in re Bernardi ſententia, illud profecto conſtat ſeculo XII. fere ſingulos Ordines, & monaſteria omnia *plenas* obtinuiſſe exemtiones; ſcilicet, ut non modo ab Epiſcopalibus eximerentur exactionibus, decimis, procurationibus, cathedratico, ſynodatico &c. verum & quod ad temporalium bonorum adminiſtrationem, ac ſpirituale monachorum regimen Epiſcopi ſubducerentur poteſtati. Ipſemet Fratres Minores, quorum Inſtitutor S. Franciſcus omne prorſus averſatus fuerat exemtionis privilegium, eadem monachorum ſuæ ætatis cupiditate acti ſunt. Verum, uti ad rem obſervat Baronius ad an. 676. iſtuc *gratum non fuit S. Franciſco, ſed fratris Heliæ hominis non divino ſpiritu, ſed carnis prudentia nitentis fuit opus*.

XXXVI. Non vacat hic cauſſas rimari, cur Monachi, ut ab Epiſcopi poteſtate eximerentur, tantopere laborarint. Gravis ne, & exorbitans Epiſcoporum in monachos dominatus impulit, an potius (quæ S. Bernardi, uti modo obſervavimus ſen-

ſententia eſt) nimia bonorum temporalium adfluentia. Ajunt enim hinc factum eſſe, ut in laxationem diſciplinæ, morumque diſſolutionem abeuntes, propriis obedire Epiſcopis faſtidiverint, non tam ut appetentes libertatem, quam ut fugitantes diſciplinam. Bernardus *Epiſt. CLXXX.* Addunt & illud, ſcilicet ejuſmodi exemtionum privilegia plura, eademque gravia in Eccleſiam mala invexiſſe: nec id mirum, ſubnectunt: illis enim adeo eccleſiaſtica turbatur hierarchia, ut S.Bernardus *Lib. III. de Conſid. cap.* 4. monſtro ſimiles eſſe dicat eccleſiaſticorum graduum ſtatus, qui a ſuperioribus diviſi Capiti ἀμέσως *immediate* conjunguntur, haud ſecus ac ſi digitus non proxime manui, ſed capiti adnecteretur. Quamobrem haud ſemel factum eſt, ut Concilia, & Patres de iisdem vel abolendis, vel duntaxat temperandis cogitaverint. Abolere prorſus ἀδύνατον *impoſſibile*, temperare vix aliquando, ac ne ipſis quidem Tridentinis Patribus prorſus feliciter ſucceſſit. Abs re igitur non erit hic potiora Regularium exemtionibus moderandis ſancita Tridentini decreta recenſere.

Ac 1. Epiſcopus, tamquam ſedis Apoſtolicæ delegatus Monachos extra clauſtra degentes viſitet, eosdemque ſi deliquerint, puniat, & corrigat. *Seſs. VI. Refor. cap.* 3.

2. Monachi intra clauſtra degentes, & extra ea notorie delinquentes, ut populo ſcandalo ſint, a ſuis ſuperioribus inſtante Epiſcopo, & intra tempus ab eodem præfigendum, ſevere puniantur, Epiſcopo de jam facta punitione admonito: ſin minus a ſuo Superiore officio priventur, & in delinquentes animadvertere Epiſcopi jus eſto. Huic decreto provide a Clemente VIII. adjecta eſt ſuperioribus regularibus indicta prohibitio, monachos deliquentes in alia ſuorum ordinum monaſteria extradiœceſim ablegandi. Bulla *Suſcepti regiminis XXXVIIII.*

3. Eccleſiæ Regularium, quibus cura animarum adnexa eſt, ab Epiſcopis quotannis viſitentur, iisdem-

Jo: Urſini Archiep. Neap. an. 1312. quarum *n. L.* in hunc modum ſe habet . *Volentes , ut Monachi , qui relictis mundanis illecebris , elegerunt in religionis habitu in arce contemplationis Domino famulari , a quibuslibet deviis præſerventur ; ſtatuimus , & ordinamus , quod nullus monachus civitatis , vel diœceſ. Neap. egrediatur de monaſterio , niſi forſitan egrediendi juſta, ac rationabilis cauſa fuerit , quo caſu committimus , quod egrediatur aſſociatus uno alio monacho ejuſdem monaſterii , incedentes cum cucullis , & ad loca honeſta tantummodo accedentes , ac de ſui Abbatis impetrata licentia, vel obtenta . In contemptorem vero quemlibet in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus.*

De Sanctimonialibus .

XXXVIII. A primis uſque ſeculis Virgines in Eccleſia fuiſſe , qui ſeſe chriſtiano ritu Deo ſacrabant, diſcimus ex S. Cypriano, Tertulliano, aliiſque antiquis Patribus , qui de Virginibus , qui ſeſe Chriſto dicarint , loquuntur . Hæ vel parentum cuſtodiæ ab Epiſcopis commendabantur ; vel parentibus deſtitutæ graviſſimarum feminarum curæ committebantur in communibus ædibus ipſis deputatis . Conc. Carthag. III. *Can. XXXIII.* Quæ quidem communes Virginum ædes in Sanctimonialium monaſteria tandem evaſerunt , quorum origo cum origine monachorum complexa eſt . Nam Rufinus Seculi *IIII.* Scriptor *De Vitis Patrum Lib. II. cap.* 3. refert in una Urbe Oxyrynchi plura fuiſſe monaſteria, quam domus , & ibi ſacrarum Virginum immortali ſigno deſponſarum vigintimillia fuiſſe . Dictas *Sanctimoniales* a ſanctimonia auctor eſt Auguſtinus *de S. Virginitate cap. ult.* Eas Hieronymus *Epiſt. XXII. ad Euſtochium cap. 6.* voce ægyptiaca vocat *Nonnas*, quod Monachas ſignificat. Iiſdem regulas præſcripſerunt S. Auguſtinus , S Cæſarius Arelat., S. Benedictus, S. Franciſcus , &c.

XXXVIIII. Fuere Sanctimonialium monaſteria alia quidem , in quibus perpetuo incluſæ detineban-

bantur, alia vero, e quibus egredi fas erat. Statutum autem fuit, ut firmiſſimis munitionibus ejuſmodi monaſteria circumdarentur. Tum Bonifacius VIII. *Cap. un. de Statu monachorum in VI.* conſtituit, ut moniales profeſſæ ſub perpetua eſſent clauſura; *ita quod nulli earum religionem tacite, vel expreſſe profeſſæ ſit, vel eſſe valeat quacunque ratione, vel cauſſa (, niſi forte tanto, & tali morbo evidenter earum aliquam laborare conſtaret, quod non poſſet cum aliis abſque gravi periculo, ſeu ſcandalo commorari) monaſteria ipſa deinceps egrediendi facultas.*

XXXX. Porro hanc Bonifacii Conſtitutionem non ubique ſtatim obtinuiſſe, tum ex pluribus conſtat, tum vel maxime ex Jo: Urſini Archiep. Neap. *Conſtitut. Synodali XXXXVIII.* ubi primum abuſio indicatur, qua *moniales extra ſua monaſteria per habitacula ſecularium perſonarum diſcurrunt;* dein vetantur æque moniales, ac Abbatiſſæ quacunque ratione, vel cauſſa monaſteria egredi; ac tandem præſcribitur, *ut ſi forſan cauſa rationabilis egrediendi monaſterium ſuaderet; eo caſu volumus proparte ipſarum monialium ad nos recurſum haberi pro egrediendi licentia obtinenda.* Poſtremo Bonifacii Conſtitutio in Synodo Tridentina *Seſſ. XXV. Ref. cap.* 5. non modo renovata eſt, verum & Epiſcopis jus tributum reſtituendi, ubi violata fuerit, & ubi inviolata eſt, conſervandi Clauſuram in monaſteriis etiam exemtis; idque delegata Sedis Apoſtolicæ auctoritate: quæ Tridentina Conſtitutio ubique terrarum feliciter ſuum effectum ſortita eſt.

Tomi I. & Libri I. Finis.

605643

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

zed by Goog

[illegible] Goog[illegible]